

e d i t i e

ileana

vulpescu

i

**RĂMAS-BUN
CASEI PĂRINTEȘTI**

roman

BUCUREȘTI

editura & imprimeria

ARTA GRAFICĂ

1991

ne varietur

ILEANA VULPESCU

RĂMAS-BUN CASEI PĂRINTEȘTI

Cuprins

[CAPITOLUL UNU «Când amintirile-n trecut...»](#)

[CAPITOLUL DOI Melina Mavros](#)

[CAPITOLUL TREI Nicos Gheorghidis](#)

[CAPITOLUL PATRU Melina Mavros-Krețulescu](#)

[CAPITOLUL CINCI Soareá la negustori.](#)

[CAPITOLUL ȘASE Sfârșit de romanță. O nouă dinastie](#)

[CAPITOLUL ȘAPTE Blana de samur](#)

[CAPITOLUL OPT Ultima «cartă» de vizită.](#)

[CAPITOLUL NOUĂ Agripina Krețulescu.](#)

În amintirea mamei

CAPITOLUL UNU

«Când amintirile-n trecut...»

Mai tot omul se simte-ndreptătit, ba chiar obligat, când e să cumpere ceva, să-l umilească pe cel care vinde. (Observația nu se referă la cumpărător – așa cum îl înțelege economia politică – și nici la vânzătorul profesionist. Aici lucrurile se prezintă altfel: mai precis, chiar pe dos.) Așa se-ntâmpla și cu cucoana asta care cumpăra pe nimic o casă enormă, într-un cartier central și liniștit, o casă care, în stare bună, s-ar fi vândut cu mai mult de zece ori prețul la care se-nțeleseseră.

— Dumneavoastră le-ați mutat aicișă? întrebă cucoana, arătând din cap, cu tot disprețul de care era-n stare, aragazul ce-ar fi trebuit să fie alb, butelia, masa de bucătărie cu față de marmură – marmura unei credențe vândută mai de mult – și bufetul imens, ca o fațadă de catedrală, așezate-n partea stângă a verandei pe care scara de marmură porfirie o despărțea-n două.

— Aici sunt de ani de zile. Ai mei n-au mai avut loc în bucătărie!

— Mda! mormăi cucoana pe-un ton dubitativ, lăsându-se păgubașă de-a-și duce mai departe ancheta socială, că doar nu de asta venise.

— Vai, da' și-acilea pică. Și treapta asta-i desprinsă.

Din vocabularul cucoanei nu putea lipsi «vai»-ul obligatoriu în vocabularul mai tuturor indivizilor cu educație precară sau foarte mulțumiți de sine, indivizi care, prin această exclamație, atât de expresivă, își manifestă surpriza încântată a descoperirii propriei persoane.

Cucoana găsea, la fiecare pas, câte-un cusur. Bărba-tu-său nu scotea o vorbă.

— Vai, da' dacă știam în ce hal e n-o cumpăram, vorbea ea fără adresă precisă.

De la o vreme profesorului Șerban i se făcu lehamite de observațiile psihologice la care-i da imbold cucoana. De-o viață-ntreagă-i tot observa pe oameni și, după ce-i stârneau curiozitatea un moment, pe urmă-l plectiseau, spunând mai toți aceleași lucruri și-aproape cu-aceleași cuvinte.

— Doamnă, înainte de-a cumpăra casa ați văzut-o. Și v-am vândut-o la prețul la care v-am vândut-o *fiindcă* este așa cum este. Tonul fusese foarte rece.

— *Bărbată-mio* a văzut-o, că eu eram în refegé-n schimb de experiență. El a vrut s-o luăm, că dacă era după mine... găseam eu altceva. Mai puneam niște bani și luam lucru ca lumea.

— Trebuia să vă puneți de-acord înainte de-a face actele. Nu v-a silit nimeni.

Ca să-i arate că nu mai era dispus s-audă nimic, profesorul Șerban rămase cu doi pași în urmă.

Deși cu trei luni mai înainte casa fusese complet locuită, arăta ca un loc părăsit de ani și ani. Tavanele erau pline de pete gălbui de la ploaia și de la zăpada care se strecuraseră prin acoperișul găurit, iar pereții, cu tapetele dezlipite din loc în loc și vechi de cel puțin treizeci de ani, mohorâte și negre de fum, păreau pereții unui cavou care se deschidea numai ca să mai primească un nou mort. Parchetul, din lemn colorat, așezat în figuri geometrice, deosebite de la o cameră la alta, se-nfățișa ca după trecerea unor turme de tonaj mare. De fapt, singurul care știa de existența parchetului era profesorul, pentru că avea în minte casa așa cum fusese cu douăzeci și cinci-treizeci de ani în urmă. Ți-ar fi trebuit multă imaginație pentru a bănuși sub stratul compact de jeg din care se detașau pe-alocuri pete de grăsime în hărți singulare – îmbinarea bucăților de parchet înguste, șocolatii, de culoarea chihlimbarului-deschis, roșu-închis cu nervuri ca de marmură și roz-stins ca petalele trandafirului veșted. Ar fi fost nedrept din partea profesorului să le ceară un lucru atât de complicat cucoanei și bărbatului ei, chelner.

— Bine, dar cum de-or fi adus casa-n halul ăsta?

Pentru prima dată vocea cucoanei n-avusese niciun ifos și sunase probabil ca pe vremea când n-aveau bani.

«Dacă-i scoți un moment pe oameni din condiția lor socială și-i pui într-o situație neutră, în care se manifestă numai ca *oameni*, ai uneori surprize plăcute. Uite, ca acumă». Profesorul găsi de cuviință să-i

răspundă.

— Așa se-ntâmplă când lucrul tău ajunge pe mâna altuia.

— În camera asta e parchet! De ăsta-n culori n-am prea văzut.

În timp ce spunea aceste cuvinte, cu-o privire expertă-n inventare, cucoana trecu-n revistă lucrurile din cameră, apăsând asupra *secrétaire*-ului *Louis XV*, cu două medalioane de Sèvres, încastrate-n ușile de sus, din lemn de trandafir intarsiat, destul de bine-ntreținut, și-asupra celor trei portrete de femei, una cu un copil în brațe, așezate unul lângă altul, pe peretele din fața paturilor, în stânga oglinzii.

— Dulăpioru-ăla de colo, cu chipuri, nu-l vindeți?

Profesorul făcu un semn negativ din cap.

— Nici tablourile-astea pictate?

— Nici. «Ne rafinăm, ne rafinăm», își zise profesorul-n gând.

— Avem și noi tablouri, tot pictate: unul cu liliac, unul c-un pepene tăiat felii și-unul c-o țigancă, să scuzați, cam despuiată, care pufăie dintr-o lulea, știți ca țigăncile. Mi-ar fi plăcut ăsta din mijloc – și-arată cu mâna – cu cucoana cu copil; l-aș fi pus în odaia fetei nemăritate, e ceva serios. Dar dacă...

Ochii cucoanei se-ntoarseră spre parchet, marfă sigură, gata plătită.

— Frumos, păcat că e numai în odaia-asta!

— Și-n celelalte camere e parchet, dar de murdărie nu se mai vede, îi explică profesorul.

— Da-n camera asta?

— Aici au stat părinții mei până la moarte. Vedeți și lucrurile...

— Au stat și dumnealor în casă?

Profesorul ghici mirarea cucoanei cu privire la halul în care arăta casa, deși proprietarii continuaseră să locuiască-n ea.

— Erau foarte bătrâni și ani de zile n-au avut pensie. Nu s-au mai putut ocupa de casă.

Profesorul Șerban le dădea explicațiile astea, le făcea o confidență fără să i-o ceară nimeni, fiindcă avea o fire de om cumsecade, care se purta scorțos numai când cineva îl călca pe nervi cu bună-știință.

Erau și ăștia niște oameni ca toți oamenii. Profesorul văzuse și mai rău la viața lui și încă la categorii cu pretenții de «naștere» și, uneori, și mai regretabil, cu pretenții intelectuale. «Bună-starea distribuie cu dărnicie, în toate vremurile și pe toate meridianele, un fel special de încredere-n sine, asimilabil, pe multe planuri, cu mitocănia. Când nu ești de-o anumită calitate sufletească, bună-starea, mai ales când nu-i moștenită măcar de câteva generații, te face să-ți pierzi busola, iar carența asta se manifestă prin falsificarea planurilor de-nțelegere și-a raporturilor, prin confundarea valorii cu succesul și prin tendința de-a-i umili pe alții, fiindcă li te simți superior.

Unchiul Tache la nunta Semiramidei. Îi pusese fetei numele ăsta insuportabil de lung după ce trecuseră-n revistă toate numele cunoștințelor și-ale rudelor. Nu era printre ei nicio Semiramidă. Așa trebuia s-o cheme pe fata lor. Semiramida nu ieșise nici frumoasă, nici deșteaptă, însă era bună și-atrăgătoare cu timiditatea ei copilăroasă la care se-adăuga povara numelui ăsta. Mai ales după ce se măritase și-o chema Semiramida Drăgălia. Ginerelui nu-i găsisese unchiul Tache niciun cusur. Intrat în panică din pricina celor 27 de ani ai fetei pe care, de la 18, aștepta s-o mărite, o dăduse pe Semiramida primului-venit. La nuntă, un neam mai depărtat, ca să-i facă plăcere unchiului Tache, se-apucase să-i laude ginerele. Unchiul Tache se ridicase-n picioare – invitații tăcuseră crezând că socrul vrea să țină un toast – închinase paharul pentru neamul care-i elogiase ginerele și declarase cu glas plin de mulțumire: „Cu fată ca a mea și cu zestrea pe care i-o dau puteam să mă *uit* și mai sus.” Semiramida, săraca, deși nu descoperise ea praful de pușcă, albise sub voalul de mireasă. Doctorul Ghiță Drăgălia se făcuse că n-aude. La doi ani după ce moșia unchiului Tache fusese expropriată, Semiramida se spânzurase. Probabil că numai bărbatu-său știa de ce. Semiramida nu lăsase nicio scrisoare. Dispăruse discret, șters cum trăise. Unchiul Tache era mare moșier, deputat, în comitete, consilier nu-mai-știu pe unde. În sfârșit...».

Cucoana-i făcea semne soțului ei arătându-i oglinda îngustă și lungă prinsă cu șuruburi în zidul din fața

ferestrelor, în camera «cu parchet». Soțul, chelner, îi adresa tot felul de strâmbături de nedumerire. Până la urmă, cucoana fu nevoită să-i arate oglinda cu degetul și din ochi pe profesor. Urmă un răspuns mut din partea chelnerului, o strâmbătură a buzelor și-un ridicat din umeri a nehotărâre.

— Oglinda rămâne-n perete. Numai zugravii să aibă grijă să n-o spargă. Ar fi păcat.

— Păi ce, eu mă mișc de-acilea pân' ce n-or fi toate gata?! Avem o mobilă! O frumusețe, cu *itarsii*. O să se potrivească de minune cu oglinda.

— Bine-nțeles, bine-nțeles, încuviință profesorul.

Văzuseră casa de sus până jos. Toate cârtelile cucoanei amuțiseră când dăduse cu ochii de oglindă, pleșca asta de câteva mii de lei care le venea pe negândite. Cuprinsă de-un subit entuziasm pentru profesor, cucoana-i sugeră lui bărbatu-său la ureche să-l invite la o bere.

— Mai bine-i trimitem ceva acasă, așa cum știu eu, răspunse omul, care, prin meserie, era mai familiarizat cu distanțele. Adresa profesorului era trecută în actul de vânzare-cumpărare.

— Să vă ducem acasă, dom'le profesor?

— Mulțumesc, aș vrea să mai rămân un pic: să pun la punct niște acte ale părinților, niște hârtii. Am să vă trimit în două-trei zile cheia de la intrare.

— Nu-i nicio grabă, că ne-ați mai dat două rânduri.

— Sigur, întări cucoana.

— La revedere și să stăpâniți sănătoși!

— Mulțumim, dom'le profesor, mulțumim, răspunseră soții la unison.

— Cu tot respectul, adăugă bărbatul, strângând cu amândouă mâinile, plin de efuziune, mâna profesorului.

— Să trăiți, domnu' profesor, spuse și cucoana, apucând mâna care i se-ntindea și făcând semne modeste și pline de mulțumire din cap.

Profesorul știa că cei doi plecau din casă-ncântați de-afacerea pe care-o făcuseră, îmbunați și gata să plângă. Știa cât de-aproape e-ncântarea-de-sine de stările duios-lacrimogene. Îi conduse până jos și-nchise ușa de fier și de sticlă în urma lor. Urcă din nou treptele de marmură, în timp ce perechea pornea motorul «Fiat»ului 1800. Ajuns în camera părinților, luă seama tuturor lucrurilor, apoi merse la fereastră, o deschise, înlătură cu mâna o ramură de glicină gata să spargă geamul și se uită în curte la cercul de merișor năpădit de buruieni și la magnolia cu flori roz-liliachii, abia râsuflând dintre urzici și dintre lujere de floarea-soarelui care nici în câmp n-ar fi crescut mai mari. Își aduse-aminte că de câțiva ani încoace, se-ntâlnea, din când în când, prin jurul Pieței Romane, cu-o cerșetoare bătrână cu ochi albaștri, încălțată într-un șoșon și-ntr-un pantof, care ți se posta în față și, fără să spună nimic, întindea o mână timidă. Avusese de la-nceput impresia c-o știe de undeva. Ajunsese chiar să-l obsedeze asemănarea cerșetoarei cu-o figură cunoscută pe vremuri, dar a cui? Într-o bună zi, profesorul Stein îi lămurise misterul. Era Amira Pompiliu, care cântase la «Scala», tocuse multe averi, printre care și pe-a unui vestit ministru de pe vremuri (a cărui poreclă, un nume de animal, i se lipise definitiv în coada numelui adevărat), fusese acoperită de glorie și de diamante și nevastă a unui procuror de la Casație. Într-o zi, profesorul Șerban îi dăduse cerșetoarei 100 de lei. Femeia luase banii, îi vârâse-n sân și dând cu tristețe din cap se aplecase confidențial spre profesor și-i spusese cu un glas stins și copleșit de rușine: «Înseamnă că știți!». Se-așezase apoi pe bordura unui gard de beton și-ncepuse să plângă, ștergându-și ochii cu-o bucată de hârtie igienică. Probabil că nu era pe de-a-ntregul nebună.

Magnolia fusese plantată cu-o zi înaintea nașterii profesorului Șerban.

* * *

«În ajunul nașterii tale, Daniel, am visat că bătea un vânt grozav și că cerul era vânat de nori. Magnolia (coana Luța Șerban, mama profesorului, pronunța cuvântul cu *n* muiat, à la française), pe care-

abia o sădisem, se-apleca într-o parte și-ntr-alta, gata-gata să se smulgă. Eu stăteam la fereastră și mă uitam și nu puteam face nimic, fiindcă ușa camerei era-nchisă cu cheia, iar cheia – nicăieri. Vorbeam cu taică-tău prin ușă. Plângeam și-l rugam să meargă să apere magnolia de vânt. „Stai liniștită, că n-avem ce-i face”, îmi răspundea Sică. După un timp, vântul parcă se mai potolise, dar cerul tot vânat era. Nici nu-mi venea să mă uit în curte. Eram convinsă că magnolia trebuie să fie făcută praf. Spre surprinderea mea, arbustul nu era smuls, numai florile îi erau risipite pe jos într-un covor de petale mov-deschis. A doua zi, te-ai născut tu. Sădisem magnolia pentru tine. Eram convinsă c-ai să fii fată. Visul ăsta mi s-a părut o prevestire. Mi-a intrat în cap c-ai să duci o viață grea».

Toamna, când venea domnul Franz, grădinarul de la Grădina Botanică, și-nfășura magnolia cu paie și cu hârtie de-ambalaj, pregătind-o pentru iarnă, era un adevărat ceremonial: toți ai casei, în cerc, stăteau în jurul arbustului, așezați cu metodă de domnul Franz, care le puneă fiecăruia-n brațe câte un instrument de grădinarit ori măcar sfoară, o foarfecă obișnuită sau ceara cu care era întărită hârtia la curburile ramurilor. Primăvara, domnul Franz se-nfățișa din nou și, meticolos, nemțește, îi scotea «frumoasei» hainele urâte și groase de iarnă, după care urmau tot felul de operații chirurgicale și tot felul de masaje, cu soluții și cu alifii, de-ntărire – unele, împotriva paraziților – altele. «Terminat cu mireasa al nostru, pentru moment. Peste două septemini trece tin nou Franz. Fedem cum mergi».

Ceremonia învelitului și-a dezvelitului miresei cu flori ca de ceară ținuse din 1910, anul «nașterii» lor – al magnoliei și-al lui Daniel, viitorul profesor, Șerban – până-n 1940 când Franz, cetățean german, la 55 de ani, fusese obligat să plece cu armatele nemțești pe front, de unde nu se mai întorsese.

Venise la ei cu trei zile înaintea plecării să-și ia rămas-bun.

«Am fenit se spun *auf wiedersehen* sau poate adio, la familia și la magnolia. Eu și copac am imbetrinit împreună...».

Le părea rău că domnul Franz îi părăsea, și nu pentru a merge la vreo nuntă.

«Ce să facem, domnu' Franz, e război», spusese coana Luța, întunecată de tot felul de presimțiri în legătură nu numai cu domnul Franz.

«Ce se faci, thoamna, *Deutschland* asta vrea se fie *über alles*». Domnul Franz dăduse a pagubă din cap.

Strânsese mâna tuturoră din casă, apoi se oprise la magnolie și-i făcuse ultimele retușuri de rămas-bun.

Încă din tinerețe, lui Daniel Șerban i se păruse, fără să-ncerce să-și confirme impresia, că fiecare membru al familiei lega un gând superstițios de magnolie. La urma urmei, și el, când plecase pe front, îi spusese-n gând – trecând pe lângă ea și rupând o floare, ceea ce nu mai făcuse decât o singură dată până atunci – «dacă n-ai să te usuci, am să mă-ntorc». Doi ani, cât lipsise el, coana Luța avusese grijă de copăcel mai mult ca de lumina ochilor, o grijă suspectă când ai un băiat pe front. Bătuse de câteva ori drumul până la Grădina Botanică, după un «specialist», dăduse anunțuri la ziar, dar nu reușise să găsească un al doilea domn Franz. Dacă văzuse că n-are-ncotro, se-ncrezuse-n priceperea căpătată din ce trăsesse cu ochiul la domnu' Franz și din niște reviste la care se abonase numai de dragul magnoliei. «Ea a murit și magnolia trăiește. Magnolia nu era clepsidra coanei Luța, e clepsidra mea. Noi doi suntem gemeni».

Coana Luxița Bantaș, mama coanei Luța și bunica lui Daniel Șerban, adusă de la gară cu birja sa-și vadă primul nepot, născut de-o săptămână, băgase numaidecât de seamă, cu ochiul ei ager, că merișorul era netuns la vreme, că teiul și castanul trebuiau și ei nițel «potriviți». Observațiile astea le făcea cu un glas care, deși fornăit, era foarte expresiv și plin de modulații. Când dăduse cu ochii de magnolie, pe care n-o știa, se-apropiase, îi luase bine seama, își pusese lornionul și exclamase: «Ptiu, că frumoasă mai el». Îi dăduse câteva târcoale și nu se-ndura să intre-n casă unde-o aștepta nepotul. Își sărutase repede fata și pusese un galben mare austriac pe fruntea nepotului pe care-l învrednicise cu-o privire grăbită.

«Deocamdată nu seamănă cu nimeni», declarase ritos, examinând de astă dată prin lornion mogâldeața

din leagăn. «Când sunt mici sunt toți urâți», își încurajase ea fata. «Pe urmă se deschid și se fac drăgălași; de-abia când sunt mari se-mpart în urâți și-n frumoși. Dar mai va pân-atunci». «Asta am eu bun: i-o zic omului verde-n față», spunea coana Luxița despre sine. Forfeca omul cât putea pe din dos dar, ce-i drept, nu scăpa nimic când i-o spunea și-n față. De multe ori coana Luxița nu-și exprima doar propriile păreri, ci făcea un gen de compendiu al tuturor părerilor auzite despre tine-n dreapta și-n stânga, le cântărea și le combina în așa fel încât, ajungând cu ele la potou, ți se-nfățișa, ca un fel de substitut al corului antic, mesager al opiniei «cetății». Avea o intuiție care-o făcea să nu dea greș în judecarea oamenilor, iar modul ei brutal de-a comunica niște adevăruri nu pornea din vreun principiu de-a răspândi, pe calea spulberării ascunzișurilor și-a minciunii, binele și dreptatea pe pământ (deoarece coana Luxița era o natură prea primară pentru a avea noțiunea unui principiu), ci dintr-un fel de neliniște-n trup, ce pune stăpânire pe ea și nu-i dădea pace până nu-ți descărca traista cu tot ce știa despre tine; dintr-o incapacitate de-a ține pentru ea ceea ce-i sărea-n ochi, «că nu era oarbă», și pe care alții o numeau indiscreție. Cu toate că nici cunoștințele cele mai depărtate nu scăpau ochiului și limbii ei ascuțite și lungi ce nu-și afla locul în gură, nimeni nu spunea despre coana Luxița c-ar fi fost rea. «Afurisită», «a dracului», «iscoada turcilor», «spionul Kaizerului», «trimisul papei» și multe astfel de epitete simple sau metaforice urmau totdeauna în coada numelui ei, rostite cu-o anumită simpatie. Nimeni n-o ura pe coana Luxița fiindcă nici ea nu ura pe nimeni. Indiscreția coanei Luxița se deosebea de indiscreția generală. Coana Luxița lansa observații usturătoare cu privire la caracterul și la comportamentul «victimei», fără ca ele să implice vreo a doua persoană sau raporturi care să compromită pe cineva. Și-apoi tot ce spunea dumneaei era spus în glumă și cu haz. Era și-un fel de obicei de om singuratic, speriat că vede ceva pe care dacă nu-l comunică pe loc s-ar putea, a doua zi, să nu mai aibă cui. Era chibzuită cu banii și cu lucrurile, fiindcă trebuise toată viața să-și vadă singură de rostul averii, își ținea listă la zi cu veniturile și cu cheltuielile, cum citise ea că proceda un ministru al lui Ludovic al paispelea, nu de alta, ci ca să nu se-ntindă mai mult decât îi era plapuma. Mese cu lume dădea numai de trei ori pe an; de ziua ei, de ziua morților și-n noaptea de Paști, când orice cunoscut, în drum de la înviere spre casă, putea face popas în casa coanei Luxița, unde-l aștepta masă-ntinsă cu toate bunătățile, cu vinuri vechi și scumpe și cu lichioruri franțuzești. Nu dădea mai multe mese fiindcă nu se simțea-n stare să fie la-nălțime decât de trei ori pe an. Ea când te *poftea* înțelegea să simți c-ai fost *poftit*, adică să nu mănânci o masă obișnuită, ci să te trezești cu fel de fel de trufandale-naintea ochilor, așezate cu artă, să nu știi ce să-ți sature mai întâi, privirea, nasul ori limba, să-ți aduci aminte peste ani și ani de invitația la coana Luxița ca de-o sărbătoare memorabilă. Deși coana Luxița n-avusese englezi în neam și nici nu știa prea bine cum umbla obiceiul prin lumea bună de pe-acolo de pe la ăia, fără s-o fi-nvățat nimeni, i se părea nelalocul ei oricentrebare cu privire la prețul vreunui lucru de pe masa dumisale.

În zilele-acelea trei ale anului totul era *hors classe*: mâncare, băuturi, flori, serviciu. Trei chelneri, ca niște diplomați, cu voci discrete, apăreau în jurul mesei doar la momentul oportun, ca să-ți prezinte un platou sau ca să-ți umple paharul, cu gesturi elegante, lipsite de ostentație, care trădau obișnuința marilor restaurante. Mai agreabil decât toate aceste eforturi de-a-ți agrementa orele petrecute în casa ei era faptul că la petrecerile coanei Luxița te simțea de fiecare dată ca-ntr-o familie. Coana Luxița era foarte conservatoare-n păreri și-n relațiile ei. Puteai sărăci sau puteai ajunge cine-știe-ce mărime – ea nu-și schimba comportamentul. La masa ei toată lumea era egală și singurele deosebiri în deferența față de invitați le stabilea vârsta acestora, în capul mesei, stătea de fiecare dată coana Luxița, fiindcă i se părea o ipocrizie ca-n casa ta și la masa ta să-l pui pe altu-n frunte. La stânga și la dreapta, ședeau invitații cei mai bătrâni, iar după ei, în ordinea descrescândă a vârstei, ceilalți, așa încât un capăt al mesei era al tineretului. În câteva zeci de ani era firesc ca unii invitați să dispară; unii se mutaseră din oraș, alții se mutaseră la cimitir, alții urcaseră prea sus ca s-o mai păstreze pe coana Luxița printre relațiile lor. Coana Luxița – care-n viața ei nu ținise «prieteniile» din interes, mulțumindu-se cu ce era al ei, socotind că adevărata plăcere era să ai de-a face cu oamenii doar de buna-voie – se uita urât la toată lumea care

invita sau se lăsa invitată din obligație, pentru a-și crea relații utile, fiindu-i silă de «politica» asta, și de cealaltă, «ca de limbrici». În politică se băga, după a dumneaei părere, cine nu era bun de nimic.

— Ba se bagă și unii de le scapără mintea de deștepți, coană Luxița. Le scapără mintea, dar umblă oamenii după căpătuială, după câștig fără muncă.

— Hai s-o luăm cu metod, zicea coana Luxița, și-l țintea pe interlocutor cu ochii ei mărunți și negri cu sclipiri de ochi de viezure. Un zâmbet cam în zeflema îi încrețea fața-n riduri mărunte, ca pe-o smochină. Eu o țin pe-a mea: cine se bagă-n politică nu-i bun de-altă treabă. Dacă are meserie – e meseriaș prost. Meseriașul bun nu-și lasă meseria ca să dea din gură. Dacă are avere înseamnă ca nu e-n stare să vadă de ea și hai și el să intre-n politică. Știu ce vrei să-mi spui: vrei să-mi spui că întră-n politică tocmai ca să-și sporească averea. Cine nu e mulțumit cu ce are, *când are*, și umblă să tot adune are-o doagă lipsă. Lăcomia e semn de lipsă aici, să știi. (Coana Luxița făcea un semn elocvent la cap.) Dacă-i crapă mintea de deștept, cum ziceai dumneata, și n-are stare-acasă, de ce nu se face avocat? Că de dat din gură să tot dea; și pe urmă ce vrei dumneata mai multă sofisticărie ca la avocații ăștia, care umblă să scoată basma curată pe toți nelegiuiții și pe toți tâlharii. Dar măcar asta zici că e meserie. Dar să faci politică? Înseamnă că nu ești bun de-altceva, ascultă ce-ți spun eu. Zici că sunt și unii care-au minte; or avea dar nu e toată bună.

— Dar cu vărul dumitale care ajunsese ministru, cum e, coană Luxița?

Coana Luxița pufăise pe nas în semn de dispreț, tușise ca să-și dreagă glasul fornăit și-și umflase gușa, mai mult imaginară, cum fac curcanii când au de gând să se-nfoaie și să-și dea drumul la glas.

— Văru-meu? De când s-a ajuns, nu mai cunoaște pe nimeni. Cred că dac-ar fi trăit biată mă-sa, tușa Sita, nici pe ea n-ar mai fi cunoscut-o. Din partea mea poate s-ajungă și papă la Roma că mie tot atâta mi-este. Dar de când cu ministreala asta s-a făcut un porc. Eu care nu știu de politicăria lor, l-am poftit la masă de ziua mea, cum l-am poftit toată viața.

Coana Luxița mirosise de la-nceput că domnul Panaioti adusese vorba de politică, sperând s-audă chiar din gura coanei Luxița povestea cu epistola scurtă și bine simțită pe care i-o scrisese ea vărului ministru.

— L-am poftit, iar dumnealui a pus secretara să-mi răspundă exact cum îți spun eu acum: «Domnul ministru este reținut. Nu poate răspunde invitației».

Coana Luxița tăcuse îmbufnată și dăduse a pagubă din cap.

— Dar cică și dumneata i-ai răspuns de i-au dудuit urechile. A răs un minister întreg, dar ce zic eu un minister, un București întreg.

— De răspuns i-am răspuns, ce e drept.

Coana Luxița se lăsa greu fiindcă nu-i plăcea să se grozăvească nici cu faptele, nici cu vorbele ei.

— Am auzit atâtea versiuni ale scrisorii ăsteia că-mi vine să cred că nu era adevărată niciuna.

— Văd că vrei să ți-o spun eu pe-a adevărată. Bine, coane Gliguță, fie. M-am dus la domnul Schön, tipograful unde-mi fac eu cărțile de vizită și i-am cerut un carton alb, îndoit, de *faire part*. Am venit acasă și i-am scris lu' dom' ministru o scrisoare de dragoste. Mâna coanei Luxița desena litere-n aer. Am pus adresa: *Excelenței-sale domnului ministru al etc. etc.* Iar înăuntru am scris cam așa: «Excelență, Până mi-o lua Dumnezeu mâinile, îți pot scrie personal *hai sictir*. Te-aș băga și-n pisda mă-tii, dacă nu mi-ar fi de răposata tușa Sita, care-a fost femeie de onoare. Vara dumitale, Ruxandra Bantaș». I-o fi plăcut, nu i-o fi plăcut... să-i fie de bine.

— Cred că-n sinea lui a răs, că prost nu e.

— Dacă nu e-n stare să rămâie cum a fost și i s-a suit la cap, înseamnă că nu-i chiar așa de deștept.

— E deștept, coană Luxița, dar iartă și dumneata. Nu mai are omul timp de neamuri. Luptă din greu să pună la loc averea jucată la cărți și zice c-acu' e-acu'. Ministru nu te-alege pe viață. Trage cât poate. De-aia a intrat el în politică: vrea să pună la loc ce-a jucat la cărți.

Coanei Luxița îi stătea pe limbă o-njurătură, dar înghițise-n sec. (Treaba asta cu jocul de cărți îi

aducea aminte și de alții nu doar de văru-său.) Coana Luxița nu se lăsase cu vorbe tari mai mult de cinci-șase ori în viață. Când o scotea cineva prea rău din fire i le spunea ca să-i arate cât îl disprețuiește, fiindcă altminteri știa să strângă din dinți și să-și ferece gura și-n general știa să-și înfrâneze orice pornire. De când se trezise pe lume, coana Luxița avusese o poftă de mâncare sălbatică. Mică, mâncase pe săturate și nu fusese nici slabă, nici grasă. Era un copil sănătos căruia-i pria orice, care-alerga tarlale-ntregi, scoțând sufletul din biata *fräulein*, aceasta având datoria să nu scape copila din ochi. După galopurile astea ce făceau parte din programul zilnic al Luxiței, *fräulein* – deși era elvețiancă dintr-un vârf de munte și n-avea decât douăzeci de ani când o angajase conul Ienache Krețulescu să-i crească odrasla – ajungea acasă transpirată, prăfuită, cu sufletul la gură, ciufulită, cu hainele strâmbe, ca scăpată de la foc. Cu-acest regim fizic nu era de mirare că nu se-ngrășau niciuna, nici cealaltă. Doar conul Ienache pune pe el carnea cu lopata. Doctorii-l opriseră de la mâncare și-i prescriseseră măcar patru kilometri de marș zilnic. Conul Ienache îl pusese pe administrator să-i măsoare câte patru kilometri în mai multe direcții, luând ca punct de plecare conacul. Se urcase apoi cu administratorul în trăsură, văzuse locurile însemnate cu câte un țăruș și dându-și seama că patru kilometri sunt patru kilometri oriunde-ar duce ei, își zisese că atâta amar de drum pe care să-l bați cu piciorul, și încă-n fiecare zi, nu era de el. Nu-ncercase niciodată să-i străbată; curiozitatea nu era o trăsătură a caracterului său. Toți doctorii îi dăduseră să bea niște ceaiuri care stimulau diureza, înlesnind astfel eliminarea lichidelor din organism. Se codise vreo două săptămâni să le guste, însă cum nu mai avea pace de gura Luxiței și de-a guvernantei, se hotărâse, într-o zi, să-și spurce sufletul cu zeama de buruieni. A doua oară nu le mai luase fiindcă nu-i plăceau la gust. Doctorii îi scriseră ditamai lista cu ce trebuia și cu ce nu trebuia să facă. Așa, de pildă, îl opreau să-și bea ceșcuța de țuică de dinaintea mesei, că țuica stimula pofta de mâncare, lucru de care conul Ienache n-avea nevoie. Dar atunci pentru ce să se mai fi așezat omul la masă dacă era oprit să-și bucure nasul cu mirosul amărui de sâmbure de prună și limba cu gustul de livadă-nflorită, fără să mai vorbim de ochi, care se cufunda-n licoarea gălbuie ca-ntr-un pumn de topaze, ca-ntr-un soare topit? Și iară, pentru ce să te mai fi așezat la masă dacă nu-ți puteai pregăti sufletul, pe-ndelete, cu un pateu-două cu carne, cu ciuperci sau cu brânză amestecată cu mărar și chimion, sau cu-o icră neagră întinsă pe pâine prăjită, unsă cu unt proaspăt, ori cu-o icră de știucă, bătută bine cu ulei de măsline, cu lămâie și cu ceapă și-mpodobită cu-o măslină și dacă pe urmă nu puteai azvârli un pic de căldură pântecelui cu-o ciorbiță de pui, ori de rață, acrită cu aguridă, cu corcodușe sau, iarna, cu zeamă de varză care capără la limbă și țâșnește pe canea spumoasă ca șampania, și dacă mai apoi, ca să pui și-un temei, nu mâncai o ciulama ori o tocăniță de măruntaie cu ceapă aurie și c-un boț de mămăligă și câte și mai câte minunății, lăsate toate de Dumnezeu pentru desfătarea omului, binefaceri căroră le cunoștea mirosul, gustul, înfățișarea – amintirea fiecăreia dintre ele făcând să tresară altfel trupul lui gras – atunci pentru ce să se mai fi așezat la masă, el, Ienache Krețulescu? Pentru ca să-și pedepsească zilele mâncând buruieni crude ca schimnicii și carne fiartă sau la grătar? Și să mai umble și de-a nebunul patru kilometri pe jos! De-așa viață să fi avut parte dușmanii! Conul Ienache se hotărâse: mai bine-o zi vultur decât un an cioară. Avea să mănânce cum mâncase toată viața și-avea să facă *mișcare* cu trăsura cum făcuse toată viața, iar în privința grăsimii, cât timp își mai vedea vârful ghetelor era încă bine. Bunăvoință, oarecare bunăvoință avusese: încercase o săptămână să nu mănânce seara. Noptile trecuse prin chinurile iadului: pe lângă nodurile și cârceii care i se puneau în burtă, avea niște vise care-ar fi dus și-un sfânt în ispită. Toate mâncărurile pe care le crease ori numai le visase omul i se prefirau prin fața ochilor, îi gâdilau nările și-l făceau să-i lase gura apă. Dimineața se trezea cu perna și cu așternutul leoarcă de sudoare, cu gura iască, ostent de parcă s-ar fi bătut cu Necuratul, iar foamea care-l chinuise toată noaptea era de-a dreptul furioasă. Tremura de plăcere la fiecare-nghițitură și era-n stare să-și prelungească masa de dimineață până spre amiază. Dacă văzuse că nici postul negru seral nu era de el, conul Ienache dăduse dracului buruieni și prescripții și-și văzuse de treburile lui. O viață avea omul. E drept că pe Luxița și pe *fräulein* conul Ienache nu le-ndemna la mâncare, cum fac de obicei grașii, dintr-un fel de invidie nemărturisită pe care-o

poartă oamenilor cu greutate normală. Erau sănătoase, mâncau numai cât le trebuia și n-aveau nevoie să se-ndoape.

Cam pe când împlinise doisprezece ani, Luxița o-ntrebase pe *fräulein* dacă-i frumos să fii gras, având ea o bănuială contrarie. Guvernanta îi răspunsese un *nu* atât de categoric, încât o convinsese definitiv. Ideea îi venise Luxiței văzându-l într-o zi pe conul Ienache fără cămașă, înfășurat de la brâu în jos cu un prosop, în timp ce Gore-i turna apă-n spinare cu stropitoarea. Fără să se uite prea bine, fetei îi rămăsese-n minte imaginea unui burduf alb-rozaliu, precurmat din loc în loc de niște sfori nevăzute, un fel de caltaboș uriaș presărat cu tufe de păr roșcat. Fugise-n grădină râzând cât o ținea gura. Din ziua-aceea, Luxița începuse să țină socoteala a tot ce mânca: număra feliile de pâine, găluștile din supă și pe cele cu prune; în sfârșit, cântărea tot ce-avea în farfurie și ce ducea la gură, având mare grijă să nu se scoale de la masă umflată ca o căpușă. Luase albumul cu fotografii de familie și, uitându-se atent la fiecare neam al ei, afară de mamă-sa și de Melina Mavros, care nu se putea numi neam, nu-i fusese nimeni pe plac. Toți, femei, bărbați, netrecuți încă de prima tinerețe, erau umflați cu țeava. Bărbații cu gușile și cu fălcile strânse de gulere tari, cu hainele boltite peste niște burți de două vedre bucata, iar cucoanele cu concouri în vârful capului, cu ochi care de-abia mai mijeau din obraji ca un poponeț de copil, cu gâturi înecate-n cute de osânză, chinuite-n gulere-nalte-acoperite cu dantele, cu busturi opulente ca o copaie de cozonac dospit, făcând o adâncitură bruscă sub sâni, după care urma o precurmătură ca de-o palmă și ceva, nițel mai subțire decât ce fusese mai înainte și pentru care trebuia să fi asudat mult bărbatul ori servitoarea trăgând și-nnodând la șireturi, torturând carnea prea multă care nu se lăsa cuprinsă de corset.

— Tată, cum era mama?

— Cum să fie?

— Așa...

Luxița făcuse un semn în aer, încercând să sugereze o siluetă de femeie.

— Era rotunjoară, frumoasă și albă, albă. Avea ochi albaștri și-un glas de mierlă. Conul Ienache își privise fata și oftase. Și s-a dus săraca. Așa i-a fost scris. Luxița știa că ea nu-i albă, nu-i rotunjoară și n-are ochi albaștri; asta vedea oricine și-aici nu-ncăpea tocmeală. Cu toate că-ntâlnea lume puțină, doar pe la sărbători, la mesele de familie, și deci nu prea avea termeni de comparație, Luxița știa că nu-i nici frumoasă. Când e vorba de frumusețe – câți ochi atâtea păreri, fiindcă unuia-i place popa, altuia preoteasa. În privința Luxiței nimeni nu-și spusese vreo părere și nimeni nu contrazisese pe nimeni, fiindcă, fără nici o-ndoială, Luxița nu era și nu putea să pară frumoasă cuiva. Toți ai casei, adică tată-său, *fräulein*, Fira și Gore o iubeau, dar nu-ncercase niciunul s-o păcălească spunându-i, nici în glumă, c-ar fi fost frumoasă. Avea pielea neagră, părul negru cu două spârnele-n creștet, care-l făceau să stea a ceartă, ochi mici și iscoditori, negri-tăciune, gura mare cu buze groase care, vara, când o mai prindea și soarele, băteau în vânt, capul teșit la spate de parcă i l-ar fi strâns într-o menghine când se născuse, ceea ce se băga de seamă și din față, dar mai ales din profil, trăsăturile făcând între ele unghiuri prea mici. Luxița nu semăna cu nimeni din neam. De când își aducea lumea aminte de Krețulești și de Vălești, din care se trăgea Luxița, îi știa bălani, cu ochi verzi ori albaștri și cu glasuri frumoase; nu se făcea petrecere la o sută de kilometri-mprejur ca părinții ei să nu fi fost poftiți, având în repertoriu arii din opere, toate romanțele la modă și cântece bătrânești moștenite din generație-n generație. Tot neamul Luxiței cântase la clavir ori la vioară. Luxița, iarăși, ca nimeni din neam, avea un glas fornăit și nu-ndrăznea să cânte nici când era singură. *Fräulein* cânta bine la pian, unul dintre motivele pentru care-o angajase conul Ienache, și îi dădea lecții Luxiței care era-n stare s-o asculte pe guvernantă ore-ntregi cântând singură sau la patru mâini cu conul Ienache, fiindu-i însă urât ca moartea să se-audă pe ea clămpănind claviatura bietului instrument. Două lucruri o scoteau pe Luxița din fire: pictatul și exersatul la pian. N-avea să priceapă de ce toate domnișoarele trebuiau să picteze și să cânte la pian, fără să se prăpădească nici după una, nici după alta și dând niște «roade» care, de cele mai multe ori, strepezeau ochii și urechile. Cui îi plăcea și era sau se credea-n stare n-avea decât. Dar de ce s-o pună pe ea, cu de-a sila, să pătimească pânza și să-

și scoată ochii copiind din niște albume care circulau prin pensioanele de domnișoare, naturi moarte, peisaje cu lună palidă, căprioare la izvor, ca să-i iasă niște pete mohorâte și niște jivine care pân-atunci nu se născuseră pe pământ sau să hodorogească la pian când o putea asculta pe *fräulein*, care cânta muzică de-adevăratelea. Destul îi scosese sufletul, când era mică de tot, s-o-nvețe poezii pe dinafară, pe care trebuia să le spună-n fața musafirilor, făcând compliment la-nceput și la sfârșit și ținându-și rochița ca un evantai, muncindu-și mintea să nu-ncurce vreo vorbă și să se facă de râs în fața oamenilor mari care, bine-nțeleș, nu pricepeau nimic din ce spunea Luxița cu glasul ei fornăit. Dovada că nu pricepeau o avusese o dată când unchiu-său Mitică o sărutase și-i spusese că lui i-au plăcut de când se știa fabulele lui La Fontaine, după ce fata recitase o poezie nemțească în care era vorba de niște munți troieniți de zăpadă și de vântul care urla printre creste. Și când te gândești că Luxița făcuse și ca vântul! Bine că nu-i abătuse conului Ienache să-i ia și profesor de canto.

— Dac-ar fi făcut toți ca tine n-ar mai fi fost pe lume nici tablouri, nici muzică.

— Și crezi că pe ăia care au făcut tablouri și muzică i-a pus tatăl lor sau guvernanta să picteze și să cânte cu de-a sila?

— Omul trebui' să aibă voință, fără voință nu faci nimic în viață, zicea conul Ienache, cu glas domol, pe un ton de filosofie adâncă, neprea având argumente cu care să-și convingă odrasla dacă i-ar fi răspuns direct la-ntrebare. Și dacă nu-ncerci, de unde poți să știi că nu zace-n tine o pictoriță sau o muzicantă?

— Păi nu vezi c-am încercat și că nu zace? Atunci de ce să mai bat apa-n piuă?

— Chiar dacă n-ai un talent excepțional, dar tot trebui' să știi să pictezi și să cânti la piano.

— Da' eu n-am talent nici atâtica și-mi sunt urâte amândouă ca moartea.

— Dacă toate fetele de vârsta și de categoria ta fac la fel, tu ce-ai vrea să faci? Ți-nchipui ce-ar zice lumea dacă m-aș lua după tine? O fată are Ienache Krețulescu și nici ăsteia nu e-n stare să-i dea educație!

E drept că la ce-ar fi zis lumea Luxița nu se gândise.

— Bine, dar știu nemțește, franțuzește, vorbesc și scriu fără greșală, știu istorie, geografie, aritmetică, științe naturale, citesc toate cărțile pe care le comanzi dumneata...

— Toate bune și frumoase, dar în societate nu vorbești de istorie și de geografie și nici de hipopotami, în societate cânti la piano, faci conversație.

— Eu am să fac conversație, se agățase Luxița de această posibilitate nesperată.

— Nu-i de-ajuns. Nu poți să n-ai în casă măcar un tablou-două, făcute de mâna ta.

— Bunica și mama n-au făcut tablouri, nu?

— Pe vremea lor nu era moda. Cucoanele nu-ncepuseră să picteze; ele-și treceau vremea cu broderia și cu croșetul.

Alte două ocupații după care Luxița nu se prăpădea. Ei îi plăcea să-nvețe tot ce-nvățase *fräulein* la școala ei în Elveția, să citească despre Napoleon, despre Alexandru Machedon, despre regi și-mpărați, romanele franțuzoaicei George Sand și tot felul de cărți pe care le putea citi franțuzește și nemțește. Și erau atâtea lucruri care-i plăceau Luxiței. Îi plăcea să-ngrijească florile, știa să le răsădească și să le-nmulțească, știa ce trebuie să faci ca un pom să n-aibă omizi și să dea fructe bune, știa să-ngrijească toate dobitoacele din curte, gătea și făcea dulceturi la fel de bine ca Fira. Dar mai mult ca orice îi plăcea să călărească și să-noate, apucături de băiețoi, pe care nimeni nu le-avusese-n neam și care-l făceau pe conul Ienache să strâmbe din nas, deși nu-ncerca s-o oprească de la aceste fantezii, gândindu-se că erau folositoare pentru sănătate.

Pe lângă-not și călărie, Luxița se dădea și cu patinele și cu schiurile. Aplecarea fetei către sport, plăcerea pentru viața-n aer liber fuseseră-ncurajate de guvernanta, fericită că în țara asta depărtată, unde și-n societatea aleasă domneau niște principii de educație învechite cu o sută de ani față de Europa (prin Europa, *fräulein* înțelegând Apusul continentului), în țara asta găsisese un copil receptiv la concepțiile civilizate cu privire la educația intelectuală și fizică a unei *tinere domnișoare*. *Fräulein*, fiică de pastor protestant, urmase o școală de stat în care se dădea o-nvățătură folositoare pentru viața de fiecare zi,

eliminând pe cât îngăduiau prejudecățile epocii, pudibonderia educației din pensioanele călugărițelor catolice, unde se evitau toate subiectele *inconvenants*, domnișoarele având, la sfârșitul unei asemenea școli, o educație folositoare mai mult pentru viața de heruvim decât pentru cea terestră. Despre om, privit biologic, în asemenea școli nu se dădea nicio explicație, preferându-se ca domnișoarele să creadă, până la proba contrară, în apariția copiilor prin intervenția berzei și-a foilor de varză. În sinea lui, conul Ienache era convins că elvețianca îi dăduse Luxiței o educație cu care să se descurce-n viață, potrivită cu firea fără fandoseli a fetei, o educație cu care să nu moară de foame cum ar fi spus cineva din altă categorie socială decât conul Ienache, acolo unde problema existenței n-avea doar un aspect moral.

— De ce vii, Luxiță mamă, la bucătărie, ce nevoie ai? Că de slugi, slavă Domnului, n-ai să duci lipsă când ai fi la casa ta, îi spunea Fira.

— Îmi place-n bucătărie. Îmi place mai ales cum miroase. Și să știi că n-am de gând să umplu casa cu slugi. Am să-mi iau doi oameni credincioși, ca dumneata și ca Gore, și-atât. Am și eu mâini și picioare.

— Da, mamă, dar o cucoană nu trebui' să facă treabă. Coana Agripina, maică-ta, Dumnezeu s-o odihnească, nici nu călca prin bucătărie.

— Mie-mi place să-mi vâr nasu-n toate.

Conului Ienache nu prea-i plăcea vârâtul ăsta al fie-sii în toate cele. N-avea decât să stea cât îi poftea inima la bucătărie, dar să-i fi lăsat lui hârtiile și registrele-n pace. O apucase-ntr-o zi un chef mare să facă ordine-n toată casa. Îi luase de mânecă pe Gore, pe Fira și pe *fräulein*, scuturaseră, dereticaseră, frecaseră lămpile și argintăria cu oțet și cu sare, șterseseră candelabrul din salon, cristal cu cristal, schimbaseră locul mobilelor prin casă, făcuseră totul să lucească de parcă s-ar fi pregătit de-un mare eveniment. Toate astea-ar fi fost bune și frumoase dacă Luxiței, prin al cărei cap treceau câte și mai câte, nu i-ar fi venit ideea să facă mare curățenie și-n biroul conului Ienache, unde nu intra nimeni afară de dumnealui și încă și dumnealui din ce în ce mai rar. Conul Ienache se-mpotrivise cât putuse, cu vorba, firește, fiindcă mâna asupra Luxiței n-o ridicase niciodată.

— Te-mpotrivești să-ți fac curat în birou de parc-ai avea ascuns acolo un mort.

De-abia la câțva timp după ce făcuse Luxița transformările amintite pricepuse conul Ienache că toată zarva nu fusese decât un pretext bine ticluit ca fata să poată pune mâna pe cheia biroului. Totuși, conul Ienache nu-și închipuise că Luxița avea să-mpingă atât de departe gluma și să-i verifice registrele. Asta chiar nu-și închipuise. După ce le cercetase din scoarță-n scoarță i se-nfățișase-ntunecată și, cu-o privire rău-prevestitoare, se-nfipsese-naintea lui și-i întinsese o foaie de hârtie, pe care erau scrise câteva scăderi și câteva adunări.

— Dumneata citești vreodată registrele astea pe care le ține Ghiță?

— Le citesc, sigur că le citesc, răspunsese conul Ienache, cu gura moale.

— Da? Bine! Dacă zici că le citești, că de controlat, Dumnezeu cu mila, dacă zici că le citești, cum de n-ai băgat de seamă că administratorul te trage pe sfoară? Și-un orb ar vedea.

— Ce ți-a venit, Luxițo? zisese conul Ienache alarmat, văzând că fata descoperise ce știa toată lumea. Nici vorbă de-așa ceva, cum o să mă-nșele el pe mine.

— Iac-așa, bine, cum se-nșeală. Să-l dai afară numaidecât!

— Cum să fac una ca asta? Cine să vadă de pământ și de pădure?

— Dumneata.

— Eu? Dar ce, eu pot? Păcatele mele, că de-abia mă mișc de bolnav ce sunt.

— De gras ce ești, nu de bolnav.

Fata însoțise vorbele cu-o uitătură veninoasă și plină de dispreț, pentru care poate că și conul Ienache, cât era de mototol, dac-ar fi fost mai sprinten, i-ar fi ars două perechi de palme. În locul palmelor pe care i le arsese-n gând, conul Ienache dăduse drumul unui glas și mai spășit.

— Și dacă-l dau afară, pe cine s-aduc în loc?

— N-ai avea nevoie s-aduci pe nimeni dac-ai vedea dumneata de-avere; așa cum trebuie. Pe cine s-

aduci? Pe altul.

— Ești copil și nu-ți dai seama că tot mai bine e cu unul sătul decât cu unul flămând, care ne-ar păpa mai rău ca ăsta.

— Eu dac-aș fi-n locul dumitale...

— Ce-ai face?

— N-aș lăsa pe altul să-și vâre lingura-n strachina mea.

— Bine, tată, poate mi-o da Ăl-de-sus zile să te văd măritată și să văd și eu cum ai s-administrezi tu cu bărbatu-tău.

— Cum am s-administrez *eu*. Fiindcă averea *mea* eu am să mi-o administrez.

Din ziua-aceea, conul Ienache se simțea umilit și coborât în ochii fiică-sii ca și când pe el l-ar fi prins cu ocaua mică. Și de fapt îl prinsese, căci ce altceva era să te știi furat, iar din lene și din comoditate să-nchizi ochii și hoțul să te creadă nu numai o otreapă dar și-un nătărău? Ghiță, administratorul, îl anunțase pe conul Ienache c-avea de gând să-nceapă tăiatul unui parchet de vreo sută de pogoane din pădurea bătrână. Totul era aranjat, negustorul de cherestea avea să se prezinte cu banii-n duminica următoare. Luxița, care-acuma nu se mișca de lângă taică-său ori de câte ori apărea Ghiță, administratorul, îl întrebase pe-acesta din urmă de ce nu se arătase negustorul la conac. Conul Ienache se uitase la Ghiță cu o privire care-i cerea iertare pentru întrebarea asta nelalocul ei. Încurajat de privirea boierului, Ghiță se făcuse că n-aude.

— Domnule Ghiță, te-am întrebat de ce n-a venit negustorul aici, să vorbească și cu *noi*.

— Păi ce nevoie era, domnișoară?

— Era.

— Păi da' pân-acu', ce, n-am mai tăiat pădure? Boierul și-a luat banii și n-a fost nicio supărare.

— A luat ce i-ai dat dumneata.

— Vai de mine, coane Ienache, dac-așa am ajuns, după douăzeci de ani de când vă văd de-avere, dac-am ajuns să-și bată joc de mine un copil, eu, coane Ienache, vă spun să vă găsiți alt om.

— Așa i-am spus și eu tatei. Să-și găsească alt om, că dumneata-l furi cât poți. Am controlat registrele, foaie cu foaie. Luxița scosese hârtia cu socotelile din corsajul de catifea oranj. Eu așa i-am spus, dar dumnealui a zis că mai bine cu dumneata care ești sătul decât cu altul flămând.

Văzând Ghiță că boierul se uită speriat, dar nu scoate o vorbă și dându-și seama că frâul, chiar dacă nu-l luase, n-avea să treacă mult și tot avea să-l ia-n mână urâta asta slabă, a dracului și neagră, o lăsase mai moale.

— Vai de mine, domnișoară, să n-o luăm așa. Eu care v-am servit cu credință.

— Să trecem mai departe...

— Bine, domnișoară, dacă așa vi-i voia, vin cu negustorul aici.

— Să vii neapărat.

Luxița îl duse pe Ghiță până la ușă ca să fie sigură că nu-i mai împuie capul conului Ienache, care, uimit cum era, ar fi fost în stare să strice efectul produs de ea asupra pungașului de administrator.

A doua zi, Luxița se urcase-n trăsură, cu *fräulein* și cu Gore, și-o pornise la oraș după delicatese și după niște lucruri de-mbrăcăminte pentru sezonul de toamnă. Înainte de-a face orice fel de cumpărături, Luxița bătuse cinci-șase depozite mari de cherestea și-și notase-n carnet, cu creionul de aur moștenit de la răposata mamă-sa, pe care-l ținea totdeauna la cingătoare, își notase prețurile mărfurilor din depozite. Acum n-avea decât să vină cherestegiul care voia să cumpere parchetul lor de pădure. De-aici înainte, conul Ienache n-avea decât să stea și să dospească, dacă de-asemena părinte-i făcuse Dumnezeu parte. De primăvara până toamna, domnișoara Luxița nu se dădea jos de pe cal, străbătând pădurea de-o mie de pogoane în lung și-n lat, dând roată și pe la grădini și prin vii. La paisprezece ani câți avea – nimănui nu-i venea să creadă, însă numai atâția avea – toată lumea, în frunte cu Ghiță, administratorul, învățase că ea era stăpâna.

— Nu i-o fi, oameni buni, frică să umble-așa numai cu Gore lângă ea?

— Nu-i e, că are două pistoale la brâu cu care-ți ia și frunza-n zbor.

Deși umbla-narmată ca Iancu Jianu și era bărbătoasă și colțoasă, lumea nu fugea de ea. Domnișoara Luxița vorbea cu toți, nu se ținea cu nasul pe sus, mânca și bea-n casa oricui, îngrijea vitele bolnave din sat cu-nvățătura dobândită de la nemțoaica ei și din cărți, și cu toate că dacă-l ascultai pe Ghiță, administratorul, ai fi zis că e cea mai zgârcită făptură de pe fața pământului, domnișoara știa să fie și darnică. Fira și Gore umblau îmbrăcați ca niște boieri și duceau trai nu glumă, fiindcă la conul Ienache în casă domnișoara nu lăsa să se facă două rânduri de mâncare; ce mâncau boierii mâncau și slugile. La 23 iunie, de ziua răposatei coane Agripina, domnișoara făcea praznic în curtea bisericii și dădea de sufletul moartei o basma și-o bundiță de oaie femeilor din sat, iar bărbaților câte-o pereche de ghete. În timpul prășitului și-al seceratului, se urca-n trăsură cu Gore și le ducea oamenilor pe câmp butoiășul cu țuică și pâine caldă coaptă de Fira. Citise, românește și franțuzește, o groază de lucruri despre mizeria țăranimii în regatul României și-n alte țări, dar nimic nu era mai convingător decât ce se putea vedea la marginea satului, de unde pornea pădurea și moșia lor. Era pământ sărac de jur-împrejur și-o lume care de-abia-și ducea zilele. După ce se-ntorcea din câte o casă, unde fusese poftită să bea doar apă rece de multe ori, când se vedea la conac, Luxiței i se părea că intră-n altă lume. Nu-i venea să creadă că pe jos erau covoare, că-n paturi erau plăpumi cu fețe de atlas și că n-avea decât să deschidă ușa cămării și să-ntindă mâna ca să dea de bunătați pe care alții nici după nume nu le știau.

În puținele rânduri când o-nsoțise pe Luxița în sat și intrase în câte un bordei țăranesc, *fräulein* se frecase la ochi crezând că visează.

— *Louxitz, ce n'est pas croyable!*

— *Mais si, mais si.*

— *Et les gens riches, qu'est-ce qu'ils font contre cela?*

— *Ils s'empiffrent, jouent aux cartes, courent les putains, voilà!*

— *Louxitz! Mon Dieu! Où avez-vous pris ces mots innommables?* și *fräulein* roșise până-n albul ochilor.

— *Dans Lesage et dans le duc de Saint-Simon.*^[1]

Luxița roșise și ea. O luase gura pe dinainte. Îi părea foarte rău c-o făcuse pe *fräulein* să se rușineze, pe iubita ei *fräulein*, o ființă decentă și curată ca o bucată de caș proaspăt. Românește, Luxița avea un vocabular colorat, slobod și potrivit cu subiectul. Departe de ea gândul să șocheze pe cineva, dar nici să se ia după sclifositele alea de verișoare-ale ei care veneau o lună vara la moșie, vorbind numai franțuzește-ntre ele, ca să lase slugile cu gura-căscată și ca să-și arate cât sunt de deștepte. Ea, când vorbea românește, cu excepția regulilor gramaticale, pe care le respecta, vorbea ca orice țăran din sat, modelele ei cele mai apropiate fiind Fira și Gore, cu care stătea la taclale ceasuri întregi. Cu taică-său, între patru ochi, vorbea numai românește. Îi venea să râdă de conul Ienache, cu grecismele lui moștenite de la nevastă-sa dintâi, de la mamă-sa și de la bunică-sa, și cu franțuzismele de care nu se putea dezbara, oricâte zâmbete îi stârnea fiică-sii. Conul Ienache făcuse la Paris patru ani de studii în drept și-n științe sociale și economice, întorcându-se de-acolo cu cinci cufere de cărți, cu-o jartieră bleu-marine garnisită cu trandafirași galbeni, vorbind impecabil franțuzește, rulând r-urile ca un parizian autentic. Toate aceste inestimabile valori dobândite-n străinătate, în afară de care și-o nepotolită nostalgie a cheiurilor Senei, îl dispensaseră de obținerea unei diplome, care de altminteri nu i-ar fi folosit la nimic în raporturile cu Ghiță, administratorul. Coana Catița Krețulescu se consolase de averea pe care i-o păpase feciorul la franțuji, cu știința și cu-ngăduința dumneaei, că un copil avea și-nțelegea să-l știe-n rând cu cei de-o seamă cu el. Se consolase mai ales pentru că feciorul, aflându-se la Paris în '48, în inima revoluției, avusese destulă minte să rămână acolo să se uite cu ochi de străin la cele ce se petreceau în țară străină și să nu vină-n țara lui să se-amestece-n zăvera aceea fără niciun Dumnezeu, în care feciori de boieri se

zăltaseră împotriva boierilor, vrând să răstoarne ei lumea, ca până la urmă să putrezească-n apă de vii, prăpădindu-și tinerețile-n temnițele domniei. Destul îi fusese ei, sărmana, că nu mai avusese nici zi, nici noapte, din iunie până-n septembrie, de spaimă de ce se petrecea pe uliți, de frică ba că vine Soliman, ba că pleacă Soliman, ba că vin unii, ba că vin alții, până venise-n sfârșit Fuad Efendi-n 13 septembrie, de făcuse regulă cu ai zvânturați, «tot turcul săracul». Ziua tremura și noaptea scria scrisori; îi scria feciorului, îndemnându-l să-și vază de-nvățăturile lui și să nu intrigărească nici cu franțujii, nici cu simpatrioții lui români, că fața lumii dac-avea de gând să se schimbe se putea schimba și fără să pună el mâna, să-i lase pe alții să-și părăduiască știința și averea cu gazete-n care să spună Evropei păsurile neamului de la Dunăre. Când îl văzuse pe Ienache acasă, teafăr și curat, nededat cu zavergiii, uitase de patalamalele lipsă din bagajele feciorului și de paralele duse pe apa-sâmbetei. La urma urmei, feciorul ei era boier și n-avea nevoie de patalamale, bune doar pentru cine umbla după vreo slujbă la stăpânire, slujbele fiind făcute pentru târgoveți și pentru boieri scăpătați cu totul și care nu izbuteau să se pună pe picioare printr-o căsătorie avantajoasă. În 1852, în ianuarie, după ce-și petrecuse un ultim *réveillon* în sânul civilizației, Ienache se-ntorsese la patria-mumă cu moartea-n suflet, adus de găurile din bugetul coanei Catita, manifestate printr-o restrângere considerabilă a moșiilor rămase la moartea răposatului ei bărbat. Trezită brusc și cuprinsă de panică, își chemase fecioru-napoi nevrând s-ajungă la bătrânețe pe la ușile altora; era hotărâtă să-și păstreze cu dinții conacul, trăsura, două-trei slugi pe lângă ea și cele câteva bijuterii de care-o legau amintiri, salvate ca prin minune de la studiile feciorului; studiile astea se desfășuraseră, la-nceput, în rând cu studenții care-nvățau, dornici să-și facă un drum în lume, plini de ambiții științifice și umaniste; felul acesta de viață, pigmentată cu aventuri rezonabile, cu ucenice mărunte, fără pretenții și duioase la suflet, ca-n melodrame, începuse destul de curând să i se pară fad, lipsit de imprevizibil. Deși n-avea o fire năbădăioasă, tânărul Ienache Krețulescu jinduia după un trai care să-l facă să uite complet viața cumpătată de-acasă, de băiat crescut în fustele mă-sii și-a numeroase mătuși, văduve sau fete bătrâne. Dorea ceva inedit și palpitant, care nu-ntârziase să i se-arate-n persoana unei dansatoare de *variété*, foarte la modă pe vremea-aceea, în Orașul-lumină, întreținută de-un bancher respectabil ca vârstă, om cu judecată, care considera infidelitățile *de inimă* ale domnișoarei Marie-José, Marijó pentru intimi, toane copilărești, știind că niciunul dintre fluturașii *de passage*^[2] nu-l putea detrona pe el, monarh absolut în viața protejatei sale. Ienache era sedus de ambianța de lux și de rafinament din *hotelul* domnișoarei Marie-José, de toaletele și de bijuteriile-acestei minunate făpturi, de desuurile ei care-ți dădeau amețeală, de supeurile pe care le oferea după spectacole, de conversațiile cu bancherul, om spiritual și umblat, plin de bun-simț ca toată rasa lui care trăia de două mii de ani răspândită-n lume, într-un exil ce-i adusesese putere și-nțelepciune.

Nevenindu-i să creadă c-atâta noroc se putuse-abate asupra capului său, Ienache nu se dezlipea de culisele teatrului, pierzându-și ziua și noaptea în chip de cavalier servant al iubitei. Nemulțumit de starea umilitoare-n care-l pune concurența inegală cu bancherul, ținuse, totuși, ca un fecior de neam ce se afla, să-și dovedească generozitatea față de zeița inimii lui. Ne'ngăduindu-și să-i cumpere bijuterii mărunte, care-ar fi părut ca o cenușăreasă pe lângă o ducesă, alături de cele oferite de bancher, Ienache Krețulescu se hotărâse la câte o dantelă rară și la acoperirea unor datorii de la joc, cărțile fiind pasiunea domnișoarei Marie-José, amatoare și ea de senzații care s-o scoată din atmosfera anostă a vieții de zi cu zi, în care nimic nu se-ntâmplă afară de coafor, de croitorese, de furnizori de tot felul, de vizitele bancherului și de vizitele lui Ienache. Până la douăzeci și doi de ani, domnișoara Marie-José mai văzuse bărbați blonzi, subțirei și frumoși, cu mustățile frizate, fiindcă-n șase ani, câți trecuseră de când se *lansase*, avusese destul timp, dar niciunul nu venea *de chez les Turcs*^[3]. Acest exotism trăsesese balanța de partea lui Ienache, în competiția cu alți tineri frumoși, cu mustăți frizate, sensibili la farmecele domnișoarei Marie-José și deloc indiferenți la celebritatea protectorului ei, care-i conferea o valoare-n plus, știindu-se că acolo nu era de cheltuit decât timp și iubire, capital care la vremea tinereții pare

inepuizabil. *Gesturile* lui Ienache, iubitul exotic, erau menite s-o-ncânte pe domnișoara Marijó, punând-o-ntr-o lumină avantajoasă față de *son gros*^[4], care putea să aprecieze că adoratorii ei nu erau toți niște coate-goale și niște profitori, ceea ce nu se putea nega despre cei doi-trei-patru predecesori ai «persanului» Ienache. Până la apariția lui Ienache, domnișoara Marijó își plătea datoriile de la cărți vânzând câte un cadou primit de la bancher, care o singură dată îi plătise asemenea datorii, amenințând-o cu despărțirea dac-o mai prindea jucând. Marijó era sigură că *son gros* s-ar fi ținut de vorbă. Îl cunoștea destul de bine ca să știe că nu disprețuiește nimic mai mult pe lume decât slăbiciunea-n fața unui lucru ce n-aducea plăcere nici minții, nici corpului și care te făcea să-ți prăpădești banii și nervii. Având o acoperire, fiindcă Ienache nu-nțelegea s-o știe dezonorată nici în fața partenerilor de joc, nici în fața protectorului ei, Marijó se-azvârlise frenetic în această patimă, reprimată, mai mult sau mai puțin, până-atunci – ceea ce sporise considerabil cheltuielile de-ntreținere la-nvățătură ale tânărului student valah Ienache Krețulescu, aducând-o-n sapă de lemn pe coana Catița, femeie naivă și-nfumurată, care până la urmă-și dăduse și ea seama că încă un an de ședere la Paris a feciorului și nu mai avea cu ce-și ține ighemoniconul și-așa destul de primejdut.

Ienache nu-și luase rămas-bun de la civilizație fără să-i ceară domnișoarei Marie-José mâna, gest de curtoazie pe care se simțise dator să-l facă de față cu toți invitații dansatoarei, la ultimul supeu la care participase-n cocheta locuință a acesteia. «Naivul» Ienache hotărâse, dibaci, *se faire mousser quelque peu*^[5] cu-această propunere extravagantă, cunoscând firea domnișoarei Marie-José, aderența ei de nezdruncinat la caldarâmul Parisului, din care crescuse, iubirea pentru «artă», precum și «idealurile» acestei făpturi diafane dar cu picioarele foarte pe pământ, care-avea grijă, în viața frenetică și zvânturată pe care-o ducea, să-și depună bijuteriile cele mai de preț la o bancă de mare prestigiu, pentru zilele cenușii când cei douăzeci de ani aveau să-i treacă. Domnișoara Marie-José ducea viața pe care-o ducea dintr-un calcul foarte precis: acela de-a menține un anumit zumzet ațâțător în jurul numelui dumisale și din convingerea că de nimic nu se plictisesc mai repede bărbații decât de femeile cumiți și potolite, convingere pe care i-o întărise și bancherul ei, într-o discuție ceva mai liberă cu Ienache, după o petrecere cu tineret mult, gălăgios, cu preponderență feminină.

— Dragă prietene, fiecărui bărbat îi place un anumit gen de femeie. Genul *putain* place însă tuturor.

Ienache știa că domnișoara Marie-José ar fi putut accepta cererea lui în căsătorie numai dacă și-ar fi pierdut mințile, dar că, altmintrelea, asemenea omagiu, făcut de față cu lume, era un punct de onoare în biografia amoroasă a dansatoarei, cu sorți de-a fi citat mai spre bătrânețe, când domnișoara Marie-José, cucoană respectabilă, durdulie, dedicată operelor de binefacere și protecției animalelor, crescând poate copii de suflet, avea să-și aducă-aminte cu nostalgie de *son fiancé, Iénaké*^[6], devenit în suvenirurile senectuții *prince valaque*^[7], aureolat de-o dragoste pură și desperată.

După gestul lui cavaleresc, răsplătit cu un refuz, plin de menajamente și de duioșie, din partea domnișoarei Marie-José – care văzuse prea multe până-atunci ca să creadă-n seriozitatea unei asemenea propuneri (a câta la număr în tânăra-i viață?) – sub pretextul carierei sale, dușmană a unei vieți casnice liniștite, cu sufletul ușurat, într-o poză romantică deznădăjduită, Ienache-și luase rămas-bun de la doamna inimii lui, de care-l lega mai mult vanitatea decât iubirea, își luase rămas-bun de la Parisul de care-l lega o iubire adevărată și-și cătase de drum spre gurile Dunării.

După câteva zile în care se-nvârtise-n jurul lui ca o cloșcă, mamă-sa găsisese de cuviință, cu mare părere de rău c-avea să-și mânănească odrasla, să-l pună totuși la curent cu starea lor financiară. Era mult mai rău decât și-nchipuise Ienache. Casa de la oraș, împreună cu mobilele ei franțuzești, care costaseră o avere, fusese de mult ipotecată, iar bani de plătit termenele nu se arătau de nicăieri, singura posibilitate de scoatere de sub ipotecă rămânând vinderea ultimului petic de moșie, care, de bine, de rău, administrat ca lumea, putea produce un minimum în stare să le-asigure o viață modestă, în timp ce casa era un capital mort. Ienache, ajuns capul familiei, trebuia să hotărască; proaspăt întors de la Paris, nu fusese deloc atras

de viața campestră preamărită de secolul al XVIII-lea și, prin urmare, alesese casa de la oraș cu mobilele ei de acaju, urmând să lichideze tot ce le rămăsese la țară, în condițiile-n care se aflau nemaivând rost să păstreze conacul și vreun petic de pământ în jurul lui. Banii ce depășeau polițele asupra casei urmau să le-asigure existența o bucată de vreme, a cărei lungime ținea de felul cum aveau să-i chibzuiască, până ce Ienache reușea să-și facă o situație, ceea ce nu putea să-ntârzie, date fiind calitățile sale. Coana Catița nu schițase niciun gest de rezistență față de planurile feciorului, trasate cu-o repeziciune și cu-o iscusință de strateg încercat în tactica lichidării averilor. Felul în care Ienache avea să-și facă o situație nu fusese discutat, fiindcă asemenea proiecte nu se ticluiau bătând din palme; ele cereau o cunoaștere-a lumii-n care te-nvârteai, fixarea unor repere, a unei platforme, în sfârșit o mulțime de chițibușuri, de informații, de finețuri, timp, răbdare și dibăcie. Avea să se gândească și la asta că doar nu intraseră zilele-n sac. Ce fusese important – vinderea moșiei – se rezolvase repede. Mutați la oraș, Ienache ieșise-n lume, având astfel prilej să-ntindă nada prin cuconet; ajunsese repede nelipsitul saloanelor și-al sindrofiilor, făcând o impresie profundă-n inimile plăpânde și setoase de aventură, cu silueta lui elegantă, cu cotleții și cu mustața lui frizată, cu impecabila croială a redengotelor lui colorate, cu nasturii detașabili, din perle-adevărate, cu care-și încheia cămășile englezești, vestigii ale vieții pariziene și-ale averii cheltuite la-nvățătură, cu manierele lui elegante, fără ostentație, de adevărat om de lume. În ciuda absolutei sale tăceri cu privire la episodul Marie-José, în țară zvonul ajunsese totuși, prin românii care se-aflaseră la Paris în aceeași vreme cu Ienache, înfrumusețând faptele și făcând din tânărul boier un sfărâmător de inimi, pentru care o superbă femeie, regina dansatoarelor pariziene, amanta *en titre*^[8] a celui mai mare bancher din vestul Europei, fusese cât pe ce să abandoneze Parisul, dansul, viața fastuoasă, pe bancher, și să-l urmeze pe Ienache, la capătul pământului, dac-ar fi fost nevoie, iar la refuzul lui Ienache de-a accepta asemenea sacrificii, suverana neîncoronată a demi-mondului încercase să se sinucidă, prin ce mijloc povestea nu mai spunea. Această aură pasionată și misterioasă făcea din Ienache un personaj pe cât de căutat de femei, pe-atât de temut de bărbații-nsurați și mai ales de tații de familie, cu fete de măritat, care-avuseseră grijă să se informeze de starea-n care o adusesese tânărul «bonjurist» pe coana Catița. Afară de-acest amănunt plin de semnificație, gusturile manifeste ale junelui Ienache pentru lux, pentru viața petrecută-n conversații agreabile și lipsită de orice preocupare lucrativă, plăcerea cu care se-așeza la jocul de cărți, îi determinaseră pe tații de familie să declare, fără drept de apel, că Ienache Krețulescu, fiul coanei Catița, *nu era* o partidă.

Pentru a nu risca un refuz direct și umilitor, coana Catița și Ienache, la urechea căroră nu lipsise a ajunge zvonul acestei categorisiri, o rugaseră pe ruda lor apropiată, Veta Krețulescu, amatoare, profesionistă aproape, într-ale pețitoriilor și-a altor tranzacții, s-azvârle ca din partea ei o vorbă-n câteva case boierești de ranguri diferite, unde erau fete de măritat, pentru-a afla dincotro bătea vântu-n privința lui Ienache. Zvonul se adeverise: nimeni nu și-l dorea ginere pe Ienache Krețulescu, ceea ce-l făcea pe tânăr să-nțeleagă precum că numele și manierele, fără avere, erau bune de fluturat în saloane, dar nu de luat în căsătorie, nereprezentând un gir în fața unor oameni calculați, care știau că dacă nu deschizi ochii deschizi punga. Această ofensă, primită pe căi indirecte, îl predispusese pe Ienache să cugete, câteva zile, cu oarecare melancolie și cu dezgust la zădărnicia vieții lumești, în care spiritul și-atributele lui erau așezate pe ultima treaptă. Fire bună și iertătoare, ca tot românul, pe care ușor l-apucă, ușor îl lasă, gândise că poate și boierii aceia înapoiți și-ncăftănați aveau dreptate, căci bucuriile spiritului de la materie vin și că – de era să vorbească pe drepte și cu mâna pe cuget – nici el unul nu s-ar fi legat la cap cu-o femeie de neam ajunsă-n sapă de lemn și pe deasupra și cheltuitoare. Dispoziția meditativă și morocănoasă trecându-i repede și găsind el că n-avea, cu-o vorbă românească, de ce să se supere ca văcarul pe sat, Ienache-și arboră una dintre elegantele redengote, nasturii-perle, surâsul lui fermecător și nițel blazat și păși din nou pragul saloanelor, hotărât să n-azvârle și să nu primească avansuri care nu puteau duce la nimic. Atâta vreme cât teșchereaua babacăi mai zornăia cât de cât, avea să ducă o viață după pofa inimii, cea mai înțeleaptă din câte se putea, nefiind încă vremea să bată pe la uși după slujbe

și să apeleze la bunăvoința unor neamuri sus-puse care, înainte de-a-l lămuri dacă aveau de gând să-i acorde protecția, i-ar fi ținut un lung discurs despre starea jalnică a multor familii boierești, ajunse la selamet din pricina unor odrasle cu fumuri evropenești, risipitori de averi strânse și păstrate de alții, cumpătați și vrednici, logos după care el, Ienache, ar fi trebuit, rușinat și smerit, să rostească o făgarnică palinodie prin care să se lepede de-o viață ce-i adusese-atâtea plăceri, prin care-avusese părerea că plutește. Credea că nu era cazul nici să-și încerce norocul în vreo familie orășenească bogată, cu fete de măritat, știind cât ar fi mâhnit-o pe coana Catița – care-ar fi socotit că spre ispășirea vreunor păcate-ale strămoșilor i-a hărăzit Dumnezeu s-apuce ziua când să se-ncuscrească-n negustorime – dar și gândindu-se că, pe lângă durerea pricinuită coanei Catița, s-ar fi putut izbi de-un refuz și din partea asta, unde nu era de presupus că numele și spiritul ar fi fost mai la preț decât în boierime. Întoarcerea la Paris, chiar fără «asocierea bănească» a unei alte domnișoare Marie-José, nu era posibilă. Și-apoi, în țară, viața omului fără treabă era mult mai odihnitoare decât la Paris; acolo făceai mult mai multă cheltuială cu duhul și cu trupul – chiar petrecerile-aveau alt ritm – iar viața intelectuală, obrazul pe care-l aveai de păstrat cereau mai multe eforturi decât în lumea de-aici, în care faptul de-a fi trăit câțiva ani în Europa îți asigura, pe puțin, un avantaj de chior în țara orbilor. Renunțând la gândul însurătorii cu-o fată potrivită pentru vârsta și pentru rangul lui, Ienache, sub aparențe nepăsătoare, adoptase o poziție de expectativă atentă, urmărind cu ochi ager candidații la deces, care-ar fi putut lăsa-n urmă văduve cu stare.

* * *

Profesorul Șerban simți că-l ia cu frig. Se mai uită o dată la magnolie și trase-ncet geamul, ca lianele de glicină să nu-l spargă. După ce-nvârti de câteva ori în gol mânerul de-alamă-al cremonei, reuși-n sfârșit să-l închidă. «Ne rablagim, ne rablagim... Mi-e somn de parcă n-am dormit de-o viață. Și n-am o sută de ani, vorba cucoanei Luxița. Coana Mare. („Tușesc, Daniele, de parc-aș avea o sută de ani”, spunea ea foarte serios, cu glasul plin de revoltă, făcându-i cu ochiul și-arătându-i cu o mișcare abia schițată a obrazului pe fiică-sa și pe gineri-său, părinții profesorului, moșnegi și ei, care-o luau în serios și-i aminteau de fiecare dată că n-avea o sută, dar avea nouăzeci și opt. „Păi, ce, se compară?”, continua Coana Mare, tot atât de serios și de revoltat.) Doamne, săracii... De ce mi-oi fi adus eu aminte oare de Amira Pompiliu? Prin ce asociație de idei? De nicio idee, care dracu de idee» – se enervă el din cauza festei pe care i-o juca memoria – «mă rog care-a fost fleacul care mi-a adus aminte și pe urmă de unde-am pornit și unde-am ajuns? Fluxul ăsta al memoriei, nu vorbim mereu despre el? Povestea din Proust cu prăjiturica, *l’histoire de la petite madeleine*, cum îi zic domnii-ăștia cu literatura».

Se uită-n dreapta, în stânga, se caută prin buzunare. «Am uitat că nu mai fumez». Inspectă noptierele. Pe una se afla o poză a lor, a-ntregii familii, de prin '39, într-o ramă-ngustă de argint. Pe marmura celeilalte, o urmă de ceară galbenă, de la lumânarea pe care i-o aprinseseră coanei Luța. «Toți ne ducem, e banal s-o spui, dar... Chiar n-o mai fi rămas niciun chibrit pe-aici?».

Profesorul și-ndreptă ochii spre cele trei tablouri «pictate» și li se-adresă-nclinându-se: «Doamnele mele, vreun chibrit pe undeva? Dumneavoastră, doamnă Mavros, dumneavoastră care mi-ați fi putut fi străbunică dacă s-ar mai fi putut, dumneavoastră, ca fiind cea mai veche și cea mai de drept stăpână-a casei, ce ziceți? E vreun chibrit pe undeva?». Se uită lung la portretul de epocă, se uită cum se uitase de-atâtea ori în ochii negri cu sclipiri violet, care te urmăreau oriunde te-ai fi dus și-și spusese și-acum ce-și spusese de-atâtea ori: «N-a nimerit-o rău străbunicul Ienache Krețulescu».

Continuând să caute din ochi și cu mâinile, găsi o cutie de chibrituri sub o „*România Liberă*” împăturită la „Mica Publicitate”, rămasă pe birou cine-știe-de-când.

«Acum aprindem gazele și dac-avem noroc bem și-o cafea. Mulțumesc, kera Melina. Străbunică Agripina, Coană Mare», le salută el pe colegele de perete ale doamnei Mavros-Krețulescu, «kir Costi ne-a murit într-un ceas bun!».

CAPITOLUL DOI

Melina Mavros

Decesul care, după cum fusese scris în stele, avea să schimbe soarta lui Ienache Krețulescu, se petrecuse cu vreo trei ani înaintea revenirii lui în patrie. Răposatul Costi Mavros, de pe urma căruia Ienache avea să trăiască-un trai, închisese ochii la șaptezeci de ani, lăsând avere frumoasă și-o văduvă de patruzeci și doi de ani, femeie bine făcută care-și arăta vârsta numai la mână, când dădea la iveală toate refulările, toți dracii, toate umilințele-nghițite-n douăzeci și patru de ani trăiți alături de-un bărbat bătrân, sucit, pentru care orice lucru era ori prea lung ori prea scurt, ori prea-nchis ori prea deschis, mâncarea era ori prea rece ori prea fierbinte, curvar la vremea lui și de-aceea bănuitor și pe umbră de bărbat, bolnav de gelozie, plin de hachițe, zgârcit, numărând paraua ca pe vremea când descărca vapoarele-n Pireu, cu-o fire menită să nu ferească pe nimeni, având grijă să-i amintească destul de des nevastei că o culesese din gunoaiele Galaților ca s-o facă mare cucoană, cu trăsură la scară și cu slugi. Pe Melina, kir Costi Mavros, o luase dintr-o familie de simigii greci, oameni săraci și cumsecade, cu zece copii, care visau să se-ntoarcă-n țara lor, ca atâția dezrădăcinați, și să-și deschidă acolo o prăvălioară, după ce-aveau să prindă ceva cheag în Galați, ceea ce-ntârzia să se-ntâmples. Simigiii își dăduseră bobocul de față cu părere de rău pe de-o parte, dar, pe de altă parte, bucuroși că cel puțin unul dintre ei scăpa de sărăcie, și, cine știe, dacă ginerele avea să se-arate mărinimos, poate și ei, ceilalți. Dar ginerele era pestriț la suflet. În afară de cele două nepoate, fetele soră-sii, Noemi, pe care le-nzestraseră, tremurându-i mâna, și le trimisese-n Grecia cu primul vapor, spre-a fi sigur că scăpase de ele de-a binelea, în afară de astea două nepoate, nimeni nu se putea lăuda că văzuse vreun ban sau vreun dar de la Costi Mavros. La tinerețe, până a nu se-nsura prima oară, pe vremea când bătea din când în când drumul pe la câte-o profesionistă-a amorului, mai mult decât tariful nu lăsa un creițar.

Întâia nevastă, fata unui simigiu, grec și-acela, după doi ani de măritiș, fugise cu un geambaș de la care cumpăra kir Costi cai. Dacă nu s-ar fi ivit geambașul, ea tot ar fi plecat de la kir Costi căci îi era de-ajuns cât îi mâncase papara. Se mira lumea cum de grecul, care și-ar fi mâncat de sub unghie, își căuta nevaste sărace. Kir Costi știa câtă putere are banul asupra omului; îi trebuia nevastă crescută-n lipsuri, să-l respecte pentru avuția lui și să nu cuteze să ridice glas. O asemenea femeie, oricât s-ar fi-nvățat la el cu avuția, tot n-avea să uite de unde se trăgea, cum nu uitase nici el despre sine. Cea dintâi îl luase cu gând curat să facă-mpreună casă. La treizeci de ani, câți avea pe-atunci, om frumos și bogat, kir Costi n-avea decât să-ntindă mâna s-aleagă. Văzând că bărbatul nu-i dă niciun creițar pe mână, că nu le trece nimeni pragul și nici ei pe-al altora, că nu face copii, nu știa din ce pricină, și că n-avea ce s-aștepte mai bun de la un bărbat țănos și-atât de-al dracului din floarea vârstei, Antigoni chibzuise că era mai bine să-și trăiască viața cum și-o trăi-o decât să stea de la douăzeci de ani ca-n colivie, mângâindu-se cu mățăsurile-n care se-mbrăca după-amiază, când o scotea kir Costi la plimbare în caleașca descoperită, cu diamante atârinate pe ea, ca s-o vadă lumea, diamante pe care – nici nu intra bine pe ușă – kir Costi i le dădea jos cu mâna lui, le număra din ochi și le pune-n casa de fier, de-a cărei cheie nu se despărțea nici în somn. Și-așa, chibzuind că mai bine sărac și curat, își luase pasărea zborul.

Melina, care nici pe departe n-avea firea blândă și potolită a celei dintâi nevaste-a lui kir Costi, răbdătoare și tenace, se-ncăpățănase s-aștepte moartea bărbatului. Ce e drept, la optsprezece ani, câți avea când se măritase, cei patruzeci și șase-ai lui kir Costi i se păreau o vârstă la care sapa și lopata nu puteau fi departe. Fața lui kir Costi, de culoare nisipie, și mâinile cu pete mici cafenii, arătând că firea și ficatul începeau să scârțâie, îi întăriseră nădejdea într-o văduvie destul de-apropiată. Deși subțire la corp, cumpătat și grijuliu cu sănătatea lui, kir Costi nu putea ascunde semnele unei tinereți sărace și trăite mai mult decât din plin. Dar între semnele-astea și groapă avea să se-aștearnă drum lung. După primii ani, Melina își dăduse și ea seama că uneori se duc multe piei de mieluşel până să crape una de oaie bătrână. La-nceput o bătuse de câteva ori gândul să se-mbrace-n rochia de postav vişiniu cu care venise

de-acasă și să se ducă-napoi la ai ei sau unde-o vedea cu ochii, dar se răzgândise, părându-i rău să dea cu piciorul unei averi care-ntr-o bună zi tot a ei avea să fie. Apoi, cu fiecare zi trăită alături de kir Costi, i se-așeza o cocleală pe suflet, care omora orice dorință de noutate. Și dacă-ar fi plecat de la el, știa că avea să ducă mai departe scârba care-i tăiase încrederea și veselia, avea să ia cu sine bănuiala și neliniștea bărbatului ei, care nu vedea-n jur decât mincinoși și hoți și nu visa, în somnul lui zvâcnit, decât jafuri și incendii, crime și tot felul de grozăvii, avea să ducă oriunde bănuiala și neliniștea lui, permanente și molipsitoare. Ca și cu Antigoni, kir Costi-și făcea zilnic plimbarea de după-amiază în trăsură cu Melina, împodobind-o cu diamantele cumpărate pentru cea dintâi, la care mai adăugase câteva, luate la prețuri mai mult decât rezonabile, de pe la familii boierești scăpătate sau care, ne'ntelegându-se la-mpărțirea vreunei moșteniri, alegeau calea vânzării. După ce se-arătau în lume, cum închidea ușa-n urma lor, kir Costi îi scotea Melinei bijuteriile și le număra din ochi, ca și când vreun duh ar fi putut s-o jefuiască subțiriv privirea lui care n-o slăbea o clipă, tot timpul cât își făceau plimbarea. Melina știa că hoțul cel mai temut de kir Costi era ea. Se temea că nevasta ar fi putut dosi ceva pentru ai ei. Când, din an în an, venea careva din neam s-o vadă pe Melina, kir Costi nu se mișca de lângă nevastă-sa. Cine nu l-ar fi cunoscut s-ar fi putut lăsa păcălit să creadă că o făcea din dragoste, firească dacă te mai gândeai și la diferența de vârstă dintre ei. Doar în ultimul an de viață al lui kir Costi, când acesta nu se mai putea mișca din fotoliu, de unde țipa însă de zăngăneau ținuturile candelabrelor, doar atunci trăsese Melina de-o parte cât putuse, pentru-ai ei și mai ales pentru ea, nefiind sigură ce-avea să se-ntâmpale cu bunurile lui kir Costi, după ce s-o apuca el să-nchidă ochii. Noemi, sora acestuia, murise de mult la țărmul natal, fericită că oasele-aveau să-i putrezească sub soarele Mării Egee, acel colț cristalin de Mediterană, și că cele două fete i se măritaseră cu oameni chibzuiți și strângători. După moartea mamei lor, fetele, împreună cu familiile, se mutaseră la San Francisco, suspinând în fața Pacificului după marea Arhipelagului, consolându-se numai cu câștigul care, în noul continent, depășea așteptările lor din momentul îmbarcării spre vest. Melina bănuia că nepoatele și bărbatii lor, cu avere, acolo în țara depărtată, mai mare desigur decât a lui kir Costi, n-aveau să treacă un ocean și două continente ca să vină după moștenirea unchiului, acum când nu mai trăgeau mîța de coadă. Dar cine-i putea garanta? Ca să se-asigure, îi ceruse lui kir Costi, pomenind de multe ori cuvintele *moarte* și *plecare*, un testament în bună regulă, întocmit cu avocat, cu judecător și cu martori. La-nceput, kir Costi se codise, dar speriat că moartea s-ar fi putut lăsa așteptată și deci Melina i-ar mai fi putut fi necesară, deși o ura fiindcă o vedea trăind încă ani mulți – închipuindu-și și cam în ce fel – după ce el avea să fie oale și ulcele, îi împlinise dorința. Se-așteptase ca nevastă-sa, văzându-se bună-stăpână pe averea lui, strânsă cu trudă la tinerețe, să-l lase să moară de foame. Dimpotrivă, Melina-l hrănise cu ce era mai bun și mai scump și-l îmbrăca-n fotoliul lui, ca pe-un ginere. Voia să-i arate că nu era deloc așa cum crezuse el douăzeci și patru de ani. Îi citea toate cărțile și toate ziarele românești, grecești, franțuzești și nemțești pe care le dorea. Kir Costi rupea nițică nemțească și nițică franțuzească, învățate la Pireu, pe vremea tinereții, ca mai toți hamalii, marinarii și chelnerii trăiți în porturi. Melina, în primii ani de căsătorie, cu-ngăduința bărbatului, învățate temeinic astea două limbi de la o profesoară bătrână. Învățase și istorie, geografie, științe naturale și să cânte la pian. Cunoștea numirile latinești ale plantelor și ale animalelor ca un naturalist. La pian, după cât îi spunea urechea ei, fiindcă n-o auzise nimeni niciodată, cânta bine. Cânta pentru ea singură cât lipsea kir Costi de-acasă, iar de când kir Costi stătea-n fotoliu îi cânta și lui ca să-i înfrumusețeze puținele zile pe care le mai avea de trăit. Nu-i arăta lui kir Costi nervozitatea pe care cei sănătoși o arată bolnavilor a căror moarte o așteaptă cu nerăbdare. Dimpotrivă, era-ngăduitoare și-și înfrâna orice privire și orice vorbă repezită pe care kir Costi le-ar fi stârnit și unui înger, cu hachițele lui ce se-nmulțeau invers proporțional cu zilele câte-i mai rămăneau de trăit. Ceruse să-i aducă preot să-l spovedească și să-l împărtășească. Melina trecuse-n camera vecină și intrase în camera bolnavului doar când o chemase preotul. Din fotoliul lui, kir Costi, care n-o slăbea din ochi pe nevastă-sa, văzând-o cu punga de catifea în care, în ultima vreme, pe lângă chei ținea și ceva bani, îi făcea semne, pe care Melina părea că nu le vede, să nu-i dea

preotului decât un leu, cum le fusese vorba de la-nceput. După ce-l condusesese pe preot până la trăsură, Melina râse cu lacrimi și cu hohote, cum nu-și aducea aminte să mai fi râs pân-atunci. Râdea de kir Costi, care niciodată nu i se păruse mai jalnic și mai caraghios decât în momentele-acelea când, cu un picior în groapă, încerca să-și cumpere iertarea păcatelor de la slujitorul Domnului, pe cât mai puține parale; râdea și de bucurie că morbul zgârceniei nu trecuse și-asupra ei, că o plăcere tot îi mai rămăsese pe lume: să cheltuiască. Făcuse-apoi un ocol prin grădină. Privise atent fiecare floare și fiecare arbust și i se păruse că atunci le vedea pentru prima dată. Merita să trăiască măcar pentru bogăția asta de mirosuri și de culori, pentru candoarea și pentru grația lor inalterabilă. Îi ieșise înainte și Lăbuș, dulăul de stână cu cap mare, posac, cu labe late și cu glas gros, pe care cu șase luni în urmă îl aduseseră de la moșie, să-i păzească. Lăbuș se-așezase-n fața ei și-o privea, ne'ndrăznind să se-apropie, cerșind numai din ochi o mângâiere. Melina-și plimbase mâna parfumată pe urechile aspre și pe botul umed al câinelui care, plin de recunoștință, îi linsese podul palmei, apoi o petrecuse, la un pas distanță, până la ultima treaptă a scării. Melina-l mai privise o dată, prin ușa de sticlă, și se simțise legată printr-un fel de frăție de câinele cu privire potolită și resemnată. «Nu știu, Lăbuș, ce ne-o mai aștepta, de-aici încolo».

La o săptămână după ce se-mpăcase cu cerul, kir Costi își dăduse duhul, scutind astfel banii pe care-ar fi trebuit să-i cheltuiască pentru reîmprospătarea memoriei lui Dumnezeu, pe care-ar fi cerut-o un răspas mai lung de vreme între-mpărtășanie și plecarea spre lumea dreptilor. Melina-l înmormântase cu mare pompă, cu șase preoți, azvârlind din belșug bani la răscruci, făcând pomană la cimitir ȕiganilor și cerșetorilor, nelipsiți la asemenea ocazii, invitând acasă pe toți cunoscuții care se osteniseră să-l petreacă pe răposat la ultimul lăcaș. Kir Costi, desigur, s-ar fi răsucit în groapă dac-ar fi putut vedea risipa făcută de nevastă-sa, care se văzuse acum ca găina-n grămadă. La biserică și la groapă, o podidise de două ori plânsul uitându-se la grămada de oase ieșite prin pielea cenușie și uscată, rămășițele pământești ale lui kir Costi. Multă lume-și dăduse coate și zâmbise pe sub mustăți gândindu-se că văduva se pricepea să se prefacă, iar cei mai naivi, gata să se-ncreadă în tot ce vedeau, fuseseră de părere că văduva-și plângea bărbatul din inimă, cu toți anii lui mulți și-n ciuda firii lui de care se dusesse vestea. Se-nșelau și unii și alții. Melina plângea tinerețea ei pierdută lâng-un om pe care-l urâse și care, în momentele bune, îi fusese indiferent, care nu știuse să răsplătească în niciun fel tinerețea, frumusețea și inima ei, care, la-nceput, cu puțină osteneală, ar fi putut fi câștigată. Lângă pachetul acela de oase-nvelite-n piele stafidită dormise, măcar de-ar fi dormit, douăzeci și patru de ani. Banii care-i rămâneau acum nu-i puteau aduce înapoi cei optsprezece ani, pielea fragedă și râsul vesel și-ncrezător. Asta îngropa ea și asta plângea. La «sărutarea de pe urmă», Melina se-apropiase, sărutase crucifixul de pe pieptul mortului și se-aplecase deasupra frunții lui, sărutând aerul și zicând în gând: «Iartă-mă, kir Costi, dar nu pot, Dumnezeu să te odihnească!».

A doua zi, văduva se-ncuiase-n biroul răposatului, cu un pui la țigla și cu-o sticlă de vin alb alături și nu ieșise decât pe-ntuneric să dea un ocol prin curte, însoțită de Lăbuș, amețită de câte adunări, scăderi și-mpărtiri făcuse.

— Coniță, dacă ți-e urât să dormi singură, îmi iau salteaua și vin să dorm cu dumneata, se oferise Fira. Melina se uitase la fată și-i pusese mâna pe braț.

— Fii pe pace, că nu mi-e urât. De-acolo nu se mai întoarce nimeni.

Melina-și mutase așternutul într-o cameră de oaspeți, la trei uși de dormitor, cameră care, în douăzeci și patru de ani nu servise de douăzeci și patru de ori, umblându-se-n ea numai pentru măturat și pentru aerisit, ca să nu capete miros de-ncăpere-nchisă. Din colțul de la răsărit, o priveau Maica Domnului și pruncul ei, ferecați în aur, iar de pe zidul din fața patului, de pe-un taler de faianță grecească, un chip de efeb, cu păr cârlionțat. Un zeu care părea a fi Apollo.

În satul unde-și aveau moșia, Melina dăduse de sufletul mortului haine și, tot spre-aducere-aminte, atârnase-n biserică, pe catapeteasmă, la picioarele lui Cristos răstignit, darurile de nuntă primite de la kir Costi: un șir de mărgăritare rotunde, și toate la fel de mari, cam cât vișinele nealtoite, la mijloc cu-o

cruce cu brațe egale, bătută-n diamante ca boabele de porumb, care-ți luau ochii, și-o pereche de cercei cu diamante mari înconjurate cu mărgăritare. Melina se lipsise de odoarele-astea de foarte mare preț și nici rudelor ei nu voise să le dea, având credința, nemărturisită cu glas tare, că purtau ghinion oricui s-ar fi-mpodobit cu ele, iar dacă le-ar fi vândut, nici banii luați de pe urma lor n-ar fi adus mai mult noroc celui care i-ar fi folosit. I se părea că asupra acestor nestemate apăsă un blestem. Când le văzuse-atârinate la picioarele lui Cristos, simțise un fel de ușurare, de parcă s-ar fi lepădat de-o piază-rea care se ținuse toată viața pe urmele sale.

Apoi, Melina le dăduse părinților și fraților ei, fiecăruia cât avusese nevoie, iar aceștia luați ca de-un val de visul lor vechi după țărmlul «patridei», plecaseră cu mic-cu-mare-n Grecia, lăsându-și în urmă binefăcătoarea copleșită de binecuvântări și ușurată că-i știa mulțumiți și ndestulați, deși atât de târziu, când nimic n-o mai lega de ei. Poftise-acasă și milostivise și niște neamuri depărtate-ale răposatului, plăcintari modești dintr-o mahala a orașului; acestora nu le venea să creadă-n atâta mărinimie din partea văduvei vărului Costi, care-n viața lui nu le dăduse nici bună-ziuă.

După o lună de la petrecerea lui kir Costi – Melina socotind că timp de-o lună buna-cuviință îi cere unei văduve să se ocupe numai de fapte pioase și să primească numai vizite de condoleanțe, mai ales când văduva nu e hărțuită de cine-știe-ce griji și nevoi – Melina îi chemase, unul câte unul pe toți negustorii cu care-avusese de-a face bărbatu-său. Îi anunța pe calea asta că avea de gând să lichideze negustoria de grâne și de brânzeturi cu care se-ndeletnicise bărbatu-său, morile și tăbăcăriile, păstrându-și doar moșia și casa de la oraș. Încercase fiecare s-o convingă să-l ia părtaș la negustoria rămasă de pe urma lui kir Costi, la care-ar fi fost mai mare păcatul să renunțe, când toate mergeau atât de bine, dar văduva nu se lăsase păcălită, știind, la vârsta ei, că lucrul amestecat nu miroase bine. Erau mai sănătoși galbenii buni, cu zimți netociți, decât un câștig nesigur, căci câștigul e totdeauna nesigur, mai ales când se-mparte, sigură fiind doar paguba pe care nimeni nu și-o trece numai pe numele lui. Melina, îmbrăcată decent, în rochie neagră închisă până-n gât, purtând doar ceasul de aur cu lanț subțire de care nu se despărțea decât noaptea, se purtase cu negustorii ca o femeie cu judecată și cu experiență și nu ca o văduvă prostită de durere și naivă pe deasupra, ceea ce i s-ar fi părut nepotrivit. Lichidase totul fără grabă, că nu fugea de la foc, și se putea lăuda că n-o trăsese nimeni pe sfoară. Stătuse trei luni și jumătate în țară, ca să-l pomenească pe kir Costi după datinile românești, căci printre români trăise, apoi își pusese la loc sigur avutul care-ar fi putut face picioare, își strânsese în două cutii potrivite lucrurile care socotise că-i trebuiau neapărat și pornise, peste graniță, să vadă mai întâi țara părinților ei. Un an cât avea să lipsească, lăsase moșia în seama Firei și-a lui Gore care, chiar dac-aveau s-o fure, tot dânsii aveau să-i lase grosul, fiind nededați la potlogării. Fira și Gore, frații de pe urmă dintr-o casă nevoiașă cu douăzeci de copii, cu părinți prea bătrâni ca să le mai ajute să-și facă vreun rost pe lume, fuseseră sortiți călugăriei. Văzându-i dezghețați și-nvățați cu greul, la stăruințele Melinei, kir Costi îi luase pe lângă casă și-afară de nemulțumirea pe care i-o pricinuia orice ființă care răsufila în jurul lui, alte supărări n-avusese de pe urma celor doi frați.

În străinătate, Melina vedea că banii puteau folosi și la altceva decât să-i numeri și să-i ții bine ferecați. Cu ei îți cumpărai plăceri, luai ochii și momeai. La patruzeci și doi de ani ai ei, i se-aruncau ochiade ca uneia de douăzeci, i se strângea mâna cu înțeles la despărțire, i se furau sărutări, i se-ntâmplau niște lucruri pe care alta, cu mai puțin cap, le-ar fi luat de bune pe toate. Întoarsă-n camera de hotel sau de pensiune, Melina se uita-n oglindă, își zâmbea, felicitându-se că nu se lăsa dusă, și-și spunea în șoaptă: «Drăguță, nu uita câți ani ai. Ce-a fost s-a dus. Înfruptă-te din toate, dar ține-ți mințile-acasă». Hotărâtă să nu-și înfrâneze nicio poftă și nicio pornire, Melina mânca cele mai curioase lucruri, gusta din toate băuturile și nu dădea cu piciorul nici unei aventuri galante care-o ispitea, cu bărbați de vârsta ei și mai ales cu bărbați mai tineri decât ea, preferându-i pe cei din urmă pentru frăgezimea pielii și pentru carnea lor pietroasă, necunoscute de ea pân-atunci, căci, deși lipsiți de scrupule și de principii, aceștia i se păreau mai puțin ipocriți decât vulpile bătrâne, mai direcți și cu-apucături mai sănătoase; și mai ales

pentru că socotea aventurile de-acest fel o răscumpărare, oricât de târzie, a anilor mohorâți, în care-avusese parte numai de pielea de pergament învechit a lui kir Costi, de mâinile și de picioarele lui reci de broască, de sughițurile lui de după fiecare masă și de somnul lui neliniștit. Întoarsă din străinătate, unde primise chiar și cereri în căsătorie, care n-o ademeniseră, din partea unor oameni cu stare și de vârstă potrivită cu vârsta ei, Melina era mai slabă cu câteva kilograme și zdrobită de oboseală, de-o oboseală sănătoasă care-o făcuse ca în primele două luni după ce se văzuse din nou în patul ei să doarmă pe rupte. Cuta, care, pe când trăia kir Costi, începuse să i se-adâncească între sprâncenele-mbinate subțire, aproape nu se mai vedea. Fața ei prelungă și aspră căpătase un fel de dulceață și de moliciune, iar gura, cam mare, zâmbea larg, arătând două șiruri de dinți frumoși, de-un alb care bătea-n siniliu. Când se simțise de-a binelea odihnită, o apucase o poftă grozavă de-nnoiri și de prefaceri. Mai întâi, își împodobise grădina cu straturi de plante mărunte, așezate după modelele dintr-o carte adusă de ea din locurile pe care le cutreierase. Astfel, ceea ce înainte era un răzor de flori, acum devenise un covor viu, cu linii exacte, în care culorile se-armonizau, diferențiindu-se și-n același timp topindu-se unele-ntr-altele. În partea cea mai însorită-a casei, spărsese peretele exterior și-l înlocuise cu sticlă, transformând colțul acela în seră; văpsise casa-n alb pe dinafară, schimbase tapetele întunecate, alese de kir Costi ca să țină la fum și la murdărie, cu altele de mătase-n culori deschise, azvârlise tot ce i se păruse vechi, urât sau de prisos, așa că, după aceste modificări, casa arăta ca un vast salon, gata de petrecere. Tăvi, fructiere, chisele și sfeșnice de-argint cu luciu stins, mângâietor, se răsfățau ici-colo, răspunzând irizărilor de curcubeu ale câte unui cristal, sau făcându-și un semn discret cu câte un cloazoné sau cu câte un șal persan azvârlit, ca din întâmplare, lâng-o icoană sau lâng-o faianță de preț. Toate pernele și pernutele pe care kir Costi le socotea o culme a confortului, a eleganței și-a boieriei, trecuseră în odaia Firei și-ntr-a lui Gore. Camera Melinei era tapetată cu mătase mată albă, presărată cu buchete mărunte de trandafiri moarați, material din care era făcut și pologul patului, tapiseria acestuia precum și-a otomanei de pe care se putea privi în oglinda cu trei canaturi de lângă fereastră. De-o parte și de alta a patului, se afla câte o blană de urs alb, iar în restul odăii un covor de Smirna pe care kir Costi, ne'ndurându-se să pună piciorul, îl ținuse făcut sul, învelit în pânză și ocrotit, împotriva moliilor, cu frunze de tutun și cu flori de levănțică. În prima zi, când îl așternuse, după ce se minunase cu Fira și, cu Gore, văzându-l toți trei pentru prima oară pus într-o odaie și nu doar pe sârmă la aerisit, ca pe vremea răposatului – Melina încuiase ușa, se-aplecă și-l mângâiasă cu sfială, ca pe-o ființă frumoasă, apoi îl pipăise cu tălpile goale, ca până la urmă să se tăvălească pe el în lung și-n lat, să-i soarbă mirosul de levănțică și de tutun care pătrunsese-n fiecare fir al lânii lui strălucitoare, tăiate scurt, și să-și dilate pupilele pentru a cuprinde cât mai mult din câmpul lui de ambră, în care se-ncrustau smălțuri de cer, de lujer de floare și magia cine-știe-câtor gânduri țesute-ntr-însul. «Ce bine e să fii bogat, să fii bogat și să ai dorințe!».

Anul de doliu trecuse. Mormântul lui kir Costi era acoperit cu-o lespede albă de marmură și străjuit de-o altă bucată de marmură, dreptunghiulară, fără nicio podoabă afară de crucea cu brațe egale, grecească, dăltuită-ntr-un colț. Dedesubt, cu litere grecești – numele lui kir Costi, apoi data nașterii și cea a morții. O amforă, cioplită din aceeași bucată cu lespede, era împodobită cu flori proaspete în fiecare duminică. Acest mormânt simplu, unic în tot cimitirul, era copia fidelă a unui mormânt pe care-l văzuse Melina într-un cimitir din Grecia. Multe cunoștințe, care se duseseră din curiozitate la mormântul lui kir Costi, îl găsiseră dacă nu urât cel puțin ciudat – niște bolovani de piatră – între mormintele din jur, numai ghirlande și îngerași; afară de asta era de-a dreptul strigător la cer că văduva nu găsise de cuviință să scrie, cum ar fi făcut orice femeie cu bun-simț, după ce-i rămăsese-atâta avere de pe urma răposatului, «Aici odihnește scumpul și neuitatul meu soț» sau ceva de-acest fel, ori să fi dat un ban să-i scrie careva un epitaf în versuri. Așa, kir Costi era-ngropat ca un mort rămas în grija primăriei, de parcă și-ar fi lăsat averea la săraci.

Monumentul, comandat în Grecia și-adus cu mare tevatură-n țară, costase de nu se știe câte ori mai mult decât oricare altul făcut de vreun pietrar autohton. De când se trezise bine pe lume și mai ales de

când călătorise și văzuse-atâtea popoare și-atâtea obiceiuri, Melina avea ambiția să nu lase prin nimic să i se ghicească obârșia. Oricine, când e copil sau adolescent, își dorește lucrurile văzute la cei care pentru el reprezintă un ideal. Te miri de multe ori când vezi în casele oamenilor obiecte la care nu te-ai aștepta – fiindcă ți se par nepotrivite cu nivelul proprietarilor – de prost gust și demodate, exact cele pe care oamenii cu pricina le-au jinduit în tinerețe. Melina se străduise să-și reprime toate dorințele de pe vremea când vindea halva, susan, dovleac, alviță și bragă-n dugheana lui taică-său. Pe-atunci, idealul ei era-ntruchipat de rochiile împopoțonate-ale fetelor lui Stavri, negustorul cel mai bogat de pe ulița mare din Galați, și de casa acestuia, ticsită de mobile înecate în plușuri grele, în bibiluri, în dantele de culoarea untului, o casă unde numai tavanul era gol, o casă-n care musafirul se-ngropa-ntr-o pernă și era sufocat cu dulceață, mai ales de trandafiri, cu șerbeturi și cu tot felul de zaharicale. Dar mai mult decât toate astea, idealul Melinei din vremea-aceea erau bijuteriile kerei Antigoni Stavri, inelele ei, câte două și chiar trei pe fiecare deget, brățările pân-aproape de cot, cu lucrături fine, în smalțuri, în diamante și-n mărgăritare mărunte, lanțul gros, de aur răsucit, de care-atârna un ceas în formă de evantai și alt lanț, în care aurul alterna cu mărgăritarele, terminat cu doi ciucuri grei. La tinerețe, Melina se visa o cucoană impunătoare și opulentă, răsturnată-ntr-o pernă – lucrate cu acul și cu croșetul, cu margini încrețite, de atlas lucios, în culori stridente – ciugulind toată ziua stafide și zaharicale, nevasta vreunui negustor bogat (cu lanț de aur gros la butonieră, încărcat cu brelocuri), cu-o casă de copii, respectată de tot orașul, după care să-ntoarcă lumea capul, duminica, în timp ce ea ar fi trecut falnică în trăsură mergând la biserică. Dorințele de-odinioară aduceau un zâmbet disprețuitor, dar și înduioșat, pe buzele cărnoase ale Melinei. Duiosia și părerea de rău i le stârneau gândul la tinerețea pierdută, cu naivitatea ei cu tot, la cărdul de copii care i-ar fi-nveselit casa, dacă nu s-ar fi măritat cu kir Costi sau dacă acesta ar fi lăsat-o văduvă la vreme. Kir Costi îi dăduse a-nțelege că dacă se trezea cu vreun copil, Melina își putea lua papucii, odrasla aceea nevenind din sângele lui, căci pe el nu-l blagoslovise cerul cu darul înmulțirii. Kir Costi nu povestea că Dumnezeu n-avea, în privința asta, niciun amestec, ci niște fierturi de gândăcei înghițite de dumnealui pe vremea tinereții, pentru anume boli care din lume se iau. Kir Costi o lăsase pe Melina cam când încep să-l lase toate pe om. Acum trebuia să se bucure și ea de ceea ce-i mai stătea la-ndemână. Din străinătăți, Melina își adusese rochii, blănuri, cașmiruri și postavuri care făceau o avere și n-avea de gând să le țină-n cufăr și să umble cu ele doar ca să le păzească de molii. Văzuse că lumea cu pretenții de-acolo se-mbraca-n culori potolite, cucoanele purtau bijuterii asortate cu toaletele, fără să atârne pe ele tot ce-aveau în casetă, dantelele și panglicile erau folosite cu băgare de seamă, fiindcă nimeni nu voia să pară gătit ca de carnaval. Melina se-mbrăca și se purta după moda evropenească. Pentru a ieși din singurătatea-n care trăise cu kir Costi și-n cele câteva luni petrecute în țară după moartea lui, Melina poftise mai întâi în vizită câteva negustorese bogate, cu bărbații cărora avusese răposatul legături de afaceri. De fapt, Melina țintea să se viziteze cu boierimea, dar începutul era bine să fie făcut cu cei de-o seamă cu ea, care fâțiș n-aveau pricină s-o refuze. Boierii încă se țineau mai toți de rang și nu voiau să se-amestece cu negustorimea. Dar Melina știa că banul acoperă multe, cumpără orice, iar lustrul său te face și de neam și frumos și deștept. Negustoresele se prezentară fără greș, îmboldite de viermele neadormit al curiozității. Prea se spuneau multe pe seama văduvei ca ele să scape-asemenea prilej de-a judeca singure cam ce era scorneală. Se zvonise că văduva Mavros își adusese de peste mări și țări o maimuță care mânca la masă cu stăpâna și care făcea tumbele și giumbușlucurile cele mai ne'nchipuite, că văduva se scălda-n fiecare zi în lapte de măgăriță, ca să-și frăgezească pielea, și că pusese ochii pe-un boier bogat, bătrân și vădov, nesățioasă cum era de averi și de diamanticele. Casa Melinei le uimise prin spațiile ei goale, prin lucrurile ei puține, prin calitatea lor care nu scăpa unor femei învățate să prefire prin mâini țesături scumpe, argintărie și porcelană. Privirea le era atrasă ca de-un magnet de apele schimbătoare-ale rochiei cenușiu-deschis, aproape albă, în care era-mbrăcată văduva și de safirul mare atârnat la gât pe-un fir de platină. În cocul negru răsucit pe ceafă purta un pieptene de bagă, dantelat. Safirele cerceilor, care-i ajungeau aproape de umeri, cât și cel purtat pe inelarul mâinii stângi aveau

aceeași culoare și-aceeași tăietură cu safirul de la gât, doar că erau mai mici.

La-nceput, stânjenite, începuseră destul de repede să se simtă la largul lor cu gazda vorbăreată, care le povestea câte-n lună și-n stele, de pe unde colindase, fără să facă totuși pe grozava, și care-asculta, plină de interes, rețete de prăjituri, de șerbeturi și de dulcețuri, precum și povești care-mai-de-care despre lume puțin sau deloc cunoscută ei. Intrarea Firei, îmbrăcată orășenește, cu șorțuleț și cu bonetă de dantelă, împingând o măsuță de sticlă și de metal, pe roțile, pe care erau așezate felurite gustări și dulciuri, le uimise mai mult decât tot ce văzuseră până-atunci. Maimuța, despre care umbla zvonul prin oraș, putea s-apară când voia, căci acum negustoresele erau călite cu ciudățeniile văduvei. Până la urmă, una dintre ele, neputându-și ține limba, o-ntrebase de dobitocul străin pe care, zicea lumea, și-l adusese de peste mări și țări. Melina răsese cu poftă și le spusese că-n afară de ea, de Gore, de Fira, de ale trei mâțe, de Lăbuș și de caii din grajd alte vietăți nu se mai aflau la casa dumisale. Dar fiindcă venise vorba de-nchipuitul animal străin, Melina găsisese cu cale să le-arate sera în care-aveau pe drept cuvânt ce să vadă și de ce să se minuneze, și-n drum să le-arate casa. Valuri de «ah», «oh», «țțț» se-amestecaseră printre plantele exotice. Dar mai ciudat, din tot ce văzuseră, li se păruse Lăbuș care nu fusese travestit ca Fira, după moda apusului, ci rămăsese cu floacele lui ciobănești, cu labe greoaie și cu glas gros, ca pe vremea când păzea oile, o arătare cu totul nepotrivită-n asemenea curte cu flori sădite-n «modele», pe care stăpâna-l păstra, în glumă se vede, sau ca să-și uimească o dată mai mult musafirii. După-nceputul potolit, cu mici sindrofii între cucoane, casa Melinei se deschisese și la zaiafeturi în lege, cu lume multă, cu taraf, unde negustorimea se pierdea printre doctori, dascăli și tineret întors de la Paris, cu vederi mai largi în privința ighemoniconului.

De altminteri, de când cu «aventuriștii» de la '48, care se proclamaseră-mpotriva tuturor «sacrelor» privilegii, lovind și-n ranguri, mai ales dacă nu erau acoperite de-o «fonctie», chiar și boieri «șezători», care nu văzuseră Parisul, mai lăsaseră din damf și-ncepuseră a-și zice că nu strica să te iei bine cu «locuitorii».

Fără să se repeadă și să dea ghes celor spre care-și îndrepta privirea, Melina înaintase cu pași mărunți și atenți în această negustorie-a relațiilor cu lumea bună, folosind-o ca iscoadă și ca mediator pe coana Veta Krețulescu, oricând gata să facă servicii contra cost și chiar pe gratis, pentru boieri scăpătați ca și ea, sau când samsarlâcul pe care-l avea de pus la cale-i era pe plac. Vânzările de case, de moșii, de giuvaericele îi boboșau punga de saftian, îi umpleau cămara și-i veseleau curtea cu câte un curcan, cu câte un groștei – cu alte cuvinte, îi aduceau foloase care nu erau de disprețuit. Dar adevărata bucurie pentru sufletul coanei Veta, femeie urâtă, rămasă văduvă și fără avere de la tinerețe, erau samsarlâcurile de dragoste, bilețelele strecurate-n palmă, vorbele șoptite la ureche dintr-o suflare, închipuirile pe care le stârneau ele-n mintea ei, chiar dacă-i aduceau mai puțin în teșcherea. Coana Veta era intermediarul ideal căci știa, ca orice adevărat om de afaceri, să păstreze o discreție-absolută asupra tratativelor ei, astfel încât, oricare-ar fi fost negustoria pentru care-și rodea pingelele, nimeni nu era compromis în cazul unui eșec. Ca una fără alt fel de-ndeletniciri și de griji, coana Veta Krețulescu nu se mulțumea numai să răspundă solicitărilor, ci avea și inițiative proprii, mai ales pe tărâm matrimonial, însoțind de multe ori cu gândul, oameni potriviți, care, chiar de-auziseră unii despre alții, n-aveau cum să se cunoască și, poate că nici nu se gândiseră cât de bine le-ar fi stat împreună pentru a i se-adresa, în acest scop, priceputei coane Veta. Aceasta mânca-n fiecare zi altă casă, fiind poftită de toată lumea, cu mare plăcere, deoarece noutățile pe care le puteai afla din gazete erau fleac pe lângă ce știa coana Veta. Când hotăra să-și ofere serviciile-acolo unde nu-i erau cerute, coana Veta se-mbrăca-n ce-avea mai bun și se-nfățișa la una din părți. După câteva «politețuri» schimbate cu gazda, trecea de-a dreptul la «materie», având grijă să spună că nu era trimisa celeilalte părți, ci venită de capul ei. Dacă răspunsul era «nu», coana Veta nu insistă; continua să schimbe politețuri cu gazda, strecurându-i și câte ceva din secretele orașului, ca o persoană bine informată ce se afla, își bea cafeaua și-și lua dulceața, se ridica să plece, își cerea iertare de-ndrăzneală și desupărare și se-alegea mai totdeauna cu-o invitație la masă, chiar dacă răspunsul la

afacerea pentru care se ostenise să vină rămânea același. Deși boieroaică scăpătată, făcând pe misita, coana Veta Krețulescu se purta ca o cucoană și continua să fie socotită o cucoană. Nimănui nu i-ar fi trecut prin minte să-și îngăduie cu ea ceea ce și-ar fi ngăduit cu orice samsar din rândul ovreilor, al armenilor, al grecilor sau al românilor. Capul ei lung, de cal, era de-o urâtenie puțin obișnuită, care impunea din primul moment anumită distanță-ntre coana Veta Krețulescu și interlocutori. Coana Veta știa să păstreze anumite rezerve-n comportarea față de cei de-o seamă cu ea și față de ceilalți. Ea nu primea plata ce i se cuvenea decât după ce treaba era-ncheiată, iar apoi știa să dispară fără să se bage de seamă. De-aceea, de multe ori, negustori ovrei sau armeni și arendași greci preferau să le fie intermediar coana Veta Krețulescu decât vreun conațional. Fiecare știa că tarifele boieroaiice erau destul de ridicate, însă făcea să dai un ban mai mult dar să nu te știe nimeni ce-nvârtești. Față de-atâtea merite, care făceau din ea un samsar demn de curți împărătești, nu era de mirare că i te simțeai obligat coanei Veta și *după* ce puneai punct afacerii pe care ți-o mijlocise și c-ai fi vrut s-o-ndatorezi și tu cu ceva. Dar dânsa, prea cu știință la toate-alifiile ca să-ți dea degetul după care să se ducă mâna toată, deloc dornică să-ntindă punți de egalitate-ntre ea și fie cine-ar fi fost, nu cerea servicii fără «avantaj» pentru partener decât rar de tot, ca pe-o marcă de preferință pe care ți-o acorda. Așa că Melina Mavros – acuma când bunul Dumnezeu și rugăciunile celor care-o-ndrăgeau îi ajutaseră să se ridice după luni și luni, din patul suferinței, în care-o doborâse o boală aprigă și, se crezuse, fără leac – se simțea onorată să-ndeplinească «favorul» pe care i-l cerea coana Veta, primul, de-o viață de când se cunoșteau. «Înseamnă c-am crescut în ochii ei, sau poate i-o fi fost milă de „boala” mea, sau poate „nepoțelul” i-o fi atât de drag...?!».

Spre-a-și sărbători «însănătoșirea», Melina avea să dea o petrecere la care era poftită o mulțime de lume și mai ales tineret; văduva dorea să uite suferințele zăcerii și să-și bucure ochii și inima cu taraf și cu danțuri. La asemenea zaiafet nu era să lipsească tocmai coana Veta Krețulescu a cărei prezență-n asemenea împrejurare era tot atât de necesară ca lăutarii la nuntă. Coana Veta ceruse gazdei «favorul» să-și aducă la petrecere un nepot de văr, tânăr cu-nvățătură, manierat și trăit prin străinătăți, pe care-l aștepta un viitor strălucit. Melina, zâmbind cu-nțeleș, încuviințase. Coana Veta urzea desigur vreun plan de căsătorie sau cine știe ce altă afacere al cărei erou avea să fie nepotul, în capul scării, îmbrăcată-n alb, cu nelipsitul ei smarald lăfăit între sâni, fără altă mișcare în afara aceleia de-a-ntinde mâna, amfitrioana-și primea oaspeții. Din josul scării, peste treptele porfirii de marmură, lui Ienache Krețulescu i se păruse că-n fața ochilor i se-arată o statuie care-n loc să fie drapată-n piatră ca semenele ei, purta haine-obișnuite. De sus, Melina vedea alături de capul de cal al coanei Veta, un cap blond, cu mustăți frizate, cu frunte-naltă și cu sprâncene-arcuite sub care erau pictate două petice de cer bătând în violet. Prezintăndu-și nepotul, coanei Veta nu-i scăpase privirea cu care-l măsurase grecoaica pe Ienache, privire de zaraf mulțumit de lucrul pe care-l prețuiește. Nu-i scăpase nici privirea nepotului, în care se citea uimirea plină de-ncântare a celui care se trezește-n fața unui cal de rasă după ce se-așteptase să dea cu ochii de-o gloabă. Nici nu trecuse bine pragul casei Mavros și Ienache ghicise-n ce scop îl scosese mătușă-sa-n lume, ca pe-o fată de măritat, naivă și timidă, care trebuie-arătată, ca orice marfă ce nu se vinde singură din sipet.

«Deci ăsta e „nepoțelul” învățat, manierat și cu viitor», își zicea Melina, «că despre trecutul lui ce să mai vorbim, două moșii tocate și-un palat de casă». Acum, odrasla și cu proasta de mă-sa cumpăraseră o căsuță, fostă pe vremuri casa grădinarului, dintr-o curte boierească. Nu-ncăpea nici o-ndoială că tânărul boier, atât de-nzestrat la-nvârtitul cărților, trebuia căpătuit; el trebuia să ferească vreo familie care nu știa cum să-și toace cât mai repede averea. Melinei nu-i rămânea decât s-o descopere pe cea căreia avea să-i fie azvârlită nada. Destule fețe de cucoane-și schimbaseră culoarea, destule evantaie bătuseră mai tare și destule zâmbete împietriseră când Ienache Krețulescu se oprise o clipă-n pragul salonului și senclinase în semn de salut către-ntreaga adunare. Cu priviri repezi și neinsistente, Melina îl supraveghease pe tânăr toată seara. Știa pe degete de câte ori dansase cu fiecare fată sau cucoană, prinsese din ochi vorbe de reproș pornite din câteva guri spre urechea lui Ienache, remarcase figura netulburată și zâmbetul

nestingherit cu care-acesta, ca un adevărat om de lume, primea învinuirile făcute *sotto voce*. Comportarea lui egală în distribuirea atențiilor și-a numărului de dansuri ar fi putut face pe oricine să creadă că Ienache venise-n seara-aceea-n casa Mavros fără niciun alt gând decât cel de-a petrece. Dansase și cu gazda, schimbând câteva cuvinte convenționale despre plăcerile dansului și-ale societății, o măsurase discret în timp ce aceasta se prefăcuse că se uită-n altă parte, își clătise ochii lui albaștri în apele smaraldului de la gât, își rotise iute privirea spre celelalte pietre, din urechi și de la mână, surori mai mici ale celui dintâi, le prețuise, într-un calcul rapid, la valoarea lor reală, și-i venise să fluiera de admirație pentru cifra obținută, apoi văzuse bijuteriile trecute prin mâna tuturor zarafilelor din oraș, cunoscuți lui ca niște rude-apropiate, și chiar și la prețul de jaf ce s-ar fi obținut de la aceștia, în gând Ienache își spusese totuși un «mda» destul de mulțumit. Îi dăduse Melinei Mavros treizeci și șase-treizeci și șapte de ani cam obosiți și patruzeci și doi-patruzeci și trei bine ținuti. Îi plăcuse statura ei înaltă, corpul subțire care n-avea nevoie de corset, liniile ferme-ale feței cu carne puțină și cu piele-ntinsă, genele foarte lungi care-azvârleau o umbră deasă peste pleoapele de jos, sprâncenele-mbinate bizantin, ținuta degajată și vocea frumoasă. Ochiul de cunoscător al lui Ienache se plimbuse mângaios peste salonul văduvei, îmbinare de stofe grele, sidefuri, lacuri, cristale, porțelanuri și luciu stins de argint, și socotise că Melina Mavros era un *bun cumpărător*. N-avea nici o-ndoială că mătușă-sa Veta *ei* voia să i-l vândă. La rândul lui, Ienache se făcuse de multe ori că se uită-n altă parte spre a-i lăsa timp văduvei să-l privească-n voie. Melina, cunoscătoare la animale de rasă și la lucruri scumpe, mai întâi, cu ochii plecați ascultase atent glasul boierului Krețulescu. Din toată alcătuirea omului, Melina avea părerea că nicio trăsătură nu-i zugrăvește firea mai bine decât glasul. Glasul tânărului Krețulescu avea lenea și tărăgâneala glasului de femeie din serai, făcută să se-mbăieze, să-și păstreze frumusețea, să-i fie pe plac stăpânului, iar când i-a trecut vremea, să mănânce zaharicale, să dospească și să se-ngrășe. La cai, Melina știa că geambașul adevărat, înainte chiar de-a căuta dobitocul în gură, cată la-ncheieturi. Neamul se vede la subțirimea gleznei. Mâinile lungi și-nguste, cu degete subțiri care făceau, fără să fie cărnoase, gropițe ca la copii, la-mbucătura cu palma, încheieturile lor fără noduri, etichete fine-ale picioarelor, încălțate-n ghete de lac cu năsturași, șoldurile de-aceeași grosime cu talia, pânțelele supt și umerii lați făceau din tânărul boier scâpătat un exemplar la care era plăcut să te uiți. Părul bogat, de culoarea mierii, fruntea-naltă și arcuită ca o boltă de catedrală, sprâncenele castanii sub care, neașteptat de albaștri, răsăreau ochii mari și codați, nasul drept cu aripi scurte și bine desenate, gura cărnoasă făcută parcă numai pentru dezmierdări, toate acestea îi aminteau Melinei porțelanurile de Sevres cu tonurile lor delicate. Ienache Krețulescu era desigur o marfă perisabilă și nesigură, care însă merita să fie cumpărată de cineva cu parale și iubitor de frumos. Melina Mavros nu era dornică să-și sporească bunurile și nici nu poftea tot ce i se ivea-naintea ochilor, așa că nu despre ea putea fi vorba-n neguțătoria asta, mai ales că nicio pereche de ochi, oricât de-albaștri ar fi fost ei, nu erau în stare să tragă obloanele uitării peste ochii de smoală ai lui Nicos Gheorghidis, și niciun glas cu mlădieri oricât de-ademenitoare nu izbutea să stingă amintirea glasului hotărât și aspru, de corăbier pornit pe-o mare-n furtună, al celui plecat.

Deși bărbat frumos și cu douăzeci și unu de ani mai tânăr decât ea, boier Krețulescu nu era omul care să ia mințile Melinei Mavros. Mai întâi, văduva avea darul de-a cumpăra omul și de a-i pipăi slăbiciunile din câteva vorbe, dintr-o uitătură sau dintr-un gest. Înțelegea slăbiciunile, dar, fire voluntară și-ncăpățânată, se scutura când auzea de ele de parc-ar fi vrut să-l depărteze pe Satana. Or, cineva care-și tocuse, într-o vreme-atât de scurtă, bunătațe de avere, păcătuia în ochii Melinei și prin nestăpânire, formă gravă a lipsei de voință, și prin inconștiență, dat fiind că oricât de plin ar fi sacul din care ieși fără să pui, într-o zi tot se golește. Dacă vreodată Ienache Krețulescu i-ar fi cerut bani împrumut, Melina i-ar fi dat cel mult trei galbeni, pe care-ar fi pus de la-nceput cruce. Nimeni nu-i vorbise despre boier Ienache ca despre un rău-platnic, dar Melina ar fi pus prinsoare că el se număra printre cei mulți care nu-și plătesc datoriile: fie pentru că uită; fie pentru că azi n-au, mâine n-au, iar când au consideră c-a trecut destulă vreme încât cel care-a dat să nu-și mai amintească; fie pentru că-și fac socoteala că n-are niciun rost să

dai înapoi cuiva care are, că dacă n-ar fi avut n-ar fi dat.

După un scurt conciliabul cu mătușă-sa, Veta, Ienache se-apropiase de amfitrioană să-și ia rămas-bun.

— *Madame, votre soirée a été magnifique*^[10], îi spusese Ienache înainte de-a-i săruta ceremonios mâna.

— *Très aimable de votre part de me le dire, monsieur*^[11], răspunsese văduva-ntr-o franceză care lui Ienache îi amintise de marseiezi și de vocalele lor deschise.

Ienache i se adresase franțuzește pentru a-i arăta că faima ei de femeie cu educație și umblată prin lume nu-i era necunoscută, vrând, bine-nțeleș, s-o măgulească.

Dintre toți cei care petrecuseră-ntreaga noapte, pe de-a-ntregul treji erau doar Melina, Ienache și coana Veta, pentru că primii nu băuseră și nu mâncaseră mai nimic, iar cea din urmă, cumpătată și ea, mai trăsesese de vreo două ori și câte-un pui de somn, într-o odaie din aripa din fund a casei, unde zvonul de taraf și zumzetul de glasuri n-ajungeau. Ca la orice zaiafet, multe ițe se-ncurcaseră, perechi de ochi își făcuseră sau își înnoiseră făgăduieli de dragoste, mâini strânseseră cu-nțeleș talii primitoare, vorbe-ademenitoare își făcuseră drum spre urechi împodobite cu nestemate, bilețele, strecurate mai întâi în palmă, odihneau acum la căldura sânilor, în corset, așteptând să fie citite, răscitite și sărutate cu nesaț. Nici chiar îndrăgostiții nu plecaseră însă din casa Mavros mai fericiți decât coana Veta, care părea purtată pe aripi de heruvim, atât îi râdeau ochii și gura umbrită de puf negru, cu un neg păros la colțul din stânga. Coanei Veta îi spunea inima că, pe lângă plăcerea de-a fi ieșit în lume-n noaptea-aceea, osteneala ei n-avea să fie degeaba. De data asta, dracul își rupsesse opincile cu folos. Pe lângă sforile dintre Melina și nepot, ochiul ei ager mai zărise și altele pe care trebuia doar să știi să le tragi. La despărțire, coana Veta o sărută pe Melina pe frunte, ca pe-un copil din neam.

Lăbuș, culcat cu botul pe labe, alături de ultima treaptă a scării – crescută parcă din pietrișul alb cu care era așternută aleea dintre intrare și poartă – îi petrecea pe musafiri cu-o privire ursuză.

Fira și Gore trăseseră cu coada ochiului cât trăseseră la petrecere și când văzuseră că era pe terminate, se mai înfruptaseră încă o dată din bunătățile puse la rece pentru musafiri și se duseseră-n odăile lor.

— Lăbuș, Lăbuș, vino-ncoa'!

Câinele-și privi stăpâna care-l striga din capul scării prin ușa rămasă deschisă în urma musafirilor. Urcă treptele exterioare și se opri în prag.

— Haide, haide.

Lăbuș porni mai sus, nehotărât, uitându-se-n toate părțile.

Melina stătea-n salon pe-un scaun, aproape de fereastră, în ciorapi, cu picioarele ridicate pe alt scaun, cu-o mână sprijinită pe-un gheridon, cu-o farfurie de friptură și cu-o carafă de vin aburită alături.

Lăbuș făcea o nouă haltă-n ușa salonului.

— Hai, Lăbuș, hai să mâncăm ceva.

Câinele-naintă-ncet și rămase-n picioare lângă pantofii de brocart ai stăpânei.

Melina îi duse la bot o felie de pâine și-o bucată de friptură, dar câinele nu le luă.

— A, vrei din farfurie!

Melina căută din ochi ceva curat și găsind o tavă mică de argint o umplu cu mâncare și-o puse-n fața câinelui.

Uitându-se mai întâi la stăpână, care îi spuse iar «hai, hai», câinele se-așeză pe labele dinapoi și-ncepu să mănânce sfios, ridicând din când în când capul și uitându-se țintă la Melina, care mânca și ea.

După ce termină de mâncat, Lăbuș, își luă iar locul lângă pantofii stăpânei. Ea își ridică o șuviță de păr de pe ceafă și tresări când dădu de lanțul de platină. Porni cu mâna-ncet în jos spre smaraldul care se-ncălzise între sâni.

— Lăbuș, tu-ți aduci aminte?

Deodată, o podidi plânsul.

Câinele se-apropie de ea, îi linse mâna și-și culcă botul peste picioarele ei încălțate-n ciorapi albi.

«Nicos, Nicos, de câte dureri ne-ar scuti moartea, de câte dureri, dac-ar veni la vreme. Sau măcar să putem zidi ușile care dau spre amintiri. Smaraldul ăsta, să zicem că l-aș azvârli, dar rămân toate lucrurile care te-au văzut, rămân zidurile și dac-am dărâma zidurile rămânem noi, ne tot schimbăm, dar mai și rămânem».

Puse furculița și cuțitu-n farfurie. I se dusesese pofta de mâncare. Închise ochii și-și așeză mâinile cruce peste șervetul din poală.

CAPITOLUL TREI

Nicos Gheorghidis

Într-o zi, cam cu doi ani mai înainte, la serviciile coanei Veta Krețulescu recursese doctorul Nicos Gheorghidis, feciorul plăcintarului. Doctorul avea nevoie de-un împrumut destul de mărișor, ca să-și cumpere-o casă-n care să-și poată deschide și cabinet. Zestrea pe care i-o adusese nevasta n-acoperea nici pe sfert nevoile doctorului. Așa e când se-nsoară omul din dragoste. La cămătarii știuți se putea duce și singur. Dacă era cu puțință, doctorul ar fi vrut să ia banii de la cineva mai de omenie, care să nu jupoaie zece piei de pe el. De la Gore, coana Veta aflase că Melina Mavros voia să-și găsească un doctor de casă, dispus să meargă uneori și la moșie când se-mbolnăvea mai rău câte-un țăran sau câte-o slugă. Doctorul Stavropol, care-l îngrijise pe kir Costi, murise pe neașteptate, neavând timp să-și lase clientela unui succesor. Nici nu se putea mai bună potriveală ca asta: doctorul Gheorghidis să aibă nevoie de bani, iar coana Melina de doctor. Mai întâi, Krețuleasca o-ntrebase pe văduvă dacă doctorul Gheorghidis – în vârstă de numai treizeci de ani, cu diplomă de la Paris, despre care se spunea, printre doctori și prin lume, numai bine, pe care ea, coana Veta, îl recomanda cu mâna pe cuget ca pe-un medic și ca pe-un om de ispravă – îi convenea.

— Calul și doctorul trebuie să fie tineri, ca să țină la tăvăleală.

Doctorul Gheorghidis era bun-bucuros să-și sporească numărul clienților bogați căci de cei săraci, cărora, de milă, în loc să le ia le dădea tot el, avea destui. Însoțit de coana Veta, și nedespărțit de gentuța lui cu scule doftoricești, doctorul se prezentase-n casa viitoareii lui cliente, văduva Mavros. Povestea vieții acesteia, în linii generale, îi era cunoscută, așa cum umbla prin oraș, ca, de altfel, povestea tuturor oamenilor bogați, mai ales a acelora cărora bogăția nu le venea din moși-strămoși. Melina le oferise, coanei Veta și doctorului, trăsura, dar ei preferaseră să vină pe jos. Ajunseseră-n fața casei Mavros la apus, când soarele trimitea o lumină de tăciune peste curtea decorată *à la française*. Acest parc miniatural și fațada albă a casei, cu-o uriașă cochilie de sticlă și de metal deasupra scării de la intrare îi aminteau doctorului de Parisul părăsit în urmă cu patru ani. Impresia îi era-ntărită de-apariția Firei, pe care doar aerul cuminte și spășit o deosebea de subretele pariziene. Dreaptă, cu capul nițel pe spate, în ușa salonului îi aștepta Melina Mavros. Se lăsase sărutată de coana Veta Krețulescu, se-ndreptase și-i întinsese mâna doctorului, ținându-l o clipă cu ochii ei negri. Doctorul îi înfruntase privirea, măsurând-o și el și prețuind-o-n sinea lui, apoi își aplecase trupul subțire, cu eleganță, și sărutase mâna care stătea moale și parfumată în mâna lui. Remarcase-ngustimea palmei și lungimea degetelor cu unghii frumoase.

Conversația, la-nceput banală, se animase și devenise interesantă pentru toți trei când Melina și doctorul începuseră să depene amintiri din locurile străine pe care le văzuseră amândoi. Melina, ca din întâmplare, își spusese vârsta, fiindcă n-o ascundea nimănui și n-avea rost să i-o ascundă viitorului ei doctor, când într-o zi tot ar fi trebuit să i-o spună. Profitase de prezența coanei Veta, prezență care-i ușurase mult această «mărturisire». Doctorul îi spusese și el, tot ca din întâmplare, că avea o nevastă și doi copii, că stătea cu chirie și că avea de gând să cumpere o casă boierească nescoasă încă în vânzare dar care, după spusele coanei Veta, n-avea să-ntârzie prea mult a fi. În timp ce vorbeau, se măsurau abil, profitând fiecare de presupusele momente de neatenție ale celuilalt. Zvelt, cu umeri lați, cu frunte înaltă din care pornea fără tranziție nasul lung și drept, peste care se-mbinau sprâncenele dese, prelungite până dincolo de coada ochilor, cu-o gură bine conturată, cu buze pline, cu mustăți negre tăciune ca și barba sub care se ghicea gropița din bărbie, doctorul Gheorghidis îndreptătea numele de bărbat frumos care-i ieșise-n lume. Pentru-a nu lungi peste măsură vizita, medicul, de vreme ce tot venise, voia să-i vadă și să-i ausculte pe toți ai casei, chiar dacă, după spusele gazdei, erau la vremea-aceea sănătoși-tun. Începutul îl făcuse Gore, ca să aibă cucoana timp s-o convingă pe Fira să se lase-n cămașă-n fața doctorului. Fira, roșie, fâstăcită și mai mult moartă decât vie, până la urmă o ascultase pe cucoană.

Întorcându-se din aripa cealaltă a casei, către salon, Melina îi arătase doctorului sera.

— E mândria și bucuria mea, doctore.

Lui Nicos Gheorghidis nu-i scăpase-amărăciunea neprefăcută a vorbelor ei care voiseră să fie neutre.

Deși, la fel cu Melina, avea obiceiul să-l privească-n ochi pe cel căruia-i vorbea, de data asta, uitându-se la un cactus, îi spuse dintr-o parte:

— Aveți o casă minunată, kera Melina.

Melina tresări. Până atunci îi spusese «doamnă».

— Am și eu ce pot, îi răspunse Melina grecește.

— E greu să ai totul deodată, adăugase doctorul, tot grecește, privind-o în față.

Melina-l rugă să iasă primul. Se uită la el cum mergea ușor, parcă plutea, și-și duse batista la gură ca să-și înăbușe un oftat.

Doctorul se-ntoarse brusc și-o făcu să se oprească în ușa serei.

— Kera, eu, probabil, ba chiar sigur, n-am să am niciodată o casă cum aveți dumneavoastră.

— Nu poți să știi de pe-acum. Ești atât de tânăr... ai viața-naintea dumitale. Și dacă n-ai să ai o casă ca asta, află de la mine că nu e nicio pagubă.

— Dac-aș avea două mii de galbeni aș putea cumpăra o casă la fel de frumoasă ca a dumneavoastră.

Doctorul își păstra o voce calmă și rece, de parcă ar fi vorbit despre lucruri care nu-l priveau.

Melinei îi plăcu stăpânirea asta de sine la un om care juca o mare carte, poate cea mai mare din viața lui. Nicos Gheorghidis alesese bine momentul pentru-a vedea ce-avea de așteptat din partea noii lui cliente. Grecul o cântărise bine: pricepuse dintr-o ochire că avea de-a face cu-o femeie deșteaptă, calculată și rece, care însă, într-o viață-n care i se refuzaseră multe plăceri, își îngăduia, cu bună-știință, fantezii pentru sufletul ei. Pe Melina Mavros n-o păcălea nimeni. Era bine să dai cu ea cărțile pe față.

— De ce-ți trebuie o casă ca asta? îl întreabă Melina aproape șoptit.

— Am fost sărac de când mă știu. M-am săturat de sărăcie. M-am însurat din dragoste și-mi iubesc nevasta. Și ea a fost săracă de când se știe; vreau să aibă ce n-a avut. Vreau să aibă o casă frumoasă. Vreau să fie cucoană.

Nicos Gheorghidis vorbise și el aproape-n șoaptă.

— Ferice de ea.

Tăcură o vreme, rămânând fiecare unde era, în penumbra care se lăsase-n casă.

— Cât ziceai că-ți trebuie?

— Două mii de galbeni.

— Am să ți-i dau mâine.

Revenindu-și după lovitura neașteptată, Gheorghidis o-ntrebă, cu glasul tremurat:

— Aveți încredere să-mi dați atâta bănet, fără să mă cunoașteți?

— Mai mult decât să nu mi-i dai înapoi nu se poate-ntâmpla nimic. Te rog un singur lucru: să nu spui nimănui cine ți-a-mprumutat banii, să nu-i spui nici soției dumitale.

Mergeau tăcuți pe culoarul care ducea spre salon.

— Câți ani are? întreabă Melina, care continuase-n gând să-și pună-ntrebări în privința femeii care pusese stăpânire pe-un asemenea bărbat.

— Douăzeci, răspunse doctorul, negăsind de cuviință să-ntrebe cine-anume.

După câteva cuvinte schimbate-n fața coanei Veta, Melina își petrecu oaspeții până-n josul scării, unde-i aștepta Gore cu trăsura.

Gând coana Veta coborî, Gore îi duse-n casă un coșuleț cu bunătăți pe care i-l pregătise cucoana Melina.

Un coșuleț asemănător îi pregătise Melina și doctorului, iar pe deasupra un braț de trandafiri roșii, legați cu-o panglică albă, însoțiți de-un bilețel în care scria grecește: «Pentru soția dumitale».

Melina rămase multă vreme pe-ntuneric, cu gândurile pierdute printre amintirile unei vieți ajunsă cel puțin la jumătate, copleșită mai ales de-amintirea proaspătă a ochilor negri cu sprâncene-mbinate și-a

chipului de înger sever și-ntunecat al doctorului Nicos Gheorghidis.

— Coniță, ce-i cu matale de stai pe-ntuneric, ori nu ți-o fi bine?

— Ba mi-e, Firo, dar mă gândeam și eu.

— Coniță, să știi matale că nu-i bine s-aduci doftor în casă dacă nu ești bolnav. Uite, eu de când l-am văzut, zău așa, parcă nu-mi sunt boii-acasă. Mai bine mănâncă nițel, și-ai să vezi cum ți se schimbă gândurile.

— Firo, ție ți-a fost drag vreun băiat?

Fira se roși sărmana de ți-era mai mare mila.

— Ți-a fost, nu ți-a fost, nu trebuia să te-ntreb. Dar dacă ți-o fi drag vreunul și-oi vrea să te măriți cu el și să mergi la casa ta să-mi spui. La vară am să-ți fac o căsuță lângă conac, și lui Gore la fel. Am să-ți dau tot ce-ți trebuie dac-ai să vrei să mergi la casa ta.

— Săru' mâna, coniță, dar să știi că mai bine ca la matale n-are să-mi fie nicăieri. Și n-o să mă ia niciunul, că nu sunt frumoasă.

— Ba are să te ia, Firo, are să te ia. Adu-mi câteva piersici și-un păhărel de vin alb din sticla-ncepută, ca să-mi mai schimb gândurile, cum zici tu.

A doua zi, Fira și Gore-nhămaseră caii la trăsură și plecaseră la o mănăstire din apropierea orașului să-și vadă un văr călugărit de curând. Cucoana n-avea nevoie de ei.

La asfințit, doctorul Gheorghidis veni, așa cum le fusese-nțelegerea. Îi deschise ușa chiar stăpâna, îmbrăcată-ntr-o rochie de casă din brocart auriu stins, cu marabú în jurul decolteului prelung din care se iveau gâtul mai cu piele măslinie, în contrast cu penele pufoase și albe. În picioare purta niște mule cu tocuri, din același brocart ca și rochia. Își întinseră mâna și se priviră o clipă-n ochii luminați de soarele care-n curba spre orizont mai trimitea câteva raze fără putere. Doctorul se-nclină și-i sărută mâna fără nicio podoabă. Kera Melina urcă două trepte-naîntea lui. Privind-o din spate doctorul Gheorghidis nu i-ar fi dat mai mult de douăzeci și cinci de ani. Avea un mers drept, învult, de femeie mlădioasă care însă nu făcea pe fetița. În cocul prins mai sus decât în ziua precedentă, era-nfipt un pieptene de aur, crenelat ca o coroană nobiliară. Marabú-ul lăsa să se vadă linia zveltă a gâtului. «Cine-ar fi crezut că femeia asta se născuse-ntr-o simigerie», își spunea doctorul Gheorghidis. «Cine-ar fi crezut că până la plecarea la Paris, Nicos Gheorghidis vânduse plăcintă-n prăvălia lui taică-său», își spunea Melina Mavros.

— Vă mulțumesc, kera, pentru bunătăți, iar nevastă-mea vă mulțumește pentru flori.

I se-adresase grecește.

Ajunși în salon, Melina îl invită cu un gest să se-așeze, apoi scoase dintr-o comodă patru pungi pe care le-așeză, câte două-două pe măsuta din fața doctorului.

— Vă grăbiți, kera Melina?

— Cătuși de puțin, dar, *les affaires sont les affaires*^[12]. Acum putem sta de vorbă oricât. Cred că n-ar fi rău să bem un păhărel de vin.

Pe-o altă măsută aștepta o carafă aurie cu două pahare și două farfurii de argint, una plină cu nuci sărate prăjite și cu sărățele presărate cu chimion și cu susan, iar cealaltă cu tot felul de cofeturi menite și-acelea să-ndemne la pahar.

— Kera Melina, încă n-am vorbit despre dobândă. Cât să fie?

— Cât să fie? Să zicem nimic.

— În felul ăsta nu pot să primesc.

— De ce să nu primești? Eu nu dau bani cu camătă. Ești primul căruia-i împrumut bani și cred că ultimul.

— Nu v-a mai cerut nimeni până-acum bani cu-mprumut?

— Nu. Cât a trăit răposatul meu bărbat, degeaba mi-ar fi cerut, că n-aveam nicio băncuță. De când a murit el, lumea a aflat că nu vreau să-mi sporesc averea, dar nici s-o dau cu-mprumut. Eu vreau să trăiesc în pace.

— Mie de ce-mi împrumutați?

— Mai întâi, poate, pentru că ești grec. Pe urmă, sigur, pentru că te-ai însurat din dragoste și că vrei să-ți faci nevasta fericită. Pentru că ești tânăr și sărac, iar eu n-am uitat c-am fost săracă. Pentru că știi ce vrei și lupți să capeți ceea ce vrei. Îmi plac oamenii care vor și care nu se dau bătuti.

— Vă mulțumesc, kera. Și cum vreți să vi-i dau înapoi? întrebuse repede Gheorghidis, dornic să schimbe vorba.

— Cum ai să poți, îi răspunse Melina, privindu-l cam absentă.

— Și dac-am să mor înainte de-a vi-i da-napoi?

— Ar fi mare păcat să mori. Ai pentru cine să trăiești. Dacă moare unul din noi doi și lucrurile rămân încurcate, avem timp să ne socotim pe lumea cealaltă. Și-acuma, fără glumă, dacă s-ar întâmpla ca eu să trăiesc mai mult decât dumneata, să n-ai grijă, n-aș cere nimănui banii.

— N-aveți rude?

— Am, dar sunt departe. Cât le-a trebuit le-am dat. Acum nu mai are nimeni nevoie de mine.

Melina îi spuse povestea familiei ei, care-ajunsesse bine după moartea lui kir Costi.

Nicos Gheorghidis îi spuse-o poveste-asemănătoare cu-a ei, până la un punct, cu singura deosebire că plăcintarul Gheorghidis avusese doar doi copii, o fată, cu patru ani mai mare decât Nicos, măritată la șaisprezece ani cu un simigiu grec din Brăila, care-avea o casă de copii, ducând-o când mai bine, când mai rău, și pe el, pe Nicos, în care părinții investiseră toți banii și toate speranțele, văzându-l isteț și bun la carte. Bătrânii Gheorghidis erau mândri de feciorul lor, dar nu se mângâiau să-l știe-nsurat cu-o fată săracă, și româncă pe deasupra, când ar fi fost atâtea fete de negustori și de-arendași greci, putrezi de bogați, bucuroase să-l ia de bărbat. De când se născuseră cei doi copii ai lui Nicos, bătrânii se mai îmbunaseră, dar nu conteneau să ofteze când se gândeau că feciorul lor, dac-ar fi avut și chibzuială pe măsura minții și-a inimii lui, ar fi umblat cu șase cai la caleașcă. Ei și-nchipuiseră că sărăcia e meteahnă prea grea la casa omului ca, atunci când ai prilejul, să nu-i dai cu piciorul. Și-apoi se mai și-nduioșa de necazurile altora și nu se-alegea cu nimic de-acolo de unde-ar fi trebuit să primească. Unde-i un car de minte e și prostie tot pe-atâta.

— Doctore, care-a fost cea mai mare bucurie-a dumitale de pân-acum? Dacă se poate spune, bine-nțele.

— Când mi s-a născut primul copil, răspunse doctorul, după ce se gândi un moment. Dar cea mai mare bucurie-a dumneavoastră, kera Melina? Tot dacă se poate spune, bine-nțele.

— Când m-am văzut în fața Propileelor. Mi s-a părut că mă aflu la porțile paradisului.

— Bucuriile dumneavoastră sunt dintr-o sferă mai înaltă.

— Fiindcă n-au putut să fie altfel.

Doctorul își dădu seama că, fără să vrea, pusese degetul pe rană și tăcu destul de stânjenit.

Melina se uită la el și-i zâmbi ca o soră mai mare care-și iartă fratele mai tânăr pentru o nesocotință spusă din nebăgare de seamă.

Era de mirare cum figura ei rece și sculpturală, cu trăsături prelungi și subțiri, cu piele mată măslinie și cu ochi întunecați, se lumina dintr-o dată când zâmbea, îmbujorându-se.

În salon plutea un miros abia simțit de garoafe, amestecat cu un alt miros, care-aducea a levănțică și cu parfumul vinului din pahare.

Doctorului Gheorghidis i se păru că depășise limita de timp a unei vizite obișnuite. Se duse la intrare și-și luă pelerina, pe urmă pungile cu galbeni și le vârî în buzunarele adânci din căptușeala ei, trecu, plin de grijă, fiecare năsturaș al buzunarelor prin cheutoare, apoi așeză pelerina pe-un scaun.

— Ar fi fost bine să nu-l fi trimis pe Gore azi la țară. Acum te-ar fi dus acasă cu trăsura. Poate că nu-i cuminte să mergi pe jos cu toți banii ăștia asupra dumitale.

— Am la mine un pistol. Țintesc foarte bine. Kera Melina, ieri nu v-am văzut, ca pacientă. Aș vrea să vă ascult acum. Aveți vreo supărare cu sănătatea?

— Până-n prezent nu.

— Totuși, aș vrea să vă văd și să v-ascult.

Se-apropie de Melina, îi cercetă pleoapele de jos, o bătu cu degetele-n obraji, îi deschise gura și se uită la dinții ei frumoși și-ntregi, îi apăsă limba cu-o linguriță și-o rugă să spună de câteva ori «aaa». Îi trecu degetele peste gât și-o puse să-nghită, îi examina ceafa, o apăsă-n creștet și-n diferite puncte-ale țestei, își strecură mâna pe sub penele moi ale gulerului de marabú și-i apăsă umerii.

— V-aș ruga să vă dezbrăcați și să stați culcată.

— Atunci să mergem în camera mea.

Melina luă o lampă și trecu-naintea doctorului, deschizând ușa dintre salon și odaia ei de dormit.

Pe doctor îl izbi albul strălucitor care-mbrăca odaia. Cuprinse din câteva priviri pereții, patul cu polog, tavanul cu policandrul lui care-mprăstia din țurțuri de cristal lumini policrome, și rămase cu ochii pironiți în chihlimbarul smălțat al covorului ca dintr-o mie și una de nopți, trecând un timp până să se hotărască să calce pe el.

— Dezbrăcați-vă, kera Melina.

«Ce covor minunat».

Melina-și descheie rochia de brocart și o-ntinse pe pat cu aceleași gesturi pe care le făcea când se afla singură-n cameră.

Rămăsese-n pantaloni de mătase albă cu broderii, strânși mai sus de glezne cu panglicuțe, și-ntr-o cămașă de dantelă foarte decoltată. Uitase să-și pună corsetul. Doctorul Gheorghidis îi făcu semn să se-așeze pe otomană.

— Dați, vă rog, jos și cămașa.

Melina trase cămașa peste cap și-o lăsă pe covor.

Doctorul apropie de otomană taburetul din fața mesei de toaletă. Cele trei canaturi ale oglinzii-i trimiteau imaginea a trei busturi de fată, cu brațe lungi, frumos învelite-n carne, cu spate drept și neted, împărțit de-o linie netă care cobora dintre umeri până-n șale. Între piramidele sânilor mici lucea potolit un smarald.

«Femeile-și pun podoabe ca să fie văzute. Cui i-o fi fost destinat smaraldul? Sau poate-o amintire, un talisman?».

Despre șederea văduvei în străinătate se spuneau multe care-i ajunseseră și lui la urechi. Se părea că pe-acolo nu trăise numa-n post și-n rugăciuni. Doctorul plimbă pe spatele ei metalul rece și lucios al stetoscopului, invenția doctorului Laennec. Apoi începu s-asculte direct cu urechea, mutându-și profilul de pe-un umăr pe altul și de-a lungul coastelor, spre talie. Pe Melina o trecuse mai întâi un fior la prima atingere-a metalului rece, iar acum o trecea un alt fior la atingerea urechii și-a obrazului cald, simțind un fel de enervare și de gâdilă din pricina bărbii. Doctorul trecu în fața pacientei și-o ascultă cu stetoscopul, insistând în dreptul inimii. Puse instrumentul lucios în cutiuța lui de piele presată, căptușită cu pluș și-l strecură-n geantă.

— Așa de repede vă bate inima totdeauna?

— Poate, nu știu.

Doctorul își lipi urechea în dreptul inimii și-o rugă să-și țină răsuflarea.

Melina aplecă nițel capul și văzu părul negru al doctorului, ceafa dreaptă și vânjoasă care se ivea din gulerul alb și tare. O cuprindea un fel de moleșală și dorința de-a simți-n palmă părul negru al doctorului și ceafa lui tânără și-atât de asemănătoare cu-a zeilor de marmură pentelică de pe Acropole. Niciun spectru al vreunei alte amintiri nu tulbura momentul acela de calm și de voluptate reținută. Nu-i venea totuși să ridice mâna. Mai bine să-și închipuie, dacă legea spunea că femeia nu trebuie să dea până ce nu primește. Doctorul se-ndreptă. Cu privirea plecată asupra nu se știe cărui punct de pe corpul pacientei, o apăsă în dreptul ficatului, într-al splinei, apoi îi palpă pântecul. Profitând că doctorul nu-i vedea ochii, Melina îl privi pe săturate, căutând să-și întipărească-n minte fiecare trăsătură a feții lui

spre care știa că avea să-i zboare mereu gândul de-aici înainte ca spre tot ce văzuse frumos în viața ei și care-i lăsase o impresie puternică.

Doctorul își lipi din nou urechea în dreptul inimii. Melina îi simțea respirația caldă. Nicos Gheorghidis se-ndreptă și-ncepu să-i apese cu două degete sâni, de la bază către sfârcuri. Ținea ochii-nchiși. Deschise ochii, se-aplecă, ridică de pe covor cămașa de dantelă și i-o-ntinse Melinei, depărtându-se de otomană.

— Sunteți tânără și sănătoasă, kera Melina.

— Tânără...

Doctorul se-ntoarse brusc, surprins s-o audă la un pas în spatele lui.

— Dumneata spui asta?! Îți dă mâna...

Melina, în rochia de brocart, încălțată-n mulele cu tocuri, care-o-nălțau și-o subțiau și mai mult, la lumina lămpii ce-mprăștia o aură arămie-n jurul ei, îl privea zâmbind, cu capul nițel lăsat pe spate, fără nicio mișcare.

— Da, eu spun.

Nicos Gheorghidis o privi lung în ochi, ca un îmblânzitor. Melinei îi pieri zâmbetul, dar nu coborî privirea.

Aveau amândoi aceeași culoare măslinie, aceiași ochi negri și mocniți, sub linia lungă a sprâncenelor îmbinate subțire.

Se-apropie de ea, privind-o mai departe în ochi. Chipul lui era nemișcat. Melina de-abia mai respira. Îi simți mâinile pe sub penele de marabú. Degetele se plimbau fără nici o grabă în jurul umerilor, apoi căutară piramidele mici ale sânilor. Închisese ochii, iar Melinei i se păru că vede un zâmbet pe fața lui. Se-apropie mai mult de ea, lăsând totuși între ei o palmă de aer, o luă de mijloc cu-amândouă mâinile și-o trase-ncet spre covor.

Acum stăteau unul în fața celuilalt la masa din sufragerie. Puiul rumenit era aproape neatins, așezat pe-un strat de castane. Ridicără paharele cu picior subțire, spuseră «noroc» și sorbiră o-nghițitură din vinul rubiniu. Nu le era foame, nici sete, și nu știau ce să-și spună.

— Nikos, te rog să-mi arăți și mie casa pe care vrei s-o cumperi.

— E casa cucoanei Catița Krețulescu.

— Mama tânărului care-a-nvățat la Paris?

— Da. Cred că știi casa.

— Pe dinafară.

— E frumoasă. Cred că e la fel de frumoasă ca a... ta. Ultimul cuvânt îl spuse după un moment de ezitare. Am să ți-o arăt.

— Acum, cred că e vremea să te-ntorci acasă.

Melina-l conduse până la poartă. Lăbuș mergea cuminte-n urma ei. Doctorul luă mâna stângă a Melinei și-i sărută podul palmei.

— Îmi dai voie să trec mâine?

— Da. Oricând vrei.

Doctorul ieși pe poartă fără se uite-n urmă.

— Nicos, Nicos, spuse Melina cu un glas plin de duioșie și de regret și poate și de-un anumit reproș.

Întorcându-se-n casă, Melina aprinse toate lămpile și le-așeză pe măsuta de toaletă, se dezbracă la piele, trase laturile oglinzii paralel și se privi atent și necruțător în ele, din toate unghiurile cu puțință. Nicos Gheorghidis n-o mințise: avea un corp tânăr și nu numai tânăr dar foarte-armonios alcătuit. Nici fața nu-și arăta vârsta. Era fața cuiva care de la opsprezece ani o dusesese-ntr-un plectis și-ntr-o inimă-albastră, fără să muncească însă. Pe fața ei nu se-adunaseră nopți de veghe în care ți-ai da ani din viață să te poți întinde jos și să dormi. Poate și-notatul în lacul de la moșie, de primăvara, de cum se-ncălzea nițel apa, și până toamna, nu era străin de păstrarea acestei tinereți. Înnotatul era un obicei păstrat din

copilărie, de pe când mergea cu liota de copii din mahala să se scalde-n Dunăre. Plăcerea de-a pluti pe apă și de-a te prăji la soare pentru ea nu se-asemua cu nimic. Cucoanele nu știau cu ce să se mai ungă și cum să se mai ferească de soare spre-a-și păzi albeața pielii. Ea, măslinie din naștere, n-avea ce să păzească. Multe-și dorise Melina dar să fie albă era un lucru pe care nu-l jinduisese niciodată. «Când te-a făcut maică-ta așa de neagră parcă a știut c-are să te cheme Mavros» îi spusese o dată kir Costi când era-n duși buni, uitându-se la ea și la roaba țigancă pe care-o avea pe vremea aceea fată-n casă. Să fi fost numai un fel de mulțumire pentru cei două mii de galbeni împrumutați? Nu-i făcea nicio plăcere să gândească lucruri în stare s-o mârșăie și s-o-njosească. În străinătate nu-și punea întrebări în legătură cu tinerii aceia. Nici nu știa prea bine cine erau. Și-apoi acolo nu putea fi vorba de niciun viitor. Viitor? Ce viitor putea avea, cum să-i zică, legătura, iubirea, între-o femeie de vârsta ei și-un bărbat cu treisprezece ani mai tânăr? Și care mai și era cum era, și chiar dacă n-ar fi fost, treisprezece ani sunt treisprezece ani. Și-nsurat cu-o nevastă de douăzeci de ani pe care-o iubea, pentru care se-azvârlea cu capu-nainte ca s-o știe fericită. Nu era vorba de niciun fel de mulțumire. Lucrurile erau încheiate bănește *dinainte*, iar Melina nu-i dăduse prin nimic a-nțelege că târgul lor ar cere dobânda generoasă pe care i-o dăduse Nicos Gheorghidis. Trebuia să recunoască-n sine ei că-l chemase cu fiecare fibră, că aproape-l implorase-n gând să-i plătească dobânda asta. Sunt bărbați cu antene foarte sensibile față de chemările nerostite. Și-apoi, grecoaică, Melina cunoștea firea grecească, aprinderile care durează o clipă, un ceas, uneori o viață, aprinderi plătite scump dacă cel care le stârnește știe să tragă foloase de pe urma lor. Dacă nu i-ar fi fost silă și s-ar fi potrivit fanteziilor erotice-ale lui kir Costi, Melina ar fi făcut din el un miel blând, care și-ar fi deschis punga măcar pentru a-i da cât se cuvenea unei profesioniste-a amorului. Dar cum nu izbutise să treacă peste rușine și peste silă, Melina rămăsese-o soție care suporta anumite intimități atât cât cerea legea unei căsnicii. Rafinamentele de crai bătrân ale lui kir Costi nu făceau decât să-i înghețe sângele și s-o-ndârjească-n răceala ei. Poate pentru că și pe-ntuneric își aducea aminte de pielea lui de pergament cu pete de rugină, de corpul lui descârnat și mai ales de inima lui acră. Doctorul Gheorghidis nu părea că dorește să-și satisfacă pe de lături niște fantezii pe care nu și le-ngăduia acasă ori care-acolo n-aveau ecou. Iubea ca o ființă-nsetată de iubire și care nu reușește să se-mpotrivească unei ispite. «Nici nu vrea să se-mpotrivească, dac-ar vrea...». Poate nu căuta ispitele, dar când i se iveau era bucuros. Era dintre cei care simt trecerea timpului și care vor să-l fructifice, speriați de goana asta și convinși că anumite renunțări și-nfrânări nu sunt de folos nimănui. Dintre cei care iubesc viața și care-o pun mai presus de păcat și de moralitate, oameni de acțiune care preferă să regrete c-au făcut un lucru decât că l-au lăsat să treacă pe lângă ei fără să-l guste. Unii gustă mult, din ușurătate, făcând-o din și lantâmplare și nu se-aleg cu mare lucru, alții gustă conștient, dintr-o plăcere, pornind de la principiul de-a nu respinge bucuriile pe care viața le oferă cu destulă zgârcenie. Unii se plimbă mult fiindcă vor o varietate de peisaj, alții iubesc constant pe cineva, au un port și-o dană, fixe, și-și îmbogățesc peisajul cu iubiri, mai bine zis, cu ispite, trecătoare. «Asta ești tu Nicos Gheorghidis». Dacă Fira, tânără și bine croită, l-ar fi ispitit? Melina era o ispită care dădea un impuls și creierului. Era citită, umblată prin lume, vorbea frumos, era cucoană și era bogată. Era ceva să ai putere asupra uneia ca ea, mai ales că era și deșteaptă. Nicos Gheorghidis, pe lângă plăcerea pe care nu voia s-o-respingă, își încerca-n acest fel puterea. Desigur, era mai mândru, și pe drept cuvânt, de izbânda lui bănească asupra Melinei, decât de izbânda erotică. Fiindcă, pentru o fire și pentru o minte ca a lui, ispita adevărată era ispita asupra-nchipuirii; în toate păcatele cazi robit mai întâi de vraja care-aburește mintea; chiar și ispitele trupului își află mai întâi sălaș în închipuire. De-aici porneau și dezamăgirile: din nepotrivirea dintre-nchipuire și-nfăptuirea ei. Pentru Melina, Gheorghidis însemna o primejdie care i-ar fi putut zgudui nu numai simțurile ci și liniștea minții care-și orânduise bine principiile – calmul și bună-starea, fuga de violență și de tensiune; douăzeci și patru de ani trăise sub stăpânirea urii, a dezgustului și-a enervării pe care i le pricinuiau kir Costi, cu fanteziile lui tot mai dezgustătoare pe măsură ce-l lăsa vlaga. Cu acei câțiva bărbați din străinătate Melina trecuse ca printr-un vis. Îi erau străini și răspunsese chemării lor dintr-o

dorință de despăgubire trupească și atrasă de gustul unor plăceri necunoscute, cum ar fi fost carnea unui corp tânăr și somnul sănătos al unei ființe alături de care să-nnoptezi. După fiecare asemenea aventură, mintea-i rămânea la fel de netulburată și de senină ca mai înainte. Închipuirea și fapta nu se potriviseră niciodată, cu niciunul dintre ei. Fapta rămânea totdeauna-n urma-nchipuirii, fără să fie neapărat vorba de-un eșec ci de *altceva* și de *altfel*. La-ntoarcerea-n țară, Melina nu simțise lipsa vieții duse-n țările străine, cumpătată de-altminteri și cuviincioasă, în ciuda călcatului pe de lături față de calea cea dreaptă a unei proaspete văduvii; ceea ce i se părea și ei ciudat era faptul că abaterile astea n-o schimbaseră deloc și n-o făcuseră să prindă gust pentru acel fel de-a-și folosi libertatea, ale cărei întinderi numai ea le știa, ceilalți dându-se doar cu presupusul și punându-i în spinare întâmplări născocite. Bucuriile-adevărate-ale călătoriei erau cele de-a fi văzut, de-a fi-nvățat cum trăia lumea-n alte părți, de-a se împărtășit din frumusețea unor locuri și-a unor lucruri vestite. Se simțise ca un școlar cuminte pe care dascălul l-a scos la câmp pentru a-i arăta frumusețile naturii. La-ntoarcere, Melina se simțise liniștită și senină, dar nu mai puțin văduva lui kir Costi. Bărbații-aceia nu izbutiseră s-alunge din mintea ei cei douăzeci și patru de ani fără putință de răscumpărat, fiindcă n-avuseseră nicio putere-asupra minții ei, ci doar o firavă putere, de-o clipă, asupra trupului care uită ușor și-n care, de obicei, urma proaspătă șterge urma veche. Și, dintr-o dată, în liniștea ei, de netulburat, credea ea, răsărise Nicos Gheorghidis cu dorința lui de-a fi bogat, cu patima lui care se potrivea ca pielea pe trup cu-nchipuirea ei despre el. Pentru prima oară, cineva jucase jocul dragostei așa cum își dorise ea să fie jucat. Când întinsese covorul, se tăvălise pe el cu nădejdea nemărturisită că-ntr-o zi avea să mai vrea cineva să se tăvălească-n câmpul lui cu flori și cu arabescuri, alături de ea. Covorul primise omagiul convenit frumuseții lui, de care nu se bucurase nimeni anii aceia mulți cât stătuse bine strâns cu tutun și cu levănțică, singura lui menire pe-atunci fiind să lupte împotriva moliilor, aceste simboluri ale trecerii timpului și-ale forței lui de distrugere. Ca și Melina, Gheorghidis avea un respect și-o iubire-mnăscută pentru frumos, manifestate mai întâi printr-o contemplare sfioasă și mută, ce mai apoi se transforma-ntr-o dorință fierbinte de-atingere și de posesiune. La fel trebuie să fi simțit străbunii lor în fața blocurilor de marmură de Paros și de Pentelic pe care le ciopliseră, cuprinși desigur de-o dorință fierbinte și nestăvilită de atingere-a frumosului. Melina se gândea ce-ar fi făcut ea cu sine în locul doctorului Gheorghidis. Întocmai ce făcuse el: ar fi-ncercat să pună stăpânire un moment pe frumusețea ei, fără niciun gând la banii-aceia. S-ar fi putut ca Nicos Gheorghidis, iubitor de frumos, să primească și palme-n viața lui, dar și multe brațe-n jurul gâtului. Palmele, dac-avea să le primească, aveau să fie trase de mâna ipocriziei sau de-a orgoliului, niciodată de mâna dornică să mângâie frumosul.

Nicos venea-n fiecare zi, fără să mai ceară voie ca la-nceput, dar fără să se poarte ca stăpân al casei. În ceasul pe care-l petreceau împreună, Melina ar fi vrut să-i dovedească lui Nicos toată dragostea, toată grija pe care i-o purta, tot amestecul de pasiuni și de duiosie maternă pe care i-l trezise, în care nu mai încăpea nici mândrie și-aproape nici cochetărie feminină, ci o mare nevoie de-a-l ocroti și de-a-l face fericit. Ar fi vrut să-l aibă mereu lângă ea, dar nu spunea niciun cuvânt prin care să-și manifeste nemulțumirea pentru vizitele lui atât de scurte. În tinerețe, Melina mai visase din când în când la câte-un tânăr frumos care-i ieșea-n cale pe când se plimba cu trăsura alături de kir Costi. Acum își dădea seama că pe vremea aceea n-ar fi știut să iubească așa cum îl iubea pe Nicos. Pe-atunci ar fi vrut totul pentru ea, n-ar fi-ngăduit să-mpartă. Acum, Nicos i se părea un dar trimis de pronia cerească și, ca săracii din parabolă, se mulțumea cu fărâmiturile unei vieți ce-și avea masa-ntinsă-n altă parte. Îl iubea pe Nicos cu nevasta lui tânără, frumoasă și deșteaptă, cu copiii, cu părinții lui. Era la curent cu toate giumbușlucurile copiilor, cu toate vorbele lor de duh ori stâlcite cu har, cu bolile lor, cu dorințele lor. Dacă nu i-ar fi fost rușine și dacă nu s-ar fi gândit că nu se cade să ceară asemenea lucru, i-ar fi avut tot timpul în casă și s-ar fi bucurat de ei ca de-o parte din Nicos, un Nicos în altă-ntruchipare. Înțelese că lui Nicos nu-i plăcea s-amestece viața lui de-acasă cu cea din afara casei. Înțelese și că nu-i plăceau vorbele când faptele slujeau mult mai bine să tălmăcească dragostea. Melina nu-l contraria cu nimic. În ciuda vieții de

pustnică, trăită lângă răposatul ei bărbat și-ntre cărți, vârsta îi adusesese-nțelepciunea de-a respecta voința altora, de-a nu-ncerca să forțeze uși închise și nici de-a le deschide pe furiș. Nicos îi dăruia prezența lui și-i aducea flori. O dată-i adusesse-un semn de carte arăbesc, de piele roșie cu desene aurii și verzi; altă dată, un triptic de-argint cu Nașterea Domnului, pe care Melina-l ținea pe măsuta de noapte. Era sigură că dacă Nicos ar fi avut parale i-ar fi dăruit bijuterii alese cu grijă, care să-mbine scumpetea cu frumusețea. El nu voia să primească niciun dar din partea Melinei, temându-se, poate, ca prin mintea ei să nu treacă bănuiala că darurile-acelea-l aduceau lângă ea. Își achita-ncet, dar fără greș, datoria. Într-o zi, Nicos se plânsese de greutățile care-l apăsau și care sporiseră de când cumpăraseră casa Krețuleștilor. Melina-i oferise banii de care-ar fi avut nevoie ca să iasă de la strâmtoarea-n care se afla.

— Nu-ți risipi avutul, Melina. Ține minte: pentru nimeni să nu faci asta. *Nimeni nu merită.*

O luase de mână și-o privise aproape-amenințător.

— Nicos, într-o zi am să mor și cui au să rămână toate astea?

— Cât timp trăiești, păstrează-le și să nu duci grijă că n-are cine să le ia după ce mori. Ce te mai privește ce se-ntâmplă după moarte?

— Aș vrea să-ți rămână ție și copiilor, spusese Melina în șoaptă.

— Cât trăiești nu da nimic. Ai uitat c-ai fost săracă? La tinerețe îți mai azvârle câte ceva de milă, uneori din dragoste, dar la bătrânețe, nu-ți dă nimeni nici coaja de pâine pe care-o azvârle-n gunoi.

Se uitase la ea cu părere de rău știind că-i răsucea cuțitul în rană. Dar mai bine era să i-l răsucească el, decât ea singură dintr-un elan nesăbuit. Se gândea cu strângere de inimă că-n locul lui, Melina, cu toată deșteptăciunea ei, ar fi putut să iubească vreo secătură. În scurtă vreme, s-ar fi văzut azvârlită pe pavele ori ținută de milă ca o slugă bătrână pe care nu-ți vine s-o dai de la casa ta, la amintirea folosului pe care ți l-a adus pe când era-n putere. Nicos nu se gândise ce-avea să facă-n ziua când farmecele de femeie-ale Melinei aveau să se-mpuțineze ori aveau să-i devină indiferente, știa însă că-n orice condiții avea să-i păstreze un loc în viața lui, ca unei rude sau ca unui prieten, fiindcă o considera o ființă aleasă și pe care se putea bizui. Melina, în fiecare dimineață, după ce se-mbăia și se ungea cu zeamă de castraveți și cu-alifii parfumate, își apropia capul de oglindă și-și spunea: «Melina Mavros, ești o femeie bătrână. Să nu uiți asta». Melina considera vorbele-astea un fel de antidot împotriva durerilor care-o puteau aștepta. Știa că dragostea vine și trece, vine din senin și trece tot așa. Într-o zi, în fața lui Nicos avea să se dezbrace o femeie tânără și frumoasă, cu piele fragedă, cu sânge fierbinte și dornic de dragoste și-avea să pună, o vreme, stăpânire pe el, iar lui avea să-i fie greu să se prefacă-n două locuri. Acasă poate că nici nu era nevoie să se prefacă; acolo era el însuși și nu se putea-nstrăina de el însuși, acolo era latura trainică și neschimbătoare-a vieții lui, pe când ea, Melina, era ceea ce trece și se uită. Știa bine că-ntr-o zi avea să sune ceasul care să-i vestească ispășirea fericirii de-acum. Pân-atunci plătise fără să primească nimic, acum avea să plătească pentru ceva care la toate vârstele, în toate rangurile și peste tot, ca și balaurul din poveste, cere bir. De-aceea sorbea cu nesaț fiecare moment din fericirea de care-avea parte acum. Când avea să moară sau, mai rău, când Nicos avea să n-o mai iubească, voia ca dânsul să-și amintească vremea petrecută cu ea ca pe-un episod frumos. Din felul tiranic și acru în care se purtase kir Costi cu ea, Melina trăsesese multe-nvățături; cea mai prețioasă i se părea aceea de-a nu-ți otrăvi semenii, vărsându-ți asupra lor năduful, improșcându-i cu bănuieli, tăindu-le bucuria cu veșnicul *memento* al zădărniceii, trăgându-le paharul de la gură când sunt însetați, sub motivarea că-ndată are să le fie din nou sete. Melina-nvățase că nu trebuie să te bocești toată ziua pentru că o dată ai să mori.

Și-apoi, cele mai urâte amintiri sunt cele pe care vrei să le uiți, să le-azvârli fiindcă te supără ca niște cuie-n talpă. Melina nu izbutea să scape de amintirea nesuferită a lui kir Costi, care-o scârbea și-o umplea de ură ori de câte ori îi răsărea-nainte. Kir Costi era oale și ulcele. Melina se coclise destul alături de răposatul; de multe ori se trezea cu vorbele lui pe buze și-o apucau furii uscate și tremurate cum îl apucau pe el; stăpânindu-se, își spunea-n gând: «Kir Costi, kir Costi». Se-nfrâna fiindcă-și aducea aminte cu ce ochi se uita ea la kir Costi când îl apucau asemenea istericale, cât de jalnic era, și cât de

jalnic e oricine se dezlanțuie, ca dobitoacele necuvântătoare. Melina dorea să fie iubită, de Nicos, de Fira și de Gore, de coana Veta Krețulescu, de toată lumea care-i călca pragul. Decât s-o certe pe Fira, cucoana mai bine lua pământul ori cârpa și curăța acolo unde Fira se făcuse că nu vede; și decât să-l certe pe Gore, mai bine lua foarfeca de grădină și tăia o mlădiță de prisos, pe care Gore n-o văzuse ori se făcuse că n-o vede. Se-nfuria și-i înjura-n sinea ei pe grecește, de-i trecea Dunărea, însă nu țipa la ei și nu-i batjocorea; îi dojenea cu glas potolit. Își spunea că sunt și ei oameni ca toți oamenii, iar slugă putea ajunge oricine, dacă așa i-a fost scris. Deși nu-și dădeau sufletul muncind, iar tabieturi aveau mai multe decât ea, Melina îi prețuia pe Fira și pe Gore pentru că erau cinstiți și nici n-o povesteau pe cucoană prin lume. De n-ar fi fost amintirea lui kir Costi poate că Melina, aprigă din fire, i-ar fi bătut în primele momente când se-nfuria pe ei. Și-aducea însă mereu aminte cât de-njosită se simțea, câți pumni dădea-n pereți când kir Costi, fără să țină seama de nimic, o făcea ca pe-o albie de porci în fața cui se nimerea; cum Fira și Gore nu lipseau din casă, fuseseră de nenumărate ori martori la asemenea scene penibile. Fira plânsese de mila cucoanei și-și zisese, nu o dată, că mai bine sărac decât bogat cu-asemenea preț și dacă nu luase calea mănăstirii căreia-i fusese ursită tot la cucoană se gândise. Fira și Gore erau singurii ei prieteni din vremuri grele, iar Melina ținea minte-acest lucru. Îi purta îmbrăcați ca pe niște negustori, le dădea voie să se ducă unde le poftea inima, le dădea să mănânce și să bea din mâncarea și din băutura ei și, dacă-ntr-o zi le-ar fi abătut să plece și s-o lase, cucoanei i s-ar fi părut că se desparte de niște frați. Melina se mândrea că pornită din sărăcie, din mahalalele Galaților, văzându-se cucoană mare nu i se urcase binele la cap. Nu uitase gustul ciorbei de buruieni drese cu un ou la o oală și cu câteva frunze de hazmațuchi, nelipsită pe masa părinților ei, de primăvara până toamna, când veneau la rând fasolea, bobul și linte, iar ca trufanda a trufandalelor câte-o salată de țări cu măsline. La moșie, făcea ea învoielile și-o lăsa pe zisa țăranilor, căci nu se bucura să jupoaie pielea de pe ei. La zile mari, desfăcea câte un pătul și-l împărțea de sufletul lui kir Costi.

Pentru Nicos, Melina nu s-ar fi dat în lături de la niciun sacrificiu, i-ar fi dat până și viața, dacă Nicos ar fi avut nevoie de ea, în asemenea stare de euforie o adusese dragostea lui. În tot ce făcea era cu gândul numai la Nicos. Până și rochiile și le-alegea după gustul lui. Cu toate strădaniile Melinei de-a-i înveseli măcar timpul pe care-l petrecea lângă ea, Nicos era pe zi ce trecea mai posomorât și mai copleșit de lipsa banilor și de grijile de fiecare zi. Toată lumea cu stare din oraș parcă se vorbea să-și ia alți medici decât pe el; cu toate patalamalele lui de la Paris, era prea tânăr ca să inspire încredere. Continua să rămână doctorul sărăcimii, care nu contenea să-l laude-n dreapta și-n stânga pentru priceperea și pentru inima lui bună, blagoslovindu-l și rugându-i de bine. Familiile boierești nu renunțau la tradiția de-a-și da sănătatea pe mâna unor doctori nemți ori români cu faimă și chiar a câtorva doctori ovrei care-aproape ajunseseră să le-o ia-nainte celorlalți, prin meticulozitatea și prin priceperea lor, dar mai ales prin felul în care știau să-i inspire încredere bolnavului, făcându-l să speră până-n clipa morții c-avea să se vindece. Negustorimea bogată, vrând să demonstreze că balanța-ncepea să-ncline talgerul de partea ei în competiția cu boierii, dar mai ales pentru că nu se emancipase încă de dorința mai veche de-a-i ajunge din urmă, era clienta acelorași medici ca și boierimea. Grecii erau negustori pricepuți, arendași și mai pricepuți, dar ca medici nu-și căpătaseră faimă. Cei care-auziseră de Hippocrates la vremea aceea, în Țările Române, erau cu toții, sau aproape cu toții doctori. Nicos Gheorghidis poate c-ar fi fost acceptat de clientela bogată dacă n-ar fi fost respins cu-ndârjire de confrăți, mai întâi pentru că era priceput și deci reprezenta un concurent adevărat, apoi pentru că era prea frumos ca să nu le inspire confrăților antipatie de la prima vedere. La cele câteva consulturi când, în disperare de cauză, câte-un client bogat care epuizase doctorimea orașului îl solicitase, Nicos, în loc să-ndoiască spinarea și să-ncerce să se vâre pe sub pielea vreunei somități, admitându-i fără rezerve diagnosticul, își spusese deschis părerea, nesfiindu-se să dea a-nțelege familiei, dacă era cazul, ca bolnavul nu mai avea nevoie de doctor, ci de preot. Deși dintr-un neam din care politica își trăgea numele și obârșia, Nicos ignora tertipurile și meandrele prin care te pui bine cu cetatea. Melina făcuse o concesie-n viață, una și bună, măritându-se și

trăind cu kir Costi, dornică să scape de sărăcie, ca atâția alții. Melina cunoștea umilința și dezgustul inspirat de orice concesie celui care nu s-a născut lichea. Pricepea și că unele concesii mărunte, acumulate, ajung să fie mai apăsătoare decât o concesie importantă făcută pentru o miză mare. O apuca jalea când se gândea la viața amară pe care-avea s-o ducă Nicos cu firea lui lipsită de mlădiere; Nicos semăna cu statuile melancolice și răzlețe care au de-nfruntat trecerea vremii și vicisitudinile anotimpurilor, dușmani ce până la urmă le macină ori le culcă la pământ. Dacă nevastă-sa – care-nghițea toate nodurile din belșug oferite de-o viață-n care grija zilei de mâine sugruma orice altă preocupare sau aspirație – dacă nevastă-sa avea tăria să nu-și îndemne bărbatul să se ridice pe calea plecăciunii, Melinei i se părea o impietate să-l îndemne să-și calce pe suflet, deși ardea de nerăbdare să-l vadă sus, atât de sus încât să nici nu-și mai coboare privirea spre cei care-acum îl respingeau. Viața ei n-o îndreptățea să dea sfaturi nimănui. Dacă Nicos ar fi-ntrebat-o – în eventualitatea că Melina s-ar fi hazardat să facă vreo aluzie la picul de maleabilitate care i-ar fi netezit lui Nicos drumurile și l-ar fi scutit de multe necazuri – la ce i-a folosit tot ce-nghițise de dragul de-a fi bogată, cu mâna pe cuget ea i-ar fi putut răspunde: «la nimic». Nicos, dornic de perfecțiune, însetat de frumusețe pe planul materiei și pe cel al spiritului, își făurise pentru uz propriu o utopie pe care, deși o ținea ascunsă în tainița cea mai ferită a inimii, nepomenind niciodată de ea, nu se putea opri să n-o confrunte cu lumea-n care trăia și care, teoretic, era alcătuită din ființe raționale. Îl scotea din sărite-ncăpățânarea și nesocotirea legilor logicii. «Un fel de fosilă purtătoare a unor idealuri primordiale de mult terfelite; răbufniri de descendent al unei rase ilustre și apuse, care caută să-nvie categorii pe care nu mai dă nimeni doi bani în ziua de azi», spunea Nicos despre sine și despre concepțiile sale. Respingea ca pe-o impuritate fericita stare de mijloc, aceea care-asigură pace trupului și sufletului, înțelegere cu semenii și mulțumire de sine. Cu gândul numai la învățătura lui, care abia-i lăsa timp să răsuflă, și avându-i mereu în fața ochilor pe bieții lui părinți care-și luau de la gură ca să-și țină feciorul la Paris, Nicos nu se amestecase-n mișcarea de la '48. Deși sceptic din fire, fără s-o mărturisească și-aproape fără a și-o mărturisi nici lui însuși, Nicos își pusese mare nădejde-n anul ăsta, care putea să fie «un început de calendare, poarta unei ere a rațiunii, a capacității, a echilibrului și-a dreptății». Față cu urmările lui '48, Nicos nu-și putea înăbuși dezamăgirea, înciudându-se mai ales pe el însuși că putuse să creadă. În locul idealurilor și-al vorbelor înflăcărate, o darabană de palavre însoțea gestul teatral cu care-o burghezie-mbuibată-și dădea cordial mâna cu-o boierime care făcea pe maleabila, hapul lăsându-l mai departe celor care-l înghițiseră de când se știau, că tot erau ei învățați. «Rațiune, capacitate, echilibru, dreptate, vai de capul tău, Nicos Gheorghidis, cum dracu' ți-ai putut închipui?!».

Bucuria și-nnoirea aduse de Nicos în viața Melinei erau întunecate de nemulțumirea lui în permanentă efervescentă, dormind somnul vulcanului care se pregătește să erupă. Într-o iubire, după ce tatonările de la-nceput au luat sfârșit, dacă cei doi parteneri nu s-au vindecat ci merg mai departe, necazurile unuia devin necazurile celuilalt, ceea ce risipește starea de reverie, readucându-i pe rând sau pe-amândoi deodată, în câmpul plat al preocupărilor de fiecare zi, unde se umblă pe jos, iar aripile, pentru cine le are, stau resemnate alături de corp ori se târâie-n țărână. Condiția ei de femeie singură și bogată îi îngăduia Melinei să aibă ca preocupare majoră și chiar unică, dragostea. Ea avea timp să stea cu privirea-n gol și cu gândul la Nicos. La vizitele ei de cucoane, în după-amiezele-n care Nicos nu putea veni, Melina de-abia aștepta să se-ntețească vorba-ntre invitate ca ea să rămână cu broderia-n mână, împungând rar pânza, cu gândul aiurea sau să iasă pentru câteva minute din salon și să se uite, fără țință și fără rost, pe fereastră. Grijele și lipsurile care-l încolțeau din toate părțile nu-i dădeau pace lui Nicos nici în timpul cât stătea cu Melina. Neajunsurile pe care le-ndura Nicos de la semeni deveneau pentru Melina o sursă de enervare. Îi ura pe oamenii-acea necunoscuți și urzea în minte comploturi împotriva lor; i-ar fi plăcut să-i știe doborâți de toate bolile și mai ales morți. Uneori se-ntreba, dar alunga repede gândul, dacă Nicos nu venea la ea doar ca să-și descarce sufletul, ceea ce probabil nu făcea acasă, pentru a nu-și amări nevasta și-așa destul de săcâită de grija casei, a copiilor și-a părinților ei mereu bolnavi.

Fără să vrea și fără să dorească așa ceva, Melina se-ntreba cum aveau să se sfârșească toate acestea. Sfârșitul i se-nfățișa ca o singurătate fără leac.

Într-o zi, Nicos îi arătase Melinei o scrisoare primită de la un frate al mamă-sii, negustor bogat, stabilit de multă vreme la Paris. Unchiul ăsta se trezise, la bătrânețe, fără nimeni pe lângă el, afară poate de vreo pisică ținută să-i apere casa de șoareci și de vreun câine – ca să dea de veste pașii necunoscuți ce s-ar fi apropiat prea mult de avutul stăpânului. Cât învățase Nicos la Paris, unchiu-său îl chemase la masă, din an în Paști, dându-i să mănânce un prânz de grec sărac, cu multe buruieni, cu nelipsitele măsline și cu țări, pentru ca nepotul să nu-și închipuie că unchiul se scaldă-n avuții. Casa unchiului Santu era sobru mobilată, fără urmă de risipă ori de lux. Nicos fusese totdeauna convins că scrinurile și lăzile din casa unchiului Santu erau doldora de lucruri scumpe, fără să mai fi vorbit de casa de fier zidită, mare aproape cât un perete, care n-ar fi avut ce căuta la un om sărac și nici chiar mijlociu, despre care unchiul nu scăpa niciun prilej să nu spună că a cumpărat-o împreună cu casa, «mare, foarte mare chilipir!». Unchiul Santu nu se lăsase față de nepot nici cu un franc în cei patru ani petrecuți de-acesta din urmă la Paris. O singură dată se milostivise și-i dăduse o pelerină veche. Pe vremea-aceea, Nicos se gândise, nu o dată, cu ce voluptate-ar fi spart broaștele tuturor sipetelor, ale dulapurilor și-ale dulăpioarelor din casa unchiului Santu, cum s-ar fi tăvălit în scumpeturile lor risipite pe faianța rece de pe jos și cum le-ar fi cheltuit în ospete cu finețuri și cu trufandale, scăldate-n valuri de șampanie. Își închipuia de-asemenea mormanele de cărți rare și de gravuri care-ar fi ieșit din banii-ncuiați, ori, cine știe, îngropați ai unchiului. În chip de conversație, unchiul Santu ori tăcea ori emitea maxime și proverbe, învățate din cărțile de citire, în copilărie, sentenții care elogiau viața cumpătată și binefacerile ei. Scrisoarea pe care i-o trimisese soră-sii, dar de fapt destinată nepotului, compusă pe-același ton de-nțelepciune populară, vorbea de neajunsurile singurătății care-l copleșește la bătrânețe pe cel care n-a avut parte de-o familie iubitoare și grijulie. Nicos era sigur că unchiul Santu e bolnav și mai ales speriat de gândul morții, deși nu pomenea despre-aceste motive adevărate care-i puseseră condeiu-n mână după un se mai știa câtă vreme; scria o epistolă melancolică și meditativă, menită să stoarcă lacrimi surorii și cumnatului, oameni simpli și creduli, și să-l avertizeze pe nepot că, dacă știa să se poarte, îl aștepta o moștenire. Unchiul Santu era de părere că n-ar fi fost deloc rău ca nepotul să-i facă o vizită, cu toate că-i despărțea un continent, și, cine-știe, poate să se-așeze definitiv la Paris, o mare capitală a lumii, unde nimeni nu murise de foame, cu-atât mai mult cineva cu-o rudă care, fără să aibă aurul lui Midas, muncind o viață și ducând un trai cumpătat, agonisise un avut modest. Citind scrisoarea asta ipocrită, Nicos, care nu-l avusese niciodată la inimă pe unchiu-său, la-nceput zâmbise, apoi trecând peste forma epistolei se gândise mult la miezul ei. Lui Nicos i se ivea prilejul să se statornicească la Paris, de unde se-ntorsese mai întâi pentru că nici acolo nu umblau câinii cu covrigi în coadă, viața fiind la fel de grea în Orașul-lumină ca peste tot, pentru cine, fără să vrea, făcuse legământ de sărăcie, apoi fiindcă voise să-și ajute părinții și mai ales să-i răsplătească pentru strădania lor de-a-și fi trimis feciorul la-nalte-nvățături, dându-le prilejul să se mândrească, în sfârșit, cu odrasla lor. Dorințele acestea nu-l părăsiseră, dar erau umbrite de dorința-ncăpățanată și aprigă de-a scăpa de sărăcie. Lupta inegală purtată-mpotriva acestei boli cronice, pe nume sărăcie, îi măcina puterile și, mai rău, îi modifica firea, îl făcea să-și piardă seninătatea la care ținea atât de mult, îngăduința și-nțelegerea lui față de oameni prefăcându-se-ntr-o ternă mizantropie. Plecarea la Paris era o-ncercare pe care se simțea dator s-o facă, mai ales că era adeptul principiului după care e preferabil să regreți fapte săvârșite decât virtualități neconsumate. Cea mai grea parte a acestei plecări era despărțirea de Melina pe care-o iubea și căreia, pe deasupra, îi era încă dator o mulțime de bani. În timp ce-i spunea Melinei, pe neocolite, ce hotărâre luase, din buzunarul jiletcii scosese o poliță prin care-și ipoteca bunurile-n favoarea doamnei Melina Mavros, pentru suma pe care i-o datora. Melina se făcuse albă la față și-ncepuse să tremure. În primul moment, nu reținuse nimic în privința ipotecii, așa că hârtia împăturită rămăsese-ntre ei pe masă. La un moment dat, Nicos se speriasse de muțenia și de culoarea Melinei.

— Melina!

Melina dăduse din cap în semn că trăiește și că înțelege, apoi luase hârtia și, fără s-o privească, o rupsesese-n bucăți mărunte. Într-un târziu reușise să articuleze câteva cuvinte, abia șoptit:

— Nicos, noi am vorbit o dată ceva... Poți avea și aici tot ce-ți trebuie... numai să spui *da*.

— Nu pot să spun *da*. Melina, nu pot să te jefuiesc.

Melina dăduse din cap; înțelegea și asta. În gând își spusese: «Dar să mă omori poți, asta poți».

Lui Nicos nu-i venea s-o lase singură. Spre miezul nopții trebuise totuși să plece. Melina rămăsese pironită-n locul unde o lovise trăsnetul veștii aceleia, cea mai rea pe care-o primise-n viața ei.

A doua zi, Nicos trecuse să-și ia rămas-bun. Deși îi spusese că vine spre seară, Melina-l așteptase-ncepând de dimineață, în capul scării. Cât timp stătuseră împreună, Melina abia de-ngăimase câte un *da* și câte-un *nu*. Își adunase puterile și-l petrecuse pe Nicos până la poartă. Îi întinsese, fără nicio vorbă, două pungi de saftian, una mai mare și alta mai mică. Nicos vrusese-n primul moment să respingă mâinile care i le-ntindeau, dar nu-ndrăznise când văzuse disperarea de pe fața Melinei. O cuprinsese-n brațe și-o sărutase lung pe gură, apoi îi șoptise, privind-o-n adâncul ochilor, «te iubesc, Melina». Se-nclinase respectuos și-i sărutase mâna.

«Veniți și-i dați mortului sărutarea de pe urmă», se gândise Melina.

În timp ce el îi săruta mâna, Melina se-nclinase și-i atinsese creștetul cu buzele, apoi îi șoptise «Dumnezeu să-ți ajute!».

Se-ntorsesese ca să nu-l vadă plecând.

«Nicos, Nicos».

Când nu-i mai auzi pașii, porni, ca după mort, spre casă. Lăbuș ieși de după o tufă de merișor și i se culcă la picioare, privind-o prin întuneric cu ochii lui de animal care presimte dezastrele ființelor pe care le iubește.

Melina se uită o vreme prostită la câine, apoi, ca lovită de trăsnet, se prăbuși-n iarbă și-ncepu să plângă amarnic.

Melina Mavros rămăsese văduvă.

Șase luni de zile, afară de Fira și de Gore, n-o văzuse nimeni la față. Pentru toată lumea care-ntreba de ea, Melina era bolnavă. Din afară, pricina bolii care-o doborâse pe văduva Mavros era bănuită numai de coana Veta Krețulescu: acesteia, nasul ei lung și simțitor îi spusese, de la-nceput, de unde luase Nicos Gheorghidis banii cu care cumpăraseră casa coanei Catița și-a lui Ienache, talmăcindu-i și bunăvoința și favoarea ce băteau în partea ei dinspre kera Melina care, la sărbători mari și mici, îi trimitea nelipsit boieroaiței scăpătate un coșuleț cu bunătăți și câte-o vietate grasă, bună de pus la cuptor. Coana Veta Krețulescu trecuse mereu să-ntrebe de sănătatea Melinei, lăsând câte-un buchet de flori și urându-i însănătoșire, fără să insiste a fi primită de bolnavă.

Când o vedea pierită la față, tăcută și-mpietrită, ca omul care zace fără leac și care, despărțindu-se de gândul vieții, și-a mânat sufletul în lumea dreptilor și așteaptă doar să-i pornească și trupul pe-aceeași cale, Fira se ducea-n bucătărie și-o jelea-ncetișor pe stăpână-sa.

— Cucoană, cucoană, păcat de frumusețea și de-averea ta. Au, au, au, au!

Gore stătea și se prăjea la soare, își răsucea țigară și da din cap, minunându-se-ntr-una cum făcea dragostea din om neom, cum se prăpădea mândrețea lor de cucoană de focul grecului ei, nu i-ar mai fi dat Dumnezeu odihnă pe-acolo pe unde-o fi fost, de plecase și-o lăsase.

Fira dăduse acatiste la sfinți mai mari și mai mărunți, la biserici din mijlocul orașului și din mahalale, de mântuirea sufletului cucoanei, bântuit de Necuratul. Fira n-avea nici o-ndoială că «grecul» — cu ochii lui de jărat, el, cu părul lui ca smoala și cu buzele ca măceșele — era Necuratul, într-una din nenumăratele sale întruchipări. Dacă ar fi fost numai după cum i se-arătase ei în vis, și nu o dată, că a doua zi se trezea leoarcă de sudoare și nu mai era bună de nimic, și dacă ar fi fost numai după tremuratul care-o apuca doar cât dădea cu ochii de el prin geamul bucătăriei și nu mai încăpea vorbă că grecul era un chip

al Copitatului. De-ar fi îndrăznit ea, de mult i-ar fi spus cucoanei să-l izgonească și să facă sfeștanie-n urma lui. Iacă, acum se duminise și cucoana – își închipuia Fira – acum când, deși peste mări și țări, ca un strigoi, grecul îi suga vlaga.

— Cucoană, ce-ar fi s-aducem pe popa de la „Sfântul Spiridon”, să citească și să dea cu apă sfințită prin casă? Își luase Fira inima-n dinți, într-o zi.

După șase luni de când se-abătuse năpasta asupra casei lor, cucoana zâmbise și-o mângâiasse pe Fira pe obraz.

— Firo, Firo!

Pe urmă tăcuse, cu gândul aiurea.

— Eu așa ziceam, cucoană. Să te mai gândești și matale.

A doua zi după această propunere a Firei, Melina se ridicase din pat îndată ce deschisese ochii după somnul care de mult nu-i mai aducea odihnă, se repezise la oglindă și se privise atent, în apele ei albastrii cu irizări de curcubeu către margini.

«Melina Mavros, ori pune-ți lațul de gât ori trăiește ca oamenii. Ai ajuns de râsul și de mila slugilor».

După șase luni, îi porunca lui Gore să țesele caii și să-i înhame pe toți șase la caleașcă. Afară se desprimăvăraseră de-a binelea, cu toate că sufla un vânt subțire și rece dinspre miazănoapte. Într-o rochie de muhair ruginie, pe-al cărei piept scânteia un smarald mare de care nu se mai despărțea, înfășurată-ntr-o pelerină verde-nchis, căptușită cu samur nisipiu, cu glugă, cu picioarele bine-nvelite-ntr-un tartan gros, Melina Mavros zbura prin oraș, spre lipscănime, în goana celor șase bidivii, mânați de Gore care nu contenea să plesnească din bici, să chiuie și să strige «loc, loc» de bucurie că-și vedea stăpâna sculată din morți.

«Tot rugăciunile și-acatistele mele, săracele», își zisese Fira care, profitând de-absența stăpânei, trecuse prin toată casa cu-o ulcică de pământ cu tămâie-aprinsă, îngenunchind și făcându-și cruci la toate icoanele și la toate pragurile. Vărsase-apoi ulcica-n soba din bucătărie și mai spusese-o rugăciune și-și mai făcuse-un rând de cruci, încredințată că-l gonise din casă pe Ucigă-l toaca.

«Biata Fira, cu popii și cu-acatistele ei! Bătrânii greci te-ndemnau să-ți înfrunți soarta senin. Dacă mie și mi se pare greu și mi se pare degeaba, ce să mai zică alții, săraci, bătrâni, bolnavi, și singuri-singurei? Asta nu te mângâie. Mai bine petrecerile astea care zornăie a tinichea, decât să stau în vârful patului cu mintea răătăcită. A fost și s-a dus. Mai bine să mă culc, să mă culc și să dorm. Amintirile sunt ca niște-alei de cimitir».

* * *

«Zilele-astea neapărat trebuie să mă duc la Belu cu toate hârtoagele ca s-o lămuresc cu locurile».

Profesorul Șerban stătea-n picioare-n fața biroului al cărui saltar de la mijloc, tras mult în afară, aproape gata să cadă, oferea spectacolul unui coș de gunoi, în care fuseseră azvârlite la-ntâmplare plicuri, hârtii, fotografii, cărți poștale ilustrate. «Se cunoaște c-a umblat soră-mea aici», își spuse profesorul, cu un început de enervare. «Cine dracu mai găsește ceva-n talciocul ăsta?! Ce bună-ar fi acum o țigară sau măcar o cafeală!».

Se duse-n partea stângă a verandei, în colțul «bucătărie», cum îl numea Coana Mare-n glumă, inspirată de revistele care prezentau combinat modă, excursii posibile, interioare, sfaturi pentru gospodine etc. Pe aragazul plin de praf, într-o baltă de cafea uscată care crăpase ca un pământ după retragerea apelor, naufragia un ibric de alamă cu pântec burduhos care se precurma deodată, ca să continue cu un cilindru-ngust terminat, într-o parte, cu o coadă lungă și groasă de lemn negru, în cealaltă cu un vârf lung, cu două șanțuri pe margini, subțiat la capăt ca un ac, acoperit cu un capac ca o bonetă de bucătar, cu bumb de lemn negru la mijloc.

Profesorul Șerban ridică ibricul și-odată cu el și rozeta ochiului de aragaz de care-l lipise cafeaua.

Coeziunea celor două obiecte se strică și rozeta se dădu de-a dura pe dalele de marmură cu un zgomot care, amplificat de goliciunea camerelor cu ușile la perete, parcă trezea toate sunetele pe care le-nghițise casa în cei peste o sută de ani de când o zidise Costi Mavros. Profesorul Șerban închise ochii, ca și când așa ar fi putut opri sau atenua zgomotul care-l înfiorase. «Ce-ar fi să capete, o dată, glas toate sunetele pe care le-a auzit o clădire? Ce s-ar mai îmbunătăți relațiile dintre oameni, oho, ho! Să fi auzit Marin ce ziceau „protejații” când l-au debarcat! Și s-audă-acum când e cu un picior în groapă! Trec cu toții-n pelerinaj prin rezerva lui, din niște rămășițe de jenă rătăcite în câte-un ungher de suflet mai curățel, ca să nu se spună că sunt ingrați. Apoi merg iute să facă penitență la Staicu, pentru-această „fidelitate”. Își iau în fața lui Staicu mutra omului care se-ntoarce dintr-o vizită făcută unei rude senile. Și toți evită să pronunțe numele lui Marin ca pe ceva ce-ar aparține unei „greșeli de tinerețe”. „S-a stins viața falnicei Veneții...”. Unde-or fi vremurile-acelea când stăteau toți pe lângă ziduri cu un aer de-adâncă venerație: trecea „profesorul”; când îi cântau toți în strună și-i ascuțeau satârul cu care tăia capete? Toate capetele care-l depășeau pe-al lui, profesor Voicu Marin. „Șerban, Gheorghiu, Murguleț au să facă abdomen, torace fac eu, face Pavelescu, domnișoara doctor Neacșu”. „Domnule profesor Șerban, veniți și dumneavoastră la consultul nostru pentru operația Profesorului Marin?”. (Acum nu mai era „*Profesorul*”, unicul, inegalabilul, avea și-un nume! Din religia monoteistă de pân-atunci, protejații-l coborau într-un politeism oarecare). „Nu, domnișoară doctor. Ce nevoie-aveți de-un nespecialist? În zece ani de când *Profesorul*, dumneavoastră și alții mi-ați ales altă specialitate am avut tot timpul să mă descalific în specialitatea *dumneavoastră*, așa că...”. „Nu credeam că-l urâți chiar atât”. „Nu-l urăsc, domnișoară doctor. Dar trebuie să recunosc că boala nu mi-l face mai drag”. „Credeți că nu mai are nicio șansă, nici măcar s-o mai lungească?”. „De ce mă-ntrebați pe mine, domnișoară doctor, de ce nu vă întrebați dumneavoastră, specialiști? Știți ce, domnișoară doctor, cum i-o fi norocul!”. „Asta nu e-un răspuns, domnule profesor, nu e-un răspuns de om de știință”. „Vi se pare că norocul e-un factor atât de neglijabil, domnișoară doctor? Sunt printre noi atâția laureați ai unor concursuri de-mprejurări!”, și m-am uitat fix la ea. „Bună ziua, domnule profesor”, și mi-a întors spatele ei gogoneț. „La revedere, domnișoară doctor”. Profesorul Marin o să moară și foarte curând, dar prea târziu! Are multe păcate doctorul Staicu, dar știe meserie și se uită numai la meserie și ce-o să mai dea cu voi de pământ! Doctorul Gheorghiu, doctorul Murguleț și cu mine, azi profesor-doctor Daniel Șerban, eram cei mai buni specialiști în chirurgie toracică din clinică și nu numai din clinică. Muncisem de când eram studenți ca s-ajungem ce eram. Între noi și doctorul Voicu Marin erau cel puțin doisprezece specialiști care ne despărțeau calitativ, Voicu Marin și Pavelescu fiind niște cunoscute mediocrități, iar doctorița Neacșu obscură chiar ca mediocritate. Laureați ai unui concurs de-mprejurări, spre binele bolnavilor, ne-au luat locul, unde eram străluciți, trimițându-ne unde eram mediocri dar unde foarte curând am ajuns tot străluciți. *Asta* nu ne-a putut-o ierta niciodată profesorul-doctor Voicu Marin! Doctorul Staicu, e clar că el îi ia locul, e strălucit și nu știe ce este invidia. Așa că o să se-nconjoare de doctori buni, și-o să facă școală. Slavă Domnului.!».

Rozeta aragazului, obosită, mai făcu vreo două mișcări de lebădă pe moarte și se opri.

«Te-ai oprit, te-ai oprit, dar unde te-ai dus?».

O zări lâng-un perete și se-aplecă s-o ridice.

«Cam scârțâiți, domnule profesor Șerban, cam scârțâiți. Pensionați-vă, pensionați-vă, gândiți-vă și la candidații la succesiune. De când așteaptă! Marin se pensionează din viață, dumneavoastră profesional. O să se verse lacrimi și la el și la dumneavoastră. La el – pentru c-așa e frumos la-nmormântări, pentru că moartea ne face frumoși și buni, pe cei morți, și ne da un fior, un *avant-goût* celor vii. Pe el n-o să-l regrete nimeni. Are să fie doar panică printre protejați. Au să vină precis la dumneavoastră să vă roage să vorbiți la-nmormântare. Deși e ceva formal, de ce să nu fim generoși și să nu oferim un discurs funebru cuiva cu care răposatul nu s-a avut bine?! „Lacrimi de circumstanță”, sună frumos, ca un titlu de antologie poetică! Iar eu – bocitoare angajată, ca-n Egipt. Se despletește, plânge, își smulge hainele, părul, asta-i e meseria. Cu mine însă n-au nimerit-o. La dumneavoastră o să se bea șampanie și-au să se verse lacrimi,

toate sincere, unele de bucurie, ale candidaților la scaun, altele de tristețe – ale medicilor aceia buni și-n banca lor, pe care i-ați învățat carte. Tot ce-ați știut le-ați dat, se poate spune c-ați făcut școală, le-ați dat și n-ați părținit pe nimeni. Fără să vă flatați, au să vă regrete, aveți să le lipsiți. „Greu mai ești, frate”, se-adresă ibricului, „parc-ai fi șamotat”. Cântărind ibricu-n mână, ca și când ar fi vrut să-i afle daraua exactă, se-ndreptă spre cealaltă aripă-a casei, unde se afla bucătăria. „Ce lugubru sună pașii-ntr-o casă goală. Ca-ntr-un tribunal în care te-ndrepti spre-o condamnare la moarte”, vorba tatei când s-a-ntors o dată de la o anchetă-ntr-o casă pustie. „Meseriile noastre seamănă, Daniele: și voi, doctorii, dați verdicte și noi, magistrații. Punem puncte după vieți omenești. Nicio plăcere”. „Ce să facem, tată, e nevoie și de unii ca noi, că dacă n-ar fi fost nu ne-am fi inventat!”».

Până să-mproaște niște apă cărămie, robinetul și țevile, nefolosite-n ultima vreme, făceau un zgomot de buldozer pus pe dărâmat toată casa. «Ho, frate, mai încet, am îmbătrânit, nu mai suport, și când ridică cineva tonul – și nu știu ce dracu au că toți îl ridică – îmi bate inima, tresar, mă sperii». Sub jetul de apă, cafeaua cădea de pe ibric, lăsând să se vadă fâșii opace, de-un galben stins. «Ce frumos e ciocănit la bază, parc-ar fi fost de pus în vitrină și nu de ars pe foc. Ce răbdare aveau oamenii și ce timp! Câți or fi băut cafea din el?». Toate generațiile de la Coana Mare-ncoace, sigur. Coana Mare, la curent cu proveniența fiecărui obiect din casă – prin conul Ienache, taică-său, și prin coana Veta Krețulescu, cel mai important cronicar al veacului al XIX-lea, care-și îngropase moartea, atâta trăise, și care știa și laptele de-l supseseră pietrele Bucureștilor, și nu numai – de ibricul ăsta nu-i pomenise nimic. O fi fost al Agripinei, mama Coanei Mari, deci străbunica profesorului, de pe vremea când ținea prăvălie-n Lipsani, din care-și tratărisea clientela? O fi băut cafea din el kir Costi Mavros ca să-și oțărăscă și mai și umoarea lui «agreabilă»? O fi fost un obiect cu care «străbunica» Melina – cum îi zicea profesorul când voia s-o scoată din sărite pe coana Luța Șerban, maică-sa – își inaugurase *tête-à-tête*-ul, de dimineață-n a doua căsnicie, sau păstrat, poate, duios *memento* al dragostei cu doctorul Gheorghidis, închis într-un locșor de unde-l scotea numai ca să-l privească și ca să-și lase gândurile să bată cărarea amintirilor? «Oare pe străbunicul, pe boier Ienache Krețulescu, l-o fi iubit „străbunica” Melina? După ce-i lăsase, ai fi zis că da... Parcă poate sau putea cineva să știe? Îți iese-un om în cale, dacă ți-ar ieși altul? Cum să numești asta? De ce tocmai Ienache Krețulescu? De, știu eu...?».

CAPITOLUL PATRU

Melina Mavros-Krețulescu

Aproape la toate petrecerile și la toate vizitele pe unde se ducea Melina Mavros după soareaua ei de «însănătoșire», ca un făcut, Ienache Krețulescu era și el invitat. Boierul era frumos și isteț și-ți era plăcut să te uiți la el și să-l asculți, dar aceste calități, care se vedeau de la-nceput, nu-l creșteau în ochii Melinei cu nimic: el rămânea același pe care-l cunoscuse la petrecerea ei. Pentru ea, boier Krețulescu nu era un om care să se lase descoperit cu-nctul. Istețimea lui spumoasă, de mare efect în societate, n-ascundea niciun fel de profunzime, era istețimea unui fluture menit să converseze agreabil și spiritual în saloane. Mintea l-ar fi dus desigur și spre lucruri mai folositoare, dar lenea și plăcerea de-a trăi numai de dragul plăcerii erau o stavilă sigură în calea oricărei acțiuni în care să fie nevoie de mai mult cap. Ienache Krețulescu, fire puțin complicată – i se părea Melinei – putea rezerva surprize neplăcute, ca mai toată lumea. Ceea ce i se părea straniu și-ntr-adevăr atrăgător la Ienache Krețulescu pe care, dacă nu ținea seamă de frumusețea lui, Melina îl socotea o ființă banală, era încrederea pe care-acesta o avea în soarta lui. În oraș se spunea că Ienache Krețulescu ajunsese pe drojdie, lucru de care Melina nu se-ndoia, având ea semnele ei de recunoaștere a pungii-n care banii ostenesc umblând unul după altul ca să mai poată zornăi la urechea scăpătatului. Mai întâi, pofta cu care scăpătatul mănâncă la alții, dovedind că acasă la el se cam «păstrează», pe urmă hainele, mereu aceleași, lucind pe ici-pe colo a oboseală, ghetele lustruite cu grijă, ca un obraz de cochetă bătrână, și multe altele. Ochii viorii pe care nu-i întuneca niciun nor de-ngrijorare, fruntea-naltă pe care nu adia nicio neliniște îndemnau să crezi că boier Krețulescu avea-n rezervă o mare avere, neștiută de nimeni, față de care ce risipise pân-atunci nu fusese decât un mizilic. Boier Krețulescu n-avea purtarea omului încrezător în sine – era destul de deștept ca să nu dea prea multe parale pe pielea domniei-sale – ci purtarea omului încrezător în steaua lui, bună sau rea, între a cărei lumină și el nu se putea așeza niciun obstacol. Această credință de neclintit îl apropia de Melina care, deși fire atât de puțin asemănătoare cu boier Krețulescu, era convinsă că n-are niciun rost să fugi de soartă, căci pasul ei este prea mare ca să nu te-ajungă din urmă. Lipsa oricărei strădanii din partea lui Ienache de-a plăcea sau de-a face efect îi apropia de-asemenea. Fără să se laude cu acest fel de lucruri, Ienache Krețulescu văzuse multe mătăsuri, cordeluțe și dantele, și nu doar pe tarabele negustorilor, ci arătându-se ochilor lui de cer în asfințit pe trupuri albe și calde de cucoane tinere. Toate cuconițele astea suspinaseră după el, care nu se ostenise cu nimic să le cucerească și nici să le păstreze. Cunoșcând-o pe Melina Mavros, care-i dădea tot atâta importanță, politicoasă și impersonală, ca și altora, Ienache Krețulescu era nițel înciudat. De pe vremea când încercase, cu succes, s-atragă privirile domnișoarei Marie-José, pentru prima oară boier Ienache se străduia să fie ținta altor priviri, de data asta negre și aspre, în care se citea o judecată ce nu se lăsa-nduioșată cu una-cu două. Deșteptăciunea, bunul-simț, cunoștințele cu care depășea tot cuconetul, faptul de-a fi umblat o lume toată, averea, dând o strălucire-n plus aureolei pe care și altfel o merita, și chiar și anii ei de femeie coaptă, cu mintea ajunsă la apogeu, făceau din Melina Mavros un fel de competitor pe care Ienache-ar fi vrut să-l provoace nu știa nici el la ce fel de-ntrecere. De două ori când fuseseră poftiți, și unul și altul, la un neam al Krețuleștilor și cineva propusese o-ntrecere cu pistolul la țintă și-apoi la doborât farfurii în aer, o singură cucoană se-amestecase printre bărbați, ca să le taie răsuflarea, Melina Mavros.

— Kera Melina, cred că domnia-ta cu pistolul în mână te-ai născut, spusese unul dintre musafiri, cu un glas plin de admirație.

— Douăzeci și patru de ani am tras cu pistolul zi de zi. Și-un orb ar fi-nvățat în atât amar de vreme.

Cu toate că bun țintaș, Ienache Krețulescu nu mai avusese curaj să-și încerce agerimea ochiului și-a mâinii cu un adversar față de care n-avea nicio șansă. Singurul *combat a plaisance*^[13] la care i se părea cu puțință să-i azvârle Melinei Mavros mânușa rămânea amorul, unde sortii înclinau de partea lui, diferența de vârstă în minus, ca și averea, dând cu talerul peste multe deosebiri, de minte, de pricepere și

de-nțelepciune, egalizându-le. Îi venea greu să se hotărască la această provocare fiindcă se temea de refuzul Melinei. «Numai de nu mi-ar spune ceva cu care să m-acopere de ridicol». Într-o seară, ivindu-se prilejul să-i pună pe umeri pelerina, simțindu-și inima cum i se izbea de coșul pieptului și-auzindu-i bătăile-n cap, Ienache Krețulescu se hotărâse să-și încerce norocul într-o aventură despre care știa prea bine că numai în aparență avea să fie – dacă avea să fie – amoroasă; își luase inima-n dinți, o apucase pe Melina Mavros de umeri, o-ntorsese cu fața spre el, o privise-n adâncul ochilor ei negri, cu pasiunea rece a celor urmăriți de-o obsesie, și-ncercase s-o sărute. Melina se depărtase fără bruschețe, îi zâmbise fără să-și miște buzele, numai din ochi, cu un zâmbet greu de definit, în care totuși o privire atentă ar fi deslușit o umbră de perfidie amuzată, și-i întinsese amândouă mâinile pe care Ienache le sărutase, cu-o ciudă bine stăpânită, atingându-le ca pe două forme de spumă. Încheindu-și paftaua pelerinei, Melina îl privise ca și când nimic nu s-ar fi ntâmplat și cu voce obișnuită-i spusese:

— Boier Ienache, să te duc cu trăsura acasă?

Lui Ienache îi venise s-o dea dracului cu trăsura ei cu tot, dar gândindu-se că e om de lume, hotărâse pe loc că orice exces de umoare n-ar fi făcut decât să-l scadă și mai mult în ochii grecoaicei. Deci, găsise de cuviință să se-ncline și s-accepte zâmbind.

Un consiliu de familie cu mătușă-sa, Veta Krețulescu, i se părea de neînlăturat în urma acestui eșec. Lucrurile nu puteau fi lăsate la voia-ntâmplării, căci galbenii din teșchereaua coanei Catița se răriseră de tot și nu dădeau niciun semn c-aveau să facă pui. Mai întâi, trebuia să afle din gura coanei Veta dacă baricada cu care se-nconjura grecoaica fusese ridicată de vreun concurent ori dacă văduva-ncerca să crească prețul, cum se zice, în cazul când nu era vorba de-un refuz.

— Eu mă gândesc, Ienache, băiatule, că grecoaica vrea să se mărite, se dăduse cu părerea coana Veta.

— Cu cine? întrebuse Ienache destul de surprins.

— Păi de, știu eu, poate cu tine...

— Niciodată! sărise arsă cucoana Catița, căreia numai gândul că asemenea lucru s-ar fi putut întâmpla și i se părea cea din urmă umilință și cea mai mare din câte-i hărăzise viața.

— De... zisese coana Veta, dând din capul ei de cal, în semn că nu se-amestecă.

— Mamă, să nu uităm starea-n care suntem, ripostase Ienache, pe-un ton cam emfatic și cu aerul că-i face un reproș. Trebuie să ieșim din ea și n-avem prea mult de-ales.

Intimidată de vorbele feciorului, cucoana Catița nu prinsese glas decât într-un târziu.

— Veto, parcă spuneai într-un rând de fata unui negustor din lipscănie.

— Am vorbit cu tată-său acum o lună și-a zis că omul e bine să ia petic din gunoiul lui, că boierii cu boierii și negustorii cu negustorii.

— Ce-au ajuns boierii! zisese cucoana Catița, dând melancolic din cap.

— Nu toți, Catițo, nu toți.

Coana Veta voia să-și aducă ruda la realitate.

— Ș-apoi fata lipscanului n-are nici a zecea parte din averea Melinei Mavros.

Îndurerată și, pe semne, muștrându-se-n gând pentru slăbiciunea ei, care-i adusesese-n starea jalnică de-a se vedea ajunși să facă temenele unora care-n urmă cu douăzeci de ani n-ar fi ndrăznit să le treacă pe dinainte, cucoana Catița se ridicase, își strânsese șalul în jurul umerilor uscați și părăsise sfatul de familie la care știa că părerea sa nu era luată-n seamă.

Coana Veta și nepotu-său, Ienache, se priviseră mulțumiți auzind ușa-nchizându-se-n urma cucoanei Catița.

— Ienache, maică, Melina Mavros e putredă de bogată, însă averea nu și-o dă pe mâna nimănui. Să nu-ți închipui c-ai să faci cu-averea ei ce-ai făcut cu a de la răposatul taică-tău, Dumnezeu să-l ierte, și cu averea Catiței. Grecoaica nu deschide ușor băierile pungii. Să știi că nu e zgârcită, e doar mână strânsă.

Ienache o asculta pe coana Veta fără prea mare-ncântare pentru ce-auzea și, ca să-și ascundă nemulțumirea, urmărea foarte-atent rotocoalele de fum pe care le scotea din țigara turcească, frumos

mirositoare, luată nițel mai înainte dintr-o casetă de argint.

— Să vorbesc eu cu ea?

— Nu, tușică, vorbesc eu.

— Să vorbești cu ea deschis cum vorbești cu mine, că, să știi: încă nu s-a născut omul care s-o păcălească.

Ienache zâmbea spunându-și în gând: «rămâne de văzut».

Peste câteva zile, Ienache Krețulescu cerea mâna Melinei Mavros.

Văduva primea propunerea fără emoție și fără zâmbet. Din cererea la care nu se-aștepta, în ciuda tentativei de «seducție» făcută de Ienache Krețulescu nu de mult, Melina trăgea concluzia că tânărul își punea nădejdea în această căsătorie ca-ntr-un liman al făgăduinței.

Deodată, fără să știe cum, Melina se trezise cuprinsă de duioșie și mai ales de milă pentru tânărul boier, care apărea acum în ochii ei ca o biată ființă tocmind cu un zaraf singurul lucru rămas dintr-o mare-avere, păzit cu grijă, în speranța că cine știe prin ce minune ar putea fi salvat.

— Boier Ienache, te-ai gândit bine? Eu am patruzeci și șase de ani, iar dumneata douăzeci și cinci. Ai o viață-naintea dumatăle. La vârsta asta poate nu-ți pare rău că n-ai copii, dar mai târziu s-ar putea să-ți pară. Pentru mine-ncepe-apusul.

Melina făcuse o mișcare descendentă cu mâna, vrând să-i sugereze și vizual boierului ideea de declin.

— De-aici înainte nici mai tânără n-am să mă fac, nici mai frumoasă. Când dumneata ai să ai patruzeci de ani și-ai să fii în floarea vârstei, eu am să am șaizeci și unu, dac-am să trăiesc. Am să fiu babă. Și până- atunci nu mai sunt decât cînșpe ani. M-auzi, boier Krețulescu?

La ultimele vorbe, vocea Melinei Mavros sunase tăios ca vocea unui judecător care-și cheamă acuzatul la ordine.

— M-am gândit la toate astea, kera Melina.

Melina tresărise.

— Și?

— Și mi se par fără importanță.

— Vorbești ca un copil, boier Ienache, dacă ești convins de ceea ce spui. Întreabă-mă pe mine ce importanță au douăzeci de ani între doi soți. Sau te-ai gândit, zisese după oarecare șovăială, că poate ori moare măgarul ori pierde samarul... Asta nu se știe niciodată. Te poți păcăli.

Ienache deschisese gura să protesteze, dar Melina-l oprise, făcându-i semn cu mâna să nu se ostenească.

— Boier Ienache, să zicem ca ne luăm. Dumneata ai să te păcălești, nu eu, deși toată lumea are să creadă pe dos. Dar și de data asta poți să mă crezi. Oricâte foloase-ar avea cel tânăr tot el iese păcălit. El își irosește viața lângă un bătrân. Tinerețea nu ține mult, boier Ienache. Pe urmă, încep să-ți scârțâie-ncheieturile și-odată cu ele-ți ruginește ceva aici. Melina dusesese mâna la inimă. Să zicem că ne luăm, boier Ienache. Ca oricărui «prinț consort» – zâmbise larg – ți-aș stabili o listă civilă, «tezaurul» rămânând mai departe «coroanei».

— Dacă v-ar auzi cineva, kera Melina, ar zice că mă cumpărați.

Acuma zâmbise Ienache.

— Chiar așa, boier Ienache. Te cumpăr. De ce să te faci că nu știi că eu știu? Dar, baga de seamă, să nu zici că nu ți-am spus: oricât de bună-ar fi o marfă, nu dau pe ea mai mult decât face.

— Am înțeles, doamnă.

Ienache vorbise foarte serios, fără să se-arate supărat, cu toate că nu-i căzuseră deloc bine vorbele grecoaipei. Își puse-n gând – dacă făceau târgul – să nu se lase fără s-o tragă măcar o dată pe sfoară.

Gândindu-se cam ce fel de reflecții putea face boier Ienache, Melina-l privi în ochi și-adăugă:

— Boier Ienache, negustoria, de orice fel ar fi ea, bine e să fie cinstită. Nu-mi place niciodată s-aud: «Ne-om înțelege noi mai pe urmă». Tot mai vrei să mă iei de nevastă?

— Tot, răspunsese Ienache-ncăpățânat.

Melina oftă, dându-și seama că pentru boier Krețulescu dorința de trai bun și lenea erau boală fără leac.

— Mai gândește-te, boier Ienache, și dă-mi și mie răgaz să mă gândesc.

— Eu m-am gândit, kera Melina; dumneavoastră până când aveți de când să vă gândiți?

— Până mâine.

Ienache, cu toate că voia să-și păstreze firea pentru a fi la-nălțimea partenerului, nu se putuse opri să nu ridice din sprâncene-a mirare.

— Eu mă gândesc repede, boier Ienache.

Melina știa că boier Krețulescu se hotărâse să se-nsoare doar pentru că ea-i respinsese avansurile. Pentru el, situația ideală ar fi fost cea de amant: pe de o parte, ar fi ciugulit cât ar fi putut de pe urma ei, pe de alta, fluture liber, s-ar fi-nvârtit nestingherit prin toate saloanele, și-n viața lui singura schimbare-ar fi fost apariția unei anumite bună-stări. Asta ar fi mulțumit-o chiar și pe cucoana Catița. Cu-aceeași cheltuială însă, Melina Mavros își putea-ngădui să se mărite, să-și împodobească singurătatea cu persoana tânără, sprintară și arătoasă care era Ienache Krețulescu. Cei douăzeci și unu de ani dintre ei o săcâiau și i se părea cam imoral să-și ia un bărbat atât de tânăr când ar fi putut lua unul de vârsta ei. Gândindu-se mai bine, își zisese că, de fapt, toți bărbații au hachițe care cresc la număr o dată cu vârsta și că mai multe ai de-nghițit de la unul bătrân decât de la unul tânăr, care cel puțin n-a avut vreme să-și subțieze frâul și să-și dea toată arama pe față. Până la urmă, adormindu-și muștrările de cuget în privința anilor ei puși alături de cei ai pretendentului, kera Melina hotărâse că drept e ca pe lumea asta să mai fie și câte-un lup mâncat de-o oaie.

Peste două săptămâni, în casa Mavros, într-un cerc restrâns, alcătuit din neamurile pe care Ienache dorise să le poftască, și din câțiva negustori greci, bogați, cunoștințe apropiate-ale Melinei, nuni fiind coana Veta și cumnatu-său, Costache Krețulescu, văduva Mavros și tânărul boier Ienache fuseseră căsătoriți de doi preoți români, căci «mireasa» nu-și manifestase nicio dorință să fie măritată cu popă grec. De fapt, în privința ceremoniei religioase, care i se părea jenantă la vârsta ei, Melina lăsase totul în seama dorințelor mirelui; acesta, ateu, credea că-ndeplinește prin spectacolul religios la care consimțea să fie interpret principal, lipsit de entuziasm, un act de politețe față de kera Melina și, cert, o obligație sacră față de mamă-sa, cucoana Catița, care, nemângâiată de decăderea neamului ei, dorea ca acest compromis să fie, cel puțin, făcut după toate regulile.

Melina roșea gândindu-se că-i era dat s-audă la un moment dat, cântată pe două voci, fraza prin care se invocă prosperitatea căsătoriei nou-întemeiate: «Și dă, Doamne, rod bogat pântecelui ei, fă-o să se-nmulțească precum Sara...» etc. etc. Asta pe de-o parte. Pe de altă parte, îi era rușine să-i roage pe cei doi preoți să facă uitată partea asta a binecuvântării nupțiale. Îmbrăcată-n rochie de brocart alb, cu-o diademă de diamante prinsă-n cocul negru, Melina asculta resemnată slujba de cununie; de câteva ori îi venise să plângă, aducându-și aminte cununia cu kir Costi, dragostea cu Nicos, gândindu-se și la tânărul străin de lângă ea, pe care-l lua de bărbat pentru că-ncepuse să-i fie teamă de singurătate și pentru că simțea nevoia să aibă grijă de cineva, să ocrotească pe cineva. Ienache o privise de câteva ori cu admirație neprefăcută. Profilul ei de efigie, pus în valoare de părul negru cu sclipiri albastrii, tras către spate, cu-o arcuire ușoară-n dreptul tâmpelilor înguste, încolăcit într-un coc greu în josul gâtului cu linie-nvoaltă, sprâncenele drepte și lungi, care-aproape se-ntâlneau cu părul, pielea măslinie catifelată și bustul subțire din care se desprindeau discret movilițele sânilor de-adolescență îl făceau să nu se rușineze că se cunună cu Melina Mavros. Cucoana Catița își ștersese de câteva ori ochii cu-o batistă de dantelă. Melina trăsese în câteva rânduri cu coada ochiului spre bărbatul blond de lângă ea. Deodată, prin mânușa subțire simți o mână care-i prindea mâna dreaptă. La urma urmei, băiatul ăsta nu făcea altceva decât ce făcuse ea la optsprezece ani, cu singura deosebire că ea nu tocuse nicio avere; mai întâi fiindcă n-avusese de unde; pe urmă – chiar dacă averea-aceea ar fi existat – ea ar fi fost prea tânără și prea puțin

experimentată ca să știe cum se păstrează ori cum se risipește o avere. Cine nu umblă după trai bun și după bani nemunciți? Ienache Krețulescu nu era nici mai bun nici mai rău decât alții. La sfârșit, când mirii trebuiau să se sărute, Melina se uitase mai întâi nedumerită la Ienache care-i zâmbea, apoi îi venise să-l sărute pe frunte și să-i mângâie părul blond. Stătea nehotărâtă și intimidată-n fața lui Ienache: el îi sărutase mai întâi mâna-nmănușată, apoi o sărutase pe buze. Melina trebuia să-i recunoască tânărului ei soț meritul de-a juca impecabil rolul pe care și-l asumase.

Pentru noua căsătorie, Melina-și instalase un dormitor nou, în dormitorul de pe vremea văduviei intrând doar ea și cu Fira. Peste tripticul de argint, cu Nașterea Domnului, de pe măsuta de noapte din această cameră, atârna acuma, ca o stea întunecată verde, un smarald mare prins de-un fir subțire de platină.

«Lista civilă» a consortului Ienache era foarte largă, permițându-i acestuia să-și satisfacă orice fantezie vestimentară, tratații între bărbați precum și-o substanțială rentă pentru cucoana Catița. Melina socotea că era mult mai delicat din partea ei să-i ofere cucoanei Catița această sumă prin intermediul lui Ienache, scutindu-și astfel soacra de-a se vedea milostivită pe față de mâna unei nurori pe care nu și-o dorise. Melina se purta cuviincios și-ndatoritor cu soacră-sa, cum s-ar fi purtat cu oricare altă soacră, pentru că, intrând în horă, se simțea obligată să joace; de dragul lui Ienache trecea cu vederea ifosele pe care și le dădea cucoana Catița, și mutra de nobilă ofensată pe care-o arbora ori de câte ori se afla-n prezența noră-sii. În prima căsătorie, Melina n-avusese parte și de soacră dar, din experiența altora, aflate că de obicei, chiar dacă o noră umblă-n patru labe-n fața soacrei, asta nu mărește dragostea dintre ele. La-nceput, soacră-sa-i cam zgândărea nervii kerei Melina, care-n cele din urmă hotărâse să n-o mai ia-n seamă, considerând-o ca pe-un rău inevitabil. O singură dată, când cucoana Catița se cam întrecuse cu gluma, arătându-și deschis regretul că feciorul ei, singura ei odraslă, n-avea s-o bucure cu niciun nepot, Melina simțise că-și iese din fire. Se-albise la față și-o apucase tremuratul. În primul moment, îi venise să ia ceainicul de-argint de pe masă și să-l azvârle-n capul uscățiv al cucoanei Catița. Stăpânindu-se și făcându-și repede socoteala-n gând că-n locul soacră-sii poate că și ea ar fi gândit la fel, dar vrând să pună lucrurile la punct o dată pentru totdeauna, strângând tare brațele fotoliului în care ședea, i se-adresase cucoanei Catița, cu o voce scăzută și albă, dar foarte rece:

— Uite țe este, cucoană Catisa, când ne-am căsătorit, Ienache știa, cum știai și dumneata, că la vârsta mea slabă nădezde ca o femeie să mai aibă copii. Pe lumea asta, omul trebuie să știe țe vrea și să mai știe că nu poate să aibă totul deodată. Ienache a vrut avere, avere are.

Cine-o cunoștea bine pe Melina știa că-n momentele de mare enervare o apuca la anumite cuvinte un fel de sâsâială și de țâțâială grecească, altminteri inexistente-n româneasca ei perfectă.

După ultimele vorbe-ale replicii de mai-nainte, picase coana Veta, ceea ce-o făcuse pe Melina să se poarte ca și când nimic nu s-ar fi-ntâmplat, fiindcă nu-nțelegea ca un om nevinovat să sufere de pe urma nădufului pricinuit de altul. Din tăcerea-mbufnată a cucoanei Catița, Veta-nțelesese numaidecât că ceva ce nu mirosea bine trebuia să se fi petrecut până la sosirea ei. Știind că de la Melina nu puteai scoate nici cu cleștele ce n-avea singură de gând să spună, ca să nu riște, coana Veta plecase o dată cu coana Catița, care n-avea să se lase rugată pentru-a povesti cele-ntâmplăte. Melina le petrecuse până la poartă, urmată de Lăbuș. La-ntoarcere, îi făcuse lui Lăbuș confidențe pe grecește, cu privire la noua ei familie, pigmentate cu vorbe dulci mai ales la adresa cucoanei Catița. Urcaseră-apoi în salon unde mâncaseră câte-o bucată de friptură de iepure și două-trei zaharicale, după care Lăbuș se-ntoarsese-n curte, iar kera Melina se-apucase să citească o carte nouă, căreia tocmai îi terminase de tăiat foile când venise cucoana Catița. Ienache era dus la o vizită de bărbați, unde, Melina era sigură, se jucau și cărți.

La șase luni de la căsătorie, după ce se codise câteva zile, Ienache-și luase inima-n dinți și-i spusese Melinei că jucase cărți și pierduse o sumă foarte mare.

— Și de ce-mi spui mie?

Lui Ienache-i pierise graiul de uimire.

— Dar cui să-i spun?

— Știu și eu?

— Și de unde să plătesc?

— Din caseta dumatăle.

— Bine, dar până la sfârșitul anului, dar ce zic eu până la sfârșitul anului, rămân fără niciun creițar.

— Asta e treaba dumatăle, Ienache. Vreau să-ți spun de la bun început un lucru: dacă-ți închipui c-ai să faci cu-averea mea ce-ai făcut cu-a părinților dumatăle te-nșeli. Dacă-ți închipui c-am să-ți măresc «lista civilă», înduioșată de mutra matale de copil răsfățat, te-nșeli de-asemenea. De la mine, mai mult decât ne-a fost vorba la-nceput, nu vezi nimic. Nici după moartea mea, dacă trăim împreună pân-atunci, n-ai să-mi poți toca averea, fiindcă dac-am să ți-o las, ți-o las cu clauză. Să știi că pe lumea asta nu te-așteaptă pomi înfloriți și văduve bogate la fiecare colț de uliță. Eu ce-am avut de spus ți-am spus și-a doua oară n-am să-ți mai spun.

Umilit și-nfuriat de refuzul Melinei, o clipă Ienache uitase să-și roadă zăbala și se repezise la ea cu gură mare, spunându-i lucruri pe care-avea să le regrete dup-aceea.

— Îmi îngrop viața lâng-o femeie care mi-ar putea fi mamă ca să mă fac și de râsul lumii, așa crezi? Ești putredă de bogată; ai să iei galbenii cu tine-n groapă? Crezi c-am să mă-ngrop lângă-o calică, lâng-o zgârcită? Toți grecii, toți sunteți niște zgârie-brânză.

— Boier Ienache, nu-ți convine negustoria-n care-ai intrat, drumul e-al dumatăle și casa e-a mea. Eu o singură dată-i spun omului o vorbă, *o singură dată*.

Melina era albă la față și tremura așa de tare că trebuise să se-așeze pe-un scaun. Când își revenise, ieșise din salon, lăsând ușa deschisă-n urma ei, ca pe-o invitație de ducă pentru cel nemulțumit.

Dac-ar fi fost să-și pună mintea cu Ienache i-ar fi spus niște vorbe de să nu te mai scoale. Cum știa însă că o vorbă nu se uită niciodată, își mușcase limba, obicei cu care se deprinsese din traiul cu kir Costi.

Se retrăsese-n camera albă de pe vremea văduviei, se-azvârlise pe covor și se pornise să geamă-nfundat. După o bucată de vreme, își spusese ceva grecește, cu glas furios, apoi glasul se domolise și se prefăcuse-ntr-un suspin din care se-auzea printre lacrimi: «Nicos, Nicos».

Ienache-i ceruse iertare-n genunchi, sărutându-i mâna și poala rochiei. Îi părea rău din inimă pentru vorbele necugetate pe care i le spusese. Părerile de rău care urmează mai totdeauna vorbelor necugetate pe Melina n-o mișcau deloc; în ciuda jurămintelor lui Ienache, «căruiă vorbele-i scăpaseră, vorbe în care nu credea nici cât negru sub unghie», ea știa că oricât și-ar ieși cineva din fire nu spune lucruri pe care nu le-a gândit niciodată. Era convinsă că niciun gând nu e mai bine cugetat decât cel care capătă glas la mânie. El scapă de sub lentila prudenței și-a conveniențelor, dar asta nu-nseamnă că n-a fost bine pritocit într-un ungher al minții și că poate fi dat pe seama unei întunecări trecătoare a ei. Cântărind cele-nțâmplăte, Melina hotărâse că n-avea de-ales decât între iertare și-mbarcarea junelui ei soț – împreună cu cufărul de toval legat în alamă pe care-l adusese ca zestre, mai mult gol decât plin – și trimiterea lui plocon cucoanei Catița. Pe scurt, avea de-ales între iertare și singurătate. La vârsta ei și-n lumea ei, Melina nu se putea aștepta că s-ar fi găsit vreun bărbat să-mpartă viața cu ea din dragoste. Nici ea nu-l iubise pe kir Costi și, dacă o singură dată și-ar fi scos călușul din gură, lui kir Costi i-ar fi auzit urechile mult mai rău decât îi auziseră ei de la Ienache. Vine-o vreme când omul trebuie să se resemneze și să-i privească pe semeni și faptele lor așa cum sunt, când trebuie să-nchidă ochii la multe și de toate, o vreme-a capitulării și-a renunțării, iar Melina socotea că pentru ea vremea asta venise. Ienache-și plătise din caseta personală datoriile «de onoare». Pentru a-i auri pilula acestei contrarii, Melina-l luase-ntr-o călătorie prin Grecia și prin Italia, pentru ca, preocupați de locurile frumoase prin care treceau și de oamenii străini din jurul lor, să nu se mai simtă atât de străini unul față de altul și-atât de apăsați unul de prezența celuilalt. Apoi, viața cuplului se desfășurase pașnic, asemănătoare cu-a mai tuturor oamenilor cu stare de pe vremea lor. Vara și-o petreceau la moșie, primăvara și toamna – la oraș, iar iarna – de obicei,

în străinătate, pe meleaguri mai calde. Dădeau petreceri și mergeau la petreceri, fiindcă deși Melinei îi trecuse cheful de zarvă și de zaiafeturi nu voia să-l pedepsească pe Ienache, a cărui plăcere era să se afle-n lume, unde nu trebuia și nici n-avea timp să gândească, ocupat să spună fleacuri și să sărute mâini de cucoane, dându-le fiori cu mustața lui blondă. Melina n-avea de gând să se poarte ca o nevastă bătrână care-și ține bărbatul încuiat în casă de frică să nu i-l ia alta. Averea ei era o pavăză oțelită împotriva-nstrăinării definitive a bunului viu, ținând de casa ei, pe nume Ienache Krețulescu. Ienache era un soț atent, fără ostentație, și discret, ori de câte ori avea câte-o «petrecere» cu câte o cucoană, în cadrul restrâns a patru ochi și-a patru pereți. Melina-nchidea și ea discret ochii și căuta să-și păstreze firea, ofînd mai mult pentru vremea ei, care trecuse, decât pentru infidelitățile lui Ienache. Cel mai mare neajuns al acestei căsătorii rămânea tot tinerețea lui Ienache fiindcă o făcea să-și vadă și să-și simtă vârsta.

— Ienache, dacă faci vreun copil prin târg să mi-l aduci mie să-l cresc.

Îi vorbise cu vocea unui om care propune un târg foarte cinstit.

— Cum poți să-ți închipui așa ceva! protestase Ienache într-un elan de menajament și de bună-creștere.

De fapt, nu se găsisese nimeni să-și piardă-ntr-atât mințile după el ca să-i facă un copil, iar el nu suferea nicidecum de pe urma lipsei ăsteia, pe care nici n-ar fi băgat-o de seamă dacă n-ar fi fost cucoana Catița care, ori de câte ori se afla singură cu fiu său, nu scăpa niciun prilej să nu se tânguiască și să nu hulească soarta nedreaptă care-abătuse asupra lor năpasta de-a-și vedea neamul stingându-se. În asemenea momente, Ienache se găsea dator să ofteze și să dea din cap, cu mâhnire prefăcută ce e drept, însă nu pe deplin convins că n-ar fi fost victimă a sorții nemiloase, uitând-o cu desăvârșire pe domnișoara Marijó și uitând mesele verzi care se aflaseră la originea acestei fatalități.

* * *

«Zece copii să fi avut străbunicul cu Melina Mavros și coana Catița tot n-ar fi murit de dragul ei. Parcă mama, Dumnezeu s-o ierte, o iubea pe Marina... Ca sarea-n ochi. Nu-i găsea niciun cusur, dar din momentul când a văzut-o și-a știut că mă-nzor cu ea, n-a avut ochi s-o vadă. Și nu se poate spune că Marina nu s-a purtat exemplar cu ei. Copii aveam, „coroana” nu era amenințată! „S-a grăbit să-i toarne copii, ca să fie sigură că nu-l scapă”, se exprimase coana Luța, și-n perfectă armonie cu ea, și domnul Sică Șerban, ei dat formând totdeauna o monadă-n păreri. „Tu vezi-ți de nevastă-ta și de copii și nu te uita-n gura lor. În cazul ăsta, Luța-l influențează pe Sică. Mamele de băieți sunt o specie dată dracului. Dacă o luai pe regina Angliei tot nu era destul de bună pentru tine și, mai ales, nu era destul de nobilă pentru noi! Vezi-ți de treabă”, îl sfătuia Coana Mare».

* * *

Într-o zi, stând în camera albă, cu gândurile-aiurea, Melina dăduse ocol pereților, tavanului și tuturor lucrurilor cu-o privire-absentă. Ochii i se opriseră la tripticul de argint de pe măsuta de noapte. Se uitase din nou la tapetul alb cu trandafiri moarați, dar privirea i se-ntorsese la tripticul de argint și la smaraldul mare care atârna cu lacrima lui verde pân-aproape de ieslea pruncului Iisus. Ceva i se părea necunoscut. Slavă Domnului, se uitase de-atâtea ori la triptic încât ar fi știut să-l deseneze pe dinafară. Și totuși, ceva era schimbat. Era schimbată lumina verde pe care-o arunca smaraldul în bătaia soarelui. Dintr-un salt, Melina era-n picioare. Smulse smaraldul și trecu-n dreptul ferestrei. Smaraldul nu mai era smaraldul ei, cel pe care-l încălzise ani de zile-ntre sâni și pe care-l mângâiasse de-atâtea ori, păstrând în vârful degetelor amintirea fiecărei tăieturi a feței lui ca o lacrimă imensă, complicat șlefuită «Smaraldul» de-acum era sticlă dibaci tăiată pe care mulți ar fi luat-o drept piatră bună. Tremurând ca varga, la-nceput

Melina voise să-i poruncească lui Gore să-nhame degrabă caii la trăsură, ca s-ajungă repede, cât mai repede, la vreunul dintre giuvaergiii cunoscuți. Învățând de mult că e bine, când iei o hotărâre, să numeri măcar până la trei, Melina ajunsese cu numărătoarea până la o mie. Să meargă la giuvaergiu ca să-i spună ce știa și ea? Că piatra era falsă? Să se mai facă și de râsul lumii, fiindcă orice i-ar fi spus ea giuvaergiolui – de pildă, că cineva-i adusese piatra spre vânzare – tot se făcea de râs. Ajunsese ea, Melina Mavros, văduva lui kir Costi, care se pricepuse la nestemate mai abitir ca oricare giuvaergiu, ajunsese să nu deosebească o sticlă de-o piatră-adevărată! Pe urmă, ar fi-nceput întrebările asupra celui care-ncercase s-o păcălească pe grecoaică și dintr-una-ntr-alta ar fi intrat oricum în gura lumii. Trebuia să descurce istoria asta cu făptașul, cu tâlharul de bărbatu-său, fiindcă numai el putea fi. Dar cine-i făcuse bucata asta de sticlă aici în oraș? În oraș? Mai degrabă la Paris ori la Veneția. Și dacă vânduse piatra adevărată tot acolo? Orice i-ar fi furat n-ar fi supărat-o atât. Ienache n-avea de unde să știe ce-nsemna smaraldul acela pentru ea. Melina-l adusese pe Lăbuș în salon și-i dăduse de mâncare pe-o tavă de argint și-apoi îi povestise grecește cât de nenorocită era din pricina secăturii de bărbatu-său, acel coate-goale de neam, pe care dracul o-ndemnase să și-l ia-n casă, căci numai dracul îi putuse face ăst pustiu de bine. Fira intrase o dată-n salon să-și întrebe stăpâna dacă avea de dat vreo poruncă. Auzind-o vorbind grecește cu Lăbuș, Fira știuse că stăpâna e supărată și mai știuse și din a cui pricină, căci avea cucoana un noroc la bărbați, să nu dea Dumnezeu nici dușmanilor! Fira-nchisese-ncet ușa salonului și-și făcuse trei cruci, cu gândul să-l alunge pe Necuratul din preajma cucoanei.

Melina hotărâse de mult că era mai folositor pentru ea să se culce seara devreme și să nu scape somnul dintâi, cel mai dulce și mai binefăcător, decât să afle la ce oră i s-a-ntors bărbatul din târg (totdeauna, de la-ntâlniri și de la petreceri cu bărbați!). De data asta, știa că nici dacă s-ar fi așezat într-un răzor de crini și tot n-ar fi putut să-nchidă ochii. Sortită unei nopți albe, nu vedea pentru ce să-l menajeze pe Ienache, lăsându-l să doarmă ca un prunc. Lăbuș, obosit la un moment dat de-atâta grecească, aci șoptită și-acoperită de oftaturi scurte, din capul pieptului, aci răstită, începuse să picotească, iar în cele din urmă se lăsase-ntr-o rână și-adormise de-a binelea, tresărind din când în când în somn.

Melina-ncercase să citească, să croșeteze, dar nu izbutise. Rândurile cărții-i fugeau prin fața ochilor fără să-i rămână un cuvânt în minte, iar croșetul se-nfîgea mereu alături de punctul pe care trebuia să-l înțepe. Scăzuse lumina lămpii și căutase un pic de liniște a trupului, așezându-se-ntr-un fotoliu, cu picioarele-ntinse pe-un alt fotoliu. După ce-ncălzise lacrima de sticlă verde strângând-o-n pumn și plimbându-și degetele peste ea, o mai privise o dată și-o așezase alături, pe-un gheridon. Din când în când se uita cu coada ochiului spre ceasul de porțelan de pe consolă. Acele ceasului înaintau încet, înțepenite parcă-n crinolina dansatoarei de menuet, care se-nclina grațios, cu evantaiul diafan ținut la piept, în fața partenerului cu perucă și cu fundă, în *culotte* și-n pantofi cu toc și cu cataramă. Când acele arătau ora două, Ienache trăgea cu băgare de seamă-n urma lui ușa de la intrare și-și dădea osteneala să scârțâie cât mai puțin din ghetetele noi de marochin, osteneală zadarnică dacă Melina ar fi dormit și tot atât de zadarnică acum când ea era trează. Zărind lumină în salonul cu ușile deschise la perete, un moment sperase că Melina uitase lampa aprinsă, ceea ce nu se mai întâmplase pân-atunci. Când însă ajunsese-n dreptul ușii inima-i bătuse cu putere și-l fulgerase o presimțire deloc veselă. Murise careva? Cucoana Catița? Melina mări flacăra lămpii, se ridică brusc în picioare, luă sticla verde de pe masă și ținând-o de firul de platină – dacă mai era de platină – cu-o privire implacabilă, care-l făcu pe Ienache să pălească mai mult decât vederea bijuteriei false, în loc de bună-seara îl strigă:

- Ienache!
- Sărut mâna. De ce nu dormi la ora asta?
- Ce-ai făcut cu smaraldul?
- Nu-nțeleg! Ce smarald?
- Smaraldul *meu*, pe care l-ai înlocuit cu sticla asta?
- Eu? Cum poți...

— Numai tu ai putut să faci mârșăvia asta.

La ultimele vorbe, gura Melinei se strâmbase cu dezgust.

— De ce mă bănuiești pe mine? În casa asta intră-atâta lume.

— Care lume?

— Fira, Gore...

— Pe Fira și pe Gore-i cunosc.

— Și pe mine nu mă cunoști?

— Ba, tocmai că te cunosc. Ca să nu lungim vorba, vreau să am smaraldul înapoi, smaraldul *meu*.

— De unde să ți-l aduc eu?

— De-acolo de unde l-ai dus. Îl răscumpăr. Dacă nu...

— Îmi pui cufărul la ușă?

— Da, și mă plâng în justiție.

Trecând pe lângă el Melina îi azvârli sticla verde la picioare.

Peste două zile, deasupra tripticului cu Nașterea lui Cristos strălucea din nou lumina verde a smaraldului adevărat pe care Ienache-l amanetase pentru o sumă pe care nu apucase s-o joace la cărți decât pe sfert. Acest sfert, mărit mult, i-l ceruse Melinei, împreună cu iertarea-n genunchi și cu sărutatul poalelor, în sfârșit, cu tot tacâmul, păstrând pentru sufletul lui diferența dintre sfertul adevărat și cel la uzul nevastei, găsind că merita pe deplin acest comision pentru osteneala pe care și-o dăduse. Melina recunoștea că-n fățarnicie, o fățarnicie cu buze tremurate, cu ochi umezi, de copil nefericit, gata să izbucnească-n plâns, cu brațe fervente de idolatru care se-nchină la icoana dragă, cu glas înecat în suspine, în sfârșit, că-n fățarnicie de-naltă clasă, asemănătoare cu sinceritatea și depășind-o prin ingeniozitate și prin talent actoricesc, nimeni nu se putea măsura cu Ienache Krețulescu. Altă femeie, mai ales la vârsta ei – căci pe cât îi sunt mai numeroși anii pe-atât omul se prosteste-n fața unuia mai tânăr care se preface că-l iubește – s-ar fi lăsat lesne păcălită și s-ar fi prăbușit alături de Ienache, plângând, dându-i sărutarea iertării și cerându-i până la urmă iertare că-i pricinuisese-atâta nefericire. Dar Melina nu era nici slabă de înger, nici duiosă din fire și nici stăpânită de mari elanuri de iertare creștinească. În timp ce Ienache era ocupat să-i capteze bunăvoința, procedând umil, de jos în sus, prosternat la picioarele ei, Melina avea o mască de scârbă care-i schimba fața, mască ce se transforma încet-încet într-un zâmbet disprețuitor dar și amuzat: o calitate-a Melinei era aceea de-a vedea-n orice lucru latura lui hazlie. Când socotea că Ienache s-a-njosit deajuns, se ridica-n picioare și-i spunea:

— Să te ierte Dumnezeu; numai el iartă; și se depărta de Ienache, lăsându-l în genunchi și făcându-l astfel să se trezească din rol și să se simtă cu-atât mai ridicol.

Acesta, de fapt, era momentul de-adevărată penitență pentru Ienache, momentul când își dădea seama, întrerupt din perorație, că toată truda lui fusese zadarnică și că Melina-l lăsase să se desfășoare numai ca să se răzbune, oferindu-și un spectacol rizibil. În momentul acela, Ienache ar fi vrut să fie iubit de Melina, ar fi vrut să-i fie indispensabil acestei femei inteligente, care desigur nu dădea nici doi bani pe el, cu toată tinerețea și cu toată frumusețea lui. Pentru altă femeie, oricât de tânără și de frumoasă, Ienache nu s-ar fi ostenit niciodată să compună și să interpreteze rolul acesta de păcătos plin de căință. Cu firea lui de balcanic isteț și palavragiu care spunea vrute și nevrute și care-și ieșea ușor din țâțâni, Ienache era totdeauna uimit de stăpânirea de sine a Melinei, de capacitatea ei de-a-și ascunde gândurile și de-a-și înghiți cuvintele, de educația perfectă a fetei de simigiu din Galați. «Până s-a măritat cu kir Costi, vindea braga la taraba lui tată-său, iar eu la vârsta ei de-atunci aveam preceptor francez». Respectul lui Ienache față de Melina crescuse-n chip ciudat, mai ales datorită certurilor dintre ei: la fiecare litigiu, Melina-l admonesta cu asprime, fără să-i pomenească niciun cuvânt în legătură cu isprăvile lui trecute. Îl certa de fiecare dată ca și când noua boroboacă ar fi fost cea dintâi. Fără s-o iubească *d'amour*, cum zic francezii, Ienache avea nevoie de Melina, ca prezență, ca prieten, o nevoie care nu implica averea ei. Ienache nuntâlnise până atunci, printre femeile și chiar printre bărbații pe care-i cunoștea, pe cineva care să-i

semene Melinei. La petreceri, când Ienache dansa cu câte-o cucoană frumoasă, Melina-l privea cu ochii unei cloști mulțumită de puiul ei, iar când pe Ienache-l apuca vreo aprindere, trecătoare de-altminteri, Melina avea grijă, ca din întâmplare, printre comentariile binevoitoare, mai totdeauna, despre lumea pe care-o văzuse-n ultima vreme, să plaseze o laudă discretă la adresa obiectului care declanșase noul pojar al lui Ienache. De fapt, acestuia nu i-ar fi picat bine să știe că noua cucerire nu era pe placul Melinei, care, pentru el, era cel mai indiscutabil arbitru-al elegantelor. Nu o dată, își spusese-n gând, vesel ca un cintezo, întorcându-se de la noua «iubire»: «Îi place și Melinei». Melina, știind că multe se pot schimba-n lumea asta, afară de firea omului, renunțase la ideea de-a-l îmboldi pe Ienache să facă vreo treabă sau la aceea de-a-i strecura-n suflet ambiția de-a fructifica-n vreun fel ceea ce-nvățase, și se mulțumea să-l ia așa cum era, om cu inimă bună, milostiv și darnic, fără principii stricte de morală și, prin urmare, fără o moralitate strictă, fără voință, leneș și delăsător, având în minte, ca pe-un dicton, vorba veche «nu dau turcii», iubitor de plăceri ale minții și mai ales ale trupului, fire comună, în ciuda unor indiscutabile calități intelectuale. Pentru Melina, Ienache era o rudă pe care-o accepta așa cum o lăsase Dumnezeu, cu care stătea de vorbă, comentând cărțile noi pe care le citea, un bun tovarăș în călătoriile-n străinătate, om vesel și cu haz, o prezență de care i-ar fi fost greu să se despartă, un copil pe care nu-l izgonești de la casa ta, în ciuda multor cusururi pe care le are.

După zece ani de căsătorie, Melina și Ienache ajunseseră să ducă o viață pașnică nu doar de ochii lumii, ci pentru ei înșiși, ca doi cai învățați să tragă o dată la ham și care-și cunosc bine unul altuia metehnele.

Din afară, coeziunea menajului Krețulescu, menaj care nu mai făcea pe nimeni să zâmbească, era judecată conform poncifelor tradiționale, adoptate, fără discernământ, de-o lume dornică să facă economie de-o minte lenevită-n nemișcare și să-nghită o mâncare gata rumegată: prin ce puteau fi legați unii ca ăștia doi? Printr-o servitute cu dublu aspect, aceeași de când lumea și pământul în cazuri ca al lor: el – robul banilor ei, ea – roabă a tinereții, a frumuseții și-a științei lui de-a suci capul muierilor. «Și când femeile-au mai și trecut de-o anumită vârstă», se spunea ca un corolar al acestei judecăți, un asemenea argument, extras din științele naturii, părând infailibil prin universalitatea lui. În rarele momente când, cuprins de câte-o dispoziție meditativă, Ienache se lua drept obiect al propriilor analize, îi plăcea să se-nchipuie-n rol de demiurg. Dintr-o dată aducea timpul înapoi cu zece ani, timpul și averea păpată. Se vedea tânăr frumos, strălucit și bogat, proaspăt întors de la Paris, nebunește-ndrăgostit – de ce nu? — de văduva Mavros, pe care-o lua de nevastă. Vremea trecea, iubirea trecea. El rămânea la fel de bogat ca la-nceput. O lăsa pe Melina? Nu. Ce-l lega de ea? «Ascendentul pe care-l au caracterele tari asupra celor slabe». Ce-o ținea pe Melina lângă el? «Teama de singurătate și firea ei care, deși atât de echilibrată că pare uscată și rece, e afectuoasă și trebuie să-și reverse tandrețea asupra cuiva, iar Lăbuș nu-i era de-ajuns, n-are conversația mea», se lua peste picior Ienache. «Băiatu-ăsta este varianta mea leneșă, delăsătoare și nepăsătoare. Dintr-un defect de caracter și nu de inteligență, dacă nu cumva defectele de caracter n-or fi și ele o scădere de inteligență, mai greu de descifrat», se gândea Melina, când o apucau deseori ei dispoziții meditative. Mai mult decât teama de singurătate, pe Melina o lega de Ienache comunitatea lor de gusturi și de păreri. În lume, pentru a-și comunica impresiile, Melina și Ienache n-aveau nevoie de vorbe, le era de-ajuns o privire. Când rămâneau singuri, comentariile lor nu erau decât variațiuni sonore pe tema stabilită din ochi. Era atât de rar să găsești în ochii cuiva ce cauți, să găsești un ecou al minții tale în mintea altcuiva. Un lucru mai rar și decât dragostea, fiindcă nu plătea tribut nici unei aprinderi a simțurilor, era un schimb curat și cinstit pe planul ideii.

Cu privirea ei care, fără s-apese, știa să perceapă și să interpreteze cea mai mărunță schimbare a umorii și la lume mai puțin cunoscută ei decât propriul partener conjugal, Melinei nu-i fusese greu să observe că-n zilele din urmă lui Ienache nu-i erau boii-acasă. Luând-o pe firul aței înapoi, efort ajutat de hazardul indiscret, concretizat în glasul unei cucoane, Melinei nu-i fusese greu să-și dea seama că din soareaua de la Băloiu i se trăgea lui Ienache.

— Ienache, mi-a povestit ieri *madame* Manos că la Băloiu, după ce-am plecat eu, a fost tărbăoi mare-n tre verii tăi, Serafioții, și văduva lui Sache Poenaru, frumusețea-aceea bălaie, și Melina desena-n aer o siluetă unduioasă. Cică vuiește orașul, zise Melina zâmbind ironic la adresa orașului.

— Poate că plecasem și eu sau n-oi fi fost în salon...

Lui Ienache-i veni să-și muște limba pentru ultimul cuvânt care, precizând locul acțiunii, îl dădea de gol.

— Pe la ce oră zicea că s-a-ntâmplat? adăugă el repede.

— Cam după ce-am plecat eu, răspunse Melina ținându-se să nu zâmbească.

— Tot ce se poate, zise Ienache, cu-o suspecta lipsă de curiozitate în privința scandalului care pasiona târgul. Știi, acum treizeci, treizeci și ceva de ani, Manoșiiăștia se numeau Manu. Cine nu crede n-are decât să le vadă crucile-n cimitir. Cum era moda grecofilă, ca să fie mai distinși, hop și ei să-și zică Manos. La fel și Papazoglii, pe care-i chema Slătineanu și câți alții, se repezi Ienache asupra acestui subiect care chiar dacă nu era cel mai nimerit de discutat cu-o nevastă grecoaică era pentru el mai puțin spinos decât primul.

— Moda-i face pe mulți să se prostească. Asta cu numele mi se pare culmea prostelii. Puțină lume are destulă minte și destulă tărie ca să-și păstreze firea și cuviința și să se țină de-o parte, mai ales față de moda celui tare. Că *ați* învățat grecește *ni* s-a părut, n-aș zice firesc, dar de-nțeles; că vorbeați cu *noi* grecește și asta mai treacă-meargă; dar că vorbeați grecește-n tre voi ne-a făcut să vă disprețuim. Iartă-mă, Ienache, n-am vrut să te supăr, dar între oameni de nații diferite, odată și-odată niște lucruri tot ajung să fie discutate, și-atunci, zic eu, e bine ca oamenii să fie sinceri. Vorbeam de lumea bună, să fim înțeleși, și nici de-aceea toată; au fost mulți care s-au ținut tari. Cât despre oamenii de rând, lor nu le pasă de modă. Grecilor de rând puțin le păsa că voi vorbeați grecește; ei învățau românește, fiindcă cei cu care-aveau ei de-a face nu se-apucau să-nvețe grecește, aveau alte treburi. Acum, lumea bună vorbește franțuzește fără s-o constrângă nimic să vorbească franțuzește. Vrem să ne evropenim. Omul vrea tot timpul ceva. La urma urmei, nu te poți face cunoscut dacă nu cunoști limba celui cunoscut. Mă gândesc ce limbă o să mai vorbească lumea bună peste-o sută de ani.

«Oricât de cucoană m-aș fi ajuns, fata simigiului din Galați n-o să moară niciodată», își spuse Melina grecește-n gând, în timp ce-și mângâia soțul pe frunte ca la descântecul de năluci.

Privindu-și palmele făcute căuș, fără chef s-aprofundeze problema relațiilor între nații, asupra căreia ar fi putut să-i servească și el Melinei argumente și contra-argumente, Ienache se mulțumi să sărute mâna care-l mângâia.

«Ce bine că ne putem eschiva cu câte-un gest când nu vrem să vorbim și cu câte-o vorbă când nu vrem să facem gestul! Unde dai și unde crapă! De la scandalul ăla ajunserăm și la greciți...».

Își privi iară palmele-mpreunate.

CAPITOLUL CINCI

Soareá la negustori.

Cu șapte zile mai înainte, către miezul nopții, când în casa negustorului Băloiu petrecerea și danțul erau în toi, observați doar de gazde – numai ochi și urechi ca toată lumea să fie mulțumită – își făcuseră apariția două perechi, care veneau desigur de la o altă petrecere, și anume soții Serafiotti și soții Krețulescu.

Agripina Vălescu, văduva boierului Sache Poenaru, văduvă care tocmai valsa-n brațele unui june subțiratic și negricios, simțind sfredelul unei priviri în ceafă, întorsese capul, într-o rotire molatică, pentru a vedea patru perechi de ochi care-o măsurau fiecare pe altă limbă: ai Melinei Mavros, cu-o admirație melancolică, ai Tincuței, fosta ei fiică vitregă, cu vădită neplăcere, ai boierului Krețulescu, plini de surprindere și de neprefăcută-ncântare, iar ai lui Dinu Serafiotti, dintr-o față palidă ca hârtia, ca ai unui om izbit în moalele capului, care n-a avut destulă vreme să-și revină și pentru care totul se clatină, înăuntru și-n afară. Tincuței îi venea să-și muște limba cu care-l tocuse pe bărbatu-său, nu și nu să plece de la văru-său, Nicu Brăiloiu, ca să treacă măcar de-un «bună seara», la petrecerea din negustorime. Nu e bine să pari că te ții cu nasul pe sus și că nu te-amesteci cu prostimea când ai nevoie de ea, când prin ea vinzi, prin ea cumperi, și când, dacă te superi tu pe ea mai e cum mai e, dar când se supără ea pe tine e vai de om, că de când cu Cuza și-o luaseră-n cap rău de tot. Lui Dinu, cu toate că nici el nu se simțea tocmai ca peștele-n apă, îi venea să mustăcească la gândul că nevastă-sa, în momentele-acelea neavând destule cuvinte cu care să se felicite pentru ideea minunată pe care-o avusese, s-ar fi dat desigur cu capul de-un perete mai tăricel. Se uitară unul la altul cu coada ochiului și-și dădură seama că erau gând la gând cu bucurie. Privirea lui Dinu Serafiotti căzu peste apele albastre și reci ale safirului de pe inelarul nevesti-sii. «Ce dracu-o avea de nu se mai desparte de inelul ăsta... Am să i-l arunc într-un fund de fântână». Pe Tincuța o apucă o neliniște-n trup și-un chef grozav de ceartă sau măcar de-a spune câteva vorbe tăioase, cum știa ea și cui știa ea. Se-ntoarse către Dinu și cu un glas răgușit și tremurat îi șopti:

— Adu-mi ceva de băut.

Dinu făcu un pas înainte spre executarea ordinului matrimonial.

Dar o mână autoritară și posesivă îl opri, iar o voce cu nimic mai prejos decât mâna îi sugeră: «Mai bine să dansăm».

Cu-o figură pe care nu se citea cea mai desăvârșită-ncântare Dinu Serafiotti se-nclină-n fața nevesti-sii:

— Doamnă.

În palma stângă, Dinu simți răceala safirului pe care l-ar fi smuls din mâna Tincuței și l-ar fi călcat în picioare, închise o clipă ochii ca să-și tempereze pornirea. Sub pleoape-i apăruse cimitirul de sus, de la „Șerban-Vodă”. Muzicii din salonul zăpușitor i se substitui un prohod pe mai multe glasuri. Nici n-apucaseră groparii s-azvârle două-trei lopeți de pământ peste sicriul răposatului boier Sache Poenaru cândureratele lui fiice plecaseră din cimitir, mânând cât putuseră până la casa părintească unde, în mare grabă și cu multă economie, adunaseră lucrurile ce socotiseră că i se cuveneau Agripinei, văduva, și anume ale ei de zestre, adăugând, pentru a-și arăta mărinimia, câteva rochii și le-așezaseră-ntr-un cufăr cu cercuri de-alamă pe care-l trimiseseră cu trăsura la boier Vălescu, acasă. Apoi se proptiseră-n ușă, primindu-i pe cei poftiți la masa de-nmormântare, ca niște stăpâne. Agripina umbla fantomatic aducând tăvi cu aperitive și cu mâncare; vorba se-ncinsese-mboldită de băuturile care strecurau căldură-n vine și-n cap, discuția părăsindu-l pe mort în folosul unor treburi mai lumești, singura pentru care moartea rămăsese prezentă fiind Agripina. Într-un târziu, împăcată, melancolic bine-dispusă lumea plecase, luându-și rămas-bun, cu un oftat sau cu un gest de neputință-n fața imanenței sorții. «Dumnezeu să-l ierte!». Rămăseseră doar fiicele și ginerii lui boier Sache, boier Vălescu și nevastă-sa, Agripina și Saveta. Se-așternuse o tăcere-apăsătoare și mohorâtă, care nu era legată de amărăciunea pricinuită de

absența boierului Sache ci de prezența unor gânduri ce mocniseră multă vreme iar acum își puteau azvârli piedica.

— Boier Șerbane, *credem* că n-ar fi rău s-o iei pe Agripina acasă la dumneata, își luase inima-n dinți să spună Tincuța, fiica cea mare-a lui boier Sache.

— Adică? răspunsese boier Șerban Vălescu, prefăcându-se nedumerit.

— Adică s-o iei acasă de aici, răspunsese Tincuța cu un glas rece și cu-o intonație-n care nu-ncăpeau două interpretări.

Agripina, oricât era de-ndurerată și de-mpietrită, înțelesese din primul moment tâlcul acestui sfat imperativ, își pusese pe spate un șal negru-mprumutat de la coana Veta Krețulescu, la care găseai oricând lucruri de toate felurile, pentru nunți, botezuri, înmormântări și alte mondenități, și pornise-nspre ușă.

Boier Șerban Vălescu se uitase-n jur ca și când ar fi căutat ceva.

— Lucrurile i le-am trimis la *ea* acasă, am avut eu grijă, dăduse Tincuța răspuns privirii lui boier Șerban.

Agripina pusese mâna pe clanță.

— O clipă, zisese Tincuța și dintr-un pas fusese lângă Agripina.

Cei doi gineri și Stanca, cealaltă fiică a lui boier Sache, stăteau nemișcați, într-o tăcere-aprobatoare și jenată-n același timp, cu alura unor ciocli care de-abia așteaptă sfârșitul ceremoniei.

Tincuța o apucase pe Agripina de mâna dreaptă cu care apăsa clanța. Agripina se uitase cu mirare sinceră.

— Inelul ăsta ar fi mai bine să rămână la noi, zisese Tincuța, înfigându-și degetele-n pumnul strâns al Agripinei și-ncercând să-i scoată inelul cu safir de pe inelar.

Agripina-și desprinsese mâna, fără brutalitate, se uitase pe rând în ochii celorlalți trei, se-ntorsese cu spatule, sărutase apele-albastre ale inelului și i-l întinsese Tincuței fără s-o privească. Inelul de logodnă de la boier Sache. Dinu Serafiotti, soțul Tincuței, simțise-un cuțit în inimă când privirea albastră deznădăjduită se opri-ochii lui negri. Plecase din casa părintească a nevesti-sii amintindu-și doar de-o statuie de abanos luminată de două flăcări violet.

Boier Șerban Vălescu zisese «halal», dăduse din mâini, plin de scârbă, și plecase-n urma Agripinei.

Pentru Tincuța și pentru Stanca, moartea lui boier Sache Poenaru, tatăl lor, fusese un prilej de nenumărate mondenități, de la confecționarea unor rochii potrivite, de-o cochetărie discretă, cum se cuvenea unor ființe care deși-ndurerate nu voiau să fie-urâte de culoarea mohorâtă a doliului, de la comandarea hârtiei pentru corespondență și-a batistelor brodate cu negru, până la vizitele de condoleanțe în care, după regretele și suspinele de rigoare, nu scăpau prilejul să le spună musafirilor în ce fel o aduseseră ele, fiicele răposatului, la rezon pe ființa aceea nerușinată, care numai din interes se măritase cu tatăl lor căruia-i tocuse averea cu nesăbuirile ei, ce fel de nesăbuiori nu mai spuneau, dar nesăbuiori fuseseră, că altminteri din atâta haram de avere n-ar fi ajuns boier Sache să-și ipotecheze și casa, despre care toată lumea știa, și pe bună dreptate, că nu fusese ipotecată. Pentru nevoile cauzei, fiicele «înfrumusețau» adevărul, mai ales că osteneala era mărunță și nici cheltuială de bani nu cerea. Știind prea bine că nu se purtaseră cum s-ar fi convenit – de n-ar fi fost vorba decât de respectarea conveniențelor, aburul acela de falsă curtoazie și de gentilețe – Stanca și Tincuța căutau să-și justifice cârpănoșenia prezentându-se ca pe niște mesageri neadormiți ai spiritului de dreptate, și biciuindu-și astfel neobosit antipatia față de Agripina, încercând s-o prefacă-ntr-o ură sfântă, mare și neîmpăcată.

După multe cârteli, după multe vorbe rostite cu glas răsunător și neprietenos, cele două fiice și bărbații lor ajunseseră la o-mpărțeală «frățească», pe care-o stropiseră cu un pahar de vin, fiecare parte dând a-nțelege că lăsase să treacă de la ea de dragul armoniei în familie, în sinea ei bucurându-se că-i trăsesse cât de cât chiulul celeilalte, așa cum se cuvine la orice-mpărțeală dreaptă. Stanca, deși tânără și cu știință de carte ca și soră-sa, credea-n vise, în semne, și-i era teamă de pedeapsa lui Dumnezeu, toată ziua-și făcea cruci peste ochi, peste buze, la cea mai mică tresărire, și-și scuipa-n sân ori de câte ori se

speria sau i se părea c-aude zgomote ciudate prin casă. De data asta, inima-i spunea să-i lase Tincuței inelul cu safir, surplus de inventar, fără să-i ceară nimic în schimbul lui. Tincuței i se cuvenea, că doar ea i-l scosese Agripinei din deget. Dinu Serafiotti privea cu ochi încântați, de cunoscător, minunățiile moștenite de pe urma lui socru-său. După-mpărțeală, deschizând răclița cu bijuterii a nevesti-sii, îl săgetase unda albastră a unui safir mare și oval, încercuit în aur palid. Dinu ridicase inelul în mână dreaptă privindu-i piatra-n zare. Ochii se cufundau ca-ntr-o apă din ce în ce mai albastră-nspre-adâncurile-n care, la anumite mișcări, se zărea o cruce. Minunată piatră și ce lucrătură-n jurul ei, ca un portret frumos, așezat într-o cadra, ea însăși lucru de artă. «Totuși ar fi putut să nu i-l ia din deget. Avea culoarea ochilor ei». Lui Dinu Serafiotti i se strânsese inima la amintirea ochilor albaștri care se topiseră-n ochii lui negri, căutând cu deznădejde un ajutor sau măcar un martor în fața lui Dumnezeu. Deși-i era oarecum rușine că nu oprise la timp mâna hrăpăreață a nevesti-sii, măcar din principiul prudent de-a se despărți cu binele de oricine, deși piatra albastră îi mai dădea un slab gust de remușcare, trebuia să recunoască-n sinea lui că nesperata moștenire de pe urma unui socru cu-o nevestă atât de tânără era un fel de câștig la un joc de noroc. Amintirea ochilor albaștri, împreună cu ceea ce vedea-n jur îi dădea o amețală spumoasă ca după o cupă, două de șampanie. Pusese inelul înapoi în răcliță și oftase. Mai rămăsese o moștenire de pe urma lui boier Sache Poenaru și cine știe dacă nu cea mai de preț.

La câteva luni de la moartea lui boier Sache, când doliul își mai atenua din rigoare prin câte-o dantelă albă tivind o manșetă sau un guler, prin câte-o bijuterie mărunță care strălucea ca un bob de rouă, Tincuței i se păruse potrivit să-nceapă să poarte «inelul cu safir de la tata», albastrul fiind o culoare potolită. Lui Dinu i se părea nepotrivit, ba chiar lipsit de bună-cuviință ca Tincuța să poarte tocmai inelul acela, dar cum știa că orice discuție contradictorie cu nevestă-sa degenera-n ceartă cu uși trântite, în lacrimi și-n reproșuri care-ncepeau de la facerea lumii, se lăsase păgubaș să-i mai atragă atenția-n privința asta. Și, la drept vorbind, lăsând la o parte ceea ce se cuvenea și ce nu, lui Dinu Serafiotti-i făcea mare plăcere să-și afunde privirea-n apele netulburate-ale pietrei fără pată, care-l duceau cu gândul spre țărături pustii de ocean, unde stăpâneau doar talazurile-nspumate, nisipul și soarele, și deseori spre plăceri mai lumești și mai accesibile pe care, cine-știe, le-ar fi putut sorbi cu puțină sau cu mai multă osteneală.

În primăvară, dornic mai mult să facă o plimbare decât să ia parte la-nmormântarea unui unchi dinspre mamă, apucat de-un chef de hoinăreală de unul singur, în aer liber, de la tribunal, unde pledase-ntr-un proces vechi și-ncălcit de moștenire, Dinu Serafiotti se urcase-ntr-o birjă și-o pornise către cimitir. La o oarecare distanță, în stânga trăsurii, văzuse-o siluetă neagră mergând în pas moderat și ținând parcă ceva-n brațe.

— Mână mai iute.

— Mân, conașule, de ce să nu mân.

Dinu vedea acum din față silueta. Era Agripina Vălescu purtând ca pe-un copil un buchet imens de liliac. Se hotărî să intre-n cimitir și s-o aștepte. Aproape de poartă-l zări pe văru-său, Ienache Krețulescu, însoțit de Melina și de nelipsita coană Veta. Ienache îi făcu semn cu mâna și de-asemenea mătușă-sa, Veta, încât, neavând încotro, Dinu se-ndreptă spre ei, sărută mâna coanei Veta, apoi se-nclină peste mănuașă de piele moale a Melinei. Ridică ochii și-ntâlni privirea grecoacei, umbrită de borul larg al fetruului negru. Melina era toată-n negru, potrivit cu-mprejurarea, singurele podoabe fiind cele trei șiruri de perle sidefii, care-i mărgineau decolteul lung, *en cœur*, și două perle rotunde, atârinate de-un fir subțire, cerceii, care coborau de sub pălărie de-a lungul gâtului.

«Nu mai îmbătrânește femeia asta, și cât stil, câtă eleganță».

— Se duse și nenea Bălae, zise Dinu în timp ce-i strângea mâna vărului Ienache.

— Toți ne ducem, Dinule, mamă, toți ne ducem, rosti coana Veta cu un ton liniștitor, ducând sfătos mâna la gură și-atingând în treacăt unul dintre negii ei păroși, ca și când ar fi vrut să se-asigure că n-o luase din loc văduvindu-i obrazul de vrăjitoare de unul dintre farmecele lui.

Pe chipul Melinei trecu un zâmbet. Era sigură că «tuşa» Veta azvârlise fraza asta cu valoare de panaceu universal, ca să pregătească trecerea spre discuții mai lumești, cum ar fi vreo vânzare, vreo pețitorie, în sfârșit, vreuna de-alde-astea.

— Ce-ți face nevasta, dar cavalerii?

— Sărut mâna, fiecare cu-ale lui, Tincuța cu casa, cu cucoanele, copiii cu joaca și cu tot felul de pozne și de drăcii.

Dinu Serafiotti răspunsese cu un aer absent. Părea dus cu mintea-n cu totul altă parte decât la-ntrebarea coanei Veta.

— Aștepți pe cineva, Dinule? sunase clar vocea profundă și limpede-a Melinei.

— Eu? Pe nimeni.

Peste câteva clipe, se ivi Agripina, care salută ușor din cap. Era-n rochia de voal gros de lână, pe care de la moartea lui boier Sache n-o dezbrăca decât noaptea și ca s-o spele, cu un șal negru de dantelă în cap, petrecut pe sub bărbie și prins cu un ac la ceafă, în botine de marochin și fără mănuși.

— Să trăiești, Agripino. Ce-ți mai fac părinții? o-ntrebă coana Veta, ieșindu-i în întâmpinare.

— Au plecat la țară.

— Ai venit la-nmormântare?

— Nu.

Agripina se uită spre Melina, care o cântărea cu-o privire binevoitoare, gândindu-se c-ar fi schimbat eleganța ei rafinată-mpreună cu vârsta pe fata blondă, cu trăsături netede și delicate, care-i stătea dinainte. Ochii albaștri-ai Agripinei îi zâmbiră Melinei și nu-i băgară de fel în seamă pe cei doi bărbați de lângă ea. Dădu iară ușor din cap, în chip de salut, nedezipindu-și privirea de Melina, și se depărtă.

— În fiecare zi e la mormântul lui bărbatu-său, explică Veta Krețulescu, vrând să le dea indirect peste nas fiicelor lui boier Sache Poenaru, care nu-și prea toceau pingelele pe drumul cimitirului, și bănuind că Dinu avea să le povestească-ntâlnirea cu Agripina, precum și comentariile pe care le iscase, că și el era un «suflet duios» când era vorba de nevastă-sa, de cumnată-sa și de cumnatu-său.

— L-o fi iubit? sau poate e o poză, spuse Ienache.

— Săraca, oftă Melina mai mult pentru sine.

— Are să-l uite, are să găsească pe altcineva, zise iar Ienache.

— Așa e firesc, altminteri ar fi și mai mulți morți decât sunt, zise Melina cu-o melancolie din care nu lipsea ironia.

Dinu Serafiotti socotea că nu este elegant din partea lui să facă vreo apreciere cu privire la Agripina, mai ales că nu se putea ca celor de față să nu le fi ajuns la urechi cum se despărțiseră fetele lui boier Sache Poenaru de soția acestuia.

— Dinule, zise coana Veta care, femeie de lume, știa să devieze totdeauna o discuție pornită pe-o pantă mai supărătoare decât era nevoie, m-am gândit că poate ai vrea dumneata să vezi de-un proces al vară-mii, Tița, Burileanu. Punându-i lui Dinu persuasiv mâna pe mâneca redengotei, îi explică amănunțit care era pricina dintre Tița Burileanu și neamurile răposatului ei bărbat.

După-nmormântare, Melina-l invită pe Dinu Serafiotti în trăsură lor.

— Vă mulțumesc, dar am venit cu-o birjă.

— Dă-i drumul, îi sugeră Ienache, dornic să stea cu cineva de vorbă ca să-și mai schimbe gândurile după-asemenea spectacol care-l aducea totdeauna-ntr-o stare de mâhnire și de frică surdă.

Melina-i dădu a-nțelege din privire că nu trebuia să insiste.

— Vreau să trec pe la mormintele părinților, spuse Dinu, ca spor la argumentul cu birja, care și lui i se părea insuficient.

Îndată ce-i văzu ieșiți pe poarta cimitirului, Dinu o porni grăbit spre mormântul lui boier Sache. Inima-i bătea anapoda și parcă-i urcase-n cerul gurii, iar mintea-ncerca să-ncropească o frază mincinoasă dar cu atâta schepsis încât să pară curată și răsărită pe loc. Când ajunse-n fața mormântului și n-o văzu pe

Agripina oftă dezamăgit dar și ușurat. Mai bine-așa! Câte bătăi de inimă și câtă bătaie de cap pentru nimic! Aruncă o privire asupra mormântului acoperit cu pansele, își făcu o cruce și luă calea-ntoarsă cu pas ceva mai domol.

— Acasă, conașule? se informă birjarul. Acasă? întrebă încă o dată, crezând că boierul nu-l auzise.

— Da, acasă, și Dinu se răsturnă pe pernele albastre-ale trăsurii, epuizat de efortul mental făcut mai înainte.

Peste vreo două sute de metri, răzgândindu-se, îi spuse birjarului, bătându-l pe umăr:

— Ia-o repede spre biserica „Sfântul Spiridon”.

— O iau, de ce să n-o iau.

Aproape de prăvălia cu delicatețe-a lui Bacalu, silueta neagră avansa-ntr-o mișcare vioaie, dar fără grabă, ținându-și poalele rochiei cu-o mână, ca să nu măture caldarâmul, de bună seamă. Un mers drept, de copil mare care încă n-a aflat ce este cochetația.

— Oprește! Birjarul încetini mersul cailor, strângându-le frâiele. Oprește, am zis!

— Opresc, boierule, dar nu pot așa dintr-o dată, explică birjarul.

Dintr-un pas, Dinu era lângă Agripina care nu-ntorcea deloc capul.

— Sărut mâinile.

Agripina tresări, se uită uimită la Dinu Serafiotti și nu scoase-un cuvânt.

— Sărut mâinile, repetă Dinu căruia tăcerea Agripinei îi prindea bine, dându-i timp să-și tragă un pic sufletul și să-și domolească bătăile inimii.

— Bună ziua, domnule Serafiotti.

Vocea Agripinei suna stins iar privirea ei nu mai exprima nimic deosebit.

— Te-am văzut... am coborât să te poftesc în trăsură dacă vrei.

Dinu știa că pentru un debut de conversație ceea ce spusese era stângaci și lipsit de interes, dar nu-l ducea mintea cum ar fi trebuit să i se adreseze Agripinei ca ea să-nțeleagă din câteva cuvinte că de luni de zile el se uita vrăjit la un safir ce-n mintea lui se prefăcea-n doi ochi mari albaștri pe care-ar fi vrut să-i revadă, însă nu se pricepuse cum.

— Mulțumesc, merg pe jos.

— Rogu-te, zise Dinu-nchizând ochii și-ntinzând o mână spre mâinile Agripinei care și le feri, tresărind și dându-se un pas înapoi.

Dinu Serafiotti era alb la față.

— Te rog, te rog, continuă fără să deschidă ochii.

Agripina pricepu că cel mai bun lucru era să-l lase pe Dinu Serafiotti-n mijlocul drumului și să se ducă la treburile ei, dar demonul curiozității și-un început de moleșeală tulbure o-ndemnară să se urce-n trăsură.

Niciun bărbat n-o rugase până atunci nimic, iar de la moartea lui boier Sache niciun glas n-o mai mângâiasse, iar cel de-acum o-nvăluia ca o plapumă moale, caldă, după un drum lung făcut prin frig.

Stătea-n trăsură și-l aștepta pe Dinu Serafiotti care-i auzise pașii pe caldarâm dar nu deschidea ochii, vrând să mai păstreze sub pleoape privirea albastră, convins că Agripina nu se-nduplecase la rugămintea lui.

Birjarul, deși nu mai înțelegea nimic, fără să spună o vorbă aștepta și el să se hotărască amândoi la un fel.

Lui Dinu nu-i venea să creadă că Agripina e lângă el, că-i despărțea doar o palmă de catifea albastră.

Dar ce să-i spună și cum să-i spună: «doamnă», «duduie», «Agripina»? O văzuse cu totul de cinci-șase ori în viața lui și nu schimbase cu ea mai mult de douăzeci de cuvinte. Acum stătea dreaptă, fără să se rezeme de spătarul trăsurii, cu mâinile-așezate una lângă alta-n poală, privind înainte și-așteptând s-audă din nou glasul care puțin mai înainte-și dăduse-atâta osteneală s-o convingă să urce-n trăsura-n care urcase. Agripina-și apăsa tălpile-n podeaua trăsurii de parc-ar fi vrut s-o găurească: ca să nu vadă cum

tremura, dar asta nu-l ajuta cu nimic pe Dinu Serafiotti. Deși departe de-a fi ușă de biserică, bărbat cu știință-n meșteșugul vorbelor cu care să tragă un șfichi la urechea cucoanelor, Dinu Serafiotti nu se pricepea ce să-i spună Agripinei, căci până atunci galanteriile lui se-nfiripaseră prin saloane, în fața unui pahar de vin sau a unei cafele și-și croiseră drum spre urechi pregătite și dornice s-audă susur de vorbe dulci. Cu văduve care să-și plângă bărbații și încă-ajunse din urmă-n trap de cai pe drumul cimitirelor n-avusese de-a face. Și-apoi la nicio pereche de ochi nu visase cu lunile, căci de când începea să-i bată gândul către o cucoană și până să-i vadă ochii la depărtare de-o palmă, sau cu oblonul pleoapelor coborât, nu lăsa niciodată să treacă prea multă vreme. Crisparea Agripinei nu trăda ostilitate, însă nici dorință de-a-i netezi calea. Dacă avea ceva de spus n-avea decât să spună, doar el o poftise. Stăteau alături, ea cu ochii țintă-nainte, el cu ochii nedezlipiți de la profilul ei blond, cu nas scurt și drept și cu bărbie rotundă de copil. Dinu Serafiotti nu-și amintea să mai fi bântuit asemenea sărăcie-n capul lui în altă împrejurare. Să pună mâna pe bărbia rotundă, să-ntoarcă spre el fața albă și frumoasă și să-și înece privirea-n ochii de-un albastru-aproape violet, cum ar fi dorit, nu-ndrăznea. Tot tânguindu-se el cu gândul ajunseră-n poarta lui boier Șerban Vălescu, unde Agripina-l rugă pe muscal să oprească.

Dinu se dădu jos și-i întinse mâna voind s-o ajute. Coborând cu mâinile strânse la piept Agripina-l ocoli, se-nclină fără să-l privească și-i spuse: «Mulțumesc». Înciudat pe sine, cu glas morocănos, Dinu porunci:

— Prin târg.

Se răzgândi însă și-i ceru muscalului să-l ducă-napoi la poarta unde-o lăsaseră pe cuconița tânără.

Agripina-i spusese coanei Veta că e singură-acasă, dar poate venise vreun neam să-i țină de urât. «Acum, ce-o fi o fi!».

Poarta era descuiată. Semn bun. Dinu pășea ca un hoț pe poteca de lespezi, tivită pe-amândouă părțile cu tufe de merișor, care ducea spre casă. Bătu de trei ori scurt și-ncet din mănua de fier, care-atârna pe ușa grea de stejar afumat de la intrare. Nu știa deloc ce-avea să-i spună Agripinei, știa doar ce-ar fi *trebuit* să-i spună, fiindcă lui Dinu i se-nșuruba-n cap tot mai mult ideea că *trebuie* să-i spună ce-avea de spus, ca și când cine-știe-ce bine i s-ar fi putut trage Agripinei din asta. Fără să se fi auzit zgomot de pași în casă, ușa se deschise deodată la perete și-n cadrul ei apărură Agripina-mbrăcată-ntr-o rochie subțire dintr-o țesătură de bumbac negru, cu mânecile suflecate până deasupra cotului, cu nasturii de la piept descheiați. Era-ncălțată-n botoșei de lână seină, împlețiți cu croșetul. Rochia era cam cu-o palmă deasupra gleznelor fine și albe care mai păstrau dungile mărunte-ale ciorapilor de muselină abia descălțați. Agripina stătea-n ușă fără să dea vreun semn c-ar fi avut de gând să se clinească din loc, ca un strateg care-și apără bine poziția, nelăsând nicio breșă pe unde s-ar putea strecura inamicul. Dându-și seama că dac-ar fi fost s-aștepte o inițiativă din partea Agripinei ar fi putut rămâne pironiți acolo până la Ziua de Apoi, Dinu-și luă inima-n dinți, o apucă pe Agripina de mână și-i spuse cu un glas pe care l-ar fi vrut mângâietor, dar care sunase aspru și răgușit: «Hai te rog, să intrăm o clipă».

În salonul mare din mijlocul casei, mobilat cu-o masă lungă și cu divanuri acoperite cu scoarțe, Agripina îl invită pe Dinu cu un gest să ia loc, iar ea se-așeză-n aceeași atitudine cuminte din trăsură, de data asta privindu-l insistent, în timp ce-și încheia nasturii și-și trăgea mânecile-n jos. Dinu Serafiotti aprecie dintr-o ochire categoria de boierie de care ținea familia Vălescu și se gândi că trebuia să-i fi venit greu Agripinei să se-ntoarcă-n asemenea decor, după ce, opt ani se lăfăise-n scumpeturile lui Sache Poenaru. Agripina urmări privirea și-nțelegând categorisirea ascunsă-n spatele ei, zâmbi. Serafiotti știa că zâmbetul nu-i era adresat, dar profită ca să-l folosească drept punte-ntre el și Agripina, care nici gând n-avea să iasă din tăcerea ei încăpățanată.

— Voiam de mult să te văd, să stăm un pic de vorbă.

— De ce?

Agripina se uită țintă-n ochii lui. Avea o privire plină de răceală.

— Mi-era dor de tine, spuse-ncet Dinu Serafiotti, care se hotărâse să nu țină seama nici de privirea,

nici de glasul Agripinei, până ce n-avea să-și debiteze discursul, pe care-l răsucise pe-o parte și pe alta, la cimitir și pe drum.

Agripina primi calmă această declarație, crescând în ochii lui Dinu Serafiotti, care nu se-așteptase la atâta stăpânire de sine din partea unei femei atât de tinere și pe deasupra și cinstită.

— Voiam să știu ce mai faci.

— Ce mai fac? O vreme n-am făcut nimic. Plângeam doar și nu mâncam. Apoi m-am mai obișnuit cu... m-am mai obișnuit. Acum încerc să câștig un ban. Lucrez pălării pentru o-modistă, brodez pe bani, fac dantele. Dacă am să pun ceva de-o parte, am să-mi deschid o prăvălioară, deși părinții mei mai degrabă m-ar vedea moartă decât să le fac asemenea rușine. Dar au să se-nvețe și ei. Când ești sărac n-ai prea mult de-ales.

— Ai să te măriți din nou, zise Dinu cu părere de rău în glas de parcă și-ar fi văzut înstrăinat un lucru drag. Ai să te măriți din nou, continuă el, ești atât de frumoasă și-atât de tânără.

— Nu te ia nimeni de nevastă-n ziua de azi numai fiindcă ești tânără și frumoasă, mai ales când ești și văduvă. Răposatul meu soț, boier Sache, Dumnezeu să-l odihnească, m-a luat fiindcă nu era lacom și nici seamă de gura lumii nu ținea, dar ca el nu se găsesc pe toate drumurile și-apoi mie nu-mi mai trebuie nimeni.

Dinu Serafiotti strânse buzele să nu zâmbească, față de-atâta necunoaștere-a ascunzișurilor inimii.

— Boier Sache-ar fi putut, din ce mai avea, să nu te lase... fără nimic, zise el după ce mai întâi îi venise să spună «pe drumuri».

Dacă n-ar fi fost buna-cuviință-nvățată-n casa părintească și desăvârșită alături de boier Sache, Agripina l-ar fi dat afară pe Dinu Serafiotti și i-ar fi zis niște vorbe de care să-i pâraie urechile. Așa, se mulțumi să-și îndrepte bustul și să-i vorbească tăios:

— De-aproape un an, de când s-a stins bărbatul meu, n-aud decât asta de la tot felul de lume. De la domnia-ta însă nu m-așteptam. Domnia-ta, ca toți ceilalți, uiți două lucruri: unul – că Sache n-avea de unde să știe că moare, al doilea – că fiicele și ginerii lui m-au dat pe ușă-afară cu mâinile goale, ca pe-o slugă hoată. Spre deosebire de lumea cealaltă însă, domnia-ta erai de față când am fost dată pe ușă-afară ca o slugă hoată, iar acum domnia-ta te socoți în drept să-mi ții logosuri despre mortul care, ca toți morții, tot el cu ponosul!

— Te rog să mă ierți, se gândi Serafiotti că e bine să zică.

— Să te iert pentru că l-ai ponegrit pe boier Sache, ori pentru ce *mi-ați* făcut mie?

— Iartă-mă pentru tot, pentru tot.

— De fapt, ar trebui să-ți ceri iertare numai că l-ai ponegrit pe boier Sache, fiindcă-ncolo ce să zic: ești și dumneata ca atâția alții, băgat sub papucul nevastei și când de sub papuc mai și pică ceva, cum a fost la moartea soțului meu, nici nu mai simți cum te-apasă.

— Aș vrea să-ndrept greșeala pe care-am făcut-o atunci, trecu Dinu peste observația puțin măgulitoare a fostei lui soacre.

— Cum?

— Să te despăgubesc într-un fel.

— În ce fel?

— Cu bani.

— Poftim, despăgubește-mă, îi spuse Agripina cu glas poruncitor.

Lui Dinu, care se-aștepta la o indignare fără măsură-n fața unei asemenea propuneri, îi pieri graiul.

— Acum nu sunt pregătit, îngăimă el.

— Domnule Serafiotti, am a-ți pune o-ntrebare, spuse Agripina, ridicându-se, în semn că socotea vizita încheiată: *dumneata* voiești a mă despăgubi? *Dumneata* sau te trimite emisar *familia dumitale*?

— Eu vreau.

— De ce?

- Fiindcă mi-e gândul numai la tine și fiindcă nu vreau să duci lipsuri.
- Am înțeles, am înțeles, spuse Agripina cu un glas care brusc se făcu mic și trist.
- Când aș putea-ndrăzni să te mai tulbur?!
- Du-te cu Dumnezeu, iar pe mine lasă-mă-n pace!

Dinu îi luă mâna stângă și, cu toată-mpotrivirea Agripinei, îi sărută apăsător podul palmei, tresărind când atinse verigheta, apoi își culcă obrazul peste degetele crispate și fierbinți.

Peste câteva luni, împlinindu-se anul de la moartea lui boier Sache, Agripina părăsise doliul pentru a se-mbrăca tot în straie mohorâte și pentru a bate mai departe drumul cimitirului, stând aproape-n fiecare zi câte un ceas, cu croșetul sau cu o carte-n mână, sub teiul care umbrea mormântul bărbatului ei.

Acolo, n-o ajungea niciun glas supărător care s-o mustre sau să vrea s-o-nvețe cum să trăiască și nici bărbatul vânjos care-o pândea zilnic de sub coșul unei trăsurii de piață, lăsat ca oblonul unui bârlog de bandiți, bărbatul care de-abia aștepta să-i audă oasele pârâind între brațele lui tari, să-i strivească buzele cu buzele lui înfometate și s-o topească dintr-o privire-a ochilor lui de arhanghel al răzbunării meniți să prefacă în scrum lucrurile și fapăturile-asupra cărora se opreau. În cimitir, Dinu Serafiotti nu-ndrăznește să se-apropie de ea.

Agripina intra în cimitir cu o inimă de iepure speriat și la fel ieșea din cimitir, de teamă că iar coboară *el* din trăsură și iar se uită la ea fără o vorbă. Când trăsura lipsea de la pândă, Agripina simțea o ușurare și ofta lung, să-și dea afară tot aerul din plămâni, dar era și-un pic dezamăgită. Se-nvățase cu prezența tăcută și cu gândul care-i aducea mereu în fața ochilor o pereche de ochi mari negri, cu scânteieri aspre, un nas acvilin și-o bărbie bine conturată, cu gropiță la mijloc. O treceau fiori când își amintea buzele subțiri care-i apăsaseră mâna gata să-l zgârie atunci. În viața plicticoasă pe care-o ducea, îi făcea plăcere să se știe legată de cineva printr-o taină nedăunătoare nimănui.

Gândurile lui Dinu Serafiotti cheltuite pe Agripina ținteau spre un scop pe care procedeele de-acum îl amânau drămuț și rafinat, ca plăcerea finalului să fie mai mare. La treizeci și trei de ani, Dinu Serafiotti știa că răbdarea bate de departe multe daruri ale omului și nu se-nșela, căci gândurile Agripinei ajungeau să semene a neliniște și-a dorință tulbure. Când îl vedea pe «persecutorul» ei, se simțea ca-n momentul când te pocnește-o boală. De nu i-ar fi fost rușine de oameni ar fi luat-o la fugă. Ajunsă acasă, o apuca uneori o veselie, că nu-i tăcea gura cu ceasurile de câte-avea de povestit și trebuia să se stăpânească, altfel ar fi cântat și-ar fi fluierat. Tasia, soră-sa mai mare, când rămăseseră o dată singure, îi luase bine seama, o apucase de mână și pe-un ton confidențial, cu glas scăzut și plin de speranță o-ntrebă: «Nu cumva ești îndrăgostită?». «Să mă ferească Dumnezeu!». Respingerea atât de vehementă și de promptă a unei presupunerii firești o convinsese pe Tasia că faptul se și-ntâmplase.

O săptămână, Agripina hotărâse să nu mai meargă la cimitir, dorind, pe de-o parte, să-l facă pe Dinu să se lase păgubaș, pe de-altă parte, să-i pună răbdarea și stăruința la-ncercare. Nici ea n-ar fi știut să spună ce dorea mai mult.

Într-a opta zi, așteptând-o-n poarta cimitirului, Dinu Serafiotti se-așezase hotărât înaintea ei și-i zâmbea ca unui copil care s-a ascuns dar care face tot ce poate ca să fie descoperit. Agripinei îi bătea inima să-i rupă coșul pieptului, iar gura pe care o-nchidea și-o deschidea nu era-n stare să scoată niciun sunet. Dinu Serafiotti aștepta răbdător. În cele din urmă, îi ajunse la urechi un glas firav, întretăiat de-un oftat scurt care-ncerca să păstreze-un echilibru-al respirației.

— Ce rău ți-am făcut de nu-mi dai pace? Din pricina dumitale am s-ajung să nu mai pot călca-n cimitir.

- Asta și vreau, îi răspunse Dinu șoptit.
- Fie-ți milă și lasă-mă-n pace.
- N-am să te las.
- Ce rău ți-am făcut?
- Te iubesc.

— Fă ce vrei, dar lasă-mă-n pace.

— Vino cu mine, îi spuse Dinu apropiindu-se de ea cu mâinile-ntinse.

Dorința de-a se lipi de cineva căruia să-i ceară ocrotire-mpotriva păgânului ăsta care-o adusese-ntr-o stare cum nu mai cunoscuse pân-atunci o făcu pe Agripina să-i întindă mâna și să-i spună printre lacrimi și printre suspine:

— Nu ți-am făcut niciun rău, iar dumneata... iar dumneata...

Dinu Serafiotti o luă pe după umeri și, fără nicio vorbă, o duse-n trăsura care-aștepta tupilată lâng-un pâlc de salcâmi.

Fiorii pe care-i simțea când buzele lui îi sorbeau lacrimile și-i sărutau în neștire gâtul, părul, hainele, palpitarea cărnii sub palmele care-ar fi vrut s-o cuprindă deodată toată o făceau pe Agripina să priceapă că dragostea nu e doar o duioșie lină și-o dorință gingașă de-a pluti prin viață cu cineva ținându-te copilărește de mână, o stare de euforie în care te-aduc niște vorbe de adorare ce te ridică la rang de zeitate.

În căsuța din via de la marginea orașului, unde-ajunseseră până la urmă, Agripina, abandonând amintiri și rușine, se lăsă-n voia lui Dinu Serafiotti, care nu mai purta niciun nume, nu mai era nimeni, era doar bărbatul care o-nvăța că dragostea era un foc de la care nu trebuia să-ncerci să scapi nimic.

În întâlnirile lor, Dinu tabăra asupra ei ca un însetat asupra unei ciuturi cu apă, însetat care după ce-și potolea setea devenea foarte econom la vorbă și încă și mai econom cu timpul lui de om cu-o mie și-o sută de treburi, avocat încărcat de procese, bărbat însurat, tata de familie și pe deasupra om de lume.

— Hai să mai stăm o clipă, îi spunea Agripina, mângâindu-i părul, sărutându-i podul palmei sau netezindu-i reverele redengotei.

— Știi foarte bine că n-am timp, îi răspundea indiferent și uneori nițel iritat de gesturile ei de iubire calmă. Astea, și-i reprodusesese-n aer mângâierile, erau bune pentru bărbatu-tău, nu pentru mine.

Agripina se desprinsese din brațele lui, întorcându-i spatele.

— Nu te supăra, dar să știi că nu-mi place să-mi scuturi haina și să-mi așezi reverele, astea-s treburi de fecior nu de amantă.

Ultimul cuvânt, punând-o-n fața unui cod care ierarhiza strict atribuțiile și rolul ei în viața lui Dinu Serafiotti, îi pricinuisse o durere cu-atât mai mare cu cât era pentru prima dată rostit de niște buze care până atunci îi spusese numai «iubită mea» sau «dragostea mea». Același conținut îmbrăcat în alt veșmânt sonor o degrada în propriii ochi.

Înainte de consumarea dragostei, Dinu era foc și pară c-ar fi scos din minți și-o sfântă, îi săruta picioarele, îi descheia nasturii corsajului cu degete febrile, o acoperea cu lava aprinsă a unor vorbe pasionate ce-o aureolau ca unică și mare iubire, îi făgăduia diamante și-un trai de regină, ca dup-aceea, cu-o voce destul de rece să-nceapă să vorbească de treburi care pe Agripina n-aveau cum s-o intereseze, ori, și mai rău, s-o-ntrebe insinuant la ureche: «Cu mine e altfel decât era cu socru-meu, nu? Hai, spune, hai, spune». Asemenea-ntrebări rămâneau fără niciun răspuns, dar asta nu-l împiedica să le pună mai departe. «Mai mergi la cimitir?», o-ntreba și zâmbea cu ironie vrând să-i arate câte parale face statornicia femeilor.

Într-o zi, căutând să-și păstreze firea și să nu ridice tonul, Agripina se gândi că un răspuns trebuia să-i dea, nu unul tăios cum ar fi meritat, ci unul ca-ntre oameni care au să-și dea niște explicații pentru-a lămuri și-a-mbunătăți relațiile dintre ei.

— Dinule, cred că-ntre fiecare femeie și-un bărbat este altfel decât între-aceeași femeie și alt bărbat. Cu asta ți-am răspuns la o-ntrebare pe care mi-ai tot pus-o, deși eu nu te-am întrebat cum este cu nevastă-ta ori cum era cu alte femei.

— Fiindcă nu ești curioasă, îi spuse Dinu cu enervare destul de prost deghizată.

— Mă-ntrebi apoi dacă mă mai duc la cimitir.

— Am auzit că te duci.

— Atunci, de ce mă mai întrebi?

— Fiindcă nu mi-a venit să cred că e-adevărat.

— De ce?

— Nu credeam că te dai jos din patul unui bărbat tânăr cu care te iubești, ca să te duci pe urmă să plângi ca o mironosiță nepătată pe mormântul altuia și încă și bătrân de-ar fi putut să-ți fie tată.

— Cât timp l-am plâns pe bărbatul meu, bătrân așa cum zici tu, bătrân c-ar fi putut să-mi fie tată, și tu și toată lumea vă uitați la mine ca la o nebună, iar acum fiindcă iubesc un bărbat – chiar îl iubea? – cel dintâi care se uită la mine ca la o destrăbălată e tocmai bărbatul pe care-l iubesc. Când îți moare cineva drag, dacă nu mori odată cu el sau dacă nu te omori de durere, trăiești mai departe, bine sau rău, cum trebuie sau cum nu trebuie, dar trăiești.

În asemenea momente, convinsă că trăiește cum n-ar fi trebuit și mai ales cu cine n-ar fi trebuit, Agripina-ncepea să plângă. Dinu Serafiotti, convins și el ca mai toți bărbații că nu se află pe lume jignire adusă unei femei pe care elanurile fizice să n-o poată șterge, cuprins totdeauna de imbolduri amoroase când vedea lacrimi, lua totul de la-nceput, cu ardoare, sărutând cu buze fierbinți, de adorator fanatic, picioarele iubitei, căutându-i cu degete tremurătoare nasturii și-apăsându-i cu palmele-nfometate sâni tari și coapsele rotunde. Setea de-a se prăvăli din nou într-un abis de plăceri de curând descoperite o făcea să nu se-mpotrivească acestor elanuri echivalente cu niște tratative de pace și care-ntr-adevăr restabileau pacea, dar n-o-mpiedicau pe Agripina să fie tristă toată ziua și, de multe ori, până la următoarea-ntâlnire cu Dinu.

Câte-odată, când avea timp de pierdut, Dinu gândea cu glas tare, în fața Agripinei, întrebându-se ce dar să-i facă.

— Vreau așa de mult să-ți fac un dar, așa de mult și nu știu la ce să mă hotărăsc. Tu ce ți-ai dori?

— Eu? Mi-aș dori o mulțime de lucruri.

— Atunci ce zici să-ți iau?

— Îmi iei ce vrei.

Romanța lor dura de vreo șase luni, iar darul, care-i puneă atâtea probleme lui Dinu, deși-n acest răstimp trecuse și ziua de naștere și cea a sfintei mucenice patroană a iubitei, întârzia să se-arate.

Într-o zi, întrebările retorice-ale lui Dinu cu privire la mult-vestitul dar după care-i ardea inima o aflaseră pe Agripina într-o dispoziție mai puțin euforică.

— Dacă dorești cu tot dinadinsul să-mi faci un dar fă-mi-l; s-o găsi pe lumea asta ceva «demn» de mine și de-alegerea ta. Dar dacă e vorba să vorbim doar vorbe, atunci, mai bine să tăcem din gură.

Pentru Agripina era limpede că Dinu Serafiotti nici gând n-avea să-i facă vreun dar și că pe lângă asta mai încerca s-o și prostească.

De-atunci nici dar nu se-arătase, dar nici vorbă de pomană nu se mai făcuse.

— Cred c-ar fi bine să te măriți.

Părerea asta suna ciudat din partea cuiva care nu de mult o rugase-n genunchi să nu-l părăsească orice s-ar întâmpla, fără să-i spună – e drept – cam ce-ar fi-nsemnat «orice».

— Și cu noi cum rămâne? întrebuse Agripina cu glas deznădăjduit, despărțirea de Dinu Serafiotti părăndu-i-se – încă – o lovitură aspră din partea sorții care nici până-atunci nu se-arătase prea milostivă cu ea.

— Cu noi? întrebuse Dinu, oftând adânc, ca să câștige timp, cu noi rămâne așa cum este-acum.

— Adică să mă mărit c-un bărbat și să-l înșel?

— Uite ce e, fată dragă (de câte ori Dinu-și lua un ton sfătos, ea pe loc devenea «fată dragă»), viața ne pune-n fața unor situații pe care-am dori să le ocolim, dar, dac-așa au fost ele scrise, așa se-ntâmplă. Dacă-n cârticica ta s-or arăta coarne-n capul soțului, coarne o să poarte, c-ai să i le pui cu mine sau cu altul. Dac-ar fi trăit socru-meu, vrând-nevrând l-ai fi-nșelat, că o dată și-o dată îl lăsau balamalele, dacă nu-l și lăsaseră (aici Dinu făcuse-o pauză, sperând să declanșeze protestele sau mărturisirile Agripinei),

și să-ți petreci de la tinerețe viața ca o pustnică nu mi te pot închipui. Dădeai cu piciorul unuia, îi dădeai altuia, dar pân' la urmă se găsea și-ăl care să pună mâna pe tine, uite-așa ca mine.

La ultimele vorbe-o apucase de mijloc și-o strânsese la piept o clipă, depărtând-o apoi nițel, ca să-și tragă sufletul. (Una e s-ajungi să-nșeli un om și alta să-l iei de la-nceput cu gândul ăsta, se gândea Agripina în fața lecției de morală fatalistă pe care i-o ținea Dinu Serafiotti, pe-un ton profesoral.).

— Eu, știi bine că nu te pot lua.

— Știu, știu și nici nu ți-aș pretinde. Aș vrea doar să am un copil cu tine.

Dinu iar oftase, în semn de mare părere de rău că asemenea lucru nu era cu putință.

— E greu să iau asemenea hotărâre când mai am doi copii.

— N-aș avea nicio pretenție, nu ți-aș cere nimic.

— Așa spuneți... așa se spune la-nceput. Și-apoi n-aș putea să mă-mpart în două locuri.

— Acum nu te-mparti?

— E altceva.

— Aș vrea atât de mult.

— La ce-ar zice lumea, la ce-ar zice părinții tăi nu te-ai gândit?

— Am strâns ceva bani din lucru și vreau neapărat să-mi deschid o prăvălioară de mode. Sunt în vorbă cu o modistă bătrână care-și închide prăvălia.

— Asta nu rezolvă mare lucru. O femeie trebui' să aibă un loc în societate și nu-l poate avea decât lângă un bărbat. De ce vrei să te-așezi la marginea societății, de ce vrei să te ocolească toată lumea?

— Dar acum ce fac, unde mă duc și cine vine să mă vadă?

— Trebui' să te măriți.

— Cu cine? Nu se-mbulzesc pretendenții la o văduvă săracă.

— Mai vedem noi. Am s-arunc eu prin cineva o vorbă către coana Veta Krețulescu.

Perspectiva de-a se mărita cu pețitori nu-i plăcea Agripinei nici dacă-n această negustorie n-ar fi fost amestecat Dinu Serafiotti.

Fără o vorbă, Agripina se-mbrăcase și-nvârtea cheia-n broască, dornică să se vadă cât mai repede singură și să plângă-n voie.

Știind că-i dăduse cele mai practice sfaturi dar nu și cele mai înălțătoare, Dinu se-apropie de ea, o privi cu ochi hămesiți de iubire și-o apucă de mână.

— Agripina, de ce refuzi să privești viața-n față?

— Mă-ntreb dacă merită osteneala s-o privești în vreun fel, față, profil, *trois quarts*.

— Mi se pare câteodată că mă urăști.

— Nu te urăsc, însă – uneori – mi-e foarte greu să te iubesc.

— Te-nțeleg.

— Tot e ceva.

— Contravin tuturor așteptărilor tale, părerilor tale despre iubire, despre lume.

Agripina-l asculta resemnată. Pentru ea un lucru era limpede: viața ei însemna pentru Dinu Serafiotti un ceas febril petrecut într-un pat, încolo, ce-avea să-i dea Dumnezeu. Părerile lui despre viață și potrivirea faptei cu vorba, făgăduielile neobosite de daruri care-nțepeneau pe tarabele negustorilor și chiar jurămintele prea-nflăcărate pentru o credință pe care bănuia că nu prea avea el de gând să i-o poarte, îl scăzuseră-n ochii Agripinei făcând-o să-l privească drept bun și demn urmaș al lui Menelas Serafiotti, palicar al lui Ipsilanti, amestecat în țara lui în treburi nu tocmai curate, bucuros să i se piardă urma și cu-același prilej să facă pe eroul stabilit în Țara Românească, unde făcuse, nu se știe cum, în scurtă vreme stare – gurile-rele ziceau că din niște giuvaeruri furate-n Grecia de la o babă căreia-i administrase averea și-i făcuse și alt fel de servicii, giuvaeruri prefăcute-n bani prin mijlocirea unor diamantari olandezi, care cu-o mână luau și cu alta dădeau și care nu te vedeau, nu te-auzeau și nici tu pe ei – iar după o vreme, când lumea se săturase de clevetit pe seama lui, își încercase norocul, cerând de

nevastă o fată nici tocmai tânără, nici tocmai frumoasă, dar dintr-un neam care-i deschidea ușile tuturor caselor boierești ale țării. Boier Serafiotti, căci averea și-nsurătoarea-l boieriseră, ridica orice fustă care-l ispitea cât de cât (casa rămânând casă și nevasta-nevăstă), era om întreprinzător și cunoscător al tuturor tertipurilor din lumea asta, om cu care nu făcea nimeni vreun târg să nu iasă-n pagubă, isteț, plăcut la vorbă, bărbat în stare să sucească mintea oricui. Când un vânzător voia să-i arate cumpărătorului că i se părea o bătaie de joc prețul oferit de-acesta, spunea: «Dacă-i vorba pe-atât, atunci mai bine-l vând lui Serafiotti».

Agripina se gândea acum cât de bine semăna Dinu, fiul mezin, cu tată-său, Menelas. De unde pân-aci cusururile lui Dinu o-ntristau ca orice trăsătură rea pe care-o descoperi la o ființă foarte dragă, stârnindu-ți păreri de rău, dar neștirbindu-ți dragostea, acum, pentru prima oară, Agripina se uita la Dinu ca la un străin ale cărui pete nu-i mai erau dragi, asupra cărora nu-i mai venea deloc să-nchidă ochii. Aerul din jurul ei i se părea-mbâcsit și de-abia aștepta să se vadă afară și să respire lung.

— Pleci fără să mă săruți? Te-am supărat chiar atât de rău? o-ntrebase Dinu, cu voce mângâietoare, sărutându-i un zuluful de lângă ureche.

Agripina se uita la el ca la o marfă cumpărată seara, căreia la lumina zilei îi descoperi defecte.

— Dinule, țin să-ți mulțumesc pentru două lucruri: mai întâi, pentru că m-ai făcut să capăt iară chef de viață, apoi pentru că m-ai învățat că nu tot ce zboară se mănâncă.

— Și nu crezi că te-am învățat de bine?

— Ba da, ba da...

— Mi-ai spus-o ca pe-o-nvinuire.

— Îți mulțumesc înc-o dată, și-acum lasă-mă să plec.

— Când ne mai vedem? Săptămâna asta mai poți?

— Nu. Și nu ne mai vedem niciodată.

— Haide-hai, lasă vorbele-astea mari: când ai să te gândești mai bine la ceea ce ți-am spus ai să-mi dai dreptate.

— Ți-am și dat. Rămâi cu bine și Dumnezeu să-ți ajute!

— Agripina, glumești nu-i așa?

— Nu glumesc deloc. În viața mea, toate hotărârile-nsemnate le-au luat alții pentru mine; acum, am și eu prilejul să iau o hotărâre!

— Și crezi că-i cea mai bună?

— Nu știu dacă-i cea mai bună, dar bună este.

— Nu ți-e teamă să rămâi iar singură?

— Nu mi-e teamă de nimic.

— Agripina, te iubesc. Nu mă crezi?

— Te cred, dar câteodată oamenii nu-ți fac niciun bine cu dragostea lor. Eu aș fi vrut să-mi leg viața de tine, stând de-o parte, cum am stat și pân-acum, voiam să-ți dau tot, tu-mi dai fărâmiturile de care n-au alții nevoie. Mai bine să păstrăm fiecare ce-i al nostru și ne vedem fiecare de viața noastră.

Vocea calmă, fără intonări patetice, de femeie bătrână care trage-nvățăminte din multele-ntâmplări ale unei vieți întregi, îl făcuseră pe Dinu Serafiotti să creadă-n hotărârea Agripinei și să n-o considere simplă *querelle d'amoureux*^[14], când unul din parteneri vrea să-și verse focul ca să-și crească prețul sau ca să-nvioraze apele cam prea liniștite ale unei iubiri trecută de treapta primă a noutății.

— Rămâi cu bine.

— Și dacă ne despărțim, nici măcar nu mă săruți?

— De ce? fiindcă-așa scrie la codul manierelor, în caz de despărțire?

— Agripina, de ce te porți în felul ăsta? o-ntrebase Dinu, cu glas șoptit și-ntristat de-adevăratele.

— Mă port cum îmi vine, atâta tot. N-am vrut să te contrariez. Îmi pare rău.

Îi întinsese mâna, pe care Dinu o sărutase ceremonios.

Acasă, invocând o cumplită durere de cap, Agripina rămăsese toată ziua-n camera ei, cu perdelele trase, și plânsese până i se goliseră ochii de lacrimi și până ce sfârșită, adormise.

Dinu Serafiotti îi trimisese Tincuței un bilet printr-un aprod, spunându-i că treburi multe și importante îl făceau să vină acasă abia seara târziu. Trecuse și amânase cele două procese pe care le-avea-n ziua aceea, ciugulise niște mezelicuri într-o crâșmă unde mergea uneori să trateze câte-o afacere ori s-angajeze o pricină, băuse pe nerăsuflăte o ulcea de vin și se dusesese-ntins să joace cărți. Avea chef să facă praf ceva și, cum și la necaz era om chibzuit, făcea praf numai ceea ce răbda să fie-azvârlit și maltratată în fel și chip, putând naște iar din cenușă: banii. Se dusesese la madam Filtz, la care se jucau în fiecare zi cărți, afară de luna, și găsisese trei parteneri cunoscuți, alături de care se-așternuse la baccara. Se făcuse douăsprezece din noapte, azvârlea banii, ca de jaf, dar norocul se ținea scai de el. Își lăsase lefteri partenerii, îi curățase și pe alții, care se lipiseră pe drum la masa lui, se lehametisiseră toți de-atâta-ndârjire a norocului într-o singură parte, și pierzători și câștigător, pierzătorii jucând în dușmănie că doar de-or mai abate calea ghinionului și și-or mai scoate din pagubă, câștigătorul tot în dușmănie că doar doar o pierde, și-o mulțumi partenerii și s-o putea ridica de la masă ca un om de onoare, care n-a jucat la jecmăneală. Osteniți și rămași fără sfanți, bosumflați și arțăgoși, partenerii se ridicaseră de pe scaune, ziseseră un «noapte-bună» mormăit și dușmănos, refuzaseră invitația lui Dinu la un chef cu lăutari, și-și luaseră valea.

Dinu pornise spre casă agale, privind îndurerat cerul sticlos, luminat de-o lună plină și lăptoasă și frunzele copacilor atinse de fîizia ruginie-a toamnei.

Își dusesese meditativ o mână la piept, vârându-și degetul mare-ntre doi nasturi ai redengotei. Palma simțise umflătura pe care-o făcea-n buzunarul căptușelii punga doldora de bani; un fel de-nviorare trecuse prin trupul lui Dinu Serafiotti risipind tulbureala-ntristării de mai-nainte. Trebuia să recunoască-n sinea lui că dacă pornirea de prăpăd care-l mânase la madam Filtz ar fi izbândit asupra pungii lui și nu asupra pungilor străine nu s-ar fi simțit deloc mai răzbunat pe viață decât acum când cheful de distrugere și-l făcuse, rolul de bărbat care se desparte-l jucase, amărăciunea o băuse, o mistuise și-o prefăcuse-n simțământ de bună-stare nițel melancolizată, la drept vorbind, mai mult de-anoțimpul care predispunea la reverie decât de ultimele evenimente din viața lui.

Își bătuse ușurel pieptul redengotei și simțise cum zornăitul înfundat al paralelor îi strecoară-n vine o plăcută furnicătură ca după un vin roșu, uleios și-ncălzit atâta cât trebuie ca să-ți mângâie nările și cerul gurii, un vin bun băut la gura sobei. Se despărțise și de-Agripina Vălescu! Nu era nimic rău în asta, ba chiar dimpotrivă. Când lucrurile-ntre el și-o femeie ajungeau la o anumită intensitate – din partea femeii, se-nțelege – Dinu găsea de cuviință că nimic nu era mai sănătos decât s-o rupă, dar și-aici avea el sistemele și dichisurile lui. În primul rând, îi arăta femeii cine era ea cu adevărat, numărând păcatele care-i pătau reputația și sufletul, o umilea și-o făcea să sufere cât mai mult, plăcându-i s-o vadă vărsând râuri de lacrimi, târându-se și cerșindu-i îndurare față de mârșăvia ei de-a fi stricat inima unui bărbat așezat, iubitor și iubit de nevastă și de familie, și cerându-i printre suspine să nu se despartă de ea; el, fire tare, nu se lăsa niciodată-nduioșat de tertipurile femeiești și, plin de căință, revenind la demnitate și la respectarea moralei pe care numai din pricina acelei femei le terfelise, el se despărțea *en beauté*^[15]. Toate fostele iubite-i căutau, în lume, privirea, sperând să afle iertare-n ochii dragi și dacă acești ochi mai binevoiau să le-nvrednicească azvârlindu-le o căutătură, ele zâmbeau vinovat, ca niște păcătoase ce erau. Ce-i drept, niciuna dintre ele n-ar fi putut spune cu mâna pe cuget că nu-i făcuse ea primul semn de invitație la festinul amorului. Pe Agripina o putea-nvinui doar că se potrivise stăruințelor și dorinței lui, și-ar fi făcut-o, negreșit, dacă i-ar fi lăsat timp, dar ea se grăbise și-i stricase jocul. De plâns plânsese și ea dar nu destul ca să potolească pofta de lacrimi a lui Dinu Serafiotti. Pe ea ar fi vrut s-o vadă suferind cel mai mult, fiindcă pe ea o iubise cel mai mult. O iubise, cum știa el să iubească, o iubise și-o iubea. Nu-i trecuse niciun moment prin minte să dea cu piciorul vieții tihnite și-ndestulate pe care și-o-ntemeiasse cu Tincuța, și-n care bună parte din îndestulare Tincuței se datora, ei care știa să-și

administreze averea mai bine decât zece bărbați pricepuți la un loc, își ținea casa-n așa fel că nu i-ar fi fost teamă să-i deschidă omul ușa nici ziua, nici noaptea, ținea slugile la un respect cum nu se mai pomenea în zilele lor când slugile se obrăzniciseră fără măsură, cântărea banul ca un zaraf și nu risipea un capăt de ață, și știa să-și crească așa cum se cuvenea copiii. Pe deasupra, femeie-arătoasă, sprintenă la minte și la vorbă, cu-o limbă care, deși veninoasă din fire, miere se făcea când în joc intra vreun interes, pricepută să-nnoade și să păstreze relații, Tincuța era o nevastă cum trebuia, după părerea lui, să fie-o nevastă, și-n orice caz cum trebuia să fie nevasta lui, a lui Dinu Serafiotti.

Nu-i trecuse prin minte s-o lase pe Tincuța, dar i-ar fi plăcut s-o păstreze și pe Agripina sau măcar să se despartă *el* când ar fi avut *el* chef de despărțire. Îi era drag trupul ei tânăr, cu carne pietroasă și cu piele netedă, părul bălai cu zulufi neastâmpărați, fierbințeala buzelor cărnoase și roșii care știau să sărute, strânsoarea pătimașă a brațelor lungi și rotunde, ochii albaștri de pansea cu privirea lor deschisă și curată, făptura ei dreaptă, cuminte și tainică de ctitorită zugrăvită pe ziduri de lăcașuri sfinte.

Dinu oftase și-și trecuse mâna peste frunte vrând să-nlăture năluca bălană care se-ntorcea să-i tulbure sângele și sufletul. A doua zi, avea s-o caute și să-i dea punga de bani câștigați la cărți. Să vadă că nu e cârpănosul pe care-l crezuse ea. Până la Agripina, Dinu fusese-ncurcat doar cu femei măritate, căci măritișul era pavază tare pentru multe și de toate. Femeia măritată dacă rămânea-nsărcinată, să fie sănătoasă ea cu bărbatul ei, daruri nu putea primi că se vedeau și puteau stârni bănuială, iar într-un fund de sipet n-avea rost să pedepsească giuvaeruri, mătăsuri sau dantele, numai ca să se cheme că are un amant plin de galanterie. Agripina avea să primească bucuros. Cu părinții ei, dacă s-ar fi aflat în treabă să-i ceară socoteală de unde-i picase-atâta bănet, ajungea ea la o pace. Isteață cum era s-ar fi priceput când să scoată paralele la iveală. Și-apoi era femeie văduvă, ajunsă de minte, ce-atâta vorbă. A doua zi, avea s-o caute și să-i dea punga. Dar nu știu cum se făcuse că a doua zi și-n ziua următoare și multe alte zile-n șir toate treburile și toate daraverele de pe lume, neamuri de prin fundul țării, toate și toți parc-aveau cuvânt să cadă deodată pe capul lui. Împricinați cu pricini grele, pe viață și pe moarte, îl trăgeau de pulpane pe sălile tribunalului. Și vremea trecea. De banii-aceia nu se-atinsese, până-ntr-o zi, când Tincuța se dăduse cu părerea să mai zidească o aripă la conac și să mai ridice niște pătule. Încet-încet uită că banii ăștia-i fuseseră făgăduiți Agripinei. Avea să-i dea alții că doar nu erau însemnați. Avea să-i dea, dar nu-i dăduse. La urma urmei, ce să se omoare-atâta cu firea dup-o muiere care-i întorsese spatele. Era tânără, frumoasă, avea să găsească ea pe unul care să-i dea tot pe-atât, ba și mai mult.

Dinu și Tincuța Serafiotti n-apucară să facă de prea multe ori turul salonului și-n câteva acorduri apoteotice de vioară valsul se termină. Gazdele se ocupau de noii musafiri, cu care schimbau «politețuri», îmbiindu-i, în același timp, să le facă plăcerea să guste, oricât de sătul ar fi fost, și din felurile gazdei, că, vorba turcului, numai în casa dușmanilor să nu bei și să nu mănânci.

— În fața unor asemenea argumente n-avem ce face, zise Melina Mavros, întinzând o mână după un pahar de vin rubiniu, cu cealaltă făcându-i prietenește semn coanei Veta Krețulescu, «tușa» Veta, care, în veșnica-i rochie neagră, brodată cu mărgel, stătea cloșcă iubitoare lângă văduva lui Sache Poenaru, ocrotind-o cu ochi mângâietori, prezentând-o-n dreapta și-n stânga, mai mândră decât dac-ar fi zămislit ea, cu trupul ei slab și leșinat, asemenea frumusețe. «Dac-ar avea și cu ea folos pe cât a avut cu „nepoțelul”, n-ar fi rău», își zise Melina, zâmbindu-i cu-nțele coanei Veta și ducând paharul la gură.

Ienache, Dinu și Tincuța îi urmară exemplul, ultimii doi dându-le de dușcă.

Privirea Melinei căuta rochia *lavande* care dezlănțuisese-atâta sete.

Agripina îi salută pe toți patru cu o-nclinare din cap, rostind încet «bună-seara».

Cei doi bărbați se-nclinară sobru; Tincuța făcându-se că n-o vede, își căută ceva-n punguța de catifea mov pe care-o avea atârnată de mână, iar Melina, care nu cultivase niciodată o simpatie fierbinte pentru Tincuța, îi răspunse Agripinei un «bună-seara» lung, și-i zâmbi; apoi, cu glas nici scăzut, nici ridicat, dar atât cât trebuia ca să-l audă cei interesați, spuse:

— Cât e de frumoasă, și ce alură...

Ridică o mână subțire și expresivă și sugeră cu un gest elegant silueta care le-alunecase cu-o clipă mai înainte prin fața ochilor.

Socotind că-i făcuse Tincuței Serafiotti atâta neplăcere cât voise, trecu ușor și cu-aceeași degajare la un alt subiect de conversație.

Dacă n-ar fi venit împreună cu cutra de grecoaică, Tincuța și-ar fi luat bărbatul de braț, ar fi-njghebat niște scuze față de gazde, și pe-aci i-ar fi fost drumul, dar, așa, trebuia să tacă și să-nghită, ca să nu le dea satisfacție, pe de-o parte, grecoaicei, pe de alta, secăturii de Dinu, care, fără-ndoială, știa că ea știe că se ținuse – dacă nu s-o mai fi ținând și-acuma – cu curva asta bălaie și suavă ca un heruvim, și, mai ales, ca să nu-i dea satisfacție ăsteia din urmă, care-ar fi avut de ce-și râde când ar fi văzut-o dându-i-se-napoi din cale ca un iepure speriat. Bărbatu-său, oscilând între gândul cuminte care-i spunea să plece și cel suflat de demon, care-l zgândărea să rămână, ba și mai rău, stătea ținut locul. Dinu mai dădu peste cap un pahar de vin, sânge de porumbel, altă viță decât cel băut mai întâi. Amestecul celor două licori îl aduse-ntr-o stare de indiferență pigmentată cu oarecare curiozitate. «Ia să vedem, ce mai face amanta noastră după ce-a părăsit monahiceasca-i izolare», își spuse Dinu Serafiotti, pe fața căruia trecu un zâmbet ce logodea nostalgia cu ironia. «Fii bine crescut și n-o dezbrăca», își șopti iară în sine Dinu Serafiotti, dar, ca mulți alți gentilomi în asemenea situație n-ascultă sfatul cel bun. Se-apucă să descheie-ncetîșor în gând, plin de răbdare, nasturii mărunți care brăzdau spatele corsajului și un liman de făgăduințe începu să i se-arate într-o geană de carne fragedă ca un nor alb pe ceru-albastru-al rochiei. Mângâie cu podul palmelor sâni tari și-nalți. Vedeă fiecare gropiță și fiecare rotunjime a trupului de marmură trandafirie; la un moment dat, fără nicio vorbă, plecă-ncet de lângă nevastă-sa și se duse ca tras de-o ață, drept la Agripina, care, acum, în mijlocul unui grup de tineri, asculta o istorie hazlie, povestită de fostul ei partener de dans, tânărul negricios și subțirel.

Coana Veta Krețulescu, mereu cu ochii-asupra protejatei sale, deși-n conversație cu niște cucoane de vârsta ei, se desprinsese din colțul salonului unde se afla și-ncercă să-l abată pe Dinu Serafiotti din drumul pe care-o luase ca un smintit, strigându-l:

— Dinule, Dinule!

Surd la orice chemare afară de cea nerostită a Agripinei Vălescu, Dinu ajunsese-n fața acesteia, senclină scurt, o luă de mijloc și-ncepu să se-nvârtească-amețitor cu ea în primele acorduri ale unui nou vals, singuri sub privirile-admirative ale celor care nu știau povestea, și sub cele fulgerătoare de indignare-ale Tincuței, căreia nu-i venea să creadă-ntr-atâta nerușinare.

Crispată și albă la față, în primele momente Agripina nu-nceta să-și spună: «Dumnezeule, Doamne, martor îmi ești că n-am făcut nimic ca s-abat năpasta asupra mea. Dumnezeule, Doamne, martor îmi ești...». Se-ncordă și-ncercă să se desprindă din brațele care simțind împotrivirea o strânsesă și mai tare. Se gândi că dac-avea să danseze ca un stâlp avea s-atragă și mai mult privirile. Mai bine să danseze cum ar fi dansat cu oricare alt partener. La urma urmei, ce era atât de nemaipomenit în toată-ntâmplarea asta: o femeie dansa cu un bărbat, și-atâta tot. Se lăsă moale și firesc în brațele a căror strânsoare o cunoștea atât de bine și se gândi că cel mai bun lucru era să se bucure de plăcerea momentului. Dacă dansa, atunci să danseze. Simțea respirația precipitată a lui Dinu lângă ureche, iar obrazul lui cu favoriți lungi și aspri îi înfiora pielea. Își depărtă capul și-l privi rece-n ochii care-o sorbeau fără pic de tandrețe ori de duioșie.

Îl întrebă-ncet, cu o voce blândă și muștrătoare:

— De ce?

— Curva mea frumoasă, mi-e dor să-ți strivesc buzele și să-ți frâng oasele. În noaptea asta mă culc cu tine.

Vorbele-astea, rostite hotărât și pasionat, care până nu de mult i-ar fi tulburat și cele mai ascunse fibre și-ar fi făcut-o să se topească de dorință, acum nimeriră ca o scânteie-ntr-un pahar cu apă rece. Agripinei îi trecuse. Jarul se stinsese și sub cenușă nu mai mocnea niciun tăciune-n stare să stârneasă vreun nou prăpăd.

Când muzica tăcu și Dinu o conduse-n colțul salonului de unde-o invitase, Agripina se-nclină cu un zâmbet politicos ca și când Dinu ar fi-ntreținut-o-n timpul dansului despre mersul vremii sau despre mondenitățile la care-ar fi participat în ultima vreme, evocând cunoștințe comune.

Recomandându-i lui Ienache să mai rămână – ceea ce acesta făcu – dacă dorea și dacă nu era obosit, Melina se retrase. A doua zi aveau bilete la Teatru-ăl nou, la *Burghezul gentilom*. Juca Millo. Venea tot Bucureștiul, premieră de, și voia să fie «proaspătă».

Luându-și rămas-bun de la Tincuța și de la gazde, îi șopti grecește lui Dinu Serafiotti – care tocmai se-ntorcea din expediția lui argonautică – ceva care pe românește s-ar fi tălmăcit cam așa: «Bagă de seamă, Hera e-n duși răi». Dispoziția «Herei» nu reprezenta o surpriză și niciun motiv de-ngrijorare pentru consortul care, dacă s-ar fi sinchisit din cale-afară de fidelitatea conjugală și de umoarea generală a nevestei, multe nu le-ar fi făcut până-n ziua aceea. Dacă Tincuța știa de aventura lui cu Agripina cu-atât mai rău că se interesase de ceea ce n-o privea, iar dacă nu știa – cu atât mai bine.

— Ai fi putut să nu te dai în stambă *și-n public*; îi spuse Tincuța când se aflară din nou unul lângă altul, apăsând cu multă acreală pe ultimele vorbe.

— Cu ce *m-am dat în stambă*? ca să mă exprim la fel de elegant ca tine, o-ntrebă Dinu rece, jucând comedia omului mirat.

— Hai, lasă. Ai putea să te ții cu curvele-n taină și nu să faci pe măscăriciu-n lume!

— «Curvele» fiind cine?

— De pildă, dumneaei pe care-o țiiuși până mai adineauri în brațe.

— Cred că taică-tău s-ar întoarce-n groapă să te-audă cum vorbești de nevastă-sa.

— Un prost și el ca voi toți, iar *asta* o nerușinată.

— Ați despuiat-o de tot ce-a rămas de pe urma lui taică-tău, ați tuns-o ca pe-o oaie și n-a scos o vorbă. Ce rău îți face? Că trăiește?

— L-a plâns pe tata de s-a prăpădit și pe urmă s-a consolât cu ginerele.

— Aș fi curios să știu cât m-ai plânge tu pe mine, dac-aș muri, zise Dinu, făcându-se că n-a auzit partea a doua a frazei patetice a nevesti-sii.

La aceste vorbe, Tincuța-i întoarse spatele dorind din toată inima să rămână pe loc văduvă. «Dumnezeii lui de venetic, iar eu ce dobitoacă!».

Dinu știa că cel mai bun lucru pe care l-ar fi avut de făcut și el și Tincuța ar fi fost să se ducă degrabă acasă, terenul cel mai indicat pentru descărcarea fulgerelor domestice, dar mai știa că inițiativa plecărilor de la și-ntoarcerilor la domiciliu îi aparținea Tincuței, iar dacă, într-un moment ca acela, când Tincuța era cu țâfnă, ar fi cutezat să deschidă gura și-ar fi aprins și mai dihai paie-n cap. Tincuța, când avea draci, nu-și afla liniște până ce nu-i descărca-n locul unde se deșteptaseră din somn și-asupra celui care cu voie sau fără voie-i zgândărise; deci Dinu aștepta acum plecarea necuraților din trupul nevesti-sii pe calea lor bătătorită, care trecea fără greș prin gură.

Asta era și nu-i rămânea decât s-aștepte. Prea mult n-avea să aibă de-așteptat, căci Tincuța, ca omul care a luat o hotărâre și care nu-și află odihnă până ce n-o duce la-ndeplinire, își făcea planuri de câteva clipe, unul după altul, care însă, fără deosebire, căutau să afle pretext s-o-mpingă spre-acel colț al salonului unde se afla Agripina de vorbă cu coana Veta Krețuleasca și cu altă lume. Rozându-și zăbala și pierzând bruma de control care-o ținea pe loc, Tincuța se trezi trasă de ață spre colțul acela. Cu un chip de lunatic care nu știe unde-l poartă pașii, Dinu-și urma nevasta, neștiind să spună dacă mai mult speriat sau mai mult dornic de schimbare, fie ea și-un scandal din care n-avea să se-aleagă nimic de Doamne-ajută, ci valuri într-o băltoacă, pe care martorii aveau să le ridice o zi-două la-nălțimea talazurilor de ocean, până ce vreo nouă «furtună» avea să se iște-n salonul altei case. Cu gâtul încordat, călcând țanțoș, ca un cal de manej, Tincuța se opri-n fața grupului în care se afla oaia râioasă căreia tare i-ar mai fi-ntors pielea pe dos dacă i-ar fi stat în puteri. Tăie zumzetul de voci cu un «bună-seara» scurt și ascuțit. Toată lumea dădu cam nedumerită din cap și-ngână fiecare-n legea lui un «bună-seara» care părea o bâlbâială

față de cel de casă roșie mai înainte.

— Ce mai faci, coană Veto? Întrebă Tincuța, privind-o pe Agripina de sus și până jos de parc-ar fi vrut s-o cumpere și necatadicsind să-i azvârle o privire nici măcar cu coada ochiului Vetei Krețulescu a cărei soartă o-ngrijora atât de mult.

— Bine, Tincuțo, mulțumesc de-ntrebare (îi răspunse coana Veta cu glasul ei cel mai dulce și mai duios, trăgând nădejde că doar i-o abate conlocutoarei gândul dintâi), bine, mulțumesc de-ntrebare, dar mata? Întări ea politețea, trăgându-și sufletul și-așteptând un răspuns, fără culoare, ca-ntre oameni de lume.

— Bine, coană Veto, bine. Am ieșit și eu în lume, am zis c-ar fi bine să-mi mai veselesc și eu inima, că dacă văduvele nici nu-și îngroapă bine bărbații și petrec, eu care nu sunt decât fiică rămasă fără tată de ce n-aș petrece și eu și nu m-aș veseli?

«Alt inel nu mai are, nemernica, decât inelul meu», gândi Agripina și-și mușcă limba, hotărâtă să nu scoată niciun cuvânt. Se gândi că dacă pleacă, e-un semn de lașitate, iar dacă rămâne se lasă descoperită față de cine știe ce alte atacuri mai directe și mai grosolane. Mai bine să fie considerată iepure fricos decât să primească săgeți cu venin, drept care făcu un pas înapoi și dădu să se-ndrepte către alt colț al salonului, dar manevra ei nu scăpă Tincuței care nu era vânător să lase prada să-i scape.

— Încotro, Agripino? Sau poate nu-ți place societatea noastră? o-ntrebă Tincuța cât putu de ironic, arătându-l cu un gest larg pe Dinu, care-mpietrise cu o cupă de șampanie-n mână.

— Bună-seara, doamnă, spuse Agripina cu un glas pierit, și oprindu-se din drum.

— Poate societatea *mea* te supără, c-a lui bărba-tu-meu se pare că-ți place și-ți priește.

Agripina, hotărâtă să-și muște limba, mai înghiți o dată-n sec, dar simțind cum o biruie o năvală de sânge-n cap și-n mâini, care se cerea tălmăcită-ntr-un fel, și nemaiputând să se țină, cu tot gândul ei bun de la-nceput, se trezi spunând cu glas tare și rece:

— Da, doamnă, și ce doriți? Vreți despăgubiri materiale fiindcă vă-nșeală bărbatul?

«Dacă e vorba să-mi fac nume rău, măcar să știu pe ce».

De data asta, Tincuța fu cea care-nghiți-n sec și oricât își munci mintea nu găsi altceva să-i spună decât:

— Să-ți fie rușine.

— Rușine? mai degrabă am remușcări c-am luat pâinea de la gura unor copii nevinovați și-a unei biete neveste, și orfană pe deasupra.

Dintr-o dată, privirea ei învinatețită și-nrăită se-ntoarse către Dinu pe chipul căruia se citea mulțumirea bărbatului pentru care se-ncaiera două femei.

— Rușine să-ți fie, măgăriță fără obraz, își spori Tincuța argumentația.

Netulburată de-această ultimă apreciere a fostei ei fiice vitrege, Agripina-și aținti-ntreaga atenție asupra lui Dinu, și ca și când s-ar fi aflat singuri între patru pereți, conștientă că se poartă nerușinat, dar neputând înăbuși râca împotriva bărbatului pe care-l iubise și care nu ridica un deget s-o apere, lepădându-se de ea printr-o tăcere-ncăpățânată și disprețuitoare, i se-adresă cu un glas în care se-mbina duioșie, dispreț, auto-dispreț și ironie:

— Dinule, dragul meu, să-ți trimit diamantele și toate darurile-acelea acasă ori vii tu să le iei? Gândește-te și dă-mi răspuns într-o zi-două.

Găsind că-și îndeplinise pe de-a-ntregul misiunea față de fosta ei familie, se-ntoarse către gazde cărora le venea să se piște ca să-și dea seama dacă visează au ba, și către coana Veta Krețulescu, coana Veta, căreia i se lungise și mai rău capul și i se zburlise până și părul din negul ei boboșat de lângă nara stângă, se-nclină și zise:

— Rog cinstitele gazde și pe matale, coană Veto, să mă iertați de supărarea pe care v-am făcut-o. Încă o dată, iertați-mă.

Fără s-aștepte răspuns, se-ndreptă cu pas potolit spre ieșire. Avea un mers de fată cuminte și la locul

ei, intimidată nițel de prima sa ieșire-n lume.

După ce-și reveniră cât de cât din uluiala-n care-i lăsase-ntâmplarea asta, care tocmai într-o casă cinstită ca a lor trebuia să se petreacă – Doamne ferește! – gazdele-alergară la taraf și porunciră de grabă un valț, ca să n-aibă timp să se lățească vorba-n cele patru colțuri ale salonului.

Profitând de-nvălmășeală, Tincuța-i suieră printre dinți lui Dinu: «Hai acasă!». Amândoi își făcură loc pe lângă ziduri spre ieșire, iar când se văzură-n capul scărilor, o apucară-n jos ca fugăriți de lupi. Tincuța puse dușmănos un picior pe scărița trăsorii, săltându-și poala rochiei cu un gest lipsit de eleganță și de dorința de-a fi elegant, ignoră mâna-ntinsă a lui Dinu care voia s-o ajute, manifestându-și astfel participarea la nenorocirea comună, dădu un ghiont lui Ghiță, care dormea pe capră și porunci răgușit: «Acasă!».

Pe coana Veta Krețulescu, pălită-n moalele capului de vorbele neașteptate care ieșiseră din gura protejatei sale, o apucase-un tremurat din fâlci, «Doamne ferește de n-ar fi dambă», un țiuit și-o vâjâială-n tâmpile care o-mpiedicau să judece și să hotărască ce-avea de făcut. Când se dezmetici cât de cât, fără să mai cântărească dacă și cât sărise Agripina peste cal, primul gând fu s-o găsească pe bezmetică și s-o ducă teafără la casa părintească de unde-o luase și care se găsea la preț de-o jumătate de ceas de mers agale de locul unde fuseseră poftite.

Brusc înfiorat de-ntâmplarea atât de insolită într-un salon unde se-așteptase ca totul să fie mediocritate și plictiseală, Ienache simți un chef de mișcare-n aer liber, drept care-și făcu drum spre gazdele rămase-nțepenite-ntr-un colț cu aerul speriat al omului care așteaptă dezlănțuirea unei catastrofe, își luă rămas-bun, aducându-le din toată inima elogiul pentru soareaua lor elegantă, nepomenind niciun cuvânt de incidentul de mai-nainte, încât izbuti să le mai dea curaj bieților oameni, care-și descrețiră frunțile și-și întinseră buzele într-un zâmbet plin de recunoștință.

— Boierul tot boier, ziseră-amândoi într-un glas și-ntr-un oftat admirativ.

— Să te ducă Gore pân-acasă, tușă Veto? i se-adresă Ienache mătușă-sii, coborând două trepte-naimea ei și-ntinzându-i mâna s-o ajute.

— Mai bine s-o luăm spre casa Văleștilor, că mi-e grijă de zvânturata aia de fată, că nu știu cum să-i mai zic. Să-mi facă ea mie una ca asta!

— Dumitale? Dumitale ce ți-a făcut? Tincuța însă o s-o țină minte toată viața. Acum, în pat cu una să-l prindă pe Dinu și cred că zice «pardon» și-nchide ușa-n-urma ei. Du-te cu Gore-acasă și lasă că o iau eu pe urmele oiței matală rătăcite că prea departe n-a putut ajunge.

Rămas singur, Ienache zâmbi gândindu-se ce haz avea să facă Melina a doua zi la auzul istoriei de pomină la care putea să-i pară rău că nu fusese martoră, mai ales că n-o avea prea mult la inimă pe Tincuța și, la drept vorbind, nici pe Dinu Serafiotti. După câte-i cunoștea, Melinei i se părea că se purtau ca niște parveniți speriați de binele care-a dat peste ei și ne'ncrezători în el, veșnic urmăriți de teama sărăciei care-ar putea să-i ajungă din urmă și, de-aceea, meschini de și-ar fi mâncat de sub unghie, că n-ai fi zis în vecii vecilor despre ei c-ar fi avut pic de sânge boieresc în vine, nici strecurat prin contrabandă.

Cu văduva lui Sache Poenaru se purtaseră, după cât se zvonise-n târg, mai rău ca niște precupeți, iar astă seară, Tincuța-ntrecuse orice măsură, lăsând să se vadă că sub ifosele de cucoană și sub educația de netăgăduit pe care-o primise de la răposaii ei părinți, oameni de lume și de omenie, zăcea un suflet de țăță. Cât despre tânăra văduvă, nici cu ea n-avea de ce să-ți fie rușine. E drept c-avea stil. Cu toată obrăznicia, nu fusese deloc vulgară. Când ești frumos nimic nu-ți stă rău, dar parcă totuși, într-o casă străină, oricâte iertăciuni și-ar fi cerut față de gazde nu s-ar fi convenit. Dar bine-nțeleș n-ar fi făcut niciodată ce făcuse doar în calitate de amantă a unui om însurat; era limpede că-i plătise-o poliță fiicei fostului ei bărbat. Oricum ar fi fost, dacă te uitai la făptura ei de înger, coborât din zugrăveala unei biserici, n-ai fi crezut-o-n stare să doboare doi iepuri dintr-un glonț, căci nu se putea spune că, din schimbul de idei dintre cele două doamne, Dinu Serafiotti ieșise mai puțin boțit decât nevastă-sa. La urma urmei, ce fusese viața Agripinei de pân-acum? Ienache nu se putu-mpiedica să n-o asemene cu-a lui.

Și boier Sache Poenaru fusese om învățat, rafinat, umblat, prin lume, cu mult *savoir vivre*¹⁶ și, pe deasupra, om de treabă și la locul lui, în ciuda unor bizarerii ca aceea de-a-și fi tocat averea-n chipul în care și-o tocasse și ca aceea de-a fi vorbit, fermecător și interesant, dar parcă nițel prea mult. De când se văzuse bun-stăpân pe-averea părintească și pe-a nevestei celei dintâi, Sache Poenaru n-avusese liniște până ce nu le tocasse pe călătorii costisitoare-n care-și îngăduise toate fanteziile, uneori fantezii de nabab, și pe lucruri frumoase, rare și de preț, ce e drept, dar plătite cât nu făceau, între el și vânzător aflându-se totdeauna unul sau mai mulți samsari împărătește răsplătiți, boier Sache ne-înțelegând să-i fi fost nimănui osteneala degeaba și mai ales cuiva care-ți atrăgea atenția asupra unui lucru, uneori unic în lume. Astfel, moșiile boierului Poenaru se-mpuținaseră pe măsură ce casa lui cu douăzeci de odăi, afară de-ale slugilor, se umpluse de covoare persienești, căci ele erau slăbiciunea lui de căpetenie, de vase de argint, de aur și de alamă, pântecoase și-mbietoare la privit ca o toamnă mănoasă și caldă, înalte și subțiri ca un trup de fată mare, cu anse cizelate, ca niște brațe fine poleite de soare, sprijinite delicat pe șolduri suple, așezate sus, vase-ncrustate cu zmalțuri colorate palid alternând cu pietre colorate intens, vase pe care stăpânul le privea cu drag, ceasuri întregi, și le mângâia cu grijă și cu blândețe ca pe niște vietăți adorată. Mobilele nu erau cu nimic mai prejos ori mai puțin felurite-n casa Poenaru, acolo-ntâlnindu-se-n pace și frăție Orientul sidefat, cu dantelele lui de arabescuri și de metale ciocănite ori filigranate, și Occidentul, cu-mbinările lui de linii drepte și de curburi rafinate îmbrățișând aerul cu tandrețe, istmuri rotunjite și odihnitoare, complicate cu dansul intarsiilor mărunte, în ghirlande nesfârșite de pastorale sau de amorași, în care gălbuiul lemnului de trandafir se insinua în șocolatiul acajuului, sau în sobrietatea rece-a abanosului, în care emailuri suprapuse cu migală reproduceau tablouri ajunse celebre ori striatiile unui solz de pește, ori transparența diafană a unei aripi de fluture, ori măiestrita îmbinare de culori și gingașa alcătuire a unei pene de pasăre.

Tapiserii amintind fastul întunecat al unor împărății stinse, dinspre Soare-Răsare, ori cuprinzând magia unor simboluri milenare ale aspirației spre fericire, spre purificare și spre perfecțiune, ori dorința eterată a cufundării-n neființă, obiecte menite uneori mai mult să materializeze o stare de spirit decât să fie o expresie a confortului se-ntâlneau cu semenele lor din cealaltă parte a lumii, în care zeii se străduiau să semene cât mai mult cu creaturile lor, în care dorința de posesiune și de trăire senzuală erau principalele țeluri ce-și aflau întruchipare-n acest gen de obiecte de artă, pe suprafețe mari, desfășurate mai ales în lățime, în care personaje legendare jucau roluri predestinate, cu gesturi emfatică, menite să-nmărmurească privitorul într-o poză la fel de emfatică, toate acestea acopereau aproape-n întregime pereții casei.

Pe jos, cu ciucurii aliniați, ocolite cu grijă, se răsăteau spre vedere și spre pipăire covoare lucioase, cu stilizări savante, paradisuri de lujere-ntortocheate-n jurul unor păsări existente sau închipuite, printre toartele unor vase pline de mister ori printre versete din Cartea Sfântă, care-ndemnau omul la trai cumpătat și la viață lipsită de patimi, îndemnuri pe care nu se găsisse nimeni să i le tălmăcească boierului Poenaru care, de altminteri, le-ar fi putut afla, cu mici deosebiri, și din vorbele strămoșilor lui, nu numai din limba Profetului, dacă i-ar fi fost domniei-sale aminte să umble după vorbe înțelepte, și să se potrivească lor.

Dar ceea ce nu-l dăduse niciodată afară din casă pe boier Sache Poenaru fusese tocmai înțelepciunea. În prima tinerețe jucase cu patimă cărți preț de-o jumătate de moșie; preț de altă jumătate răsăfășe cu giuvaeruri, cu mătăsuri și cu dantele o tânără actriță dintr-un neam de boieri ajunși la sapă de lemn tot de pe urma unei chibzuințe așijderea celei a boierului Sache. Sache Poenaru tocasse, într-un timp moderat cantindere, cu investiții de acestea «pasionale», o avere care cuprindea mai multe sate. Își dădea seama totdeauna că ceea ce făcea nu era ceea ce-ar fi trebuit, dar știindu-se nestatornic, trăgea nădejde că fiecare nouă patimă ușor îl apucase, ușor avea să-l părăsească, fără a-l prăda cu totul. Pe lângă asta, Sache Poenaru mai era-ncredințat că tot ce cumpăra era adevărat chilipir și că numai să-și fi pus în gând să vândă vreuna din minunățiile lui și-ar fi luat pe ea măcar de două ori pe cât dăduse. Nici când – afară

de-un petec de vie cu-o colibă de pândar și de casa din oraș – nu-i mai rămăsese nimic, iarna făcându-se foc în casa-muzeu doar într-o odaie și-n bucătărie, pe sponci și-acolo, nici atunci Sache Poenaru nu se ndura să se despartă de odoarele lui, după spusa unora, bătut poate și de gândul că nimeni nu i-ar fi dat pe-un lucru, oricât de frumos ar fi fost el, banii pe care dumnealui îi azvârlise cu ochii-nchiși. Boier Sache apucase să-și mărite cele două fete înainte de moartea primei lui neveste, cam la jumătatea osteneții de-a-și părădui averea. La un an după ce nevestă-sa se mutase-n rândul dreptilor, bărbat chipeș, dornic să-și trăiască viața și mai ales să aibă cu cine să iasă-n lume, odihnit de oftatul și de plânsul nevestei față de chipul cum administra el bunurile moștenite de-amândoi din moși-strămoși, socotind că văduvise destul pentru a nu-ncălca buna-cuviință, boier Sache se-nsurase cu Agripina Vălescu, fata mai mică, între cinci fete, a unui boiernaș scăpătat, bucuros să urnească și ultima piatră din casă, căreia afară de câteva rânduri de pat, de câteva prosoape, de câteva fețe de masă și de niște hăinuțe purtate măcar de două surori mai mari, de-un ceas de aur cu lanț și de-un creion de aur – un dar de la o mătușă bogată – n-avea ce să-i dea de zestre. Și-așa, la patruzeci și șase de ani, boier Sache Poenaru se aflase-nsurat cu Agripina Vălescu, bălană cu ochi albaștri, cu oase delicate ca de porumbel, învelite-n carne pietroasă, toată numai zâmbet și numai gropițe-n obrajii pârguiți, umbriți de zulufi rebeli care se desprindeau din cocul ridicat cuminte-n vârful capului, ca un fel de cozonăcel pufos și auriu, în chip de suav turn de pază asupra unei făpturi care părea zidită din polen. La cei paisprezece ani câți avea, Agripinei nici prin gând nu-i trecuse că boier Sache Poenaru n-ar fi fost cea mai potrivită partidă pentru ea, de vreme ce oameni cu judecată, ca părinții ei și ca boier Sache-n persoană, socotiseră că așa era bine, mai ales că de cealaltă parte a balanței nu atârna vreun alt pretendent care să-i îngreuneze alegerea. Și-apoi, cunfățișarea lui de bărbat îngrijit, mirosind a săpunuri fine și-a rufărie proaspătă, cu vocea lui melodioasă și-nvăluitoare, cu privirea care știa să se-aprindă și-apoi să se-nmoaie și să mângâie, cu gesturile largi ale mâinilor elegante din care-așteptai să zboare porumbei și să țâșnească panglici colorate, boier Sache Poenaru ar fi putut face impresie și-asupra cuiva mai dedat cu ale lumii decât Agripina Vălescu. Dacă la paisprezece ani, câți avea-n momentul căsătoriei, înflăcărarea n-ar fi trecut drept dragoste, s-ar fi putut spune că Agripina-l iubea pe Sache Poenaru. Ce e drept, boierul nu precupețise nimic pentru a intra-n voia unei imaginații juvenile feminine din care nu lipsea Făt-Frumos venit pe-un cal negru-nspumat s-o răpească pe aleasa inimii lui. Făt-Frumos ușor de convertit într-un personaj mai pașnic, îndrituit prin lege cu numele de soț, sosit pe căi mai bătute, cum ar fi fost o caleașca elegantă plină de ghirlande și trasă de bidivii focoși, stimulați de plesnetul biciului, destinat mai cu seamă să sporească atmosfera de sărbătoare a alaiului nupțial. Boier Sache Poenaru, deși pe drojdie cu punga, și destul de vârstnic pentru un mire, și văduv pe deasupra, nu-nțelese că pentru-asemenea motive, cu mare greutate-n ochii altora, să-și lipsească mireasa de vreunul dintre onorurile cuvenite unei copile căreia i s-ar fi potrivit de minune Făt-Frumos. Boier Sache se-ngrijise până-n cele mai mici amănunte de regisarea spectacolului în care el și Agripina aveau să fie actorii principali. Cu mâna lui căptușise cu tafta groasă purpurie caleașca în care aveau să se-ntoarcă de la biserică, o dată cununați, și tot cu mâna lui bătuse-n cuișoare ghirlandele de garoafe albe de pe marginea coșului lăsat al caleștii, ghirlande care coborau până la scară și urcau până la scaunul vizitiului. El se-ngrijise, cu dărnicie, de lumânările albe care să bucure și să-mbuneze toți sfinții din biserică, de florile-așezate cu pricepere-n vase mari de aramă, în fața ușilor împărătești și la altar, de covorul lung de pluș roșu pe care să pășească mireasa și tatăl ei când aveau să coboare din caleașca și să se-ndrepte spre lăcașul sfânt. Șase preoți imploraseră binecuvântarea cerului pentru «tânăra» pereche, valuri de șampanie, de vinuri, de mastici și de coniacuri udaseră mâncărurile bogate și rafinate ale ospățului de nuntă. Protestele celor două fiice ale lui, femeii la casele lor, cu copii, ale ginerilor, ale fraților și-ale cumnaților nu-l clintiseră pe boier Sache Poenaru din hotărârea de-a-i face Agripinei o nuntă ca-n povești. În ziua cununiei, mândru de pregătirile pe care le socotea pe măsura strădaniei și-a așteptărilor, mândru de sine și de mireasa lui cu obraji de piersică strălucind sub dantela de Bruges, ce cădea-n volane vălurite peste părul auriu, mândru până și de vremea blândă și de cerul pur

al zilei de-nceput de octombrie, boier Sache Poenaru pășea firesc și elegant în redengotă neagră, abia bănuind o mână mică și pufoasă care purta pentru prima oară mănua *glacé* și care odihnea ca o pasăre timidă pe brațul lui. La sfârșitul slujbei, când mirii urmau să se sărute, boier Sache se-nclinase-adânc și-și apăsase buzele peste mănua albă care strângea descumpănită marginea vălului de mireasă. În momentul acela, chiar și cei mai răuvoitori invitați n-ar fi putut privi cu ironie acest cuplu.

Cât se potrivea Agripina cu Sache Poenaru? El, Ienache, oare cât se potrivea cu Melina? Dacă Melina ar fi murit, Melina care-avea grijă de tot, l-ar fi lăsat ca pe-un orfan. La fel o lăsase probabil și Sache Poenaru pe Agripina care – de vreme ce nu se vorbise în niciun fel despre ea cât îi trăise bărbatul – fusese firește femeie cinstită, căci cine-și pierde vremea să vorbească despre viața lipsită de picanterie a unei ființe atât de lipsită de imaginație – iar după ce rămăsese văduvă, trăise cât trăise, o nimica toată, în umbra lui Dinu Serafiotti, ceea ce dovedea că fusese mai departe femeie la locul ei, căci celelalte fac ele ce fac și nu se lasă până nu ies ca păduchele-n frunte. Astă seară o ajunsese obida. Făcând aceste socoteli în timp ce pășea agale, fluierând un vechi cântec franțuzesc, bine dispus fără să știe din ce, Ienache o ajunsese din urmă pe Agripina, care mergea-n pas de plimbare, ținându-și cu-amândouă mâinile pelerina lipită de piept și suspinând încet, cu fața scăldată-n lacrimi. Ienache-și pierdea totdeauna cumpătu-n fața cuiva care plânge. Merse câțiva pași buni alături de Agripina, până să-și ia inima-n dinți și să-i spună cu glas tremurat:

— Sărut mâinile, doamnă Poenaru.

Deși nu era deloc întristat, îi venea să plângă de-a binelea, dintr-un fel de duiosie, de prea plin și chiar de-ncântare, încântare pentru cerul ca o imensă cupolă senină, bătută cu țințele-aurii ale stelelor și pentru starea asta de-mpăcare lacrimoasă care-l făcea să se simtă generos, curat și bun.

«Păstrează-ți firea și nu te zmiorcăi ca o midinetă!», se-admonestă-n gând Ienache.

Agripina, care pân-atunci nu-l învrednicise cu nici o privire, dădu din cap în chip de răspuns, cu un gest trist de copil pierdut și lovit de toate nenorocirile.

În toată zăpăceala de care era cuprins, lui Ienache i se opriră ochii asupra mâinilor albe și pufoase, care stăteau pașnice peste marginile pelerinei, fără să trădeze nimic din zbuciumul Agripinei, niște mâini pe care nu se citea niciun gând, pe care viața nu lăsase nicio pecete. Ce departe erau de mâinile fine, expresive și nervoase-ale Melinei.

— Îmi dați voie să vă conduc?

Agripina făcu un gest cu capul și dădu și dintr-o mână în semn de negație.

— Am să merg în urma dumneavoastră, ca să nu fiți singură. I-am făgăduit tușii Veta.

La propunerea asta, Agripina dădu semn de-ncuviințare. Între timp, încetase să suspine, dar, în starea-n care se afla, orice subiect de conversație cu Ienache Krețulescu, pe care-l văzuse de două-trei ori pân-atunci, i se părea greu de-ncropit, și mai ales fals. Și pe asta ce-l apucase filantropia așa deodată sau poate-și închipuia că după-ntâmplarea de-astă seară avea să-și pună felinar la poartă? Dinu-i fusese dascăl bun: îi tăiasse aripile din carne. Abia după ce se-ncheiase istoria lor își dăduse ea seama că viața cu Sache Poenaru fusese un fel de călătorie pe-un nor și că dacă ar fi apucat bătrânețea lângă răposatul, ar fi murit, în multe privințe, proastă. Deși-n momentele-astea de parapon nu-i păsa de nimeni, își suflă nasul cu cât mai puțin zgomot, fiindcă Ienache Krețulescu o fi avut păcatele lui – că cine nu le are – dar față de ea nu se făcuse cu nimic vinovat ca să-l pedepsească o dată-n salonul oamenilor ăloră – la gândul ăsta îi roșea și părul de rușine – altă dată acuma cu fața asta roșie, cu ochi umflați și cu nas boboșat, urâtă ca la vărsatul de vânt, și pe deasupra să-și mai sufle și nasul ca o goarnă. Preocupată să-l menajeze pe Ienache Krețulescu, și-ncercând să-și amintească locurile unde-l mai întâlnise, ajunsese pân-aproape de casă, când deodată-și aminti de coana Veta, care-și pusese obrazul pentru ea și-o adusese-n casa oamenilor ăstora, iar ea...

Bocise și slăbise de nemâncare și de inimă-rea, tânguindu-se-n sine-și după ce pierduse despărțindu-se de Dinu – și nu era puțin lucru la vârsta ei, mai ales că pentru prima oară cineva o făcuse să-și iasă din

minți – până-ntr-o zi când, trezindu-se după un vis în care se făcea că Dinu o scuipa și-i zicea «piei din fața mea, femeie de nimic», cu-o umoare neagră, de parcă visul s-ar fi ntâmplat aievea, se-așezase pe marginea patului, cu picioarele goale, botoasă și cu părul vâlvoi și-ncepuse să se moralizeze: «ei, fir-al al dracului!». Imprecăția nu se-adresa cuiva sau vreunui lucru în special, ci-ntregii ei situații. La douăzeci și patru de ani avea să-și pună ștreangul de gât ca se despărțise de-un grec cărpănos de și-ar fi mâncat și de sub unghie, după ce un an și ceva numai că nu se prăpădise fiindcă-și dăduse duhul un babalâc – pentru prima oară numele răposatului boier Sache era-nsoțit de-acest epitet (Doamne iartă-mă!) – care-o lăsase cu curu-n pulbere de mult ce-o iubise, că mai aveau dreptate și oamenii când ziceau că dragoste-dragoste, dar ce-avusese de lăsat tot fetelor lui le lăsase iar ei îi lăsase-amintiri. N-avea de ce să-și pună ștreangul de gât nici după unul, nici după altul. Dumnezeu să-l ierte pe unul, iar pe celălalt, pe celălalt putea să-l ia și dracu, ce-i mai păsa ei! Acum, că-i trecuse și de unul și de altul, era timpul să-și bage mințile-n cap și să-și facă un rost în lume. Mai întâi și mai întâi, trebuia să iasă-n lume, căci o apucase-o poftă dușmănoasă să se-arate, să fie privită și să privească, se săturase de țeale mohorâte și de trăit ca o cârtiță ca să nu-l dea-n vileag pe Dinu Serafiotti și să nu-i strice casa. Apoi, trebuia s-ajungă la o-nvoială cu modista bătrână, să-și câștige pâinea, să se mute din casa părintească, în care i se urâse de oftaturi cu tâlc, de priviri îndurerate și resemnate. Zică cine ce-o vrea. Iar dacă e vorba ca o femeie să aibă-un nume rău, atunci să-l aibă cât mai rău, căci asta stârnește curiozitatea bărbaților și cine-știe... că niciun cal cât de bun din grajd nu se vinde, trebui' scos în târg și făcută zarvă-n jurul lui. Geambașul bun de gură-ți vinde-o gloabă ca pe-un cal arăbesc! Coana Veta Krețulescu să trăiască! Față de ea n-aveai de ce te rușina, coana Veta era mai de taină și mai cu-nțelegere ca un duhovnic. Agripina se spălase și sembrăcase-ntr-o fugă și-o luase la picior spre casa coanei Veta ca mânată de mari și grabnice nevoi. Luându-și în dinți inima care-i bătea ca o tobă, îi spusese dintr-o suflare coanei Veta c-ar fi vrut să mai iasă și ea-n lume, că i se urâse să tot stea huhurez în casă, numai cu ai bătrâni.

— Agripino, zisese coana Veta, răsucindu-și firele aspre și cârlionțate ale negului din colțul stâng al gurii, n-ai vrea să te măriți, fata mamei?

— Cu cine?

— Cu un văduv, om bun și la locul lui, fără viții și fără copii.

— Câți ani are?

— Păi, să tot aibă la patruzeci, patrujdoi.

— Nu vreau, coană Veto, nu mai vreau.

— Agripino, mamă, frumoasă ești de pici, dar de, se mai uită omul să mai ai și ceva la teșcherea.

— Știu, coană Veto, știu. Prima oară m-au măritat ai mei și n-am de ce mă plânge. Dar eram un copil, nu știam ce-nseamnă... nu știam de nici unele.

— Iar acum ai aflat, zisese coana Veta și-o privise cu-nteles. Dacă pe lumea asta ar fi numai dragostea, ar mai fi cum ar mai fi, dar omul trebuie să-și facă un loc în lume.

— Dac-o fi să mi-l fac cu cine mi-o plăcea, bine, dacă nu, mai stau și singură.

— Bine, Agripino, în lume vrei să ieși, în lume te scoate coana Veta, și pe urmă om mai vedea noi.

— Iartă-mă, coană Veto, era să plec și uitasem să-ți dau o chisea de dulceată de nuci verzi împănate cu lămâie, făcută de mine. Dulceața o făcuse altcineva, dar, ca să justifice unsul osiei la un obraz subțire ca al coanei Veta, Agripina avea nevoie de-un argument duios și elegant, ca cel de-acum.

Peste zece zile de la această întâlnire de afaceri, îmbrăcată-ntr-o rochie de satin ca levănțica, fără altă podoabă afară de-o ghirlandă de trandafiri mărunți cât unghia, galben-deschis, făcuți de mâna ei, înconjurându-i decolteul ce s-ar fi categorisit ca nici prea-ndrăzneț, nici prea cuminte, Agripina, plutind – n-ar fi știut nici ea să spună dacă mai mult de emoție decât de bucurie – pășea pragul unei case de negustori, în care se dădea o mare petrecere cu lume multă și, ca oriunde era multă, și-amestecată. Negustorul și negustoreasa se-arătaseră bucuroși s-o poftască pe Agripina, pe de-o parte, ca s-arate că erau oameni de omenie, care nu uitaseră târgurile deloc păguboase făcute pe vremuri cu boier Sache, pe

de alta, fiindcă văduva era frumoasă, nurlie și cocoană.

«Ce-o zice biata coană Veta, despre mine?!», și-o apucă iar un ropot de plâns. Ienache, care mergea împăcat în urma Agripinei, convins că prezența lui dacă nu fusese bună la altceva o făcuse măcar să nu mai plângă, auzind suspinele pe care batista nu izbutea să le-năbușe cu totul, dintr-un pas ajunse lângă oropsita pe care-acum era hotărât s-o consoleze cu un logos despre zădărnicia celor lumești. Atât doar că glasul i se-nnodă și gura pregătită să picure balsam pe rănila Agripinei nu fu-n stare să scoată decât un oftat. Ca mulți alții pe care bucuria sau necazul îi apropie și-i face să uite, scurtă vreme, ce-i drept, distanțe și conveniențe, Ienache simți deodată un mare elan pentru Agripina și nu văzu nicio pricină pentru care să-i pună stavilă, de vreme ce era o pornire de creștin care voia să mângâie-un suflet amărât. Se-apropie și-o mângâie pe cap cu gesturi line, ca și când i-ar fi netezit părul, stându-i într-o parte, și nesilind-o să-i înfrunte privirea. Își trase de la piept batista și-nvăluind-o pe Agripina mai departe-ntr-o privire vagă, îi șterse lacrimile, apoi îi luă mâinile albe și dolofane între mâinile lui, le mângâie, suflă peste degetele reci, și le puse una după alta între redengotă și cămașă, să le-ncălzească. Pentru Agripina totul era prea neașteptat ca să aibă timp să protesteze. Și, la urma urmei, de ce-ar fi făcut-o față de singura ființă care n-o scosese din rândul oamenilor și când – fără să-i stea mintea-n acel moment să despice firu-n patru, ceea ce i se-ntâmpla, de n-ar fi fost gândul că nu se cuvenea – nu-i era de fel neplăcut. De n-ar fi fost gândul, care-i zbârnâia-n cap, că nu se cuvenea, i-ar fi căzut în genunchi lui Ienache Krețulescu, acolo-n mijlocul drumului, i-ar fi cuprins picioarele-n brațe și i-ar fi sărutat ghetetele. Dar fiindcă n-avea destulă-ndrăzneală să-și dea frâu inimii, stătea nemișcată sub mângâierile domoale de om matur care potolește un copil. Ar fi stat acolo amândoi toată noaptea dacă Agripina nu și-ar fi adus aminte că toate lucrurile au un sfârșit. Ca să pună capăt întregii aventuri în care tot nu-i venea să creadă, gândi să-și ia-ntr-un fel rămas-bun de la Ienache Krețulescu, dar nicio vorbă nu-i veni-n minte. De unde pân-atunci se uitase oriunde numai la fața lui nu, îi numărăse nasturii redengotei, ai cămășii, cât putuse printre revere, acum îi căută privirea. Se uită lung în ochii lui Ienache Krețulescu, albaștri ca un cer fără nor, care-o priveau fără să clipească, îi apucă mâinile care-acum odihneau pe lângă corp, le ridică, le privi și-mpreunându-le într-un căuș își culcă fața-n ele o clipă și-apoi le sărută podul palmei, se desprinse, lăsându-le-mpreunate-n aer și-o luă la fugă spre casă.

Ienache rămase suspendat între ființe și duhuri, cu ochii răciți și măriți de mirare, cu inima zvâcnind puternic sub un val de sânge pe care nu-l mai încăpea. Se topea ceva-n el. Toate fibrele se desfăceau însetate după lava fierbinte care izbucnise dintr-un nimic.

«Doamne, Doamne, pornești așa pe drum, mai mult ca să te dezmoștești, în fine fiindcă ai chef să te plimbi în miez de noapte sub cerul liber, după ce-ai înghițit fumul de spermanțet din saloane, și uite cu ce te-alegi. Pe negândite. Om cinstit, te duci, fără gând ascuns, s-ajuti un om și să-l liniștești pe altul și-ți pierzi tu liniștea». Dacă-ar fi fost să facă ce-avea chef, s-ar fi repezit în casă după Agripina și-acolo ar fi văzut el, ar fi văzut ei. Dar dacă ea nu-l poftise era mai bine să ia drumul spre casă.

A doua zi, la micul dejun, care era un bun prilej de taifas, Ienache-i povesti Melinei că oferise trăsura tușă-sii Veta iar el venise pe jos acasă fiindcă prea se simțea îmbâcsit de aerul zăpușitor din salonul negustorilor.

Spirit cancanier, din dorința de-a ști tot și de-a se amuza, amator să cunoască *la petite histoire*^[17] a existențelor, care de multe ori dezvăluie mai bine caracterul oamenilor decât ceea ce se petrece-n văzul tuturor, de data asta, Ienache Krețulescu păstra tăcerea asupra unui lucru cunoscut aproape-n târg și la moară.

Pentru prima oară de când se știa, Ienache simțea nevoia să ocrotească pe cineva. Își împreuna mereu mâinile căuș și se uita la ele ca-ntr-o fântână sau rămânea cu ochii pierduți, melancolici și duiosi, spre țarmuri necunoscute. Melina, căreia nimic din schimbările de umoare ale lui Ienache nu-i scăpa și care-nvățase să-i diagnosticheze chiar și-un gest, și-o privire, își dăduse repede seama că Ienache era-ndrăgostit, îndrăgostit de-adevăratelea și nu ca pân-acum, cocoș intrepid care-a pus ochii pe-o nouă găină

dornică de călcat. Starea asta, în care nu-l văzuse niciodată, îl creștea pe Ienache-n ochii ei, dezghiocându-l de superficialitatea pe care i-o socotea cel mai mare defect, și-n același timp, îi trezea Melinei o amintire care amorțise doar și care n-avea să se stingă niciodată.

«Cât de mult te-am iubit, Nicos. Cât de mult te-am iubit!».

Din câte știa ea, din câte se spuneau și din câte citise despre dragoste și despre gelozie, se părea că cele două făceau un cuplu inseparabil și că lipsa geloziei ar fi fost un simptom sigur al lipsei de dragoste. Iubirea dintre ea și Nicos durase poate prea puțin ca să depășească stadiul pasiunii, stadiu când nu mai cunoști niciun punct cardinal, când nu te preocupă altceva decât să sorbi răsuflarea ființei iubite, fără să-ți pese că o-mparți cu altcineva. Poate n-avusese timp să fie vanitoasă și să sufere că-l împărțea pe Nicos. «Nicos, Nicos». Cine-a iubit o dată nu se poate păcăli să confunde-afecțiunea sau dorința cu dragostea. Afecțiune Ienache îi inspira mereu, cu excepția momentelor când o supăra din cale-afară cu ușurătatea lui, dorință-n anumite momente când nevoia de fuziune-a ființelor, oricât de raționale-ar fi ele, nu pretinde afecte ci-mplinire, când Ienache-ar fi putut fi el sau altul. Chibzuind cui ar fi trebuit să-și lase-averea, Melina-nclinase balanța către obștea țărănească, dar, pe de altă parte, se gândise că n-avea dreptul să-nșele-așteptările lui Ienache, care o luase pentru această avere. În orice târg – oricât de puțin ortodox ar fi fost el, ca să nu-i fi spus dezonorant – ea-nțelegea să se poarte cinstit. Socotindu-se-ndatorată față de Ienache și dincolo de moarte, îl alesese ca unic moștenitor. Știa că moartea ei, atunci când avea să fie, avea să-l lase pe Ienache descumpănit și singur, încât la gândul ăsta se simțea ca o mamă care moare ne'mpăcată că-și lasă-n urmă odrasla, fără căpătâi. Să-l fi lăsat sărac, ar fi stârnit aplauze din partea acelora care-l socoteau pe Ienache ceea ce era – bărbat măritat și-ntreținut – și-ar fi aureolat-o pe Melina *post mortem* cu titlul de femeie deșteaptă care, până la urmă, jucase ea renghiul cui crezuse că i-l joacă. Melinei îi era străină dorința de-a fi aplaudată-n viață sau după moarte. Prea iubitor de sine și de plăcerile proprii, Ienache nu se putea dăruir unei prietenii profunde și trainice, el n-avea prieteni ci amici, dar asta nu-l scutea de nevoia de-a face confidențe, nevoie-năbușită pân' la urmă, căci nu cunoștea pe nimeni față de care să-și fi descărcat inima fără reticențe. Melina ar fi putut ușor să-i devină confidentă, cu darul ei de-a asculta, de-a nu se mira și de-a-nțelege, dar ea nu-l încurajase-n privința asta, asemenea lucru părându-i-se impudic, mai ales într-o căsnicie de felul căsniciei lor. Melinei nu-i plăcea să facă și nici să i se facă destăinuiiri. Fiecare trebuia să-și ducă povara fără s-o vânture-n fața altora. Ar fi vrut să știe că Ienache iubește și că este iubit. Când îl vedea-ngândurat și euforic, așa cum era-n ultimul timp, îi venea să-i spună: «Iubește-o, Ienache, iubește-o, c-o fi Agripina, c-o fi alta, să te-alegi și tu cu ceva din viața asta».

Ienache descoperea că vorbele-n doi peri, acel *conter fleurettes*¹⁸¹, hârjoneala de-a dragostea, momeala jucată dibaci cu undița pentru incitarea victimei, amânarea cu bună-știință a finalului, pentru ca bucățica să pară mai savuroasă, gimnastica imaginației, cheltuiala de inteligență, tot acel agreabil joc spumos și-amețitor, dar joc, nu era dragoste. Ar fi alergat la Agripina și i-ar fi spus că fiecare gând al lui o chema, o invoca, și i-ar mai fi spus c-ar fi fost în stare să-și petreacă toată viața la picioarele ei, adorând-o, însă gândindu-se că nu de-această adorație platonică – mai ales sub aspect pecuniar – avea ea nevoie, știindu-se prea-bine că n-ar fi fost în stare să-nfrunte viața (prin asta-nțelegând să câștige singur un ban și deci să se despartă de Melina), elanul lui Ienache eșua-ntr-o nostalgică melancolie; de Melina nu s-ar fi despărțit nici dacă prin cine-știe-ce capricii ale sorții Melina ar fi sărăcit. Ienache avea o mie de cusururi. Le știa inventarul mai bine decât îl știau alții pe-al averii lor și recunoștea că defectele erau singurul lui capital. Dar în maldărul ăsta de rufe de culoare-ndoielnică se rătăcise un sentiment de fidelitate față de oricine-i făcuse-un bine cât de mărunț.

* * *

«Luțo, zicea Coana Mare, nu-nțeleg de ce te scandalizezi atâta când zice fiu-tău, Daniel, „străbunica

Melina”; e drept că numai de-al dracului o face, ca să te enerveze. Nu-ți convine că era „parvenită”, și grecoaică pe deasupra! Să-i dai pomelnic la biserică și să-i aprinzi lumânări, că dacă nu era ea, în nădejdea bunică-mii, Catița, și-a tatei, Dumnezeu să-i ierte, cu care te mândrești atâta, ședeai mata-n casa grădinarului, din curtea Prejbencei, nu-n palatu’ ăsta. Mai las-o cu fumurile. Și nu te mai uita urât la portretul ei, c-atâta cât o mai trăi suflet din neamul nostru-n casa asta, *aici* stă, aici în salon. Iar când n-o mai sta nimeni din neam aici, să-l ia Daniel, că lui nu-i e rușine să spună al cui este, nu ca fie-ta, care zicea mai zilele trecute: „Habar n-am cine e, vreo cucoană din secolul trecut”, de-mi venea s-o cârlesc, ditamai muierea-așa cum e».

* * *

Ienache nu se temea că Agripina i-ar fi respins iubirea ci dimpotrivă, iar acceptarea și-mpărtășirea acestei iubiri n-ar fi făcut decât să-ncurce viața Agripinei, s-o așeze iară-n umbra altei vieți, s-o depărteze iară cine-știe-câtă vreme de-un cămin pe care, la vârsta ei, ar fi fost firesc să și-l dorească orice femeie. Ienache nu voia să-i ofere Agripinei un alt Dinu Serafiotti. Când își amintea episodul din salonul acela, pe Ienache-l apuca un sentiment de jenă de care-ar fi dat orice ca să poată scăpa: asistase parcă la macularea unui obiect de cult, sau la mutilarea josnică a unui obiect de artă. Iubirea, și chiar un elan cât de efemer, care-apropiase doi oameni era ceva sacru de care nicio nevestă – oricât de ofensată – n-avea dreptul să se-atingă. Melina, care se respecta atât de mult, n-ar fi fost în stare s-o umilească-n vreun fel pe-Agripina, dar asta n-ar fi schimbat calitatea lui Ienache față de-Agripina, el tot un alt Dinu Serafiotti ar fi rămas. Dinu Serafiotti era echivalentul unei situații nedemne de-Agripina și, de câte ori își amintea de el, lui Ienache-i venea să dea cu mâna prin fața ochilor ca și când ar fi alungat o gănganie sâcâitoare. În schimb, îl căuta mereu pe Dinu, sperând să-l audă vorbind despre-Agripina. Dinu, căruia multe-i lipseau, dar nu istețimea, nu se lăsa dus de interesul brusc pe care i-l arăta văru-său de-al doilea, și cum nici el nu era omul care să se lanseze-n confidențe, vorbea cu Ienache câte-n lună și-n stele, îi câștigase bani buni la cărți, dar despre-Agripina nici păs. Obosit de tăcerea lui Dinu Serafiotti și de norocul acestuia la cărți, Ienache-l slăbi cu dragostea și-n schimb, deși-și făgăduise că n-avea să-i tulbure-n niciun fel liniștea, îi trimise Agripinei un buchet de trandafiri roșii, însoțit de-un plic purtând inițialele lui, *en-tête*, pe hârtia din interior scriindu-și doar numele. O carte de vizită ar fi fost prea rece și prea oficială. Oricât își muncise și-și sucise mintea, Ienache nu găsisese tonul potrivit pentru-o scrisoare de dragoste și, pierzând speranța că l-ar mai atinge aripa inspirației, recurse la acest mesaj al cărui cifru era extrem de simplu și expunea mai puțin unui eventual ridicol. Răspunsul Agripinei, un «mulțumesc» sub care, sfidând uzanțele, își scrisese doar numele mic, îl încredință pe Ienache precum că mesajul nu-i nimerise-n piatră seacă.

CAPITOLUL ȘASE

Sfârșit de romanță. O nouă dinastie

În ziua următoare soarelei cu pricina, de-abia așteptând să se lumineze, Dinu Serafiotti pornise ca din pușcă spre casa Văleștilor. Nu știa dacă Agripina era singură, dar în starea-n care se afla el, lui Dinu acest lucru i se părea fără importanță. Oricui dintr-ai casei i-ar fi ieșit înaintea avea să-i spună că trebuia să vorbească neapărat cu Agripina. Îndeplinindu-și noaptea îndatoririle conjugale pentru a face pace cu Tincuța și pentru a-i arăta că pe ea o pune înaintea tuturor femeilor, degeaba și-o nchipuise pe Agripina în locul nevastă-sii, că dorul nu i se astâmpăraseră. Năvalnică și posesivă, plină de inițiativă-n toate, nevastă-sa n-avea nimic din savoarea Agripinei, care, cu fiecă respirație, cu fiecă mișcare-a trupului răspundea dorinței partenerului, confundându-se cu ea. Judecata-i spunea lui Dinu să-și ia gândul de la Agripina că nu se prădase pământul de femei frumoase. Avea să cunoască, așa cum cunoscuse și-nainte, alte guri care știau să sărute, alte corpuri care știau să vibreze și să se mlădie când erau mângâiate. «Atâta hai pentru un cur de muieră» își zicea Dinu, căutând să-și abată gândul de la Agripina. Oricât se moraliza, știa că omului însetat îi astâmperi setea numai cu apă, iar cu alte băuturi i-o ațâți doar. După ce toată noaptea-și roses zăbala de nerăbdare, dimineața se simțea dornic de brațele Agripinei cum poate s-o fi simțit Adam dornic de trup de femeie-nainte de-a se fi milostivit Dumnezeu să-l lase cu-o coastă mai puțin și să i-o zămislească pe Eva. În iureșul ăsta, căruia mintea nu-i putea ține piept, Dinu se trezi cu noaptea-n cap bătând cu violență-n ușa Agripinei Vălescu de parc-ar fi sunat sfârșitul lumii.

După ce zguduise patul de-atâta plâns – făcându-și și refăcându-și un *curriculum vitae* care-o ducea mereu la concluzia că era o ființă fără noroc – istovită, spre zori, Agripina adormise. Speriată de zgomotul neobișnuit și buimacă de somn, se repezise la fereastră-n cămașă. Se uitase la Dinu Serafiotti, se frecase la ochi și crezând că visează vruse să-nchidă fereastra la loc. I se păruse că visează unul dintr-acele vise-n care-ți dai seama că visezi. Vocea lui Dinu, albă și destul de rece, îi spunea «Agripina, deschide!». Agripina se duminise că-i trează și că Dinu Serafiotti nu era o nălucă.

— De ce? îl întreabă ea, cu-o voce-n care se citea numai curiozitate.

— Vreau să-ți vorbesc.

— Vorbește.

Lui Dinu i se părea ciudat că dorința de noaptea, când și-o nchipuia pe Agripina, nu mai era deloc aceeași în fața Agripinei frumoase, cu părul despletit, în cămașuța de opal, care lăsa să i se vadă fiecare linie-a corpului. Toată noaptea frământase-n gând trupul frumos care-acum, în cadrul ferestrei, la doi pași de el, îi inspira mai mult iubire decât poftă.

— Vorbește, repetă Agripina, văzând că Dinu tace.

— Te iubesc!

— Iubește-mă...

— Trebuie să fii din nou a mea.

— Trebuie?

— Trebuie. Nu-mi aflu locul de când ne-am despărțit.

— Ia-mă de nevastă... Da, știu, asta nu se poate, zise-Agripina făcând un gest care-ncerca să traducă această imposibilitate și care-n același timp oprea orice replică a lui Dinu.

— Cere-mi orice altceva.

— Inelul meu cu safir, se trezi Agripina spunând spre surprinderea și-a ei și-a lui Dinu, care-o privi nedumerit. Inelul meu pe care mi l-a luat nevastă-ta din deget atunci... adu-ți aminte.

— Am să-ți aduc altul la fel, altul mai frumos și mai scump.

— Nu, eu pe ăsta-l vreau!

— Agripina, lasă-mă să intru-n casă! Hai să stăm de vorbă ca oamenii.

— Ca oamenii stăm și-acum. Du-te, Dinule, și dacă vrei să te-ntorci, adu-mi inelul.

— Înseamnă să-l fur.

— Fură-l! Ce nu face omul când iubește?!

În timp ce-i spunea ultimele cuvinte, Agripina închidea fereastra. Nici bătaile-n geam, nici numele ei șoptit rugător n-o-nduplecară să se mai arate sau să mai spună vreo vorbă. Dinu venea-n fiecare zi, cu speranța că asiduitatea lui avea să fie răsplătită ca la-nceputul dragostei lor. Refuzul Agripinei îl îndârjea mai tare, iar dorința, care la-nceput era amestecată cu duioșie, căpătase ceva sălbatic și nemilos, care-l făcea să semene cu fiarele-n perioada-mperecherii. Nu-i era gândul decât la femela care-l respingea, pe care-ar fi bătut-o, ar fi mușcat-o, ar fi sfâșiat-o și-apoi ar fi iubit-o până și-ar fi dat sufletul și unul și altul. La starea asta se mai adăuga și ticluirea unui plan cât mai ingenios de-a-i fura Tincuței inelul fără ca ea să bage de seamă. Ca un făcut, de la soareaua-aceea Tincuța nu mai purta deloc inelul cu safir. Ordonată și grijulie cu lucrurile, Tincuța nu se despărțea de cheia răcliței cu giuvaeruri. Chiar dacă Dinu ar fi reușit să pună mâna pe cheie, nu era prudent să umble-n răcliță, fiindcă un lucru mutat cu-o iotă din locul lui i-ar fi atras atenția Tincuței, și vai și-amar ce-ar fi urmat. Deci, trebuia s-aștepte să poarte din nou inelul ca mai târziu, când avea să-i descopere lipsa, posibilitatea de-a-l fi pierdut să nu fi părut neverosimilă. În sfârșit, după șaptesprezece zile, numărate cu exasperare, șaptesprezece zile, în care vreme un gest al Tincuței nu-i scăpase – așteptarea lui Dinu fusese răsplătită: Tincuța purta iară inelul discordiei. Noaptea, Dinu îl trăsese de pe noptieră și-l ascunsese-n punga lui de tutun. Învățat cu adulterul, cu emoțiile jocurilor de noroc, primul furt îl făcea pe Dinu să dârdâie ca o piftie. Fugind de-acasă cu graba făptașului de la locul crimei, dădu buzna-n casa Agripinei și spunându-i ca o amenințare: «Ți l-am adus», îi întinse inelul în montura căruia mai rămăseseră-agățate câteva fire de tutun auriu.

— L-ai pus în tutun ca să nu-l mănânce moliile?

Dezamăgit de reacția Agripinei în fața strădaniei lui – care i se părea echivalentă cu-a lui Făt-Frumos de a-i aduce prințesei ou de pasăre măiastră – Dinu tăcu.

Agripina se uită încă o dată la-inel, văzu că Dinu Serafiotti nu trișase, vru să-l pună-n degetul pe care-t purtase opt ani, dar, răzgândindu-se, îl așeză-ntr-o farfurioară de pe măsuța ei de noapte. Patul, mirosind a levănțică, înfățat nițel mai înainte stătea alb și-mbietor, încă neacoperit.

Agripina rămase-n dreptul geamului deschis, cu ochii pierduți prin perdeaua de pânză topită, care se umfla-n bătaia vântului, lovită din când în când de câte-o frunză moartă.

Dinu o dădu la o parte și-nchise geamul.

Agripina stătea pe loc fără să schițeze mei un gest.

În vremea asta, cu perseverență monomaniacă, Dinu-și spunea-ntr-una: «Trebuie să mă iubească, trebuie să mă iubească; scânteii am să scot din tine, scânteii, putoarea mea, curva mea...».

Emoțiile prin care trecuse furând inelul, răceala Agripinei, îi diminuaseră pornirile erotice, dar reflexul lor, părăsind pentru moment domeniul senzorial, rămăsese ca o comandă-ntipărită pe scoarță.

«Trebuie, acum, vreau acum», continua el să-și spună.

Se-apropie de Agripina și se uită-n ochii ei albaștri-n care parcă zări umbra unui zâmbet; cu-o mână-i cuprinse ceafa și cu-o mână-i căută deschizătura rochiei de casă. Pielea caldă și moale a gâtului pe care-l sărută la-nceput ca o adiere, apoi apăsător, aproape-n dușmănie, trezi dorința care-l bântuia de-atâtea zile.

Agripina-ncercă să se desprindă, arătându-i că voia să tragă draperiile de lână vișinie.

— Nu: vreau să te văd, îi șopti Dinu la ureche.

O dezbrăca lent savurând cu nările, cu buzele și cu palmele fiecare petic al pielii aurii care se-arăta ochilor lacomi. O trase pe pat și-o crucifică sub năvala unei patimi care smulgând toate zăgazurile, nu-i mai lăsase lui Dinu timp să se dezbrace de tot. La un moment dat, trecându-i vârful degetelor printre sâni, simți urmele de nasturi pe care cămașa lui i le lăsase-n carne Agripinei.

— Spune-mi că mă iubești, îi șoptea persuasiv Agripinei la ureche, în timp ce-o copleșea cu lava unei iubiri în care ar fi vrut să se piardă și-un pic de suflet.

Spre ora prânzului zăcea pe altarul care istovise și ofranda și pe sacrificator.

Agripina alunecă de lângă el și se duse-n camera vecină de unde se-ntoarse-mbrăcată, cu nasturii-ncheiați până-n gât. Avea un aer sever de călugăriță căreia nu-i lipsea decât camilafca. Stătea-n picioare, dreaptă, urmărind mișcările lui Dinu care se-mbrăca. Mișcările astea erau prea-ncete și-o scoteau din fire. Voia să-l vadă pe Dinu cât mai repede plecat din casa ei. Răsuca nervos ceva-n mâna dreaptă.

El o privi-ntrebător în timp ce-și încheia nasturii ghetelor.

— Ei?

Agripina-nghiți de câteva ori în sec. În sfârșit, tremurat și sugrumat, izbuti să-i spună ce-avea de spus.

— Dinule, ține inelul.

I-l întinse, după ce-l mai privi o dată.

Ochii lui se luminau de-o bucurie pe care nu și-o putu stăpâni și care nu-i scăpă Agripinei.

— Ia-l, mie nu-mi mai trebuie. Tot nu l-aș mai purta. Te rog ia-l și du-te, și să nu te mai întorci niciodată. *Eu* nu te mai iubesc.

Dinu o privi ne'ncrezător, apoi dând din cap a-ntrebare mută, îi arătă patul.

— Asta-i una și dragostea-i alta.

Trecând pe lângă ea, Dinu se făcu mai mult că vrea să-i pună inelul în deget.

Agripina, care știa că era numai o manevră ca doar-doar s-o prostească, îl respinse-ncet.

— Agripina, când ai să te răzgândești să-mi spui.

Agripina-ncuviință din cap, ferindu-și buzele de buzele lui Dinu. Stătu pe loc și de-abia când nu-i mai auzi ghetele scârțâind pe dalele aleii se duse și-nchise ușa-n urma lui. Se-ntoarse-apoi în camera ei, strânse așternutul mototolit și-l azvârli la rufe murdare, deschise larg geamul, trecu la spălător și se spălă din cap până-n picioare, frecându-se de mai multe ori cu-o cârpă aspră bine săpunită. Altădată, când se spăla, își mângâia corpul cu gândul la palmele lui Dinu Serafiotti, acum, ar fi vrut să se jupoaie de pielea pe care i se părea că nici o apă n-avea s-o mai spele.

Ea până-n ziua-aceea nu știuse ce-nseamnă să se urce-n pat cu un bărbat și să se gândească la altul. De data asta, cât timp se zbatuse-n brațele lui Dinu Serafiotti, o clipă nu deschisese ochii, substituind guri aspre streșinite de mustăți negre țepoase o gură cu linie molatică, adăpostită de mustăți mătăsoase blonde, iar ochilor întunecați, cu sclipiri tăioase, doi ochi albaștri codați, de cadână, cu priviri ca o ploaie de vară. Își aducea mereu aminte de palmele-n care-și culcase nu de prea multă vreme obrazul. Dacă pân-atunci mai avusese vreo-ndoială că nu-l mai iubea pe Dinu Serafiotti, acum îndoiala se risipise.

De la soareaua-aceea se jucase *cu* Dinu Serafiotti, sau, mai bine zis, *îl* jucase. Făcuse o prinsoare cu ea însăși. Auzise despre femei – pe unele chiar le știa – care scosese-n asemenea hal din minți bărbați pe care pusese ochii, încât semănaseră prăpăd în urma lor, case sparte, averi tocate, lațuri de gât, gloanțe-n cap, sau măcar pirostrie și-alai de nuntă. Și nu erau nici mai frumoase, nici mai tinere, nici mai de neam, nici mai deștepte decât ea. Ba, mai deștepte, da. Stăpâneau știința care nu se-nvăța-n nicio academie și care nu făcea decât să scoată de la naftalină noutăți vechi de când lumea. Analizând tertipurile-acestor femei, Agripina izbutise să-și formuleze un fel de breviar al *Poruncilor* pe care le-avea de urmat cine ținea cu dinadinsul să stoarcă ceva de la un bărbat. Femeia nu trebuia să pară o cetate inexpugnabilă, căci puțini erau cei care se-ncumetau la asedii lungi și fără sorți de izbândă, ci o cetate care, cu ceva răbdare și pricepere, dacă știai să-i afli punctele slab fortificate, putea fi cucerită. Imboldul noului asediator era cu-atât mai aprig cu cât numărul predecesorilor întru asediu și cucerire fusese mai mare. În consecință, cetatea nu trebuia s-ascundă numărul cuceritorilor care-i urcaseră pe metereze ci, dimpotrivă, să le fâlfâie sus drapelele. Femeia trebuia s-aleagă, iar aici manevrele trebuiau făcute cu multă dibăcie, ca pe-o mare-n furtună. Ea trebuia s-azvârle prima otheadă cu care sa-i dea a-nțelege alesului că fusese remarcat. Dar ocheada-aceea trebuia să fie mai ușoară ca pana și mai iute ca gândul, încât cel vizat să nu fi știut bine să spună dacă ea existase-aievea sau fusese doar o nălucire. Pe urmă, ochii ei trebuiau să știe să-i caute pe-ai lui, dar când s-ajungă să li se-ncrucișeze privirile, înaintea acelei răscruci ale cărei drumuri duceau toate la aceeași Romă, ochii ei trebuiau să lase iute hersa de-apărare-a

genelor, făcându-i pe-ai lui să bată drumuri lungi, duse și-ntoarse, să străbată nouă mări și nouă țări, așa ca, în clipa când din nou o fericită și nemaisperată-ntâmplare făcea să li se topească iar firișoarele acelea de suflet, unele-ntr-altele, ei să se creadă alesul proniei cerești. Când, în cele din urmă, de la codul privirilor se trecea treptat la al vorbelor și, ușurel-ușurel, la cel tactil, femeia trebuia să-l țină pe bărbat într-un ne'ntrerupt, «du-te-ncolo, vino-ncoa'», năzuroasă și nehotărâtă, care-aci ar fi făgăduit tot și n-ar fi dat nimic, aci ar fi dat tot și n-ar fi făgăduit nimic, atentă să hărțuiască dibaci și cu măsură pornirile, răbdarea și impaciența candidatului, atrăgându-l în jocul ce trebuia să-l enerveze și să-l facă să-și suspecteze capacitățile, de vreme ce nu era-n stare să obțină ceea ce fusese acordat altora-naintea lui. Femeia trebuia să-l facă pe bărbat să se pună sub un mare semn de-ntrebare, semn care, îndemnându-l să se observe mai bine, trebuia să-i pună-n lumină toate defectele cu care-l hărăzise natura-n marea ei dărnicie, să i le pună cu ne'ndurarea unui soare aspru de vară, să-l facă să-și dea seama de ce s-ar fi putut să nu fie acceptat, și-n același timp să-l pună la ambiție s-arate el cine era, în ciuda tuturor acelor slăbiciuni. Victoria, acceptată și plănuită de femeie din prima clipă, trebuia să-i pară bărbatului o faptă vitejească pentru care niciun sacrificiu nu era prea mare. Nedemn de-a-i fi legat femeii șiretul de la pantofi, nu trebuia să precupețească nimic pentru desfătările paradisiace care, în sfârșit, i se ofereau. În negustoria asta, femeia trebuia să aibă o deviză: rumânul trebuia să pună mereu, iar jupânul nu trebuia să lase nimic. Femeii nu trebuia să-i fie rușine nici de ea însăși, nici de lume, nici de el, și mai ales de *el*. Nu trebuia sa-i fie rușine să se pună și să pună-n situații ridicole sau absurde, să spună vorbe a căror enormitate sfida bunul-simț și buna-cuviință, să facă scene, să spargă vase-ale căror cioburi după-aceea le-ar fi strâns plângând. Femeia nu trebuia să se rușineze să facă și să spună nimic din ceea ce-ar fi slujit *cauzei ei*. În fața ochilor trebuia să-i stea doar scopul, iar pentru atingerea lui orice mijloc era bun. Când bărbatul ajungea să se creadă iubit, el trebuia să se creadă atât de iubit încât fără el viața femeii – care nu mai iubise pe nimeni cum îl iubea pe el – ar fi-ncetat, dar, în același timp, trebuia să i se țină mereu caldă ideea că idolul, neglijat cât de cât, ar fi putut accepta ofrandele altui preot. Femeia care știa să vrea mulgea lapte și dintr-o piatră. Dacă izbutise Agripina să scoată inelul acela de la Dinu Serafiotti, și cu cât de puțină osteneală, și unde mai puneai că era vorba de ciorbă-ncălzită nu de ciorbă care dă-n clocot de prima dată, însemna că pe lume toate erau cu puțință. «Numai scârbă să nu îți fie», își zise Agripina. «De... asta te naști, nu te faci. Bravo lor că pot. Eu nu pot și pace-bună. Dacă puteam, îmi scoteam multe lucruri prin Dinu». Continuând să se gândească la *Poruncile* pe care le-aveau de urmat femeile care voiau să sece bărbații la inimă, Agripina-și dădu seama că o uitase pe cea mai importantă: «Să nu iubești!». Celelalte porunci nu erau decât ramurile acestui trunchi solid, ale acestui *alfa* și *omega* din breviarul unui anumit fel de succes: «Să nu iubești».

«Atunci la ce bun?!», se gândi Agripina. Cântărindu-se bine, ajunse la concluzia că toate-acele-nvățăminte de care nu se-ndoia, pe care și le formulase până mai adineauri, nu erau de ea, nu erau de ea fiindcă ea nu tânjea, mai ales de când Dinu Serafiotti o-nvățase câte ceva dintr-ale dragostei, decât după dragoste. I-ar fi plăcut, bine-nțeleș, să-și facă un rost cinstit lângă un om de treabă, dar oricât ar fi vrut să se vadă iar stăpână-n casa ei nu s-ar fi măritat cu cineva numai ca să fie măritată, acel cineva trebuia să-i și placă și ea acum știa ce să-nțeleagă prin acel cuvânt. N-avea de gând să sfideze buna-cuviință și să supere pe nimeni, dar nici să fugă de cine i-ar fi fost drag doar de grija altora. O viață avea și dorea să și-o trăiască. Nu prea-i păsa ei de ce zicea ori de ce-avea să zică lumea. Ar fi mințit să fi pretins că nu i-ar fi plăcut să zică de bine, dar nu e om cel despre care nu se zice și de rău. Și parcă de gura-lumii scăpa cineva? Era convinsă că dacă cineva ar fi luat-o de nevastă ori s-ar fi legat într-un fel de ea nu s-ar fi-mpiedicat de gura-lumii. Parcă iubeai o femeie pentru că era cinstită, modestă ori gospodină! Asta doar în povestirile-nduioșătoare pentru fetele de pension, când cumințenia, modestia, fidelitatea erau *până la urmă* răsplătite, când se vedea că există un Dumnezeu pe care, spre-ncurajarea cititorilor, nu-l rabdă inima să nu facă dreptate și-aici pe pământ unde, dacă te uitai, neprevenit de lecturi edificatoare, n-ai fi

zis că e tocmai așa. Agripina nu era făcută să zdrobească inimi care nu-i zdrobeau la rândul lor inima. Era dornică să primească și mai ales să dea. Să dea nu numai dragoste ci tot ce-i era cu putință. În scurta vreme de când, spre marea amărăciune și supărare a părinților, își făcuse rost de prăvălioara-aceea de mode din Lipsani, își umpluse surorile de pălării, de cordele, de fișiu-uri, de flori artificiale de prins în piept, în talie, de nasturi împlețiți de ea din suitaș, cusuți din jeuri și din mărgel colorate, de tot felul de fleacuri frumoase care, plasate cum trebuia, aveau efectul unei alunițe pe-un obraz frumos. Își făcuse-o clientelă frumușică-n rândul negustoreselor și-al cuconetului mai mărunț de pe la țară, persoane care n-aveau ambiție să se poarte cu mode de la Paris ori de la Viena, mai ales că ce le vindea lor cuconița frumoasă și nurlie nu era cu nimic mai prejos de ce văzuseră că pe Pod costa cât ochii din cap. Își dădea atâta osteneală să-și mulțumească fiecare clientă, își puneă atâta mintea la trudă să nu facă două lucruri la fel, era atât de-ndatoritoare cu toată lumea și-avea atâta lipici la fire și la vorbă, ținea atât de bine minte numele mare și pe cel mic al fiecărei cliente, știa atât de bine ce-i vânduse-nainte că nu-ți venea să pleci din prăvălia văduvioarei fără să cumperi ceva. Sărățelele, cofeturile și ibricul cu cafea nu lipseau niciodată din prăvălie.

* * *

«În hodoaga asta n-o fi vreun pic de cafea?», se-ntrebă profesorul Șerban, deschizând ușa unui dulăpior soios, răzimat de perete, ca un bețiv cu echilibrul într-o fâsnă, lăsat amintire de careva dintre foștii locatari. Deranjați de la ospăț – două-trei linguri de făină amestecată cu zahăr, împrăștiate pe cartonul care servea de bază dulăpiorului – niște gândaci negri și prosperi o luară la goană care-ncotro. Profesorul numără din ochi locurile scorjite și-ngălbenite de care fuseseră desigur lipite mașinile de aragaz ale foștilor locatari: «unu, doi, trei... nouă! Uit mereu că bucătăria familiei este-n verandă». Cântărind ibricu-n mâna, curățat cu *Tix*, trecând cu degetul peste ciocănitura de la bază, care-acum se vedea-n toată frumusețea și migala ei, profesorul porni din nou spre verandă. «Să mă uit și-n *Normandie*. Ibricul și-o inimă săgetată ar fi fost bune de armoarii ale timpului lor și chiar și-ale timpului meu. „Cafeaua și amorul, amorul și cafeaua”», zicea Coana Mare când se-apucau să evoce timpurile-apuse. Profesorul Șerban măsură de sus până jos, din podea până aproape-n tavan, dulapul normand, *la Normandie* cum îi ziceau cu toții-n glumă – făcut pentru eternitate – ajuns mobilă de bucătărie de când în casă nu mai avusese loc și nici în apartamentul cuiva din familie sau al vreunui cumpărător, fiind «demodat» pentru unii, iar pentru cine nu era «demodat», cu părere de rău, mult, mult prea mare. În saltarele *Normandie* se aflau cuie, clește, ciocane, sfori, capace de borcane, cremă de ghet, perii, chiar și-o bucată de pluș roșu, dar cafea nu. În partea de sus, îndărătul ușilor masive, decorate cu naturi moarte vânătoarești, un singur raft era ocupat. Peste-un teanc de farfurii de faianță ordinară tronau cele trei farfurii de Limoges rămase din serviciul de 24 de persoane comandat de Coana Mare, când o măritase pe fie-sa, Luța, și două pahare de Baccarat, separate de semenele lor *de basse extraction*^[19], de diverse forme și culori, așezate la distanță respectuoasă, mai încolo. «Nu-i nimic, continuăm cercetările și-n cameră, doar n-o să lăsăm să șomeze ibricul presupus al străbunicii Agripina».

* * *

— Da' stai, coană Marghioliță, că n-or da turcii, stai, uită-te, încearcă, mai gândește-te, că pică omul din copac și tot șade nițel locului să se dumirească, stai că ce grabă-avem, nu iei acum, iei altă dată, dar o cafea și ceva de pe-aci de ciugulit nu m-oi refuza, sper.

Și văduvioara vorbea și-ți arăta și mai întindea o calotă pe-un calapod și mai călca un bor sau mai cosea o voaletă și iar mai etala ceva din lucrurile ei frumoase și uite-așa prăvălioara nu se golea de lume.

Negustoresele, femeii simple, abia știutoare de carte, se simțeau și ele cucoane-n prăvălia văduvei, fiindcă noua colegă se purta-n așa fel că n-ai fi zis că mai avea și altă menire și altă dorință-n viață decât să le fie lor pe plac și să le facă pe ele frumoase. Agripina înțelegea că pentru banul lui omul trebuia tratat ca un domn. Dacă se hotărâse să-și câștige pâinea făcând pe negustoreasa, asta nu-nsemna c-avea de gând să folosească persoana a III-a singular și la a III-a plural ca să se-asimileze cu tovarășii de breaslă, ca să-i facă să se simtă mai la largul lor, dacă acest lucru nu le-ar fi scăpat, căci ei așa *vorbea* și *n-avea* de unde să știe că exista și gramatică; nici să facă acele concesii de comportament mai mărunte sau mai mari, pe care persoane cu-o anumită educație se găsesc datoare să le-afișeze, ca să coboare la nivelul celor mai jos decât ei, printre care-au ajuns să trăiască, dar – continuând să se poarte cum îi era vorba și să vorbească așa cum îi era portul, ca o boieroaică, scăpătată dar boieroaică – nici să facă pe ofensata de oameni și de soartă, să pună mereu în ochii tuturor un blazon care să le-atragă atenția cine erau ei și cine era ea, ci să se poarte ca omul care crede că dacă vrei găsești două vorbe să schimbi cu oricine și că de starea-n care pronia te-a adus nu trebuie să fii supărat pe nimeni. Bună din fire, vorbăreață, necrezându-se mai brează ca alții și-n consecință neținându-se cu nasul pe sus, Agripina nu trebuia să se străduiască cine-știe-cât ca să facă față noii ei situații. Fără să vrea cu tot dinadinsul să descoase omul, îi plăcea s-audă povestea altor vieți care, oricât de banale, ofereau ceva învățăminte. Despre-ntâmplările vieții ei, multe-puține, Agripina nu pomenea o vorbă, discreție care nu trecea neobservată, menținându-i echilibrul pe care dorea să și-l păstreze-n noua lume-n care intrase și cu care-i convenea să fraternizeze doar pe jumătate. Această discreție însă nu-i servea decât la menținerea anumitor distanțe, că-ncolo despre văduva lui boier Sache Poenaru se știa și laptele de-l supsese, darmite că se ținuse cu gineri-său, Dinu Serafiotti, deși elementul ăsta picant din viața ei nu stârnise oroare-n mijlocul negustorimii, nededată încă la toate tertipurile ipocriziei, ci curiozitate și chiar îngăduință. Ea frumoasă și tânără, el tânăr și focos, își vârâse dracul coada și nu era de mirare, că se văzuse și mai rău. La urma urmei, nici nevasta lui Serafiotti nu-i era Agripinei fată, nici Serafiotti ginere de-adevărat. Negustorimea dădea dovadă de mărinimie față de erorile din dragoste, pentru că ele erau firești și, cum strâmb se călca de când lumea, de la vlădică la opincă, Agripina nu era trecută-n rândul destrăbălatelor, ca dovadă că cererile-n căsătorie, lansate prin câte-o rudă-a pretendentului, prin câte-o vecină ori prin câte-o clientă-a văduvei, nu lipseau. Agripina, deși nu hrănea nicio speranță cu obiect precis, adică nu pusese ochii asupra nimănui pe care să-ncerce să-l învâluie cu farmecele ei – doar în ultimele săptămâni învâluia cu gând duios un chip bălan, un stat frumos și drept de bărbat în toată puterea cuvântului, dar gând fără nicio nădejde, care plutea ușor – era hotărâtă să nu-și calce ighemoniconul printr-o căsătorie de alt rang decât cea dintâi și nici prin vreo legătură oricât de-ascunsă mai prejos decât cea cu Dinu Serafiotti. Dinu era egoist, zgârcit, orgolios, aprig, țăfnos și dacă făcea lucruri care nu se cuveneau le făcea fiindcă, deși foarte calculat în lucrurile mari și față de oamenii cu greutate în viața lui, avea o fire nestăpânită. În apărarea lui, pentru toate-acele lucruri care nu se cuveneau și pe care le săvârșea cum nu se putea mai firesc, Dinu Serafiotti n-ar fi putut invoca lipsa de educație. Cât despre răposatul ei soț, acela n-ar fi fost în stare să facă cel mai mărunț lucru în contradicție cu buna-cuviință ori cu buna educație. Ființă destul de bizară, lipsită de simțul realității, trăind doar pentru bucurii estetice, culegând plăcerea clipei ca și când orice clipă ar fi fost ultima, neprevăzător cu nimic de parcă și-ar fi știut dinainte numărul zilelor, boier Sache Poenaru fusese o-ntruchipare-a eleganței, a educației și-a bunei-cuviințe. Acum, când părănirea de care se bucura bărbatul proaspăt apărut în viața unei femei se-ncheiase pentru ea în ceea ce-l privea pe Dinu Serafiotti, intrând în rândul amintirilor, Agripina-și dădea seama că Sache Poenaru fusese omul cel mai important din viața ei, căruia îi datora tot ce știa și mai mult decât atât, deprinderea unui comportament fără ostentație, înțelegerea faptelor omenești, teama de ridicol, iubirea de frumos, dorința de-a culege clipa și detașarea de grija zilei de mâine, un fel de-ncredere-ntr-o stea bună, care-l ocrotește pe om. Și, fiindcă pentru cine n-avea teamă de singurătate măritișul nu era ca aerul și ca apa, Agripina nu se grăbea. Nu se-ndoia că printre negustorii care-i cereau mâna – unii, văduvi dornici să aibă din nou un suflet de femeie la

casă, alții, flăcăi mai tomatici ori chiar tineri de tot, dornici să-și facă un rost cum scria la carte, cu nevastă și cu copii – erau oameni de ispravă, dar, tot așa, nu se-ndoia cât de greu i-ar fi fost să trăiască lângă un om, oricât de bun ar fi fost el, care n-ar fi vorbit ca ea, n-ar fi știut nimic din ce-o învățase pe ea boier Sache Poenaru, n-ar fi mâncat ca ea, și-ar fi umblat prin casă-n ciorapi. Dacă pe-un asemenea om ar fi-ncercat să-l cioplească, l-ar fi pus într-o stare de inferioritate și orice posibilitate de-nțelegere ar fi fost compromisă-nre dânșii. Bărbatul ori i-ar fi dat papucii, sătul de-atâta cuconeală, ori s-ar fi temut și să răsufle-n prezența ei, ar fi tăcut cât mai mult și n-ar fi-ndrăznit să spună ce-ar fi crezut și cum i-ar fi venit față de cucoana pe care, oricât de mândru-ar fi fost de ea, nu și-ar fi putut ierta c-o luase de nevastă. La ce s-ar fi-ntâmplat cu copiii rezultați dintr-o asemenea căsătorie, nici nu-i venea să se gândească. În momentul când ar fi făcut ochi cât de cât nu s-ar fi simțit nici cai, nici măgari, respinși de boieri, respingându-i pe târgoveți, mândri de mama lor, boieroaica, rușinați de mocofanul lor de tată, nemulțumiți și depărtându-se până la urmă de-amândoi.

Refuzul la o cerere-n căsătorie, chiar între oameni de aceeași condiție, este primit adesea ca o ofensă la adresa solicitantului și atrage după sine pică și clevetiri. Ca refuzul ei să aibă un temei cât mai greu și să fie cât mai puțin sau, pentru inimile sensibile la ale dragostei, chiar deloc jignitor, Agripina cugetase că e bine să ticluiască o poveste pe care-o debita, fără variațiuni, ca să nu se-ncurce, fiecărei pețitoare-n parte, punând-o să se jure că n-avea s-o spună altcuiva și de-aceea fiind sigură c-a doua zi avea s-o știe tot târgul; și anume că ea era legată pe viață de-un tânăr ai cărui părinți în ruptul capului și sub cuvânt de blestem nu-l lăsau să se-nsoare cu-o văduvă, iar ei doi, ea și tânărul, temători de blestem și de-a pricinui mahnire unor părinți, hotărâseră să tănuiască dragostea lor până ce, cu voia Domnului, aveau s-o poată da-n vileag. Niște rămășițe de copilărie o făceau pe Agripina să i se pară atât de frumoasă și de-nduioșătoare povestea asta, încât o spunea cu-atâta convingere, oftând fără să vrea la câte-un moment mai palpitant al ei, adeseori cu câte-o lacrimă-n coada ochiului, rămânând istovită când o termina de istorisit, cu gândul și cu privirea pierdută, ca omul care-a dezvăluit altuia marele secret al vieții lui, încă inimă de piatră-ar fi trebuit să fie cine-o asculta ca să n-o creadă, când Agripina însăși nu mai știa-n clipele acelea dacă ce spusese mai-nainte nu i se-ntâmplase, nu i se-ntâmpla sau măcar n-avea să i se-ntâmple-aieva.

Secretul acesta care-mbia la visare, răspândit din ureche-n ureche, ca orice secret între femei, o făcu pe Agripina, în ochii negustorimii, și mai atrăgătoare, învăluită fiind ea de-atâta mister și nu de orice fel de mister (căci mister plutește și-asupra unei case bântuite de stafii), ci de-acel cald, moale și tulburător mister între mistere, al dragostei. Cererile-n căsătorie se răriră până ce se potoliră de tot, în schimb, se-ntețiră privirile care-o pândeau când intra-n prăvălie; când ieșea pentru o clipă după câte ceva; când trăgea obloanele și se îndrepta spre casă. Priviri de femei, pline de admirație și de invidie. Invidie pentru povestea-aceea tainică pe care oricare dintre ele – femei așezate, cu talii îngroșate, cu sâni îngreuiți și căzuți, mâncând zdravăn ca să facă față unor case grele, pline de copii, uneori cu părinți bătrâni și neputincioși, cu ogrăzi pline de dobitoace și de orătării, dând o mână de-ajutor și omului la prăvălie, femei care se bucurau doar că-și vedeau copiii crescând și seara când își numărau banii care le dădeau încredere-n importanța lor în lume, când se simțeau sigure și puternice, bine ancorate-n viață, femei pe care nu le urnea din loc cea dintâi pală de vânt – și-ar fi dorit-o mai mult chiar decât frumusețea boieroaicei mlădii, bălane și-al dracului de lipicioasă. Priviri de bărbați în toată firea, oameni puternici, muncind, mâncând și bând în lege, învățați să poruncească și să fie-ascultați, capi de familii numeroase, un fel de șefi de triburi, domni și stăpâni în casa lor, peste ucenicii, peste slugile, peste copiii lor, peste nevestele cu care se iubeau cu folos și cu spor de odrasle, bărbați care seara cădeau ca buștenii, într-un somn adânc, până-n zori când îi trezeau cocoșii, zori când începea un nou tain de muncă și de câștig, pătrunși de greutatea și de menirea lor pe pământ, priviri de bărbați care, la vederea trupului subțire, bine cambrat al Agripinei, la vederea chipului ei alb umbrat de cloșul larg al unei pălării, își îngăduiau o clipă de visare ca la auzul unei povești în care poți fi pe rând Făt-Frumos, Sfarmă-Piatră, Zmeul, Ileana Cosânzeana, închipuindu-se-n locul boierului acela cu care se iubea cuconița văduvă, înțelegându-l și

pizmuindu-i norocul. Din pieptul lat, vânjos și părosal acestor bărbați ieșea un oftat care s-ar fi putut tălmăci în multe feluri: supărare pe soarta care-i adusese-n lume cu-o treaptă mai jos decât vecina lor de prăvălie; neputință a omului cu soarta gata pecetluită drept când i s-ar fi arătat limanul făgăduinței; regret și-un fel de rușine a celui care nu-n-drăznește să-și încerce norocul, cătând mai sus decât înălțimea lui; și mai ales dorință, dorință care-i făcea tot una pe toți și nu-i mai despărțea pe niciun fel de căprarii. Nici prin gând nu i-ar fi trecut Agripinei că lunecarea ei pe ulița unde-o mânase de la spate nevoia dădea aripi de vultur unor minți învățate altminteri să stea lipite cumsecade și potolit de pământ ca niște blajine orătării de ogradă, că lunecarea ei pe uliță prilejuia momentul de visare după care tânjea – se vede – orice suflet. Într-o zi, când nici n-apucase bine să tragă oblonul, se trezise-n prăvălie cu un bărbat înalt și voinic, îmbrăcat negustorește-n surtuc, cu lanț gros de aur trecut prin butoniera de la ceas. Ridicând voaleta unei toce mici violet, Agripina-i zâmbi și dând întrebător din cap îi arătă cu-o mână rafturile-n care se lăfăiau așezate-mbietor, unele chiar șugubăț, pălării gata s-acopere orice cap, să răspundă tuturor gusturilor și tuturor dorințelor, turbane complicate care-nghițiseră metri de material ce nu mai termina să se-ntortочеze și să se-nfășoare, cordele, pompoane, flori artificiale ca o spumă, pene, de la cele fastuoase de struț până la pene smulse din coada ori din aripile vreunei păsări modeste, care, văpsite cu măiestrie, știau s-atragă privirea ca și rudele lor bogate, aduse de peste mări și țări. Nepăsător la lucrurile-acelea frumoase pe care le-mbrățișă cu-o privire fugară și fără interes, negustorul n-avea ochi decât pentru ochii de stânjenel ai stăpânei, umbriți de gene lungi și dese, aproape negre, subt boite cu sprâncene subțiri, închise la culoare ca și genele, pierzându-se-n zulufii aurii care se-ncrețeau pe la tâmpile.

«E ca un ou încondeiat», se gândi negustorul uitându-se fără saț la Agripina.

— Ați vrea să cumpărați ceva? îl întrebă Agripina văzând că-ndemnul ei fără vorbe n-avusese niciun efect asupra mușterului.

— Da, răspunse-acesta, foarte nehotărât.

— Ce vreți?

— Păi, mă gândeam să fie-o pălărie.

— Pentru cineva tânăr, mai în vârstă?

— Ca la treizecinci de ani, cam pe-acilea.

— Și cum e cucoana, e negricioasă, bălană, scundă, naltă?

— Potrivită.

— Potrivită, potrivită, asta la stat, dar cum e? bălană sau negricioasă?

— Potrivită.

— Slabă, grasă?

— Potrivită.

— Îhî.

Deschizând galantarele, unul câte unul, Agripina scotea totul la vedere și, ca să-și pună marfa cât mai bine-n valoare, își potrivea cochet fiecare pălărie, uitându-se-ntr-o oglindă-n trei canaturi, încununându-se mai întâi cu un cerc de fetru când pălăria pe care-o proba îi era prea mare.

«E ca un ou încondeiat», își zicea mereu în gând negustorul, fără să spună un cuvânt de bine ori de rău despre marfa pe care modista se ostenea să i-o arate, însoțind demonstrația cu aprecieri despre ora, locul și ansamblul cu care s-ar fi potrivit fiecare dintre operele ei.

— Ei, nu vă e nimic pe plac? îl întrebă Agripina, scoțându-și din cap ultima pălărie și potrivindu-și părul cu-o mână.

— Ba da, toate.

— Însă nu vă puteți hotărî. Dar nu vă fie cu supărare, îi spuse ea văzând că mușterul nu prea avea gând să cumpere, cucoana pentru care vreți să luați pălăria nu e din oraș? Că dacă e din oraș, mai bine să-și aleagă singură că, știți cum e vorba, unuia-i place popa, altuia preoteasa. Știu, ați fi vrut să-i faceți

o surpriză, adică dumneaei să nu știe, dar eu zic că mai bine vă faceți c-o luați la plimbare și intrați ca din întâmplare și la mine-n prăvălie.

— Bine ziceți.

Se uita mereu la Agripina, care se-apucase de lucru, și nu se-ndura s-o ia din loc. Ca să nu plece cu mâna goală din prăvălie, după ce stăpâna se ostenise-atâta, ceru niște mărgele.

— Cum să fie?

— Cum vrei dumneata.

Agripina alegea-un șirag, i-l arătă, îi spuse prețul și-l împachetă cu grijă-ntr-o punguliță de hârtie de mătase pe care-apoi încrucișa o panglică-aurie subțire, legându-i capetele-n floare.

Negustorul îi puse pe tejghea un cocoșel de aur.

— N-am mărunți că de-abia sunt la saftea.

— Nici eu n-am.

— Treceți dumneavoastră altă dată să-mi aduceți banii.

— Nu-mi place să mă știu cu datorii.

— Nici mie.

— Am să trec eu să iau restul, cuconiță. Și-acum, săru' mâinile și rămâi sănătoasă, îi spuse el în timp ce Agripina se ținea după el, spre ușă, cu banul în mână.

— Vă aștept să veniți și cu cucoana pe la mine. Numai bine și sănătate. Vă mulțumesc.

Trecuse mai bine de-o săptămână de când Agripina-l aștepta cu banii puși într-o cutie, nedumerirea ei crescând în privința clientului care se purtase destul de ciudat, când, într-o seară, pe când închidea oblonul vitrinei, se trezi cu el în fața prăvăliei.

— Sărut mâinile, cuconiță.

— A, în sfârșit ați venit. De când v-aștept cu banii! Sunteți bun de saftea. Am vândut în ziua când ați fost aici o mulțime, am vândut ca niciodată și, slavă Domnului, nu mă pot plânge c-am vad prost.

— Ține asta, și negustorul îi întinse un sac lung și-ngust de mătase legat la gură cu un șnur de catifea, și lasă-mă să-ți închid eu oblonul.

Agripina în vremea asta intră-n prăvălie iar negustorul, fără să fie poftit, intră-n urma ei și-nchise ușa.

— Poftim banii.

— Mai stai puțin, cuconiță.

— Stau, zise Agripina arătându-i cu mâna un scaun, ea așezându-se-ndărătul tejghelei. O cafea? îl întrebă, arătând ibricul și tava cu cești.

— Nu, nu de-asta am venit.

— Mi-nchipui, zise Agripina, și-i zâmbi cu toată gura și cu toată albastreala ochilor, vrând să-i dea curaj în negoțul de-a-nsuratul pentru care presupunea că venise, în folosul cine-știe cărui frate, cumnat, văr sau chiar al lui însuși.

— Am venit deunăzi să te văd, nu să cumpăr. Să văd dacă ești atât de frumoasă cum te văd eu prin sticla ușii când treci pe lângă prăvălia mea din colțul Blănarilor.

Agripina se uită atent la obrazul cu două brazde-adânci de-o parte și de alta a gurii, cu linii aspre și-ngroșate, dar altminteri deloc urât și i se păru că-l mai zărise cândva.

— Atunci, de-asta am venit. Iar acum am venit să-ți spun că mi-e gândul numai la dumneata de parcă mi l-a bătut Dumnezeu în cuie. Dacă n-aș avea nevastă și cinci copii ți-aș spune «ia-mă, cuconiță, de bărbat», chit că nu m-ai lua, dar ți-aș spune. Acum am venit să-ți aduc șalul ăsta de samur, să-l ai din partea mea.

În timp ce rostea cuvintele astea, scoase din sacul de mătase vișinie o fâșie lungă ce părea făcută dintr-o singură blană pufoasă, neagră cu luciri albastre ca atinsă de coada unei stele, pe care-ți venea s-o mângâi și să ți-o lipești de obraz ca să-i simți moliciunea.

Agripina se schimbă la față și nu găsea de spus niciun cuvânt cu care să respingă darul.

Abia după ce negustorul închise pe dinăuntru oblonul ușii de la intrare și-nvârti cheia-n broască-și recapătă graiul.

— Nu pot să primesc așa ceva. Cum aș putea să primesc așa ceva, spuse Agripina cu glas tremurat, în care nu era greu de deslușit teama și jena cuiva care se simțea pus într-o situație din care voia să iasă și cu față curată și fără scandal. Eu nu pot să primesc așa ceva, repeta ea aproape plângând.

— Nu te speria, că nu-ți fac niciun rău. Nu vreau nimic cu de-a sila, spuse aproape-n șoaptă negustorul, cu un glas mângâietor pe care nu i-l puteai bănuî, trecând îndărătul tejghelei și punându-i Agripinei blana pe după gât. Am încuiat ca să nu intre careva. Lasă-mă să te privesc. Te visez noaptea. Știu că ești cucoană, că nu ești de nasul meu, dar te visez noaptea. Îi potrivea eșarfa dându-i drumul s-alunece-n două fâșii moi până-n poale, apoi i-o-nfășura-n jurul gâtului, o-nnodea peste decolteul *en cœur* prin care se vedea pielea albă a gâtului și despărțitura dintre sânii mici. Am muncit din greu ca s-ajung ce-am ajuns, m-am însurat cu-o femeie cumsecade și cu stare, am o casă de copii. Sunt om așezat. Nu știu decât munca și casa și muncă și iar muncă. Mă uit când treci și-aș săruta și pământul pe care calci. Iubește-te cu mine, cucoană frumoasă, și n-o să-ți pară rău.

Agripina-l privea acum fără teamă.

— Nu, jupâne dragă, nu. Nu se cuvine.

— De ce, cucoană frumoasă? De ce? Nu ne știe nici pasărea. Cui ce rău îi facem?

Îi vorbea cu ochii-nchiși și-i cerceta sfios chipul, cu vârful degetelor.

— Iubește-te o dată cu mine, doar o dată și nu mai vin a doua oară, pe cinstea mea de om, *o dată*, ca să am ce să-mi aduc aminte câte zile le-oi mai avea de trăit. Ca să am și eu în lumea asta la ce să-mi fie drag să mă gândesc.

Îi șoptea-ncet și duios cu un fel de evlavie, la ureche, de parcă se ruga lui Dumnezeu. Voia să aibă și el ceva frumos la care să se gândească. Agripinei îi veni să plângă. Se uită la necunoscut și-i văzu pe chip atâta tristețe și-atâta umilință...

Cu mâinile ei albe, cu gropițe ca la copii, îi mângâie fața aspră, îi netezi mustățile lungi castanii, îi sărută ochii, fruntea, bărbia bărbătească, pătrată, și elanul acesta, făcând-o să uite unde se află și toate părerile ei despre ceea ce se cuvenea și ce nu, se prefăcu-ntr-o mare dorință de-a cunoaște ce se putea cunoaște dintr-un om necunoscut, trupul, cu care simțea nevoia să fie totuna acolo și-n acel moment. Mângâierile gingașe, frățești, pentru care merita să-i spună bogdaproste, rămaseră-n urmă, iar buzele, după sărutarea castă de pân-atunci, o luară razna spre gura necunoscutului cu care se sărutau acum cu nesaț.

Agripina se ridică de pe canapeaua unde stăteau de obicei clientele care-așteptau ultimele retușuri la pălăriile cumpărate. Dădu o dată cu mâna prin ciucurii aurii care-i bordau marginea de jos. Îmbrăcată, gata de plecare, îi întinse negustorului restul de bani din cutie și blana de samur cu punga ei cu tot. Nehotărât, o clipă, negustorul luă banii și-i vârî-n buzunar.

— Cucoană frumoasă, m-am jurat că numai *o dată*. Crede-mă. Păstrează șalul, să-ți aduci aminte de... să-ți aduci aminte. Fă-mi și bucuria asta.

Agripina își puse blana pe umeri și-ncuviință din cap. «Cei de jos socotesc că-i cinstești când le primești darul, cei de sus cred că-ți fac mare hatâr că-ți dau ceva», se gândi ea.

Negustorul îi sărută respectuos mâna.

— Dumnezeu să-ți răsplătească!

— Și dumitale, îngână Agripina.

În prag, omul o mai privi o dată lung, închise ochii și spuse-ncet:

— Pe mine mă cheamă Gheorghe.

Pe ulițele pustii, sub lumina chioară-a felinarelor, Agripina mergea fără grabă, zgomotul ritmic al tocurilor ei, lătratul câte unui câine ocolit de somn, pocnetul sec al castanelor pe pavele alcătuind un acompaniament potrivit cu gândurile ei. «Dacă-ntre bărbați și femei ar fi doar ca-n astă seară... câtă

economie de timp, de lacrimi, de orgoliu jignit, de gelozie, de vorbe mari, mici, de vorbe de tot felul. Să nu-ți pese că e Gheorghe sau un duce».

Agripinei nici nu-i trecea prin minte că cineva ar fi putut să afle de-ntâmplarea în realitatea căreia nici ei nu-i venea să creadă. Ei față de ea nu-i era deloc rușine. N-o făcuse cu niciun scop. Ci pentru că așa-i ceruse-n momentul acela sufletul. Dumnezeu, care era deasupra, știa că nu pentru blana de samur și nu pentru gândul de-a-l stoarce mai departe pe bietul om. Mângâie blana moale. «Samur ca la cuca domnească». Și Sache avusese-o căciulă de samur, o culoare ceva mai deschisă.

Amintirile dădeau năvală-nvălmășite: alai de nuntă, caleașca purpurie, ghirlande albe de garoafe, covor roșu pe treptele bisericii, flori albe, lumânări albe, odăjdii sclipitoare, slujbă pe mai multe glasuri. Se uită la mâna dreaptă și duse la gură mănuașa *glacé*. «Cum trec oamenii unii prin viața altora, cum înseamnă unii pentru alții viață și cum se șterg apoi ca niște umbre la venirea nopții». Sache. Sache Poenaru. Ce depărtat suna acum numele-ăsta care parcă n-a numit niciodată un om, o viață, o poveste. Cum ajunseseră acasă, în vestita casă Poenaru, nu mai știa. Se vedea doar în capul mesei, lângă boier Sache, dar cum arăta atunci boier Sache, nu-și mai aducea aminte. Boier Sache-avusese grijă să-i pună cu mâna lui miresei mâncare-n farfurie și să-i toarne câțiva stropi de vin în pahar, atât cât să-i astâmpere foamea și setea. Cu-aceeași băgare de seamă băuse și mâncase și el, de felul său mai mult pofticios decât mâncău, fire cumpătată, în chip ciudat, în toate câte țineau de-ale trupului. Nu mult după miezul nopții, le urase petrecere frumoasă musafirilor, își luase mireasa de mână și se retrăsese către celălalt capăt al casei unde-i aștepta un pat învelit în atlaz alb, presărat cu garoafe. Ostenită de emoție, de ineditul petrecerii, de privitul curios în jurul ei și mai ales de-a fi fost ore-n șir ținta multor ochi, nu toți la fel de binevoitori, Agripinei i se-ngreuiaseră pleoapele, o amorțeală aducând a somn și-o abureală ca de vis punând stăpânire pe ea. Boier Sache, abia atingându-i degetele moi și călduțe, în fața camerei nupțiale o luase-n brațe, o trecuse pragul și-o așezase pe pat, sărutându-i în treacăt un zuluf de lângă ureche. Boier Sache adunase florile-n timp ce Agripina stătea cu ochii-aproape-nchiși și cu mâinile așezate pe lângă trup.

— Ți-e somn? o-ntrebase șoptit boier Sache.

Agripina-ncuviințase, coborând pleoapele.

Boier Sache o ridicase cu-o mână de sub umeri iar cu cealaltă îi desprinsese horbota din cap, apoi îi descheiase nasturii mărunți ai corsajului și, văzând că Agripina dăduse rușinată capul într-o parte, micșorase flacăra lămpii și continuase s-o dezbrace.

Când văzuse sânii plini, ca două movilițe albe, cu sfârcurile subțiate și trandafirii îl trecuse-un fior, apoi se uitase la ei cu pupile dilatate, cum se uita la fiecare nouă comoară dintre cele care-i umpleau casa și-i goleau punga. Îi trăsese repede pe cap cămașa de noapte din dantelă. Agripina aproape că nu mai respira. Îi era atât de teamă și de rușine că de n-ar fi fost buna-cuviință ar fi rupt-o la fugă, desculță cum era.

Boier Sache, îmbrăcat de noapte, stătea pe pat, privind pe-ntuneric copila de-alături care era nevasta lui în fața oamenilor și-a lui Dumnezeu. Palmele-i ardeau să simtă-n podul lor tăria cărnii fragede însă inima-i spunea boierului Poenaru că de clipa asta și de domolirea pornirii care-l îmboldea atunci ținea tot ce-avea să urmeze-n anii pe care-i aveau de trăit împreună el și fata asta străină din patul lui. Strânse de câteva ori pumnii, se-așeză ușor în pat, își sărută, ca o adiere, mireasa pe frunte, îi potrive perna sub cap, și-i șopti cu duioșie:

— Copilul meu, sufletul meu, dormi fără teamă.

Opt ani cât le fusese hărăzit să trăiască unul lângă altul, chiar atunci când averea boierului Sache secase cu totul, Agripina n-avusese și nu dusesese nicio grijă. Nu-și putea-nchipui că boier Sache, soțul ei bun, blând și iubitor, care și-ar fi dat viața pentru ea, ar fi fost în stare să făptuiască vreun lucru dăunător unuia dintre ei, căci, pentru Agripina, orice rău ce s-ar fi abătut asupra bărbatului ei ar fi lovit-o de zece ori mai puternic decât răul abătut asupra ei însăși. N-avea nici o-ndoială că dacă boier Sache-și vindea

ce-i mai rămăsese dintr-o ultimă moșie, pentru a-și cumpăra lucrurile minunate, adevărat paradis al ochilor și-mbătare-a sufletului, pe care și le cumpăra și pe care le mângâiau amândoi cu palmele și cu privirea, avea el o judecată ascunsă și bine chibzuită, ne'nteasă de priceperea de rând a celor care nuncetău să-l foarfece și de-a dreptul să-i plângă de milă pentru nechibzuința de care fusese ros ca de-un vierme-ncăpățânat și neadormit, o viață-nteagă. Traiul drămuț îi era bine cunoscut Agripinei din casa părintească unde, sub mantia înălțătoare-a cucerniciei, se țineau cu sfințenie toate posturile de peste an, toate miercurile și toate vinerile, și, sub cuvânt de economie, haina se prefăcea pân-ajungea zdreanță. Fără principii religioase și nici de alt fel, la vârsta ei, Agripina fusese surprinsă de carnea gustoasă și de cofeturile nelipsite de pe masa ei și-a lui boier Sache. Toată existența cu boier Sache era o surprindere permanentă din care nu afla niciodată timp să-și revină. Îndată după nuntă, boier Sache se-apucase să facă-mpreună cu Agripina *le tour du propriétaire*^[20], explicându-i proveniența apropiată și-ndepărtată, precum și obârșia fiecărui lucru din comoara lui, făcând paranteze ample geografice, istorice, de istorie-a artelor, pe care tânăra nevastă le-asculta cu ochi măriți de uimire și de curiozitate, abia cutezând din când în când să pună câte-o-ntrebare cu glas scăzut ca la rugăciune, căutând să-ntelegă și să-și întipărească totul în mintea ei cu cărări nebătătorite. Boier Sache aflase-n Agripina cel mai bun și de altfel unic elev, însetat și neobosit de metodele lui peripatetice, însoțite de gestul larg și expresiv în stare, prin frecvență, să dea amețală unei ființe cu nervi mai slabi sau mai uzați. Pentru boier Sache, Agripina era o valoare inestimabilă care depășea așteptările prin căldura și prin elanul fizic, nebănuite la vârsta ei, prin capacitatea de-ntelegere și de absorbire intelectuală, prin pasiunea și prin admirația cu care sorbea fiecare cuvânt al bărbatului ei. Deși nu s-ar fi putut plânge de răceala inimilor feminine la a căror ușă bătuse discret, boier Sache socotea că nimeni nu-l iubise vreodată cum îl iubea Agripina, fără condiții și fără umbră de reproș, față de care n-avea altceva de făcut decât să fie-așa cum era. Agripina era mândria lui, era opera lui, modelată cu grijă, de la felul cum vorbea și cum tăcea, până la cel în care mânuia cuțitul și furculița, de la coafura potrivită cu nuanța și cu tăietura rochiei, precum și cu bijuteriile pe care le purta, până la felul elegant și firesc în care-și ținea capul și-n care pășea. Boier Sache și soția lui răspundeau invitațiilor primite, boierul fiind iubitor al tuturor plăcerilor pe care le oferea lumea, ținând de-ale sufletului cât și de-ale trupului, având el părere nemărturisită față de alții, că de-ale sufletului își vedea mai bine între zidurile lui, printre comorile lui, adâncit în pătrunderea unei fraze dintr-una din cărțile lui rare, cu legături scumpe, alături de ucenica sufletului și-a trupului său, de ființa aceea unică pe care steaua lui cea bună i-o trimisese pe-o rază de mult țesută anume pentru-această misterioasă călătorie, alături de Agripina, iar de-ale trupului, pe latura aceea a contopirii cu furnicarul din care-ai apărut și cu care măcar din când în când trebuie să te confunzi, printre oameni, bine-nteles, printre oameni.

Spectacolele care-i dădeau însă cea mai mare satisfacție și care-l aduceau la stări de euforie – sporite și de câte un trabuc blond, mesager al soarelui și-al visării de la Tropicul Racului, sau de-o bătrână și-nteaptă narghilé care-i umplea gura și nările cu adieri de cumarină, de cuișoare, de ierburi și de balsamuri pritocite la un loc sau de câte-un strop de vin ca un soare, irizat de clinele cristalului șlefuit – erau cele pe care și le oferea acoperind-o pe Agripina cu șaluri și cu mătăsuri, drapând-o oriental ori ca pe-o patriciană romană, recitându-i poezii renaștentiste ori fredonându-i muzică franțuzească din Marele Secol, lăsând la aprecierea ei dacă să danseze, să recite sau să cânte ținându-i isonul, sau să stea tolănită pe-un divan și s-asculte cu ochii-ntredeschiși, ca o pisică fericită de căldura cuptorului, să facă, în sfârșit, ce-i pofta inima numai să-i bucure sufletul și ochii cu prezența ei bălaie și moale. Iar Agripinei dintre toate petrecerile câte-și închipuia că erau pe lume niciuna nu-i părea mai adevărată și mai de preț decât cele de-acest fel, în care mintea ei își putea lua zborul spre cele patru zări ale lumii, pe care cu-atâta farmec și cu-atâtea amănunte pline de interes, de neprevăzut și de picanterie i le-nfățișa boier Sache, soțul ei, care nici de le-ar fi cutreierat pe toate și n-ar fi știut mai multe-asupra lor, făcând de dragul Agripinei și de-al imaginației proprii salturi amețitoare pe itinerarii neabordate nici în gând de vreun cutreierător de mări și țări. Nefiind un suflet de călător adevărat, neavând neliniște-n ochi după

largul zărilor și mâncărime la tălpi după alte și mereu alte pietre, fire de cloșcă, pentru care aventura, căci aventură este orice călătorie, era doar o poză pe terenul verbului, o atitudine oratorică ademenitoare prin ritmul ei legănător, lui boier Sache, afară de Franța, prin Franța înțelegând Parisul și-mprejurimile lui, alte străinătăți nu-i călcasă piciorul. Fire domoală și-așezată, Agripinei nici prin gând nu-i trecea că ar fi putut să-și lase, fie și pentru scurtă vreme, căminul ei cald și rafinat spre-a se porni pe drumurile nenumărate-ale lumii, când știa totul despre ele din vorbele cu care boier Sache i le făcea cunoscute și din care ea le-nvățase mai bine decât dacă le-ar fi văzut, le-nvățase și le-așezase cu metodă-n căpșorul ei blond, Turnul Londrei, monumentele Parisului, piramidele bătrânelor dinastii egiptene fiind prietenești și familiare puncte de reper în geografia conversațiilor cu boier Sache, puncte la care se referea tot atât de des și de firesc ca la ulițele Bucureștilor. Dorințele și gândurile-Agripinei erau un ecou al dorințelor și-al gândurilor domnului și stăpânului ei, singura ei dorință originală fiind aceea de-a avea un copil, dorință pentru-nfăptuirea căreia, ca un adevărat împetricinat, boier Sache ceruse termen de-amânare.

— Dragostea mea, ești un copil și nu e bine să faci de pe-acum copii. Să mai treacă doi-trei ani. Avem vreme.

Vrusese mai întâi să spună «ai vreme», dar se gândise să n-o-ntristeze pe Agripina. Îngenuncheasect în fața ei și-și culcase capul pe pânțelele frumos și suplu care dorea diformitatea maternității. Îl întristase gândul că-ntre el și Agripina, idolul inimii lui, ar fi putut apărea un intrus, fie chiar și copilul lor. Știa că intimitatea plină de-adorare pe care-o trăiau acum s-ar fi risipit la apariția ființei mici, neajutorate și tiranice care-ar fi cotropit fără nicio rațiune și fără niciun merit inima Agripinei, relegându-l pe el, boier Sache, într-un ungher, ca pe-o rudă bătrână și săracă, întunecându-i aureola cu care-l înconjurase iubirea Agripinei, iubire la care se socotea îndreptățit, căci în afară de ardoarea pe care-o simțea pentru tânăra lui nevastă, boier Sache se purta cu ea desăvârșit. Încrederea oarbă-n boier Sache alungase repede gândul maternității din rândul puținelor preocupări ale-Agripinei. De vreme ce lui îi reveneau toate grijile vieții lor, tot în seama lui trebuia lăsată și cea a trecerii lor la nemurire pe calea perpetuării. Lipsa îngrijorării pentru ziua de mâine era trăsătura care-i apropia cel mai mult pe Sache Poenaru și pe Agripina. Trăiau amândoi ca-ntr-un basm în care știi că prin oricâte-ncercări ar avea de trecut Făt-Frumos și Ileana Cosânzeana până la urmă, ei aveau să trăiască-mpreună ani mulți și fericiți, pân' la adânci bătrâneți. Boier Sache nu se gândea nicio clipă la soarta ce-o aștepta pe Agripina când el avea să se mute din lumea asta-n cea a dreptilor, iar Agripina nu se gândea nici ea că boier Sache, ca orice ființă, avea, dacă lucrurile respectau o cronologie firească, s-o lase singură și fără niciun rost pe pământ după felul cum făcuse de petrecanie la toate cu câte-l milostivise Dumnezeu, și mai având el și două fiice, moștenitoare de drept. Părinții Agripinei, fără a se adresa direct fetei lor, dar plini de speranță că nu bătuseră șaua degeaba, aduseseră de câteva ori vorba, când boier Sache nu era de față, despre bărbați care-și lăsaseră nevestele pe drumuri, din lipsă de prevedere. Ce e drept, nu insistaseră prea mult, convinși că așa cum se ținea, boier Sache avea să-i mai țină pe puțin douăzeci de ani tovărășie fetei lor. Prin urmare și ei, deopotrivă cu toată lumea, rămăseseră uimiți când, într-o dimineață, boier Sache, care ar fi fost cel mai uimit dintre toți dacă și-ar mai fi putut da seama, boier Sache murise. Voios că se văzuse-ajuns în primăvara care-l scăpa de claustrarea din odăița de lângă bucătărie, impusă de lipsa de lemne, voios, cu inima ușoară ca după vizita unei mătuși bătrâne și neputincioase care, în sfârșit, se hotărăște s-o ia din loc, făcea-mpreună cu Agripina turul proprietarului când deodată simțise că amețește. Se-așezase pe-un fotoliu-n fața căruia, când aveau oaspeți, întindea o coardă apărătoare, ca la muzee, se-așezase cu mâinile-ntinse moale pe brațele fotoliului și cu capul lăsat pe spate, adâncit în spătar. Deschisese gura să-i spună ceva Agripinei dar nu se auzise decât un suspin: «Aa!». Rămăsese nemișcat, cu ochii-nchiși, într-o atitudine de personaj romantic adâncit în meditație asupra nimicniciei lumii acesteia, asupra nestatorniciei sufletului și-a credințelor omenești. Agripina văzuse morți dar nu văzuse pe nimeni murind. Dacă așa se trecea dintr-o lume în alta, aveai numai de ce să plângi, dar nu să te sperii, mai ales când erai tânăr, tânăr și sănătos și moartea era departe! Mai întâi crezuse că boier Sache

a ațipit; i se lăsase încet la picioare, neîndrăznind să-l atingă. Ridicându-și ochii, se simțise neliniștită de paloarea și de nemișcarea lui. Când își dăduse bine seama că a murit, îl mângâiasă cu vârful degetelor, își culcase capul pe genunchii lui udându-i de lacrimi. Spre ora prânzului, Saveta, singura slugă pe care-o mai aveau, o găsisă mai mult moartă decât vie, așternută la picioarele stăpânului. Fiicele-acestua nu se sfiiseră să pomenească vorbe ca «otravă» și «omor» și poate-ar fi tras-o pe Agripina și pe la judecăți dacă nu s-ar fi arătat blândă ca o oaie dusă la tuns și dacă bărbații lor n-ar fi fost cu ceva mai multă minte și mai puțin amatori să se dea-n spectacol. Agripina-și plânsese toate lacrimile în acele ultime ore petrecute lângă trupul lui boier Sache, în trecere de la căldura vieții spre răceala mineralelor. Între oameni a căror dușmănie nu-și dădea osteneala măcar să se ascundă sub o față binevoitoare, Agripina stătuse, ca o stană de piatră, de veghe la căpătâiul bărbatului ei, fără o lacrimă și fără un suspin.

Tot neamul Agripinei își vărsa focul pe răposatul boier Sache, mai întâi pentru că el nu le mai putea răspunde, apoi pentru că numai el era vinovat că Agripina rămăsese pe drumuri, dată afară din casa ei de otrăvile de fete-ale răposatului. Dacă Agripina ar fi umblat să-și câștige drepturile ar fi trebuit să-nceapă un proces lung și costisitor și să-și piardă tinerețea pe la ușile judecătoriilor. Aprecierile asupra lui boier Sache o-ndurerau pe Agripina mai rău chiar decât moartea lui; numai Agripina cunoscuse duioșia și dragostea fără margini a lui boier Sache pentru ea; lipsa lui de prevedere nu putea șterge și nici nu putea știrbi frumusețea unor amintiri atât de gingașe și de proaspete-n sufletul tinerei văduve. Agripina stătea mai toată ziua la cimitir lângă mormântul soțului ei. Văzând-o cum se topește, boier Șerban nu mai îngăduia nimănui să pomenească despre boier Sache, nici de rău, nici de bine, de față cu ea. Era limpede că lui boier Sache, om verde, care-n viața lui nu știuse ce-i boala, nu-i trecuse prin minte să-i asigure la vreme Agripinei o stare cât de modestă, făcându-i parte din lucrurile-acelea scumpe de care se bucurau acum numai fiicele lui. Și-apoi, își mai zicea boier Vălescu, așa-i fusese scris fetei lui. Dacă nu s-ar fi măritat cu boier Sache poate că nu s-ar fi măritat cu nimeni și deci lucrurile-ar fi fost la fel sau poate și mai rău, fiindcă la urma urmei, de la o vârstă e mai bine pentru-o femeie să fie văduvă decât fată bătrână, căci văduvia e pusă-n seama sorții pe când nemăritatul, de multe ori pe nedrept, e pus în seama unor ciudățenii și-a unor vini pe care fata bătrână nu le are, mai ales dac-o așezi lângă semenele ei măritate, care nu sunt nici ele cu toatele tezaure de-nzestrări și de virtuți. Acum, gândul lui boier Șerban Vălescu era cum să-și vadă fata mângâiată după moartea bărbatului ei, moarte care-i zdrobise inima tânără și iubitoare, și cum să-i găsească un bărbat potrivit cât era tânără și frumoasă și mai ales cât imaginația presupusului pretendent putea fi tulburată de misterul făpturii ei blonde și melancolice, drapată-n negru, dreaptă și desprinsă de lume ca o zeităte-a durerii. Dându-și seama însă că graba ar fi stricat lucrurile, nu-i mai ținea Agripinei logosuri în privința inutilității oricărei suferințe, logosuri care se tălmăceau printr-o dură dar tonică maximă ce-i îndemna pe vii să-și afle rostul în lumea viilor lăsându-i pe morți în plata Domnului Dumnezeu care se milostivise de ei, ci vorbea firesc încercând să risipească atmosfera de capelă mortuară pe care le-o adusese-n casă Agripina cu hainele ei negre, cu vâlurile ei din care ei se vedea doar fața albă și-mpuținată, cu muțenia ei de neclintit. Dacă fiică-sii celei mici îi era scris să-și piardă mințile și viața de pe urma unui bărbat care peste zece-cincispreze ani i-ar fi fost o povară, ei n-aveau cum să se-mpotrivească, dar ca să piară cu toții, asta boier Șerban chiar nu mai înțelegea.

La vreo două luni de la moartea lui boier Sache, cu Agripina, pe care toți o socoteau pierdută și-o plângeau ca pe-o moartă, se petrecuse-un lucru neașteptat pentru cei care nu cunosc încăpățânata și nebănuita putere de-mpotrivire-a ființelor tinere-n fața bolilor trupești și-a celor sufletești. De unde timp de două luni nu rostise niciodată numele lui boier Sache, considerând sacră orice-amintire legată de el, demnă doar de cămara cea mai de taină a inimii ei cernite, acum Agripina povestea mereu întâmplări trăite de ea și de soțul ei, neuitând să pomenească fiecare vorbă a lui, râzând cea dintâi când era ceva de râs. Se ducea-n fiecare zi la cimitir cu brațele-ncărcate de flori, cu tristețe calmă și-mpăcată, de parcă s-ar fi dus la un bolnav care, fără-ndoială, avea să se facă bine.

— Azi se-mplineau opt ani de la nunta noastră. Mă gândesc ce bine-am fi petrecut. Oare ce dar mi-ar

fi făcut Sache... Chiar! Ce dar mi-ar fi făcut?

— Dac-ar mai fi avut ce! îi tăiase mamă-sa bucuria.

Agripina se-ntunecase la față și, fără să vrea, se uitase la inelarul mâinii drepte pe care opt ani se mișcaseră leneș talazurile acelei pietre-a speranței, care-o legase de boier Sache. Pentru prima oară, după atâta vreme, Agripina dorea să-și vadă-napoi inelul în deget și pentru prima oară se gândea cu ură la fiicele ei vitrege și la bărbații lor. Îi era dor de șalurile persane-n care se-nfășurase și se mlădiase de-atâtea ori, de covoarele mătăsoase și moi pe care se tăvălise ca prin iarbă, de toate lucrurile-acelea alese și scumpe care-nghițiseră o avere și care făcuseră parte opt ani din viața ei tânără și fără niciun gând ascuns. Nu făcuse nimic pentru care Dumnezeu s-o pedepsească despărțind-o de boier Sache și nimic de-asemeni pentru ca fiicele-acestui să se poarte cu ea mai rău decât cu-o slugă hoată pe care-ncerci s-o duci cum poți cu zăhărelul fiindcă te are cu ceva la mână. În primele două zile după moartea lui boier Sache, nu se spusese o vorbă din care cineva să-nțeleagă precum că a treia zi Agripina avea să fie dată pe ușă-afară din casa-n care nu intrase cu sila ci cu cinste, iubită și respectată de stăpânul care-acum, de bună-seamă, s-ar fi răsucit în groapă dacă-ar fi știut ce născuse din sângele lui. Să-i ia până și inelul din deget! Dacă le-ar fi văzut moarte, sfârtecate și cu oasele făcute zob și nu i-ar fi fost milă de ele. Până și inelul din deget! Îi făcuseră marele hatâr să-i lase verigheta și să-i dea-napoi zestrea ei modestă, mai mult ca să-i arate că-i dau un brânci înapoi spre locul care i se cuvenea, decât din cinste și din corectitudine. Ca mulți oameni jigniți, care n-au inima să se răzbune singuri, Agripina-și imagina tot felul de-ntâmplări care le-ar fi adus pe cele două fiice vitrege la mâna ei. Se-nchipuia dându-le și ea pe ușă afară, pe care ușă nu știa, dar dându-le-afară, privindu-le cu un zâmbet plin de tot felul de-nțelesuri, cum îi privise desigur Dantes, ajuns conte de Monte-Cristo, pe toți acei ticăloși de pe urma cărora putrezise-n temniță douăzeci de ani. Uneori le ținea discursuri moralizatoare și le vedea plângând, îngenunchind în fața ei și cerșindu-i iertarea. Alte ori le ierta, zdrobindu-le cu-o mărinimie cu-atât mai umiltoare cu cât ele n-o așteptau. Cum și-n ce fel și de pe urma cui avea s-ajungă ea-n asemenea fericită și strălucită situație asta povestea nu mai spunea și de fapt nici nu prea avea-nsemnătate. Când se trezea de-a binelea din asemenea reverii cu caracter vindicativ ori eterat creștinesc, singura soluție, și de altfel cea mai sigură și mai puțin obositoare, chiar și-n închipuire, i se părea aceea de-a lăsa totul la voia Domnului: «Să le dea Dumnezeu după inima lor!».

Depănând așa sculul amintirilor, ajunse la Dinu Serafiotti, trecu de el, se opri la ochii albaștri ai boierului Ienache Krețulescu, întârzie asupra bărbatului de care se despărțise cu-o jumătate de ceas mai înainte și-o podidi plânsul de mila ei, de-a altora, de-a vieții și-a sufletului, de-a-nfrângerilor și de-a dezamăgirilor hărăzite bieților oameni. Cu sufletul curat al celor care fac totul și mai ales greșeli din iubire, Agripina se-ntreba dacă soarta ne-o facem noi sau dânsa ne face pe noi. Cu-ntrebarea asta căreia nu era-n stare să-i afle-un răspuns mulțumitor, puse capul pe pernă. A doua zi, o așteptau prăvălia și treabă multă ca pe tot omul care trăia din sudoarea frunții.

Peste câteva zile, trecu dis-de-dimineată cu blana de samur pe umeri, prin fața prăvăliei lui Gheorghe. Acesta, care, împreună cu nevastă-sa, tocmai așeza marfă nouă la ferestrele din față, tresări când o văzu pe Agripina, iar în ochi îi zâmbi o licărire de recunoștință și de mulțumire când văzu darul lui acoperind umerii frumoși a căror albeață o zărise ca printr-un vis ce sărise peste zidurile somnului și-ale-nchipuirii pe trezie și se prefăcuse-ntr-o fărâmă de viață aieva.

* * *

«Samurul ăsta pe care-l păstrez ca pe-o relicvă, așa cum păstrez toate lucrurile mamei, e singurul despre care n-am putut afla nimic nici de la tata, nici de la tușa Veta. De la mătușă-mea, Tasia, am înțeles că samurul dezlănțuise-un mare scandal în familie. Să i-l fi dat Dinu Serafiotti n-aș crede», îi spusese, o dată, Coana Mare lui nepotu-său. Daniel.

CAPITOLUL ȘAPTE

Blana de samur

Blana de samur nu putea să treacă neobservată de părinții Agripinei, care, spre toamnă, veneau la oraș, uneori câte-o lună, pentru-aprovizionare cu cele de trebuință-n primăvară, la vie și la-nsămânțat, să-și vadă neamurile, să mai iasă și ei în lume ca să nu li se uite numele cu totul, ca să se veselească nițel după un an în care nu știau altceva decât să pigulească puținul care le mai rămăsese, pe care ba-l pârjolea seceta, ba-l înecau apele, ba-l rodea câte-un vierme că nu mai dădeau înainte nici pic.

— Văd că-ți merge negustoria, îi spuse-ntr-o zi boier Șerban flică-sii, apucând cu-o mână un capăt al etolei de samur iar cu cealaltă dându-i păru-n răspăr și-apoi netezindu-l la loc.

— Așa cum se vede, răspunse Agripina care – după uitătura-ntunecată-a lui taică-său, întunecată și piezișă căci o dată n-o ținuse-n ochi de când se aflau la oraș – știa că mai curând sau mai târziu aveau să fie vorbe, ori schimb de cuvinte, cum zic cărturăresele, cu privire la starea ei de nesuferit pentru-ntreaga familie.

Așteptându-și părinții, Agripina spoise, făcuse curățenie mare, umpluse cămara și pivnița cu de toate, gătise toată casa cu flori, ca la nuntă, ceea ce părinții se făcuseră că nici n-au băgat de seamă, sărutând-o ceremonios pe frunte, ca din primul moment chiar nemulțumirea lor să nu fie cumva trecută cu vederea.

Scurți la vorbă, ne'nvățați să spună de două ori un lucru pentru-a fi ascultați, potrivindu-se și-nțelegându-se de minune, neieșind unul din vorba celuilalt, strânși la mână poate și fiindcă nu-i dădeau banii afar' din casă dar și fiindcă așa le era firea, părinții îi inspiraseră Agripinei totdeauna foarte mult respect dar și teamă. Cu-aceste sentimente plecase din casa lor la vârsta când abia de se putea spune că-ncepea să aibă o judecată, și cu-aceleași sentimente se-ntorsese-n casa lor după ce rămăsese văduvă. Nici la vârsta ei de-acum, Agripina n-ar fi știut să spună dacă părinții ei erau oameni ideali, dar un lucru știa: că-n mintea ei părinții ei erau ceea ce se putea numi soți adevărați și-adevărați părinți. Îi părea nespus de rău că-i mâhnea pe oamenii ăștia cinstiți și drepti căroră, ce-i drept, și Dumnezeu le-ajutase să fie și să rămână așa, ferindu-i de orice ispită.

Boală lungă moarte sigură. Oricât s-ar fi străduit să ocolească *vorbele* zise și *schimb de cuvinte*, pe drum de zi, pe drum de seară, oricât ar fi pășit Agripina în vârful picioarelor, oricât de mică, de tăcută și de puțin văzută s-ar fi făcut ea, *vorbe* tot aveau să fie. Și decât să tot fie nori, să bată vânt care să ridice praf și să spargă geamuri, decât să tot ai junghiuri în oase, mai bine să plouă, să fulgere și chiar să trăsnească dar să se termine o dată.

— Pe cine crezi tu că protesti, Agripino, strigă boier Șerban, trăgându-i de pe umeri blana și uitându-se la ea de parcă voia să-i numere firele. Păi tu, cu dugheană ta cu tot nu faceți cât blana asta. Juri tu pe viața și pe sănătatea ta c-ai cumpărat tu blana asta?

Agripina tăcea. Socotea că Dumnezeu n-o avusese prea-n nume de bine și fără să-i fi luat numele-n deșert.

— Ai alunecat pe căi greșite, fată, spuse conul Șerban mai mult cu mâhnire decât cu mânie. Să nu-ți închipui că dacă stăm înmormântați la țară n-auzim de isprăvile tale! Stăm ca să-ți agonisim ceva, ca să-ți dăm să mănânci, ca să trăiești cinstit nu ca s-ajungi târătura orașului, să te-arate lumea cu degetul. Dacă vrei să mai rămâi în casa mea să vii să stai cu noi la țară. Poate s-o găsi vreun creștin al lui Dumnezeu să te ia cu toate câte le-ai făcut.

Conul Șerban făcu semn cu mâna că discuția s-a-ncheiat, și dădu să plece.

— Tată, zise-Agripina după ce trase aer în piept de parc-ar fi avut de gând să se-azvârle de-a cufundișul, știu că vă sunt datoare și dumitale și mamei că m-ați făcut și că m-ați crescut. Îmi pare din suflet rău că vă mâhnesc, dar nu e vina mea că ăsta mi-a fost norocul.

— Norocul și-l mai face și omul.

— Cum?

— Puteai să te măriți de zece ori pân-acum.

— Cum m-am măritat și prima oară? Cine mă ia, tată? Vreun bătrân, care are nevoie de slugă fără simbrie, să-i pună pahare și cataplasme, ca după ce-mi mănânc znaga să lase-averea la vreun copil ori la vreun nepot, vreun văduv cu-o casă de copii? Cine? Cine te ia azi cu curu' gol? Își mușcă limba de vorba proastă care-i scăpase, dar știind că n-avea cum s-o-nghită vorbi mai departe, cu glas și mai tare, cu și mai multă repeziciune, că poate luată de șuvoiul altor vorbe, cea necuviincioasă avea să se-amestece printre ele și să se facă uitată. Făt-Frumos? Nu m-a luat el de prima dată. Acum o să mă ia? Nu vezi cum umblă toată lumea după avere? Pe văduva lui Mavros crezi c-a luat-o feciorul Krețuleascăi fiindcă e frumoasă și deșteaptă? Putea să fie de zece ori mai frumoasă și mai deșteaptă și cu treizeci de ani mai tânără decât e că n-o lua dacă n-avea teșchereaua plină!

Respiră lung și se gândi să mai dea măcar o pildă de-asemenea căsătorie nepotrivită, ca să nu bată la ochi interesul pe care i-l trezise perechea mai-sus-pomenită.

— Și pe fata lui Mamulea, lipscanul ăl mai bogat, gheboasă și c-un picior mai scurt, de frumoasă și din dragoste o fi luat-o băiatul lui Xenakis, nu? Vrei să mă iei la țară ca să mă dai după Nicu Gingulescu, nu-i așa? Că tot i-a murit lui nevasta și n-are cine-i crește copiii!

— Vreau să te iau la țară ca să nu te mai faci de râs cum te-ai făcut cu secătura aia de grec – gineri-tău, de! — și cum te-oi mai fi făcut și cu alții, se răsti conul Șerban, furios pe fiică-sa mai mult pentru dreptatea din spusele ei decât pentru că nu-i da ascultare.

— Tată, tot omul greșește. Aș fi vrut și eu să fiu măritată ca surorile mele, cu oameni de vârstă potrivită, să fac casă cum trebuie, să am copii. Dacă s-o ivi un om potrivit și spre care m-o trage inima nu zic că nu m-oi mărita, altfel, rău îmi pare, dar nu.

— Cât îmi mănânci pâinea să nu crâcnești în fața mea.

— Tată, prăvălia o țin ca să câștig o bucată de pâine, și-o câștig.

— Fi-ți-ar prăvălia-a dracului! Fată de neam amestecată cu toți pastramagiii. Ne-ai făcut de râs.

— Banii n-au miros și dac-așa sunt timpurile... Dacă cineva râde că muncesc cinstit pentru un ban n-are decât. Lumea de-acolo mă respectă.

— Văd, văd. Îți dă și blănuri. Te respectă. Te respectă, n-am ce zice, de femeie cinstită ce ești!

— Și dacă n-aș fi? Împinse Agripina nițel cam departe gluma.

— Dacă n-ai fi, dacă n-ai fi, dumnezeii tăi de putoare că te-am făcut și te-am crescut...

Boier Șerban Vălescu se năpusti cu pumnii asupra Agripinei, care își apăra fața cu mâinile, fără să scoată o șoaptă.

— Las-o, Șerbane, las-o, interveni coana Stanca, nevastă-sa, pe care tot o durea inima de fie-sa asta a mică, păcătoasă așa cum ajunsese.

Conul Șerban o-ndepărtă pe nevastă-sa cu-o mână și n-o slăbi pe Agripina până nu se simți răcorit. Era prima dată-n viață când își ieșise din fire-n asemenea hal.

— Să pleci din casa mea! Strânge-ți lucrurile și pleacă. Acum.

Ascultătoare de data asta, cu sângele dus din obraz, cu mâinile și cu coatele zdrobite de pumnii lui taică-său, Agripina se târî până-ntr-un ungher al casei de unde-și trase lada cu cercuri de alamă, bătută-n ținte, care marcase fiecare eveniment important din viața ei. Își adună cât putu mai repede lucrurile pe care și le-agonisise ea singură, le-așeză cu grijă, să nu se mototolească, își luă dintr-un saltar o pungă-n care-și ținea banii, trase lada în sala de la ieșire și porni dup-o trăsură. Văzuse mai zilele trecute două bilete de-nchiriat pe lângă Sfântul Gheorghe.

— Unde mergem, cuconiță? zise birjarul opintindu-se să lege lada-n chingi.

— Trecem mai întâi pe la Sfântul Gheorghe, și-om vedea, poate că rămânem acolo.

— Și dacă nu rămânem acolo, unde ne ducem?

— Nu știu, unde-om vedea bilet de-nchiriat.

— Îhî! auzi mata, cuconiță, nu te supăra, eu sunt om simplu, nu te supăra, te-a gonit bărbatul sau îl lași

matale?

— Dar de ce?

— Păi am văzut că nu te-a petrecut nimenea și că n-ai încuiat în urma dumitale.

— A!

— Îhî! Dii, dii, bălane! Auzi, cuconiță, să nu-ți fie cu supărare, că eu sunt om simplu. După câte-nțeleg eu matale n-ai vorbă făcută pentru casă. Așa e?

— Așa e.

— Ascultă, dumneata ești cucoană, eu sunt om simplu, da-ți dau și eu un sfat ca prostul. Nu te duce cu lucrurile-n poarta omului că omul e-al dracu' și când te vede la nevoie cere și pe mă-sa și pe tac-su.

— Și cum să fac?

— Bani ai?

— Am.

— Mergi dumneata-n seara asta la 'otel. Mâine e duminică. Pe la zece-așa, te duci mata, tot cu birjă, ca să vadă ăia care-or fi că nu ești o prăpădită, fo fitecine. Pui pe dumneata ce ai mai bun și fo aurărie ceva – dacă ai, *bun* înțeles – pui broboada asta, sau cum îi zice, în spinare, că e frumoasă, și ca omul care n-are nicio grabă, umbli după casă. Acu', să zicem c-ai găsit casă și că-ți place, că-ți place de-ai fi-n stare s-o cumperi. Buun. Nu te-arăți că-ți place, ba mai mult, *trebui* ', m-auzi, *trebui* ' să-i găsești cusururi ca pân' la urmă, când bateți palma, să li se pară c-au apucat pe Dumnezeu de-un picior. Dai arvuna, faceți hârtia, beți aldămașul, te duci iar la 'otel sau unde vrei dumneata, și-a doua zi-ți cumperi de-ale casei, pat, scaune, masă, ce-i trebuie omului în gospodărie și când te muți, te muți cu totul, nu cu un cufăraș acolo. Cuconiță, ascultă ce-ți spun eu, omul trebuie să știe să dea cu praf în ochi, să dea el ca să nu-i dea altul.

— Ai și dumneata dreptate.

— Cucoană, nu-ți fie cu supărare, ai fo avere ceva, din ce trăiești?

— Sunt modistă. Am o prăvălie-n lipscănie, cu pălării, cu găтели de mireasă, cu de-alde-astea.

— Aha. Nu prea sameni a negustoreasă, dar dacă zici dumneata...

— Dar a ce semăn? îl întrebă Agripina cu mult interes.

— A boieroaică scăpătată. Nu te supăra, da' sameni a fi ajuns din cal măgar. Când n-are omul noroc n-are... zise el, fără s-aștepte vreo confirmare. Prost să fii noroc să ai. Câte urâte nu se lăfăiesc ca pășoaicele-n mătăsuri, în velințe și trândăvesc ca ploșnița, ba încă și-aia umblă să găsească ce să sugă, nici capul nu le doare, m-auzi, nici capul nu le doare, și dumneata, nu-ți fie cu supărare, c-ai putea să-mi fii copil, c-am trei fete măritate, la casa lor, la rostul lor, cu copiii, una e bălană ca dumneata, auzi, alea se lăfăiesc și dumneata umbli cu cufărul. Când n-are omul noroc n-are. Mă uit la văru-meu, Tăsică, popă la Leordeni, băiat de popă, că să știi că eu sunt om de neam, auzi, mă uit la Tăsică, el o mândrețe și-un glas de stinge lumânările-n biserică, și-o preuteasă, urâtă, urâată, și proastă! Dacă! Și lui Tăsică i se pare soarele de pe cer!

Ca să-nveți câte ceva dintr-un cod mai folositor decât cel din care-aflai cum să ții cuțitul, furculița, cui să-ntinzi mâna mai întâi, când să-ți scoți și când nu mânușa etc. etc, cu alte cuvinte ca să-nveți câte ceva din codul teoretizat de Panait al lui Petcu-al Chioarei, din mahalaua Delei, în urma îndelungilor observații asupra mușteriilor de tot neamul și de toată teapa, purtați de birja lui timp de treizeci de ani, merita să urmărești evoluția genealogică a familiei acestuia, începând cu un strămoș pierdut în negura vremilor, Tache Pitic al lui Frăsinel, geambaș de cai, trunchi sănătos și solid, cu mlădițe la fel de vânjoase peste veac.

După ce-o văzu pe cuconiță-n camera de hotel pe care-o inspectă cu de-amănuntul, trântindu-se de două ori pe pat ca să știe dacă n-avea arcuri slăbite, sărind de două ori în sus ca o minge, Panait se declară mulțumit, nu vru să-i ia niciun ban, că a doua zi tot el avea s-o poarte prin târg fiindcă el n-avea liniște până n-o vedea așezată-ntr-o casă ca oamenii, îi sărută mâna și dădu să iasă când deodată-și duse

mâna la cap și se-ntoarse brusc în loc.

— Doamne! era să plec și să nu-ți spui taman asta. Auzi, cuconiță, să cauți să nu stai niciodată printre vecinii de prăvălie, cât mai departe, cât mai bine. Să nu știe nimeni ce e-n casa dumată. Slujba-i slujbă, casa-i casă. Să-ntrebi de vecini, auzi. Da' las' că sunt eu cu matale, nu te las eu să... Și-acu', săru' mâna, și s-auzim de bine.

Elevă capabilă și fidelă a-nvățaturii lui Panait al lui Petcu-al Chioarei, însoțită de-acesta, care n-o lăsa un pas singură, după ce, răbdător, văzu vreo cinsprezece case, din pod până-n pivniță, după ce află povestea la peste cinzeci de neamuri de vecini ai caselor cu pricina, având grijă la-ndemnurile neobosite-ale lui Panait să-și scoată cât mai mult la vedere ceasul de aur cu lanțul lui gros, despre care Panait zisese, cântărindu-le-n mână, «lucruri frumoase, dar dac-atârnu mai mult nu strica», în sfârșit cuncuviințarea lui Panait, se-nțelege, la prețul peste care Panait n-o lăsase să dea nicio băncuță, Agripina închirie o casă cu trei odăi, într-o ulicioară care cotea din Ulița mare a Moșilor, aproape de Sfântul Gheorghe. Luni, dis-de-dimineată, Panait o purtă din prăvălie-n prăvălie, până-și adună toate câte-i trebuiau de casă nouă și nu plecă decât după ce-o văzu cu lucrurile descărcate și puse la locul lor că acum zile să-i fi dat Dumnezeu cucoanei că de altceva nu mai avea nevoie. Băură amândoi o sticlă de vin franțuzesc, scoasă din cufărul cucoanei, pe care Panait nu se mai sătura mirosindu-l, «nemții tot nemți, unde-ar fi ei», mâncară niște răcitură și niște cofeturi și mulțumiți amândoi de isprava pe care-o făcuseră, cucoana răsplătindu-i cât crezuse, iar el dându-i ceva-napoi că era prea mult, își luă prietenește rămas-bun.

Ajungând în prag, Panait își duse mâna la cap, străfulgerat din nou de-un gând care trebuia neapărat comunicat celei interesate.

— Auzi, cuconiță, dumneata n-ai să faci niciodată avere, ascultă ce-ți spun eu, doar așa să-ți pice de undeva. Nu știi să jupoi, nu știi să ții de ban, ce mai, și Panait dădu din mână a pagubă.

Liniștit că spusese ce-avea de spus plecă de-a binelea, vorbind singur prin curte. «Numai de i-ar ajuta Dumnezeu, săraca. Asta și curvă de s-o face o să fie păguboasă».

După o zi de-alergătură, obosită moartă, Agripina se cuibări-ntr-o berjeră tapisată-n vișiniu cu irizări sidefii, își săltă picioarele pe-o măsuță, își scoase din sacul de mână carnețelul de care nu se despărțea niciodată, luă creionul mic de aur, cu capătul ca o măciulie de mac, bătută-n peruzele albastru-verzui, «capul Bunei-Speranțe», cum îi zicea-n glumă boier Sache Poenaru, și, cu scrisul ei mărunț și ordonat de om care parcă nu făcuse altceva-n viață decât să mânuiască cifre, scrise fiecare para pe care-o cheltuisese. «Să nu mă-ntind mai mult decât mi-e așternutul». Îi mai rămăseseră două-trei șchioape. Trebuia să mai tragă o vreme din greu la prăvălie ca să nu rămână cu totul descoperită. La mijlocul carnetului, era o foaie-ndoită, în susul căreia, cu litere mărunte, rotunde, scria *Desiderata*, cuvânt învățat de la răposatul bărbatu-său, în viața căruia acest cuvânt avusese greutate mai mare peste toate celelalte. Sub rândul care consemna ultimul dintre dezideratele ei, «colier cu diamante și mărgăritare», Agripina scrise: «două rânduri de pat», și mai jos, «ceva argintărie», iar într-o paranteză, alăturată, mai apăsător («dacă se poate»). Dorințele erau ierarhizate-n ordinea posibilității, a necesității și-a plăcerii, acestea din urmă fiind cele mai multe și-nsemnate cu litera cea mai exuberantă, mai înaltă și mai aerisită, deosebindu-se de celelalte ca o prințesă de-o biată cenușăreasă.

A doua zi, cu noaptea-n cap, se duse la prăvălie și se-apucă să lucreze de zor. Nu-i dădea mâna să rămână-n urmă tocmai acum când îi lipseau atâtea, și mai mult ca orice banii, și când n-avea niciun interes să-și nemulțumească negustoresele, clientele ei învățate cu modista lor «de mergea ca ceasul». În două săptămâni avea de terminat găтели pentru două nunți, amândouă-n lipscăanime. Trebuia să nu semene o frunză de la o găteală cu ceva de la cealaltă, că cele două rânduri de soacre ținuseră să-i spună că nu-i mai călcau prin prăvălie dacă le făcea «un așa ceva», că nu se uitau la bani, ceea ce nu le-mpiedicase să se tocmească pentru fiece para. Agripina învățase, de când trăia în noua lume, că mușterii nu simțea nicio plăcere să cumpere fără să se tocmească. Învățase să spună și vorbele-acelea de care-i era grozav

de silă: «Hai, fie, pentru dumneata»; tot atât de silă pe cât, în viața ei în lumea bună, îi era să spună: «Mi-a părut bine, încântată de cunoștință», chiar dacă omul ți-e drag ca sarea-n ochi – vorbe disprețuite-n egală măsură și de boier Sache Poenaru, care o-nvățase însă că trebuiau spuse «pentru a nu contraveni bunelor uzanțe», ceea ce-n lipscănime – «unde mi-am mutat fieful», zâmbi Agripina cu ironie la adresa noii ei societăți și la adresa ei însăși – s-ar fi tălmăcit prin «a nu te pune-n proptă cu lumea». Ca toată lumea, nici negustoresele nu erau toate de-un fel. Unele, venite de la țară, orășenite primele-n neamul lor, care până nu de mult dăduseră săru' mâna preotesei, doamnei lu' domnu-nvățător, dac-așa ceva o fi fost prin satul lor, boierului și cucoanei lui, îndurând cu greu pantofii, chinuitori pentru niște labe sănătoase și late-nvățate să calce pe pământ de-a dreptul, suferind patimile iadului și nădușind de moarte-n corset, pe care cum se vedeau acasă-l azvârleau cu voluptate, luându-le cu-amețeală și cu dureri de cap când schimbau barizul cu pălăria, acestea chiar dacă se-ajunseseră femei cu stare, cu mult mai multă decât Agripina, modista, nu uitau că dânsa era cucoană și că dacă soarta ar fi cotit nițel, ar fi trebuit să-i spună săru' mâna, drept care păstrau față de proaspăta lor tovarășă de breaslă ceva din sfiala fetelor de țară față de boieri, acceptând totdeauna ce le propunea modista – lucruri care de altfel se dovedeau a fi apropiate de cele pe care le purta ea însăși, deci, pentru-o minte oricât de simplă, cele pe care le socotea ea mai frumoase. Altele, negustorese din neam în neam, orășence, învățate cu banul și cu puterea lui, cântărind și prețuind totul în bani, de la ocaua de mălai la om, disprețuind pe oricine nu-i avea și cu-atât mai mult pe cine-i avusese și nu fusese-n stare să-i păstreze, intrau cu ifos în prăvălia Agripinei, umplând-o cu persoana lor pe care-abia o-ncăpea corsetul, cu pieptul lor voluminos pe care se-ncurcau lanțurile ceasurilor, broșele, cu mâinile lor ca niște caltaboși precurmați de brățări și de inele încălecate unele peste altele. Pentru ele nimic nu era destul de bun, destul de frumos și «n-avea destul». Agripina renunțase să mai lupte să le facă pălării și nu cuiburi de coțofene, în care erau adunate pene, frunze, fructe, flori și unde numai știuleții de porumb lipseau fiindcă nu mai aveau loc. Pălăria trebuia să exprime starea prosperă a purtătoarei. La-nceput, pe Agripina o apuca jalea de câte ori vedea ieșind din mâna ei asemenea orori; cu timpul se-nvățase și-și scotea pârleala, făcând lucruri frumoase cui nu voia neapărat să umble cu cornul abundenței în cap. De mult nu mai dădea sfaturi cui nu i le cerea. Niciodată nu li se părea negustoreselor că făceau destule mofuri și că cereau destule modificări modistei, măruntă prăvăliașă care n-avea decât să se roage lui Dumnezeu de sănătatea lor, că de pe urma lor trăia. Agripina se făcea că nu pricepe tonul înțepat, dorința lor de-a sâcăi, numai ca să-i arate că sunt mai ceva ca ea, o proastă care nici de pe bătrân nici de pe tânăr nu fusese-n stare să tragă nimic, o biată muiere fără căpătâi. O sărăcie, o sărăcie de boieroaică, lucru care le făcea și mai nemiloase. La-nceput, după ce se ținea tare-n fața lelițelor, când le vedea urnite din prăvălie, Agripina îi trăgea un ropot de plâns. Acum se-nvățase cu grosolăniile astea, efect al bună-stării materiale care pe plan moral se traducea, la anumite categorii – la mai multe decât își închipuia Agripina – prin dorință și prin strădanie neobosită de-a umili pe cel mai sărac decât sine.

Și bărbatul bogat care-ar fi luat-o n-ar fi lăsat să-i scape niciun prilej s-o umilească. Cu alte cuvinte ce mi-era dracul ce mi-era tat'su! Sache, Sache se purtase ca un boier, dar treizeci și unu de ani între-un bărbat și-o femeie trebuiau plătiți într-un fel. Că nu-i lăsase o lețcaie asta era altceva, n-avea omul cum să-și prevadă sfârșitul. Și dacă și l-ar fi prevăzut? «Ce să mai dezgrop morții, ce-a fost a fost, Dumnezeu să-l ierte și să-l odihnească!».

Părinții erau supărați.

Luă un plic și hârtie dintr-un saltar, și cu un scris tremurat, își ceru iertare și le dădu adresa locuinței noi, pofindu-i, în speranța că n-aveau s-o mârșească și să nu-i calce pragul casei. Cu un băiat de la florărie, le trimise plicul și-un buchet mare de trandafiri roșii.

Tată-său n-avea s-o ierte decât dacă se mărita. Mamă-sa, făcând și ea pe supărata, cum se cuvenea unei neveste ascultătoare, avea să-i dea câte-un semn de viață, materializat în câte ceva de-ale mâncării, de Crăciun, de Paști, și de alte zile-nsemnate. Surorile-aveau s-o vadă la prăvălie, sau când le lipseau

bărbații de-acasă, pentru a nu-și aprinde paie-n cap de dragul oii râioase-a familiei.

«Dumnezeu să le dea bine la toți, iar mie să-mi dea sănătate să mănânc pâinea mea!».

Adâncită-n astfel de gânduri, care-o ajutau să nu bage de seamă cum îi trecea timpul împungând la niște flori de lămâiță, Agripina nu observă că intrase cineva-n prăvălie.

— Bună dimineața, îi sună-n urechi un glas cunoscut, în timp ce un deget îi ciocănea discret în tejghea. E voie?

Agripina sări în sus și se-nțepă adânc la un deget pe care și-l duse repede la gură, gest intrat în obișnuința modistelor și-a croitoreselelor, care, înainte de orice, își păzeau marfa.

— N-am vrut să semăn atâta panică, îi spuse Dinu Serafiotti, zâmbindu-i calm.

Proaspăt bărbierit, mirosind a loțiuni fine, cu talia bine cambrată-n redengota cafenie cu dungi albe subțiri, bine făcut și sigur de el, cu mâna stângă răzimată nonșalant pe măciulia de chihlimbar montat într-o dantelărie de aur a unui baston de acajú, unul dintr-acele obiecte colecționate de răposatul socru-său, Dinu Serafiotti se uita drept în ochii Agripinei, zâmbind cu-ngăduitoare ironie.

Agripina care-și desfăcuse câțiva nasturi de la rochie, de dimineața când se-apucase de lucru, acum și-i încheia grăbit.

— Nu-i încheia cu-atât sârg. N-am venit să te siluesc. Știi că nu-mi stă-n fire. Am venit să văd ce mai faci. Ai putea să mă poftești să șed.

Agripina se-așează ostentativ, fără să-l poftească.

— M-așez și fără să mă poftești. Ce-atâta ceremonie între vechi prieteni? Dar, fie vorba-ntre noi, ai putea să fii nițel mai politicoasă cu mine. Ai auzit de-un proverb arab care zice să nu scuipi într-o fântână că poate-ajungi să bei din ea?

În timp ce-i ținea acest scurt discurs despre politețe și despre vorbe-nțelepte, atenție distributivă, Dinu-i făcea un inventar amănunțit al lucrurilor din prăvălie, oprindu-și privirea asupra blănii de samur.

— *Tiens, tiens*, vinzi și blănuri *ou c'est pour la decoration?*^[21]

— E blana mea, catadicsi Agripina să răspundă-ntrebării căreia-i pricepu tâlcul, în ciuda tonului ei inocent.

— Văd că-ți merge negustoria, nu se lăsă mai prejos Dinu.

Vorbele astea auzite aidoma, nu de mult, o indispușeră și-o enervară.

— Mai sunt și bărbați care când iubesc – sau se fac sau li se pare că iubesc – deschid punga și dau.

Ar fi vrut să fie cât mai brutală și chiar vulgară cu Dinu, a cărui prezență-n prăvălia ei i se părea o intolerabilă obrăznicie.

— Și sunt răsplătiți, bine-nțeleș, spuse Dinu care nu era omul să se dea bătut oricât s-ar fi văzut de-ncolțit.

— Da, zise Agripina, ridicând o clipă ochii din florile ei de lămâiță și-mplântând o privire tăioasă-n ochii negri ai lui Dinu Serafiotti pe care-l făcu să tresară.

— Și cine e fericitul, fericitul meu succesori, sau poate că nu succesori direct dar succesori oricum, o-ntrebă el cu o voce insinuantă și dintr-o dată moale și persuasivă, îm?

Dinu, deloc original sub acest raport, își închipuia că e dreptul lui să știe toate dedesubturile unei vieți a cărei intimitate o-mpărțise o vreme.

Nu se lăsă descurajat de tăcerea Agripinei.

— Să-ncerc să ghicesc?

— Văru-meu Ienache? Cavalerul servitor care te-a condus acasă-n noaptea-aceea, știi tu, și ți-a oblojit rănile? Vezi că știu tot? îi spuse Dinu pe tonul confidențial și pișicher al cuiva care vrea să-și găsească asociat pentru o farsă.

Agripina se schimbă la față. Dinu-și închipui că nimerise la țintă.

— Ai tu ce ai cu bărbații-nsurați. Ce noroc pe el, acum când ai plecat de sub acoperișul părintesc...

Agripina deschise gura să-l întrebe de unde-o mai știa și pe-asta.

— Am aflat, îi preveni Dinu întrebarea. Târgu-ăsta nu-i Parisul, și încă și-acolo...

— Dinule, ce vrei de la mine?

— Ce-am vrut totdeauna.

Se-aplecă și-i șopti Agripinei ceva la ureche.

Indignată, Agripina sări de pe scaun și-apucă un calapod de pălării, care s-ar fi oprit în capul lui Dinu dacă acesta, rapid în mișcări și plin de prezență de spirit, nu s-ar fi tras cu doi pași înapoi.

— Să piei din fața ochilor mei, scârbă, spurcăciune ce ești!

Stătea cu calapodul în mână, bizară zeiță-a răzbunării, cu zulufii zburliți, cu sprâncenele-ncruntate, bătând la față-n albastru de furie, într-o atitudine care, fără să fie de-un mare tragism, nu părea deloc jucată și nici ridicolă.

— Te sperie-atât de mult vorbele care tălmăcesc fapte pe care le-ai *făptuit* și pe care le *făptuiești*? o-ntrebă Dinu fără urmă din zâmbetul ironic și-amuzat de care nu se despărțea aproape nici în somn, pe-un ton de somație, însușit din practicile judiciare la care participa zilnic și care se lipiseră de pielea acelui Dinu Serafiotti, personaj foarte răspândit și cu-atât mai demn de studiat. De ce ești fățarnică? adăugă peste câteva clipe, cântărind-o pe Agripina, cu ochi micșorați, plini de răceală. Nu te purta ca o biată negustoreasă de mahala.

— Mi-e scârbă de tine, Dinu Serafiotti, mi-e scârbă, m-auzi? Și de câte ori mi-aduc aminte de noi doi, mi-e scârbă de mine. Aș da jumătate din viață să mă spăl de-amintirea asta.

Se uită la Dinu fără să-l vadă și vorbea aproape șoptit, mai mult pentru ea însăși, descărcându-se de povara unor gânduri care de mult o sâcăiau.

— N-aș fi crezut niciodată c-ai să mă urăști atât de mult, zise Dinu tot șoptit.

— Nu te urăsc, îi spuse Agripina, privindu-l aproape blând. Când urăști pe cineva te bucuri de răul lui ori îi dorești răul. Eu nu-ți doresc niciun rău. Ura e altceva. Scârba e murdară și bolnăvicioasă.

Îl privi iară blând, aproape cerându-i ajutor, ajutorul de-a-nțelege ce se petrecea cu ea.

— Nu știu dacă te mai iubesc. Dragostea e sănătoasă ca și ura. Mi se pare că ce mă leagă de tine e mai degrabă o otravă, care seamănă cu băutura, cu jocul de cărți, cu patimile, cu ceea ce-l înjosește pe om. Mă trage ața mereu spre tine. În viața mea n-am dat un ban unei femei. Ție sunt hotărât să-ți dau, știind că de-aici înainte am să te-mpart cu cel cu blana de colo, cu altul sau cu mai mulți. Știu că ți-am stricat inima, dar și tu mi-ai stricat-o pe-a mea.

— Dinule, cu oricine, dar cu tine nu. Dacă ți-ai lăsa nevastă, copii, dacă m-ai scoate de la cuplăraie și nu-mi mai trebuiești. Nu e ambiție, *nu mai pot*.

— Mai gândește-te...

Agripina-i făcu semn să tacă.

— Mai gândește-te, repetă Dinu, cu toată interdicția Agripinei, și-acum te las.

Peste ultima replică a lui Dinu se suprapuseseră două voci care anunțau sosirea a două personaje bine cunoscute lui.

— Bună ziua, doamnă Poenaru, sună vocea armonioasă, de contralto, a Melinei Mavros.

— Sărut mâinile, doamnă, îi ținu isonul, ca o vioară a doua, vocea lui Ienache, moale și destul de ștersă.

— Bine-ați venit, răspunse pierit vocea Agripinei care se simțea rușinată de prezența lui Dinu Serafiotti mai rău decât dacă noii clienți ar fi găsit-o-n pielea goală.

«Dracu' v-a adus», își manifestă Dinu în gând bucuria de a-i vedea pe soții Krețulescu.

Nici pentru Ienache întâlnirea asta nu-nsemna o bucurie prea mare. Mai întâi fu surprins să-l vadă pe Dinu în preajma Agripinei după-ntâmplarea care pentru orice femeie cu un dram de ambiție ar fi ajuns și răs-ajuns s-o facă să rupă cu un bărbat care nu se purtase elegant cu ea, «ca să folosesc un eufemism. Împăcare-ntre ei nu mai părea cu putință, afară doar dacă nu l-o mai fi iubind sau dacă amândoi...». Oricum, Ienache n-avea de ce să se bucure. Faptul că Sică Dinculescu îi răsărise-n cale la câteva clipe

după ce se despărțise de Agripina, în noaptea-aceea, nu-i făcuse plăcere, nici atunci, iar acum și mai puțin. Dacă Sică Dinculescu, clântău, farfară și-al dracului de n-avea pereche, văzuse ceva, nu-ncăpea-ndoială că umpluse toată avocașimea cu «nemaipomenita-ntâmplare», înflorind-o și interpretând-o, și nu era să-l facă uitat tocmai pe Dinu Serafiotti, fostul beneficiar.

Agripina se afera oferind locuri nou-veniților, zâmbindu-i Melinei, fără niciun motiv și fără niciun cuvânt, evitând cu grijă privirea lui Ienache, dezamăgită de-ntâlnirea aceasta pe care-o dorise-atâta și care nu semăna deloc cu cea din închipuirea ei.

Ienache, la fel de dezamăgit de-a o vedea pe eroina gândurilor lui în «societate», și încă-n ce societate, o-nvălui-ntr-o privire plină de regret, ocolindu-i ochii.

Văzând că n-are pe unde s-o cârmească, Dinu sărută mâna Melinei și strânse mâna lui Ienache zâmbindu-i cu-nșeles – «va să zică Sică Dinculescu și-a făcut datoria», deduse Ienache din acest zâmbet – și mutându-și cu *à propos* privirea la blana de samur care lucea-mbietor pe-un spătar de scaun.

Privirea mirată și-ntristată a lui Ienache, la vederea obiectului semnalat de Dinu, îl făcu pe cel din urmă să priceapă că autorul cadoului nu era Ienache.

«Ești cam costisitoare, cucoană frumoasă», își spuse cu destul parápon Ienache, adăugând apoi cu tandrețe «cucoana *mea* frumoasă», într-unul din acele elanuri de generozitate care-l vizitau tot mai des în gândurile lui pentru Agripina și care de data asta-l făcea să ierte suspecta proveniență a blăniî aceleia.

Ca să risipească, pe cât era cu putință, atmosfera de stânjeneală creată de sosirea ei și-a lui Ienache în prăvălia doamnei Poenaru, într-un moment cât se putea de nepotrivit, judecând după chipul crispat al Agripinei și după cel al lui Dinu Serafiotti, care desigur și-nchipuiau că povestea lor vânturată-n tot orașul ajunsese și la auzul Melinei, nemaîținând seamă de jena pe care consortul ei nu reușea să și-o ascundă, aceasta îi spuse lui Dinu «*bonjour*, domnule Serafiotti», fără pic de mirare, ca și când cel mai firesc loc unde-ar fi putut să-l întâlnească pe Dinu era cel de-acum și, fără tranziție, i se-adresă Agripinei.

— S-a dus vestea-n oraș de pălăriile și de parúrilor făcute de tânăra doamnă Poenaru. I-am spus lui Ienache «hai să-i facem și noi o vizită doamnei Poenaru și să-mi mai înnoiesc și eu pălăriile...».

— Sunt foarte măgulită că o doamnă atât de elegantă ca dumneavoastră binevoiește să onoreze dugheana mea. Mă străduiesc să fac lucruri frumoase, dar nu toată lumea știe să le prețuiască. Dar pentru dumneavoastră care vă-mbrăcați și vă coafați la Paris, știu eu dac-am să fiu la-nălțime?

— Ai să fii, n-am nicio grijă, zise Melina pe-un ton mult mai apropiat, punând o mână pe brațul Agripinei și uitându-se-n ochii ei albaștri și catifelati «ca petalele de pansea», se gândi Melina.

— Doamnă Krețulescu, mi-aduc aminte, când v-am văzut prima oară. Eram fetiță. Ați venit cu kir Costi pentru niște grâne la tata. Nouă, copiilor, mama nu ne-a dat voie să stăm la masă cu dumneavoastră și v-am privit doar printre ulucile gardului. Mi s-a părut și mi se pare și azi, când mi-aduc aminte, că n-am văzut și că n-am să văd niciodată o femeie mai frumoasă ca dumneavoastră...

— *Dans le temps*, adăugă Melina, sau cum s-ar spune-n limba țării «fost-ai, lele, cât ai fost...».

— Mi-aduc aminte, continuă Agripina, nevrând să protesteze mincinos față de lamentarea Melinei asupra urmelor timpului, care, deși blajine cu ea, nu puteau fi trecute complet sub tăcere – mi-aduc aminte că erați îmbrăcată-ntr-o rochie *lavande*, cu degradeuri de culoare spre gât și spre poale, cu mâneci *cloche* bordate cu dantelă aurie, cu-aceeași dantelă din care-aveați și pălăria cu boruri mari, mari de tot, de sub care abia vi se vedea fața. Purtați două șiruri de mărgăritare cu-o cruce de diamante la mijloc, și cercei pandanți, cu două diamante mari, tăiate *en poire*.

— Ce memorie extraordinară! Câți ani or fi de-atunci?

— Douăzeci!

— Și după douăzeci de ani îți poți aduce-aminte asemenea lucruri? Mi se pare foarte ciudat, eu nu țin minte nimic, n-am pic de memorie!

— Nici eu nu-mi aduc aminte orice, mi-aduc aminte lucrurile pe care-mi place să mi le-amintesc. Poate-o să râdeți de mine dar, știți, când eram copil, în fiecare seară, înainte de culcare mi-nchipuiam că sunt mare și mă vedeam îmbrăcată-n toaleta dumneavoastră de-atunci și-mpodobită cu giuvaierurile-acelea. Cât am fost măritată cu Sache, răposatul meu soț, aveam, adică purtam, se corectă Agripina, purtam și eu giuvaiericale și-ncepusem să le uit pe-acelea ale dumneavoastră, dar pe urmă, după moartea lui Sache, am început iar să mă văd, seara, înainte de culcare, ca-n copilărie. Când ați plecat de la noi, mi-aduc aminte că mama, când s-a dezbrăcat, s-a uitat lung în oglindă la rochia ei, toată numai tighele, cerculețe, volănașe, danteluțe și-a zis: «Pe lângă-a *ei* e-o zdreanță». Câteva zile a fost întunecată ca pământul. Tata, care ghicise din ce i se trăgea, i-a spus într-o zi: «Nu te mai gândi la» – nu vă supărați, doamnă Krețulescu – «nu te mai gândi la rochia grecoacei; la banii lor!... Noi să fim sănătoși și s-avem parte de ce-i al nostru!... Cine-i știe și pe ei dac-or fi mulțumiți...». Nu știu de ce v-am spus toate astea, zău, iertați-mă, zău, m-am purtat ca o proastă.

— Cât ai fost măritată cu boier Sache Poenaru, duduie Agripina, ai trăit într-un palat, între scumpeturi ca la-mpărați, spune-mi, dar spune-mi drept, ai fost fericită? o-ntrebă Melina cu vocea nițel alterată de curiozitate.

— Mi se părea că visez, răspunse Agripina cu un zâmbet duios. Sache era un om alături de care parcă nu trăiai, parcă pluteai în vis. N-am ce vină să-i aduc. Eram mulțumită fiindcă era bun cu mine ca un părinte. Mă mâhneau... mă mâhneau fetele lui care m-au urât de totdeauna, dar el avea grijă să ne vedem rar cu ele, cât mai rar, doar când nu se putea să nu ne vedem. Și mă mâhnea din când în când gândul că fiind atât de... mare față de mine avea să mă lase singură, cum m-a și lăsat. La lucrurile-acelea mă uitam, le priveam, îmi plăceau dar nu mă-ncălzeau cu nimic, cu ele sau fără ele... Când mă gândesc acum la ele mi se pare c-am visat, mi se pare c-am visat tot ce-a fost, viața trece...

— Trece și ne lasă pustii, de asta trebuie să-i smulgem cât putem mai mult, s-avem măcar ce să ne-aducem aminte, la bătrânețe, pentru cine-apucă bătrânețea, s-avem ce să ne-aducem aminte chiar și la tinerețe. E-atât de trist să n-ai amintiri, iar dacă le ai urâte e și mai trist.

— Aveți vreo amintire frumoasă și dragă, doamnă Krețulescu? o-ntrebă Agripina fără să vrea să comită o indiscreție.

— Da, un chip, un chip...

— Ce fericită sunteți...

Melina-l măsură pe Dinu Serafiotti cu disprețul pe care-l avea pentru ființele care trecând prin viața altora nu făceau decât să le păgubească, lăsând în urmă pete urâte ce ștergeau toate luminile-aprinse la-nceput. Își plimbă apoi privirea de la Ienache la Agripina și le dori din tot sufletul să fie fericiți și să n-ajungă, dacă soarta avea să le suprapună drumul, chiar pentru scurt timp, să vrea să uite unul de altul ca de-un vis rău.

— Cel mai de preț dar pe care ți-l poate face-un om este o amintire frumoasă, crede-mă, duduie Agripina, adăugă Melina uitându-se cald la interlocutoarea ei care i se părea aureolată de-o nouă frumusețe, aceea a unei minți sprintene și-a unui suflet în stare să priceapă mai mult decât suprafața faptelor.

Schimbară apoi cuvinte banale, despre ce se mai purta, despre ce mondenități mai avuseseră loc prin târg, mondenități la care nu participase nici una, nici alta, Melina pentru că voia să se mai cruțe, căci în ultima vreme nu se simțise prea strălucit cu sănătatea, iar Agripina pentru că, femeie singură și fără mijloace să răspundă unor invitații costisitoare cu lume multă, nu era poftită de nimeni.

— Tot ce vă vând, doamnă Krețulescu, despre petrecerile și despre nunțile astea, vă vând cum am cumpărat căci de față n-am fost. Eu trăiesc ca o pustnică, de-acasă la prăvălie și de la prăvălie-acasă. Ce-i drept, nici nu se-mbulzește nimeni să mă poftească.

— Și-ai vrea să fii poftită la petreceri de-astea cu zarvă multă?

— Ca să spun drept, da. Nu pentru masă, că nu sunt lacomă din fire, nici pentru nimicurile care se

sporovăiesc, dar pentru danț. Pot număra pe degete de câte ori am danțat de-adevăratelea, cu un partener, vreau să zic. Danțam prin casă de una singură în fața răposatului, ca să-i fac plăcere; asta era o... ciudățenie-a lui.

— Înțeleg. Ești tânără și frumoasă și-ai chef de viață. Adevăratul chef de viață e să dorești să fii între oameni mulți, unde se vorbește tare, unde se mănâncă mult, unde tot omul se poartă altfel decât la el acasă, e cheful ăsta de petrecere, *de spectacle*. Plictisul față de petreceri, când în petreceri nu mai vezi decât oboseala și goliciunea conversației, vine mai târziu, când închini steagul, când începe să pălească sufletul. Când eram tânără ca dumneata și eram măritată cu Costi Mavros – Dumnezeu să-l ierte! — duceam o viață ca la mânăstire. Când îmi dădeam frâu liber închipuirii, mă vedeam în brațele unui tânăr, valțând, tânărul n-avea niciun chip, avea numai brațe care strângeau, corp înalt și subțire, după care mă unduiam și mă-nvârteam așa până amețeam; eram totdeauna-mbrăcată-n alte rochii decât cele pe care le-aveam de-adevăratelea, purtam totdeauna alte giuvaieruri decât cele pe care le-aveam, și mă vedeam privită mereu de alți ochi și strălucind sub lumina altor candelabre. Era cea mai frumoasă-nchipuire a mea. Cu timpul, închipuirea asta a pălit, apoi a dispărut cu totul. Dorințele la-nceput amorfesc, apoi se depărtează, până dispar de tot. Când ți-aduci aminte din când în când de ele, ți se pare că sunt dorințele altcuiva despre care ți-a povestit cineva, cândva, nu mai știi nici cine și nici când. La vârsta dumitale poate nu-ți închipui ce tristă e viața. Și știi ce e mai trist? N-ai să crezi: uitarea. Uitarea care e și leac universal. Când nu e leac e-un lucru trist, necredința asta față de tine însuși.

Ascultând vocea Melinei, cu modulările ei grave și-atât de expresive, Agripinei – care se simțea ca-ntr-o barcă lăsată-n voia unei ape line – îi venea să-nchidă ochii ca să nu-și lase atenția distrasă de la glasul acela, instrument unic știind să capete valoarea unei orchestre.

«Bărbatul care-a cunoscut asemenea femeie nu se poate uita la mine, la mine sau la alta ca mine. Censeamnă bietul meu cap de găină sentimentală, care ia foc după orice... pereche de nădragi mai cu vino-ncoa', față de mintea asta...?».

Agripina părea cu gândurile duse-atât de departe, încât Melina, care tăcea de câteva clipe, se-ntreba dacă nu vorbise de-a surda.

— Când răposatul Sache făcea o categorisire a cucoanelor din oraș, spuse Agripina ca trezită dintr-un somn, le-mpărțea-n frumoase și-n deștepte, și făcea o numărătoare cam câte degete la o mână de fiecare categorie, că era tare pretențios. «Iar la o poștă-n sus față de toate e tot Melina Mavros», zicea el.

Melinei îi plăcu felul în care o elogie Agripina.

«Păcat de tine, fată dragă, întâi Sache Poenaru, care cât o fi fost el de Sache Poenaru, nițel i-ar fi trebuit și-ți era bunic, apoi pramatia asta de Dinu Serafiotti, care-a luat ce e mai rău și de la greci și de la români, și – după cum v-ați uitat o clipă unul la altul – Ienache, și nici cu el nu mi-e rușine... și dac-o fi să mor curând, și s-ajungi *madame* Krețulescu, ai să ai parte și de coana Catița care e *nec plus ultra*^[22]».

— Știi ce mi se pare mai ciudat? zise Melina. Mi se pare ciudat că, deși noi două stăm de vorbă pentru prima oară, ne-am făcut confidențe. Ajung să cred că nu poți face-asemenea dezvăluiri decât celor pe care nu-i cunoști bine, dar cu care te simți înrudit sufletește; după ce-i cunoști, intervine jena, poate și prudența, obstacolele astea de netrecut între oameni.

— Îmi dau și eu seama că n-am spus nimănui până acum ce v-am spus dumneavoastră, zise Agripina zâmbind mirată.

— Ți-ai ales ceva? întrebă Ienache, înclinându-se curtenitor în fața Melinei, în timp ce peste capul ei o-nvăluia cu privirea pe Agripina, care, ca din întâmplare, lăsase ochii-n jos.

— Am să-mi aleg, fii fără grijă.

— Aștept să-mi dau și eu votul consultativ, dacă doamna Poenaru nu se supără, bine-nțeles, zise Ienache, înclinându-se-n fața Agripinei cu un surâs neutru și corect, care pentru Agripina avu efectul unei căldări cu apă rece.

«Te pricepi să le joci, Ienache, puiule», se gândi Melina. «Adineauri când a lăsat ochii-n jos – foc și

pară, acum – distant ca un șambelan: obișnuința; și totuși te uiți la ea altfel decât la celelalte; ce ți-o da Dumnezeu».

Dinu, care socotea că se-ntrecuse-n politețe, întreținându-se pân-atunci cu Ienache despre procesele mai de vază din oraș și făcând schimb de cancanuri, aducând adausuri și-mbunătățiri unul la versiunile celuilalt, vrând să pună capăt în sfârșit nedoritei întrevederi, se-apropie de Melina, care tocmai proba un fetru *prune*, cu-o strălucitoare pană de struț, își exprimă admirația față de felul cum îi venea Melinei pălăria, când – jucând perfect rolul omului care mai întârzie un moment fiindcă și-a adus în sfârșit aminte ceva ce-i tot dăduse târcoale, scăpându-i mereu – se-ntoarse către Ienache, ducând un deget la tâmplă.

— Ienache, să-ți spun una bună citită mai zilele trecute într-un fel de *bons mots* autentice. Nevasta marchizului de X era metresa baronului de Y, cu știrea soțului. La un moment dat, marchiza nu se mai mulțumește doar cu baronul ca amant și se-ncurcă și cu un burghez, bine-nțeleș tot cu știrea soțului. Într-o zi, la curte, soțul, marchizul, îl acostează pe baron și-i spune: «*Cher baron! figurez-vous, on nous trompe en ville*».^[23]

Neașteptând efectul anecdotei asupra celui căruia-i era destinată, Serafiotti se-nclină adânc, fără adresă, și spuse: «*Sur quoi, je tire ma révérence*».^[24]

«Nemernicule», zise-n gând Ienache, pentru care tâlcul anecdotei era limpede ca lumina zilei.

Agripina și Melina, care pricepuseră și ele că gluma nu fusese spusă de dragul de-a glumi, o dădură pe seama vreunui «bun comun» al lui Dinu și-al lui Ienache, înstrăinat cu vremea, ceea ce nu le făcu să gândească mai în folosul lui Dinu Serafiotti, pe care-l blagosloviră-n sinea lor cu câte-o vorbă de dulce.

La despărțire, după ce Melina-și alese șapte pălării, căci ea avea superstiția numerelor *trei* și *șapte*, căroră le-atribuia puteri benefice, îi strânse Agripinei mâna și-ntârziind să i-o țină-n mâna ei, o privi în ochi și-i spuse:

— Am să-mi aduc aminte de ziua de azi ca de-o zi frumoasă. Îți mulțumesc.

Peste unda asta de simpatie care-i încălzi inima avidă de afecțiune și pentru care, dacă nu i-ar fi fost rușine de prea multă efuziune, i-ar fi sărutat mâna Melinei Mavros, veni salutul de-o elegantă politețe al lui Ienache, care-i atinse ceremonios vârful degetelor mai mult cu mustața blondă, *gauloise*, decât cu buzele, un salut care-o derută pe Agripina făcând-o să se-ntrebe de ce venise Ienache: ca să-i dea a-nțelege să-și ia gândul de la el sau, dimpotrivă, ca s-o facă să și-l întetească. «Dumnezeu să-l știe și pe ăsta ce vrea; eu, slavă Domnului, nu i-am dat ghes în niciun fel; ce-a fost într-o seară, atunci, pe drum, florile, totul poate fi ca și când n-ar fi fost; se uită ele altele, darămite asemenea lucruri care-aduc mai mult a-nchipuire, dar ce frumoasă-nchipuire. Poate-ar fi mai bine să-mi mut gândul, dar la ce sau la cine? Așa cel puțin am un gând frumos».

«Ce să mai cred», își zise Ienache care, deloc în apele lui, nu știa prin ce prăvălii s-o mai poarte pe Melina ca să nu fie nevoit să vorbească, fiindcă nu-i ardea nicicum de vorbă, «ce să mai zic; atunci când am văzut-o *pleurant comme une Madeleine*»^[25], mi s-a topit inima. O biată oaie rătăcită. Dar dacă samurul ăla nu-l are de la Dinu, și nu-l are, înseamnă că se rătăcește cam des și-acuma cam cu bună-știință. Uite cui nu voiam eu să-i încurc viața, când ea de-abia așteaptă să și-o-ncurce. M-am purtat ca un copilandru. Suflet de midinetă asta sunt! Să m-apuc să fac o zeităte dintr-o femeie pe care-am văzut-o bine o dată-n viață. Cu care n-am schimbat decât suspine pe-o uliță noaptea. Să mă gândesc atâta la niște buze apăsate-n podul palmei, în timp ce ea... Și, totuși, nu e deloc agresivă, deși e-atât de frumoasă, și nu se poate să nu știe că e frumoasă. E-atât de cuminte și de la locul ei și nu se străduiește nici pic să-ți sară-n ochi, *elle a si bon genre*»^[26]. Melinei îi place foarte mult. Dar samurul ăla, fir-al al dracului de samur, îmi stă-n gât, îmi stă ca un gunoi în ochi. Și la urma urmei, ce-aș vrea? Să n-aibă ce pune pe ea și să viseze la mine, la bunul, la neprihănitul Ienache Krețulescu, frumos, deștept, de neam, plin de cele mai minunate-nzestrări: n-a tocat decât o avere cu-o persoană de *petite vertu* sau curvă dacă e să vorbim limba strămoșilor, nu s-a-nsurat decât o dată cu mă-sa, frumoasă, deșteaptă, bogată, bogată dar mă-sa,

încolo *puits de sciences et de vertus*^[27], un înger, dar ce zic înger, un heruvim cu treirânduri de aripi. Dar Dinu, care-o făcuse de răs, care nu suflase o vorbă, nu ridicase un deget s-o apere, ce mai căuta la ea? Cum putea să n-aibă nici atâta demnitate... Ce comerț mai avea cu Dinu? Parcă pot eu să știu ce vorbiseră-nainte. În apele lor nu păreau. Nici fericiți sau tandri ca după amor. Mai degrabă-ai fi zis că se certaseră. De ce? Mai aveau ceva de-mpărțit? Samurul pe care-apăsase atâta cu privirea, anecdota voiau s-o discrediteze pe Agripina în ochii mei? Dacă nu mai are nimic cu ea, de ce, doar așa de-al dracului? Da. E-un om al dracului, fără Dumnezeu, ăsta n-are nimic sfânt. Dumnezeii lui de grecotei!». Ienache-și duse palma peste gură, ca și când Melina ar fi putut să-i audă gândurile. «O fi știind de povestea Agripinei cu Dinu, dar de „povestea” – dacă poveste se poate numi – de povestea mea cu Agripina? Că nu mi-a dat a-nțelege că știe nu-nseamnă că nu știe. E cea mai mare comediantă pe care-o cunosc. Îmi pare uneori și rău că n-o iubesc și că nu mă iubește, cu toți anii dintre noi. Poate că nu iubești niciodată pe cine trebuie, sau poate că da; cum ți-e norocul; de fapt, n-am iubit pe nimeni și nu m-a iubit nimeni; cam trist la vârsta asta; aprinderile, eh... pe Agripina asta o iubesc însă, cu samur, fără samur; când mă uit în ochii ei simt că pierd suflet, pierd suflet care se topește-n oglinda altui suflet; simt că primește, fără să mă judece, unda asta pornită din mine; fără să mă judece; s-a culcat pentru samurul ăla, poate și pentru altele, ei și? Mi-e dor de luminile-albastre-ale ochilor ei, de mâinile ei cu gropițe, pe care nu se citește niciun gând, mi-e dor să pierd suflet, de ce să tot cumpănesc și să judec, nici măcar nu-mi stă-n fire. Cu ce m-am ales pân-acum? Am păstrat un suflet de care n-a avut nimeni nevoie, mi-e dor să-l dau cuiva care să-l primească-așa cum e».

— Sunt frumoase pălăriile pe care mi le-am cumpărat, nu-i așa, Ienache, îl întrebă Melina în trăsură, bătându-l încet pe braț cu mâna-nmănușată. Iar modista... s-o bei într-un pahar cu apă. La nimic folosește pe lumea asta să fii nici frumos, nici deștept dacă n-ai noroc, adăugă ea după un timp.

Lui Ienache i se păru că observația Melinei, banală dar cum nu se putea mai corespunzătoare adevărului, fusese prea melancolic spusă ca să fi făcut aluzie doar la Agripina Vălescu. Stând și judecând, nici Melina n-avea de ce s-aducă prea multe ofrande sorții care, afară de avere, n-o umpluse de prea multe bucurii, se gândea Ienache căruia, chiar dacă Melina nu-i făcea confidențe, învățase s-o cunoască și să-i ghicească ofurile.

«Agripina Vălescu, ce-a fost pân-acum se poate șterge. Dragostea e-un burete-n care intră apă ca-ntr-o burtă de cămilă».

Înarmat cu-acest raționament, a doua zi, pe seară, Ienache intră-n prăvălia Agripinei și, văzând că patroana era singură, închise ușa cu zăvorul gândindu-se «și-acum ce-am să fac? am să fac ce-o să-mi vină». Se-apropie de Agripina care-l privea de după tejghea nemișcată, cu-o pălărie-ntr-o mână. În timp ce-i luă pălăria din mână și-o așeză pe-un calapod, Ienache se uită-n ochii Agripinei și simți cum pierde suflet. Agripina închise ochii. Ienache o strângea la piept. Într-un târziu – într-un târziu? – se-aplecă și-i șopti rugător la ureche «hai să mergem de-aici».

— Nu-ți iei blana? Afară e răcoare.

— Nu, nu.

— O să-ți fie frig.

— Ai să-mi dai pelerina dumitale dacă-are să-mi fie frig.

* * *

«Dacă-n *Normandie* nu e cafea, unde-ar putea să fie? În „dulăpiorul cu chipuri?”». Profesorul Șerban deschise ușile *secrétaire*-ului după ce, mai întâi, se uită atent la cele două medalioane de Sèvres, reproduceri după Boucher. Două «păstorite» de la curtea lui Ludovic «*le bien aimé*», dolofane, cu decolteuri pe care-ți venea să pui mâna, zâmbeau fericite privitorului și partenerilor, doi «păstori» care

le făceau curte à la Tasso^[28]. «Mobila dumneavoastră preferată, doamnelor», se-adresă profesorul Șerban celor trei portrete, făcând inventarul *secrétaire*-ului. O cutie de tutun „Regal”, «ce-o fi-n ea?», un teanc de ilustrate legate cu panglicuță albă, un crucifix de-abanos cu un Cristos de-argint, care stătuse pe pieptul tuturor, de la kir Costi Mavros încoace, un carnețel de marochin roșu, iar lângă el «capul Bunei-Speranțe», o cutie de metal pe care era imprimată o vacă din ugerul căreia țâșnea alb și spumos un șir de litere: „Powder milk”. «Premiu i-aș da cui a avut ideea asta. Cumperi lapte de dragul cutiei». Cu cheia „Yale” scoase capacul *Powder milk*-ului. «În sfârșit, cafea. O țin în *secrétaire* de frică să nu le-o fure femeia. Săracii, mi se rupe inima când îi văd în ce hal i-a adus bătrânețea. De-asta nu e bine să trăiești sută de ani. Au mai rămas două pahare de Baccarat și trei farfurii din serviciu. Le numără de 5-6 ori pe zi. M-apucă jalea. Biata Coană Mare. „O linguriță, hai, două că n-oi trăi cât Matusalem. Toată viața am mâncat cu untură și-am băut cafea și, slavă Domnului, după cum se vede n-am murit din ele”, zicea Coana Mare. Și dumneavoastră, doamnelor Krețulescu, ați băut cafea, dar nu din pricina ei ați murit. Nu-i așa, străbunică Agripina?», se-ntoarse el către portretul din mijloc, care-nfățișa o femeie cu un copil pe genunchi, tânără, cu-o față suavă și melancolică, ai cărei ochi de-un albastru intens se detașau ca două lumini, din fața albă, încadrată de aura unui păr blond cârlionțat pe lângă urechi. «Îl înțeleg pe străbunicul Ienache. Cine nu te-ar fi iubit, cui nu i-ar fi fost sete să se oglindească-n apele-astea albastre, ademenitoare și-adânci?».

CAPITOLUL OPT

Ultima «cartă» de vizită.

Ienache și Agripina erau însetați unul de altul, își povesteau și-și repovesteau fiecare-amănunt, reconstituit cu grijă, al scurtelor lor întâlniri de pe vremea când nu se cunoșteau, evocau pasionat *întâlnirea* lor, revelația unică, nerepetabilă, din noaptea *Aceea*.

Sugerând mai întâi, cu un gest tandru, o foaie de hârtie, a cărei candoare albă nu putea fi egalată de nicio vorbă, Agripina repeta, la nesfârșit, ca pe-o incantație, singurele două semne convenționale, din primul mesaj de dragoste al iubitului ei, repeta la nesfârșit «Ienache Krețulescu, Ienache Krețulescu, Ienache Krețulescu...». Cu gestul plin de evlavie cu care zugravul de biserici va fi tras primul semn de-ntruchipare-a Arhanghelilor, paznici la pronaos, Ienache-nchipuia în aer dreptunghiul unei foi de hârtie, ca apoi, ca pe-o rugăciune, să șoptească, «mulțumesc» și, după o pauză care-nchidea și deschidea porți de paradis, «Agripina, Agripina».

Chinurile pe care le-nduraseră din ziua trecută și până-n clipa revederii nu le putea-nțelege decât cine suferise din dragoste și cine-și repetase până la amețală – cântărind argumentele *pro* și *contra*, al căror temei era totdeauna interpretarea unei priviri, a unei modulări de glas, argumente față de care-un fulg avea greutatea unei pietre de moară – cine-și repetase până la amețală: «mă iubește, nu mă iubește, mă iubește, nu mă iubește...».

În evocarea acestor atât de imaginabile chinuri pentru cine le-ncercase și-atât de demne de-a provoca zâmbete pentru cine le-ncercase prea de mult pentru-a nu le fi uitat gustul, amândoi ocoleau blana de samur, deși gândul ei nu-i slăbea o clipă, înțelegând fiecare că tăcerea asta era un semn de delicatețe din partea celuilalt, blana rămânând însă mai departe un punct în jurul căruia oricând puteau apărea semne de-ntrebare dintr-o parte și răspunsuri evazive din cealaltă.

Pentru Agripina, blana care, o vreme, foarte scurtă, fusese-o bucurie – de ce n-ar fi recunoscut-o? – ajunsese-acum o piatră pe suflet, de care trebuia să se descotorosească-ntr-un fel. S-o facă boccea și să i-o trimită lui Gheorghe cu un cuvânt de mulțumire? Trebuia să recurgă la bunăvoința cuiva și deci să dezvăluie sau măcar să lase de-nțeleș unui străin taina care-o lega de Gheorghe. Să-i trimită blana printr-un băiat de prăvălie, ca pe-un comision obișnuit, putea să-i încurce lui Gheorghe socotelile față de nevastă-sa, față de ucenici și doar nu-i făcuse bietul om niciun rău. Să dăruiască blana cuiva era tot atât de rău, prilej, poate, pentru și mai multe-ntrebări. Agripina stătea-n picioare și se uita la blana-ntinsă drept pe mijlocul patului proaspăt înfățat. «Stă ca o graniță-nre două țări». Se-ntinse pe pat cu fața-n sus, închise ochii și-și lipi blana de obraz. Se ridică, își puse blana-n jurul gâtului lăsând-o să cadă spre poale, își așază părul, potolindu-și zuluful de la tâmple, își puse-un fetru cu boruri largi, gri-argintiu și se privi lung în oglindă, din toate părțile. Închise de câteva ori ochii și iar îi deschise și iar se privi-n oglindă, luă apoi blana, o-ntinse cu grijă pe-o bucată de mătase vișinie, o presără cu flori de levănțică și cu fire de tutun, o-nveli-n mătase, o strecură-n sacul în care-i fusese-adusă, și-astfel înfășurată, ca un copil în scutece, o așază pe fundul cufărului cu cercuri de alamă, participant tăcut și răbdător la evenimentele importante din viața stăpânei. «Mereu îngropăm câte ceva», se trezi Agripina spunând cu un oftat de ușurare, dar și de-amărăciune. «Iartă-mă, Gheorghe», adăugă în timp ce apăsa capacul cufărului, care se-nchidea scoțând un scârțâit ca un scâncet de animal nemulțumit.

Agripina oscila-nre bucuria de-a iubi și de-a fi iubită – bucurie sporită de satisfacția nițel vanitoasă de-a stăpâni, trup și suflet, un bărbat care, nefiind un sfânt, putea pe drept cuvânt să vorbească de-o «afinitate» electivă, căci avusese de unde-alege, pe deasupra soț al Melinei Mavros care, deși nu mai avea de mult douăzeci de ani, rămânea ca un mit, prin mintea, prin hazul și prin măsura ei – și remușcarea de-a vedea înșelată, din pricina ei, o femeie pe care-o prețuia și care, fără prefăcătorie, îi era dragă. Ca și altor femei pentru care se-nșeală, Agripinei i-ar fi plăcut să se afle-ntr-o competiție loială din toate punctele de vedere cu cea-nșelată; dublul ei avantaj cronologic, al apariției mai târziu în lume, pe de-o

parte, și-al apariției mai târzii în viața lui Ienache, pe de-altă parte, i se părea Agripinei avantajul contrabandistului față de negustorul cinstit care plătea toate dările la stăpânire. Dar ce preț mai aveau asemenea gânduri în fața vâlvătaii care-i mistuia sufletul și-n fața dorinței care prefăcea și cele mai nevinovate lucruri în imaginea lui Ienache Krețulescu despre care, ca-ntr-o adevărată iubire, nu-și făcea nici o-nchipuire-nșelătoare, și căruia-n gând, cântărindu-l cu toate păcatele lui, îi spunea «iubitul meu păcătos și drag». Făcând toate eforturile să-și mai păstreze din minți acasă cât mai putea păstra, cu toată dorința de-a-i sorbi fiecare răsuflare – Agripina își jurase să n-o supere pe Melina – nu-i îngăduia lui Ienache să rămână peste noapte la ea. I se părea depărtată vremea când trebuia să se moralizeze stăruitor, făcând abstracție de *persoane*, dezbătând cu ea însăși în numele unor principii dictate de bună-cuviință, pentru, a-și impune să nu facă nimic dăunător Tincuței Serafiotti pe care cu plăcere o vedea-nșelată, căreia cu plăcere i l-ar fi oprit pe Dinu o noapte, toate nopțile din viață. Uneori, un gând firav, care se rușina să se-nfățișeze-n plină lumină, îi șoptea că dacă Dinu Serafiotti n-ar fi fost soțul Tincuței Poenaru, poate că Agripina Vălescu nu s-ar fi suit niciodată-n pat cu-acel Dinu Serafiotti, bărbat frumos, plin de farmecul bărbatului deștept, priceput și cu cârlig la femei, care știa să iubească și care pe ea o iubise fără economie de mijloace, a cărui amintire, totuși, după atât de puțină vreme de când se despărțiseră, nu-i trezea nici nostalgie nici fiori de dorință ci o scârbă fără seamăn, o scârbă de parc-ar fi văzut o băltoacă stătută și plină de mătasea-broaștei intrată-n putrefacție. Altminteri, cum să-și fi explicat că atâta sete, atâta foame după o ființă să se fi prefăcut într-atâta scârbă, când – fizic – Dinu Serafiotti nu făcuse nimic care s-o scârbească. Pe Tincuța simțea o mare voluptate s-o știe-nșelată. I se părea că-n felul ăsta se făcuse-un pic de dreptate pe lume, un fel de echilibru-n natură, în timp ce faptul de-a o fi păcălit cu ceva pe Melina Mavros i se părea un lucru-mpotriva dreptății, pentru că Melina Mavros, deși nici ea nu putea fi trecută-n rândul sfinților, jucase totdeauna *franc jeu*^[29], plătitise totdeauna pentru mult-puținul cu care se-alesese de la viață.

La rândul lui, Ienache, pierdut de fericire, mai găsea timp să simtă ceea ce i se părea de necrezut chiar lui însuși, o anumită jenă, o anumită incomoditate morală de-a avea o legătură în care se lăsase-antrenat cu totul, o legătură care-l rupea de Melina și cu sufletul – în care mai rămăsese niciun ungher necotropit de imaginea Agripinei – legătură deloc asemănătoare celorlalte-n care, afară de apetit fizic și de-o ne'nsemnată cheltuială de fantezie, rezumată-ntr-o-mbunătățire a acelorași mijloace, nu risipea nimic, legătură neașteptată și nesperată prin ineditul ei și care, fără-ndoială, era dragoste. Niciodată nu făcuse Ienache mai mari eforturi ca acum, de-a-i umple Melinei timpul cu mondenități și cu lecturi care să-l scutească de-a sta de vorbă cu ea.

Generos cu Agripina, Ienache-și cheltuia toată lista civilă pe obiecte frumoase, utile unei femei prin buna dispoziție pe care i-o creează și prin încrederea pe care i-o dau în ea însăși. Generozitatea față de iubită era o cauză pentru care merita să sacrifice noutăți vestimentare, petrecerile de *garçons*, jocul de cărți fie el și temperat și chiar să scurteze «lista civilă» a coanei Catița, *Madame Mère* cum îi spunea-n glumă Ienache, în conversațiile cu Melina. De această secetă, trecătoare, spera ea – care nu cunoștea dedesubturile afacerilor de familie-ale feciorului – *Madame Mère* o acuza, bine-nțeleș, tot pe putoarea de grecoaică! Aluziile străvezii făcute de coana Catița față de Melina cu privire la greutățile vieții și la strâmtorarea-n care era nevoit să trăiască cel ajuns la mila altuia, aluzii pe care coana Catița nu le făcea niciodată față de Ienache, cel care-i transmitea pomana grecoaiice – că de ce l-ar fi mâhnit pe bietul copil care și-așa avea destule supărări – îi dăduseră a-nțelege Melinei că ceva nu tocmai curat se-ntâmpla cu «caseta» soacră-sii, dar cum nu solicita mărturisiri cui nu voia să i le facă, se prefăcea că nu pricepe, ba chiar îi cânta-n strună coanei Catița, înduioșându-se la gândul unei atât de mari nefericiri și pentru că plângerea deschisă, care-ar fi obligat-o să pună față-n față părțile, întârzia să fie formulată, Melina nu cerea nimănui nicio explicație, cu-atât mai mult cu cât schimbarea felului de viață-al lui Ienache și mobilul lui nu puteau să-i scape neobservate.

Jumătăți răătăcite care se căutaseră de la-nceputul vieții sau poate și mai de mult – cum se considerau

ei doi, plini de patetism, nesupărați de nimeni și-ncercând să nu supere pe nimeni – Agripina și Ienache, copleșiți de iubirea lor căreia nu-i obosiseră aripile, nici nu băgaseră de seamă că mai trăiseră aproape-un an de viață. Ienache aproape uitase că Agripina nu se *născuse* odată cu iubirea lor, când, într-o zi, văru-său Dinu Serafiotti, de față cu destul de multă lume, bătându-l protector pe umăr îi spusese: «Ne succedăm, ne succedăm, vere Ienache. Culegi pe unde *eu* am semănat!...».

Luat pe neașteptate, deși nu-i lipsea *l'esprit d'à-propos*^[30], lui Ienache-i trebuise nițel timp să-și revină, mai ales că i se părea că n-auzise bine. «Să-l bat, să-l înjur?». Strângând pumnii și deschizându-i de câteva ori, ca să-i treacă amorțeala, se-ntorsese spre Dinu și, bătându-l și el la fel de protector pe umăr, îi spusese cât putuse de tare: «Pentru-asemenea vorbe, tații noștri s-ar fi bătut în duel, dacă, bine-nțeleș, tatăl meu, boier-halea, ar fi binevoit să se bată cu un venetic ca tatăl tău».

Văzând pe chipul lui Dinu că pusese degetul unde trebuia, fără să-i dea timp să-și revină, Ienache continuase, de data asta mângâindu-l pe Dinu pe obraz ca pe-un copil de la care tragi nădejde să te-alegi cu ceva luându-l cu binele: «Când ai să-nveți tu, *psihi mù*^[31], să te porți ca un *gentilhomme* și nu ca un pastramagiu? Ti, ti, ti, ce nenorocită-ar fi tușa Tița dacă te-ar putea vedea din groapă, ea, o cucoană... vară-bună cu mama. *À propos*, Dinuț dragă, tot o mai iubești, știi tu pe cine, tot o mai iubești? Mi se rupe inima de tine! Ce să-i faci, învață-te, așa-i viața!». Îl mai mângâie o dată pe favoriți, îl trase tărișor de-o ureche, și-ntorcându-i spatele-n timp ce-l admonesta cu degetul îi spuse: «Nu-i frumos!».

Ne'nvățat să piardă, Serafiotti deschisese gura să spună nici el nu știa ce, orice numai ca să nu fi avut Ienache ultimul cuvânt, când Sică Dinculescu-i sări înainte zicându-i plin de satisfacție: «De, Dinule, *mon cher*, așa-i trebuie cui se scarpină unde nu-l mănâncă! Nu mai fugi după el, acum ți-a zis-o, ți-a zis-o!». Posomorât mai mult decât dac-ar fi pierdut o avere la cărți, Dinu plecase val-vârtej acasă.

Victoria asupra lui Dinu Serafiotti, în această-ntrecere oratorică, nu-l încântase pe Ienache în asemenea măsură încât să nu-i trezească-ntrebări pe care le credea adormite pentru totdeauna, cu privire la trecutul Agripinei.

Dar se dusesse și asta, liniștea și seninătatea se restabiliseră când, fără ca Ienache să știe de ce, Melina se hotărî să se retragă la moșie de unde nu dădea semne c-avea de gând să plece prea curând.

Într-o zi, Melina stătea-ngenuncheată-n camera albă, în fața tripticului cu Nașterea Domnului, mai mult gândindu-se la viața ei decât rugându-se, când deodată simțise-n cap o prăbușire și o-nvălmășire-a oamenilor și-a faptelor, de parcă i-ar fi risipit o furtună pornită pe neașteptate, învălmășeala și-amețeala asta fiind însoțite de-un junghi ascuțit în dreptul inimii. Se lăsase ușor într-o parte, rezemându-se de pat, abia respirând, cu o senzație apăsătoare de lipsă de aer și cu un zvâcnet de ciocan în tâmple. N-avea putere să strige. «Doamne, dacă mi-a sunat ceasul, fă-mă să nu sufăr». Se ridicase într-un târziu, ne'ncrezătoare că avea să fie-n stare să umble singură. Se simțea slăbită, însă picioarele o purtau. Găsise chiar putere să-și amestece-ntr-un pahar apă cu zahăr și să stoarcă peste ea o chitră. La prânz, când Ienache remarcase cât era de albă la față, dăduse vina pe seama unei dureri de cap. Fira era convinsă că cineva se uitase cu ochi rău la cucoana și-o deochiasse. Ca să-i facă plăcere Firei, Melina se prefăcuse că o crede și-o lăsase chiar să-i descânte cu tăciuni și cu scuipat, cu tras pe la tâmple și pe la rădăcina nasului, străduindu-se să nu zâmbească la pantomima Firei: căscat, dat cu ochii peste cap, gesturi misterioase-ale mâinilor, toate menite să izgonească duhurile necurate, pantomimă-nsoțită de-o recitare monotonă a descântecului: «Fugi deochi dintre ochi... Pe pustii să mi te duci». A doua zi, spunându-i lui Ienache că vrea să treacă prin lipscănie să vadă ce mai e nou pe la negustori, se dusesse la un doctor pe care i-l lăudase altădată Nicos Gheorghidis. Doctorul o auscultase și se-apucase a-i scrie o rețetă, fără să-i spună niciun cuvânt. Melina îi pusese mâna pe brațul drept așa încât pana doctorului se oprise pe hârtie.

— Mai întâi ce am?

Doctorul o privise-ncurcat.

— Va să zică e ceva grav.

Interlocutorul dăduse din cap a regret și-a aprobare.

— Mda! Și cam cât ar mai fi...?

— Doamnă Krețulescu, asta numai Dumnezeu știe. Puteți trăi o sută de ani, și tot așa de bine... Vă sfătuiesc să duceți o viață liniștită și să vă feriți de emoții, de supărări. Puteți trăi și-o sută de ani.

— Mulțumesc, mulțumesc, domnule doctor. Mă duc să mă pregătesc pentru ăi o sută de ani.

Melina se ridicase și lăsase o monedă de aur pe biroul doctorului. Își întinseseră mâna zâmbindu-și cu tristețe, ca doi complici într-o cauză pierdută.

Fără să-i dea explicații lui Ienache, iar acesta neîndrăznind să i le ceară, Melina plecase la moșie. Chemase notarul spre-a trece pe numele Firei și-al lui Gore casele zidite pentru ei cu treisprezece ani mai înainte precum și câte șaisprezece pogoane fiecăruia. Tocmise meșteri să ridice-o școală și-o căsuță pentru învățătorul care-ar fi vrut să vină-n sat, donând un lot de zece pogoane spre folosința aceluiași învățător. Făcuse danie sătenilor izlazul din marginea pădurii, dându-le-n același timp învoire să strângă din pădure uscături și crengi pentru foc.

«Grecoaica a intrat în anul morții», își ziceau țăranii, «își dă din viață-naimea sufletului, că boier Ienache nici n-o s-o bage bine-n groapă și se-nsoară cu vreuna tânără. Trebuia să se gândească la suflet mai de mult».

Cumpărase două icoane mari de argint, una cu Sfânta Fecioară cu pruncul, cealaltă cu sfântul Nicolae, cu nimburi de aur, și le dăruise bisericii satului. Plimbându-se cu preotul prin biserică, Melina se oprise lângă zidul de miazăzi și bătând încet din picior spusese:

— Părinte Vasile, s-ar putea să fiu îngropată aici, în locul ăsta unde stau acum?

— Ce vorbă e asta, cucoană Melino?

— Eu te-ntreb dacă se poate.

— Se poate, cum să nu se poată, dar când o fi să fie or fi buruienile cât casa peste mine.

— Nu se știe, părinte, nu se știe.

Întorcându-se la oraș, Melina trecuse pe la părinții lui Nicos Gheorghidis, rugându-i să-i trimită acestuia tripticul cu Nașterea Domnului, smaraldul pe care Melina nu-l mai purtase de doisprezece ani și-o punguță cu câteva bijuterii. Bătrânii, minunați de apariția neașteptată, se juraseră să-ndeplinească rugămintea Melinei, care uitase să le spună cum o cheamă. Desigur cucoana asta era pe patul morții dacă se-ndura să se despartă de lucruri atât de prețioase. Mama lui Nicos se uitase lung după Melina, pân-o pierduse din ochi, înțelegând că femeia încă frumoasă care-i trecuse pragul, însemnase ceva-n viața feciorului Nicos.

De la simigieria Gheorghizilor, Melina-și făcuse drum spre mahalaua pietrarilor și oprise trăsura-n fața pietrăriei unui grec care cioplise multe cruci frumoase. Melina-și comandase lespede care avea să-i adăpostească oasele, desenând-o mai întâi pe-o bucată de hârtie pe care i-o-ntinsese pietrarului. O lespede fără niciun ornament, afară de-o cruce grecească, dedesubtul căreia urma să fie săpat în limba țării: *Aici odihnește Melina Arghiropol-Mavros-Krețulescu* și anii vieții 1809—18... consemnare pe scurt, pentru eternitate, a unei existențe.

— Kera Melina, de unde știi că n-o să fie nevoie să scriem 19.. Și să-mi dai feciorii de caznă, să șteargă și să sape din nou?

— Kir Panait, îmi spune mie-o păsărică, îmi spune că n-o să fie nevoie să șteargă nimic feciorii dumitale.

După ce-și făcuse testamentul, Melina se-ntorsese la țară, de unde nu mai avea de gând să plece, cu toată nemulțumirea lui Ienache, ne'nvățat să-și petreacă zilele acasă cu o carte-n mână sau meditând cu privirea pierdută, cum făcea Melina care, pe deasupra, își pierdea vremea și cu niște maldăre de catastife-n care se aflau scrise cheltuielile și câștigurile moșiei. Melina părea preocupată să pună ordine peste tot și-n cât mai scurt timp și evita să mai vadă lume. Dacă ar fi fost să se poarte numai și numai după

dorința sufletului, nici pe Ienache nu l-ar mai fi văzut. Părea foarte mulțumită când acesta, sub diverse pretexte, își făcea drum la oraș, lăsând-o numai cu Fira. Ienache bănuia că se petrecuse ceva cu Melina, dar ne'ndrăznind s-o ntrebe, n-avea de unde să afle. Altădată, când pleca singur, la petrecerile lui de bărbați, Ienache vedea-n ochii Melinei un fel de melancolie, ca-n ochii animalelor și-ai copiilor pe care-i lași singuri acasă. Acuma, când o ștergea la oraș, Melina-l petrecea până la trăsura și-i zâmbea, mulțumită că-l vedea plecat. De foarte multe ori, spre seară, când se răcorea, Melina pornea-ncet, singură, spre biserică, fapt ce-l mira pe Ienache, neștiind-o chiar deloc evlavioasă.

Într-o zi, stând în fața conacului, în balansoar, cum își luase obiceiul în ultima vreme, ascultându-l cu ochii închiși pe Ienache care-i citea din maximele lui La Rochefoucauld, fără să deschidă ochii, Melina-l întrerupsese.

— Ienache, făgăduiește-mi că după moartea mea te-nsori cu Agripina Vălescu.

— Melina, ce e cu tine, ce ți-a venit? sărise ca ars Ienache, roșu până-n albul ochilor.

— Te iubește și e frumoasă și bună. Să nu te uiți că e săracă.

Ienache nu mai găsisese nicio replică.

— Citește mai departe, spusese Melina, tot cu ochii închiși pentru a curma tăcerea penibilă, cel puțin pentru Ienache.

Rugămintea Melinei îl speriasse pe Ienache mai mult prin tonul de dispoziție testamentară decât prin faptul că trăgea voalul sub care Ienache-și crezuse-adăpostită, măcar față de Melina, taina lui și-a Agripinei. Din ziua-aceea, convins că Melina e bolnavă de-o boală fără leac, oricât îi ardea inima după Agripina, Ienache stătuse, ca un câine credincios alături de Lăbuș, la picioarele Melinei și-i citise și se străduise s-o nveselească povestindu-i istorii hazlii de prin cărți ori auzite de la lume, și nu mai plecase niciodată la oraș.

Îi scrisese Agripinei o scrisoare plină de disperare, scrisoarea unui adolescent deznădăjduit pe de o parte că nu-și poate vedea iubita, pe de alta că-și vede mama bolnavă. Cam ăsta era tonul scrisorii pe care Agripina o acoperise de sărutări și-o stropise cu lacrimi; a doua scrisoare de dragoste pe care-o primea-n viață, a doua și ultima. Se rugase Domnului Dumnezeu să aibă milă de ei trei și să le orânduiască soarta cum credea El mai bine.

Într-o dimineață, Melina îl rugase pe Ienache să se ducă-n pădure să-i culeagă niște brândușe.

— N-ar fi mai bine să-l trimit pe Gore?

— E cu totul altceva dacă mi le culegi tu, spusese Melina cu-o voce glumeață.

Ienache-i sărutase galant mâna, încălecaser și porniseră la pădure.

— Hai, Lăbuș, și tu la pădure.

Lăbuș ridicase doar privirea dar nu se clintise. Pe urmă, se ridicase și-și pusese capul peste picioarele stăpânei.

Amețită de aerul prea tare de-afară, Melina se dusese-n camera ei să stea nițel în pat.

— Să-ți aduc o dulceață, conia? o-mbiase Fira, care-o petrecuse, împreună cu Lăbuș până la pat.

— Nu, Firo. Acum vreau să dorm, vino peste vreo două ceasuri cu dulceața.

— Pe Lăbuș să nu-l iau?

— Nu, lasă-l aici.

— Mă gândeam c-o avea lighioane.

— Nu-i nimic.

După ce ieșise din odaie, Fira-și făcuse cruce: «Ferește-ne, Doamne, de rău!».

Melina se-ntinsese-n pat. Se simțea slăbită de parcă ar fi mers zeci de poște pe jos prin arșiță și parcă o-ncerca și-un junghi slab în dreptul inimii, dar cu junghiul ăsta se-nvățase. Poate că era bine totuși să aprindă un sfeșnic. Se-ntinse din nou în pat și rămase cu ochii ținți la icoana de argint cu Cristos răstignit, de pe peretele din față. «Isuse, Doamne, iartă celor care-au trăit fără niciun folos pe lumea asta!». Își duse mâna cu trei degete-mpreunate, la frunte, la piept, dar mai departe mâna n-o mai ascultă.

La un an după moartea Melinei, Ienache Krețulescu, moștenitor al întregii averi a răposatei lui soții, sub clauză de-a nu înstrăina nimic din bunurile lăsate de aceasta, în caz de nerespectare averea urmând să fie dată obștii satești, se căsătorește cu Agripina Vălescu-Poenaru, spre mulțumirea lui și-a ei care nu-și închipuiau că-n cer sau pe pământ putea fi mai mare bucurie decât cea de-a trăi nedespărțiți unul de celălalt.

CAPITOLUL NOUĂ

Agripina Krețulescu.

Preocupată să menajeze memoria Melinei, Agripina luase hotărârea să nu pășească pragul lui Ienache, până ce n-avea să treacă anul de doliu – răstimp în care sufletele celor duși se desprindeau, precum se spunea, de locurile pământene pe unde hălăduiseră, se-mpăcau cu noua lume și-și aflau acolo rost și loc definitiv – și ca să fie sigură că n-avea să se lase-nduplecata de nicio rugămintă a lui Ienache, jurase în fața icoanei, cum făcea ori de câte ori nu simțea-n ea destulă tărie de-a se lua drept singur martor al propriilor legăminte.

Graba de-a nu lăsa așternutul mortului să se răcească bine, participarea – pentru tatonarea opiniei neamurilor și-a cunoștințelor și pentru obișnuirea lor cu noua prezență – la parastasele mortului a cărui colivă s-o împodobești pios cu cruci de bomboane și de zahăr măcinat și cu florica speranței de-a-i lua cât mai repede locul nu se potriveau cu vederile Agripinei care, și de nu s-ar fi gândit la ce-ar fi spus despre purtarea ei răposatul boier Sache Poenaru și răposata Melina Mavros, înțelegea să-și impună o anumită decență chiar dacă ea putea să pară fățarnicie. Deși nu se sinchisea de spusele altora, dacă plăcerea sau comoditatea lui intrau în joc, Ienache se lăsase convins să numere zilele unui an, «cel mai lung din viața lui», care-l despărțea – îi plăcea să-și închipuie – de fericirea fără umbră ce-avea să-l petreacă până la adânci bătrânețe, cum se spunea-n basme. Disperat, la-nceput de moartea Melinei, pe care, de necrezut pentru mulți, o regreta cu-adevărat, dar mai ales de-a se fi văzut ca un pui căzut din cuib înainte de-a ști să zboare, cu povara propriei persoane rămasă fără dădacă, și cu cea a coanei Catița căzută pe umerii lui, Ienache rățăcea de colo-colo, intrat în panică și ne'ndrăznind să-și închipuie noul lui fel de viață de orfan adult. Din starea asta jalnică-l scotea doar optimismul Agripinei care, deși cu zece ani mai tânără decât Ienache, avea mult mai multă experiență în privința disperării – și încă a disperării amplificate de sărăcie – boală grea care se vindecă fără urmă. Un efect la fel de binefăcător îl avusese și deschiderea testamentului lăsat de Melina, testament de-al cărui conținut Ienache nu se-ndoise, dar care-i depășea toate așteptările prin meticulozitatea și prin chibzuință cu care fusese făcut și care-l scutea de-a se auto-administra, grija bunurilor, dozate-n rente anuale, sub paza unor acte în bună regulă, fiind încredințată unei familii de notari greci, oameni de onoare – plătiți cum se cuvine de Melina care totdeauna avusese grijă să ferească omul de ispita de-a se lăsa cumpărat – notari care, în cele câteva curatele de-acest fel ce le fuseseră date-n seamă de-a lungul vremii, nu-și încălcaseră-ndatoririle și nu nesocotiseră litera legii. Cea mai mare și singură grijă a lui Ienache, de când se știa, fusese cea de-a nu-și purta singur de grijă, grija de-a face pe altul răspunzător de viața lui. Până să-nțeleagă decența Agripinei de-a nu se muta la el, Ienache văzuse-n această atitudine doar refuz de ocrotire și se-arătase amărât și bosumflat.

Odată dusă prima perioadă a mâhnirii și-a deconcertării, care să fi tot ținut vreo lună de zile, Ienache, *bon vivant*^[32] cum era, își revenise, se-nviorase și se-ntorsese la lipsa lui obișnuită de preocupări. Această scurtă perioadă de incertitudini îi servise coanei Catița la-ntărirea poziției sale de mamă și de permanentă ocrotitoare-a feciorului în nevoie. Și pentru că o casă nu era bine să fie lăsată de izbeliște, fără mână de femeie, în voia slugilor care doar atâta așteptau ca să-și ia nasul la purtare, învățând în urma unei vieți în care mersese tot de râpă, că-n ape tulburi se pescuiește cel mai bine, că răul unora e totdeauna spre binele altora, văzând în moartea noră-sii semn al proniei care-o aducea din nou pe-un loc în față după ce atâta timp o ținuse la coadă, fără discuții de principiu, adoptând strategia strecurării treptate pe teritoriu străin de unde apoi să pretinzi la drept de prim ocupant, coana Catița se mutase-ncet-încet în casa feciorului Ienache și luase-n mână frâiele gospodăriei, însetată să mai arate o dată-n viață ce putea, recăpătându-și glasul sonor și poruncitor din timpurile bune, părăsind atitudinea spășită de rudă sărmană, cu glas mic și tremurat și cu mâinile care țin timid pe piept capetele unui șal mohorât, semn al umilinței.

Dându-și seama că moartea Melinei Mavros putea să-nsemne-o schimbare importantă-n viața Agripinei, spre a n-o lipsi de sfaturile de care-avea atâta nevoie, familia se-ntorsese cu iertare creștinească spre oaia ei rătăcită, îndemnând-o să bage bine de seamă, o dată-n viață măcar, ce-avea de făcut și să nu mai fie «proastă» și-acuma când norocul îi flutură pe la nas. Refuzul Agripinei de-a se căsători cu Ienache sau cel puțin de-a se muta la el înaintea anului de doliu li se părea la toți ai ei o neghiobie de care nicio fetișcană de doisprezece ani n-ar fi fost în stare. Era limpede că Agripina avea să moară proastă cu-ncăpățânarea și cu farafastăcurile ei de «a respecta memoria moartei», nepăsătoare față de-nvățătura străveche care zicea să bați fierul cât e cald. «Dacă n-o ia acum n-o mai ia-n vecii vecilor», pronosticaseră cu toții. Dar cum bine nu se putea face cu de-a sila și minte nu se putea vârî-n cap cui nu-i dăduse bunul Dumnezeu, osteniți de-a risipi bunătate de sfaturi cui nu deschidea urechea să le-asculte, osteniți de-atâta inconstiență din partea unei ființe care, ajunsă din cal măgar, dădea cu copita singurei șanse de-a-și recăpăta un loc în lume, o lăsaseră-n pace. Cea mai ferventă susținătoare a părerilor Agripinei – care «se purta cum nu se putea mai cu judecată și mai cu aleasă cuviință» – era coana Catița, care trăgea nădejde (nemărturisită nimănui) că-ntr-un an gândurile lui Ienache aveau să se schimbe și inima să i se mai răcească, mântuindu-l de-această Agripina nedemnă de bobocul ei de fecior pentru care nimic n-o mai împiedica să viseze o noră fată-mare, frumoasă și de neam, așa cum merita un băiat de neam, frumos, învățat, deștept și bogat, mijloacele prin care se făcuse iară bogat nemaiavând nicio importanță căci atunci când era vorba de avere nimeni nu stătea să dezgroape morții. Îmbătută de dragoste pentru Ienache, răsfrângând această dragoste asupra oricărui lucru și-asupra oricărei ființe care-nsemna ceva-n viața acestuia, Agripinei i se umezeau ochii de duioșie când se gândea la coana Catița, la suferința ei de-a fi stat despărțită atâta vreme de singurul ei copil, singura ei mângâiere, la-mpăcarea ei de-acum când se vedea iar cloșcă ocrotindu-și puiul, slăbiciune de care o mamă nu se vindecă niciodată. Viitoarea căsătorie a lui Ienache, visa Agripina, trebuia pusă sub semnul armoniei, lucrul cel mai înălțător în relațiile dintr-o familie, sub semnul iubirii care să nu urmărească decât fericirea lui Ienache, și ce altă fericire mai mare putea fi pentru el decât să se vadă sub același acoperiș cu ființele cele mai dragi, coana Catița, mamă-sa, și Agripina, iubita, sora, prietena lui. Coana Catița, la rândul ei, și-nchipuia Agripina, nu putea jindui la fericire mai mare decât de-a-și vedea feciorul fericit alături de aleasa inimii lui, închizând ochii, ca o mamă-nțeleghătoare, la orice nu i-ar fi plăcut din bietul trecut al acestei alese, când în joc era un lucru atât de important ca fericirea lui Ienache, fericire pe care, tot ca o mamă iubitoare, nu și-o putea-nchipui altfel decât copilul ei.

Fira și Gore care lângă Cucoana deschiseseră ochii, martori ai vieții acesteia cu tot ce fusese bun și rău în ea, ajunși acum și ei oameni în toata firea, deși rostuiți din belșug de răposata, se vedeau ai nimănui. Resemnați ca tot țăranul în fața morții, împăcați cu gândul ca Cucoana lor se dusesse la locul ei, nu se puteau învăța însă cu gândul că de-aci-nainte aveau să fie doar slugi, acolo unde până mai ieri fuseseră ca niște rude, și mai ales nu se puteau învăța cu gândul că-n averea Cucoanei avea să poruncească *altul*. De partea legalității și-a legitimității, Gore și Fira, neînțelegând circulația bunurilor în societate, erau revoltați și sufereau de-a dreptul să vadă averea Cucoanei pe mâna lui boier Ienache care, neamestecându-se niciodată-n treburile casei, nu-i asuprise cu nimic, împotriva căruia deci n-aveau nicio plângere de făcut. Dacă neamurile Cucoanei, care nu le făcuseră nici rău nici bine, ar fi ajuns stăpâne peste această avere asta ei ar fi-nțeleș, fiindcă așa ar fi fost *drept*, neamurile Cucoanei fiind sânge cu Cucoana. Dar cum niciun lucru pe lume nu e-atât de rău ca să nu se poată-nrăutăți, domnia de scurtă durată și deloc apăsătoare a boierului fu repede-nlocuită de cea a cucoanei Catița, care-i fusese dragă Cucoanei ca sarea-n ochi ca să nu mai fi vorbit cât de dragă-i fusese Cucoana soacră-sii. Când simțise pozițiile ocupate, pentru a nu lăsa nici o-ndoială, cui ar fi avut vreuna, că pâinea și cuțitul trecuseră-n mâna ei, cucoana Catița poruncise curățenie mare, ca omul care se mută-n casă nouă, și dispusese un alt aranjament al mobilelor și-al tuturor lucrurilor, cu nimic mai comod ori mai estetic decât cel dinainte dar *care era după voia ei*, nemulțumind – după cum sperase – slugile, contrariindu-l – tot

după cum sperase – pe Ienache care, neavând energie-n momentul acela să suporte lacrimile, scenele de umilință ipocrită ale maică-sii, reproșurile începând de la Adam, preferase să tacă mohorât și să facă pe n-aude-n-a vede, în fața acestui elan juvenil al cucoanei Catița, care lui, dușman al înnoirilor, nu-i era deloc pe plac mai ales că dedesubtul lui, foarte străveziu, i se părea lipsit de eleganță. Nu te-apuci să-ntorci boarfele omului pe dos când nici n-a apucat bine să se răcească. Toate slugile se supuneau fără nicio vorbă, cu-atât mai mult cu cât cucoana Catița nu cobora să ceară părerea slugilor. Când îi poruncise însă Firei să ia portretul Cucoanei – unul dintre cele mai frumoase portrete făcute de-un pictor cunoscut al vremii – să-l ia din salon și să-l ducă într-o odaie din fundul casei, ieșind din muțenia dușmănoasă cu care executa poruncile veneticei, Fira nu mai putuse răbda ceea ce nu se știa cum de bunul Dumnezeu putea să rabde.

— Toate ca toate, coană mare, dar eu s-o iau pe *Cucoana* din salon, din *casa dumneaei* și s-o duc te miri unde, asta nu. Din *casa dumneaei*, se adresase Fira, cu un gest plin de revoltă, celorlalte slugi care nu-și luau ochii din pământ. Dacă vrea s-o dea afar' din *casa dumneaei* n-are decât s-o dea conașul Ienache, că măcar dumnealui i-a fost bărbat...

Coanei mari, care nu mai avea glas, de indignare, în fața lecției pe care i-o dădea Fira, în primul moment îi venise să se repeadă la netrebnică și s-o calce-n picioare, apoi s-alerge să se plângă lui Ienache. Rușinată să-i povestească feciorului adevărul adevărat, și temându-se că dacă ar fi «retușat» adevărul s-ar fi putut trezi în situația penibilă de-a se vedea confruntată, cu slugile care, obraznice cum erau, ar fi cerut desigur să fie puse față, așteptase să-și revină și ca și când n-ar fi auzit ce spusese Fira, încercând să aibă un glas calm le poruncise tuturor să schimbe locul unei mobile grele, ca opintindu-se câteva minute bune, să nu se mai gândească la vorbele nerușinatei ăleia. Fira și Gore, oamenii de credință ai Cucoanei, știau că zile prea bune nu-i mai așteptau o dată cu schimbarea «domnilor» și s-ar fi retras la casele lor, dacă nu li s-ar fi trezit ambiția de-a nu-i face pe plac veneticei, cum îi spuneau între ei cucoanei Catița. În afară de ambiția asta lumească, îi îndemna să rămână și credința că datoria lor era să vegheze ca numele Cucoanei, locul care i se cuvenea-n *casa ei* și după moarte, să nu fie luate-n derâdere, iar pomenirile să-i fie făcute creștinește, la soroace, de suflete care-i fuseseră apropiate nu de niște străini care-i doriseră moartea, fiindcă dacă în privința lui boier Ienache se mai îndoiau, în privința cucoanei Catița puneau capul jos că se rugase și-n sculare și-n culcare să scape de noră-sa.

Lăbuș, rămas fără stăpână, umblase la-nceput prin conac din odaie-n odaie, căutând-o, iar când ostenea de-atâta umblat zadarnic se ducea la biserică unde-și amintea, se vede, că o petrecuse nu de mult, și stătea nemișcat în tindă, culcat pe burtă, și gemând din când în când, ciulind apoi urechea, în speranța unui răspuns. Nu se-atingea nici de laptele nici de păsatul pe care i le dădea Fira, ci doar din când în când mai bea câte-un strop de apă.

— Câinele-ăsta umblă parcă e nebun, își ieșise cucoana Catița din fire-ntr-o zi în fața lui Ienache, enervată de Lăbuș ca de orice ființă care-i păstra Melinei un gând fidel.

— Își caută stăpâna, răspunsese Ienache rece și continuând să-l mângâie pe Lăbuș adăugase: «Câinii sunt foarte credincioși, nu sunt ca oamenii».

Fira care strângea masa, începuse să plângă. Ienache care nu suporta lacrimile, suspinase fără să vrea, câștigând în inima Firei cât nu izbutise-n zece ani. Coana Catița, indispusă peste măsură de reacția lipsită de bun-simț a lui Ienache, care n-avea pic de demnitate față de slugi, se ridicase intempestiv și plecase vârsându-și focul în gând: «Duceți-vă dracului cu jalea voastră, de neghiobi!».

Cam la o săptămână, Lăbuș murise ascuns în niște tufe de merișor, de unde nicio rugămintă a Firei, a lui Gore și-a lui Ienache nu-l înduplecase să mai iasă.

Îl îngropaseră-n fundul grădinii și-l plânseseră toți trei, cu gândul fiecare la viața lui căreia Lăbuș îi fusese martor, și la Melina, stăpâna și prietena lui Lăbuș, pe care parcă o-ngropau a doua oară, împreună cu animalul în sufletul căruia nimeni nu izbutise s-o-nlocuiască.

Ușurată de moartea lui Lăbuș, al cărui exemplu Fira și Gore nu se grăbeau să-l urmeze, coana Catița,

hotărându-se să mai înmoaie coarda de hatârul feciorului pe care nu l-ar fi crezut atât de slab de înger, amânase, fără dată, discuția-n care-avea de gând să-i sugereze lui Ienache oarecare primeniri printre slugi, căci nu era bine ca ele să prindă rădăcini prea adânci într-o casă. Neobosind să le controleze, nepregetând să se cațere, să dea cu mâna pe cele mai înalte mobile, să-și întindă gâtul gata să și-l smulgă din trup de dragul de-a se-ncredința și cu văzul de ceea ce i-ar fi putut scăpa la pipăit, cucoana Catița găsea mereu prilej să-ntoarcă de zece ori slugile-ntr-un loc, nesuferind să le vadă stând, statul fără treabă timp cât de scurt fiind în ochii ei un furt din avutul stăpânului și prilej de-a le căta pricină. Ca din întâmplare, în fiecare zi îi strecura lui Ienache o vorbă-două de nemulțumire-mpotriva trântorilor ăstora care-i mâncau pâinea degeaba. Ienache asculta resemnat, cu un aer absent de n-ai fi putut spune dac-auzise sau nu vorbele maică-sii, catadicsind din când în când să mormăie «mda», fără alte comentarii sonore, ceea ce pe coana Catița o făcea să fiarbă toată ziua. Deși trecuseră aproape unsprezece ani de când roata norocului îi vărsase iar belșug din spițe, Ienache nu uita cum o adusese pe coana Catița-n sapă de lemn, cum, în ciuda șansei de-a se fi văzut din nou bogat, îi înșelase așteptările păgubind-o de nepoți și de relațiile pe care și le-ar fi făcut printr-o-nscrisire potrivită, lucru tot atât de prețios pentru ea ca și nepoții dacă nu și mai mult. Din aceste considerente, Ienache prefera să-i rabde maică-sii toate nacafalele decât să aibă o discuție deschisă cu ea, recurgând – când această politică nu mai avea curs de prea multă folosire – la alegorii, ori dând pe seama Melinei tot ce voia să-i comunice maică-sii, neobosind s-o citeze pe răposata ca pe cel mai incontestabil moralist, asigurându-i astfel antipatia coanei Catița până la Ziua de Apoi.

În această lumină a-nțelepciunii desprinse de pasiunile lumești, cu gând de-a-i domoli răbufnirile tiranice, într-o zi, la masa de prânz – «când omul are blidul plin și burta-ndestulată are gânduri mai blajine și păreri mai indulgente asupra lumii» – Ienache, fără să apese, cu un glas aproape idilic afundându-se-n tapiseria scaunului și privind spre tavan o procitise pe coana Catița în felul următor: «„Schimbarea domnilor bucuria nebunilor, schimbarea slugilor amăgirea stăpânilor”, așa spunea Melina», și-n continuare, uitându-se-n ochii maică-sii duios și bătând-o pe mână adăugase: «Ce să-i faci, mamă, ăștia-s oamenii, și toți sunt la fel, să nu crezi că dacă-i dăm pe ăștia afară, găsim alții mai buni. Mai închide și dumneata ochii». Ca să nu-i dea timp coanei Catița să spună vreo vorbă, sunase clopoțelul și-i ceruse Firei încă o sticlă de vin.

Curând după împlinirea anului de la moartea Melinei, răspas cinstit cu parastas la care cucoana Catița se-n-trecuse-n generozitate și se-arătase veselă și binevoitoare de parc-ar fi gătit praznic de nuntă, pe un ton cumpătat, înfundându-se-n perna scaunului, tot la masa de prânz, Ienache o luase pe departe, în stilul maximal *à l'usage de Madame Mère*^[33], vorbind despre-avantajele și plăcerile traiului în doi, la păsări și la alte dobitoace, spre-a ajunge și la oameni, evocând în sprijinul acestor afirmații povestea lui Filemon și-a minunatei sale Baucis, această desfășurare verbală, de circumstanță, făcând-o pe cucoana Catița să zâmbească și să iasă din convenția de-a face pe proasta.

— Vrei să te-nsori, Ienache, mamă? spusese ea pe neașteptate, dezamăgindu-l pe fiu-său, căruia-i tăia scurt perorația de-mbrodare pregătită cu-atâta caznă. Ienache, mamă, te-ai gândit bine la pasul ăsta?

— Da, și-ncă de câtva timp.

— Nu crezi c-ar fi mai bine să iei o persoană care să nu mai fi fost măritată?

— Mamă, după *a mea părere*, trecu Ienache pe un ton nițel desuet, plăcut cucoanei Catița, un om cântărește cu amănuntul calitățile și cusururile *persoanei* când face o căsătorie din interes și când pretendentul alege-ntr-une mai multe candidate, când face însă căsătorie cu *persoana* pe care i-a hărăzit-o soarta, fiindcă pe-acea *persoană* o-ndrăgește, în balanță nu mai atârână atâtea categorisiri...

— Dragul mamei, să nu te căiești, grăi cucoana Catița, blând, știind cât de slab îi era feciorul la duioșie, nutrind o firavă speranță de schimbare sau cel puțin de-amânare a gândurilor acestuia.

— N-am să mă căiesc, mamă, fii fără grija.

— Femeia care-a mai fost măritată, mereu te-așează lângă celălalt bărbat, mereu te-asemăiește cu el.

Cu văduva ai mereu un mort în capul mesei, zice rumânul.

— Și crezi că bărbatul care-a mai fost însurat n-are o moartă-n capul mesei?

— Cu tine-a fost altceva...

Ce anume făcea din el un exemplar fără seamăn Ienache se-abținu să-ntrebe.

— Și pe urmă... poate că-n viața ei... între răposatul Sache Poenaru, Dumnezeu să-l ierte – se gândi cucoana Catița să-l învrednicească pe boier Sache cu un gând pios – între Sache și tine o mai fi cunoscut și pe altcineva, nu se putu opri cucoana Catița să-i dea a-nțelege lui fiu-său că zvonul despre-amorurile viitoarei sale nurori cu nepotul Dinu Serafiotti ajunsese și la urechile ei.

Hotărât să nu-i zgândărească țâfnele, după ce-și mușcă limba, cu un glas nițel răgușit, dar calm și binevoitor, Ienache se-apucă să-i împărtășească mai departe maică-sii din înțelepciunea popoarelor.

— Am citit undeva un proverb, persan, arab, ori chinezesc pare-mi-se, care pretinde că trei lucruri pe lume nu lasă urmă: pasărea-n văzduh, peștele-n apă și...

— Am citit și eu undeva, se grăbi coana Catița să-i taie cuvântul, zâmbind în zefleMEA dar strunindu-și bine glasul pe creasta care despărțea reaua-voință de indulgență, am citit că cică ultimul bărbat are-n viața unei femei prețul pe care-l are ultimul testament lăsat de cineva... Ei, băiatul mamei, om trăi și-om vedea, se gândi ea s-aurească pilula cu un glas dulce și c-un oftat meditativ. S-o văd și eu, lansă ea propunerea mult așteptată, cuprinsă brusc de-un elan de generozitate bine calculat.

Plin de recunoștință, Ienache-i sărută mâna.

Slugile care, cu toată fereala lui Ienache, îi știau umbletele, așteptau cu nerăbdare s-o vadă venită-n casă pe cuconița bălană din lipscănie, văduvă de mare boier, lăsată cu fundu-n pulbere, trăgând nădejde că ea avea s-o pună la respect pe acritura de coana-mare.

Madame Mère, lăsând să se-nțeleagă de la-nceput, înspre partea cui avea urechi de auzit și ochi de văzut, că viitoarea-ncuscrire n-o făcea să-și calce ighemoniconul, deși politețea i-ar fi cerut ca unei soacre-mari să facă ea prima vizită, o poftise pe Agripina și cu maică-sa – dacă maică-sa se afla-n momentul acela-n oraș – s-o viziteze-ntr-o vineri, pe la cinci după amiază, îmbrăcată-n rochie neagră de mătase, cu manșete și cu coleretă albă de dantelă, încrețite din belșug, care-o făceau ca pe-un porumbel gulerat, împodobită cu safirele Melinei (ale Prejbeancăi bătrâna, pe vremuri), a cărei răcliță cu bijuterii o mutase-n dulapul ei, că era mai sigur, cucoana Catița de pe la patru ceasuri nu-și mai afla locul, cutreierând casa de sus până jos și-amețind slugile cu câte porunci avea de dat. Uitându-se-ntr-una la ceasul de aur atârnat cu lanțul lui gros la cingătoare, coana Catița găsi de cuviință ca pe la cinci fără un sfert să se-așeze-ntr-un fotoliu-n salon ca să n-o găsească *aceea* în picioare și să-și închipuie că o persoană ca *Madame Krețulescu* putea fi tulburată de te-miri-ce.

— Aveți grijă să vă duceți prin cine știe ce dracu' de cotlon de să sparg clopoțelul ăsta și să nu veniți unul, se-adresă cucoana Catița slugilor pe tonul ei de supărare preventivă.

«Nu ți-ar mai muri mulți înainte», îi ură Fira-n gând.

Făcându-și de lucru cu câte-o foarfece de vie ori cu câte-o săpăligă-n mână, slugile se buluciră spre poartă ca să nu scape clipa când viitoarea stăpână avea să intre-n averea agonisită de altul, la care nici cu gândul nu gândise, că cine știe ce-i mai putea și ăsteia pielea.

La cinci punct, Gore-i aducea cu caleașca pe boier Ienache, și pe-a *nouă*, în plesnete de bici și-n chiuituri, semn pentru toată lumea că era mulțumit.

Agripina se uită spre oamenii care «trebăluiau» de zor, și din goana cailor, pe care Gore mai să-i ducă până-n casă, le făcu un semn de salut cu mâna.

Cucoana ar fi dat scurt din cap într-o-mprejurare ca asta, iar cucoana Catița s-ar fi făcut că nu-i vede.

Cuconița bălană o privi drept în ochi pe Fira – căreia-i bătea inima ca toba mare de la Primărie – apoi îi zâmbi și-i întinse mâna pe care, nedumerită la-nceput, prinzând mai apoi curaj, Fira o luă cu-amândouă mâinile și-o sărută sfios ca pe niște moaște.

— Dumneata, sigur ești Fira, te recunosc din povestirile conașului Ienache, îi spuse Agripina continuând s-o privească.

«Săraca de tine», îi trecu Firei prin minte.

— Dumnezeu să v-ajute, conia, spuse ea-ncet, dându-se la o parte ca să-i lase pe boieri să urce scara.

— Să ne-ajute la toți, spuse Agripina și i se păru că peste bucuria ei de pân-atunci se lăsa un abur de tristețe.

Casa era așa cum și-o-nchipuise din cât o văzuse pe dinafară și din descrierile lui Ienache, primitoare și luminoasă deși măreață și sobră, cu-ncântătoare-mbinări de marmură albă și porfirie, cu profuziune de oglinzi din care țâșneau, ca niște perpetue jeturi de apă, lumini de curcubeu, cu moliciune de covoare persienești care vâtuiau pasul, imensă colivie demnă de-a fi adăpostit între gratiile ei pasărea-aceea rară care fusese Melina Mavros.

«La noi» – se gândi Agripina la casa lui boier Sache Poenaru – «deși nu era atât de somptuos, fiind casă de moda veche, parcă umblai într-un muzeu, aici se simte și-acum sufletul cui a locuit, asta seamănă-a casă de om».

Se uita avid la toate lucrurile din jurul ei pe care le-ndrăgise fiindcă ele făceau parte din viața lui Ienache și descoperea cu plăcere că le recunoștea din descrierile pe care-acesta i le făcuse cu lux de amănunte.

Străbătând cei peste douăzeci de pași ce despărteau arcada salonului de locul unde se afla coana Catița – care-i aștepta nemișcată, într-o atitudine de statuie manieristă, cu capul nițel lăsat pe spate, cu mâinile rezemate de brațele fotoliului, cu degetele subțiri și lungi atârându-i molatic peste Gobelinul tapiseriei, cu poalele rochiei drapate fără cusur, lăsând să se vadă doar vârful pantofilor de satin negru – cu toate că nu se temea de eventuala ei opoziție, Agripina încetini pasul, dorind să-ntindă cât mai mult timpul care-o despărtea de vedenia neagră.

Oricât își dădea silința, Agripina nu izbutea să recunoască, în doamna care-i stătea-n față, ființa blândă și caldă, un fel de zână bună – și nu numai pentru el – și senină, îmbătrânită-n fapte bune, iubind pe toată lumea și iubită de toată lumea, cum apărea coana Catița-n descrierile feciorului ei. Cu chip prelung, cu bărbie ascuțită, cu obraji uscați care nu păreau să fi cunoscut picătură de carne între piele și os, cu frunte-naltă și boltită, cu sprâncene ca un fir de lână subțiat și din loc în loc mâncat de molii, delungind arcade mult prea înalte și prea boltite, cu ochi de-un albastru atât de deschis că nici nu i-ai fi văzut de n-ar fi fost uitătura lor rea și pungile vineții de sub ei, ajutată și de-un glas de om pus pe ceartă, coana Catița nu prea părea o-ntruchipare-a bunătații, iar dacă totuși coana Catița era bună, cum pretindea Ienache, mult îi trebuise naturii până să-mperecheze suflet cu trup mai nepotrivit. «Să nu uit că e mama ta, iubitele, să nu uit», se-ndemna-n gând Agripina.

Timp de-un an, cât pritocise gândul primei vederi cu mama iubitului ei, Agripina și-o-nchipuia ieșindu-i în cale, cuprinzând-o-n brațe și strângând-o la piept, luând-o-apoi de bărbie, privind-o-n adâncul ochilor, dând și primind suflet, spunându-i încet, ca o taină-ntre ele două, «fetița mea», luând-o apoi de mână și...

— Bună ziua, doamnă, bine v-am găsit, spuse Agripina încet, înclinându-se adânc și sărutând mâna care i se-ntindea, cu toate că moda cu pupatul mâinii la mai bătrâni se cam dusesese.

— Bună ziua, duduie, răspunse coana Catița, străduindu-se să nu pună suflet nici în bine nici în rău în aceste vorbe de-nceput și s-o măsoare cu tot atâta indiferență.

«De frumoasă e frumoasă, dar putea să fie la casa altuia», își spuse coana Catița, știind din capul locului că o sută de ani de-ar fi stat împreună cu străina din fața ei și tot n-aveau să-și fie dragi una alteia.

«Alegi bărbatul, dacă-l alegi, nu-i alegi și părinții», se consolă Agripina căreia cu toată bunăvoința *a priori*, coana Catița-i era antipatică.

— Mama vă roagă s-o iertați dar n-a putut răspunde invitației dumneavoastră, fiindcă tocmai culeg via.

— Ei o culeg, nu slugile? îi plasă coana Catița o amabilitate.

«Bine-am făcut că n-am luat-o pe mama, cum se mârhește și de umbra ei, atât i-ar fi trebuit».

— O culeg cu oameni din sat fiindcă slugi n-au decât două și bătrâne, nu prea mai au cu ce și nici pentru ce să țină slugi. Le-a rămas foarte puțin, răspunse Agripina ca și când n-ar fi băgat de seamă-nțepătura coanei Catița.

— După ce măriți cinci fete, cinci sunteți nu? ce să-ți mai rămână? Dumneata ești cea mai mică?

Agripina încuviință din cap.

— La cea mică sacul ajunge la fund. De obicei, ea se mărită mai prost sau nu se mărită deloc, și se mărită bine numai dacă are vreun noroc chior, adăugă doamna Krețulescu, uitându-se pe rând la Agripina și-apoi la Ienache ca să se facă și mai bine-nțeleasă.

Ienache, echivalentul norocului chior din narațiunea maică-sii, asculta zâmbind jenat și ne'ndrăznind să se uite nici în ochii uneia, nici într-ai celeilalte.

— Câți ani ai fost mata măritată cu boier Sache Poenaru?

— Opt.

— Și de când ești văduvă?

— De patru ani.

— Puteai să te măriți berechet pân-acum.

— Te măriți când ți-e dat, dacă ți-e dat, răspunse Agripina, mutându-și privirea ca să nu-și iasă din pepeni, de la coana Catița la portretul Melinei care-i urmărea din rama lui ovală aurie cu un zâmbet îngăduitor și nițel malițios, zâmbetul cu care trecuse prin viață și care-i supraviețuia. Oricum ți-ai fi-ntors privirea, privirea portretului mergea după tine.

— E portretul răposatei mele nurori, răposata nevastă a lui Ienache, îi explică doamna Krețulescu-mama, urmărindu-i privirea.

Agripina remarcă ierarhizarea drepturilor de proprietate-n casa Krețulescu; până și Melina era mai întâi răposata noră-a coanei Catița și-abia-n al doilea rând răposata nevastă-a lui Ienache. Agripina remarcă de asemenea safirele mari cu ape curate pe care le mai văzuse cândva.

— Am cunoscut-o pe răposata doamnă Krețulescu. O cunoșteam de când trăia kir Costi Mavros. Cumpăra-n ultima vreme pălării de la mine. Ce portret frumos; aidoma cu ea. Parcă stă să-ți vorbească. Doamna Melina Krețulescu era cea mai frumoasă și cea mai distinsă femeie pe care-am cunoscut-o și cât de inteligentă... spuse Agripina într-un elan sincer de admirație pentru predecesoarea ei și-n dorința de-a otrăvi-o nițel pe coana Catița, nefiindu-i greu să ghicească ce bine se-avusese cu noră-sa, răposata.

«Și de-aia te țineai cu bărbatu-său, putoarea dracului!», gândi coana Catița.

— Ce-au zis părinții dumitale când ți-ai deschis prăvălie? îi tăie coana Catița elanul admirativ față de răposata ei noră.

— Parcă are vreo importanță, mamă! interveni, în sfârșit, Ienache cu buna-intenție de-a ocoli stânca spre care se-ndrepta corabia conversației între cele două doamne.

— E drept că-n ziua de azi părerea părinților nu mai are nici-o-nsemnătate-n ochii copiilor, spuse coana Catița melancolic.

— Doamnă, uneori copiii ar vrea să țină seamă de părerea părinților dar, din păcate, nu e cu putință. Părinților mei, bine-nțeles, nu le-a părut bine să mă vadă ajunsă negustoreasă. Dar n-aveam de ales. Avere n-aveam, părinții de unde să-mi dea n-aveau, să le stau pe cap, femeie-n toată firea, nu voiam, să mă mărit cu fitecine pentr-un blid de mâncare nu voiam... Când ești sărac n-ai prea mult de-ales.

«Decât să fii șmecher și s-aștepți. Și-n loc să te măriți pentru-un blid de mâncare, să te măriți pentru-un palat. Nu ești tu proastă. Prost e cine dă, nu cine ia!», gândi coana Catița dar n-apucă să-și tălmăcească tare gândurile căci fiu-său i-o luă-nainte cu vorba.

— Mamă, eu zic să-i arăt musafirei noastre casa, rosti el și se-apropie de fotoliul Agripinei întinzându-i mâna.

Coana Catița făcu un semn care prin indiferența lui voia să zică: «N-ai decât. Arată-i, arată-i, ca să știe ce ia, să nu creadă că se păcălește, sărăcia dracului!», continuă ea pentru sine-n gând.

Ienache îi arătă fiecare-ncăpere, îi făcu istoricul fiecărui obiect, exagerat de volubil, strângând și sărutând mâna Agripinei, ca s-o facă să uite conversația cu coana Catița, care nu fusese chiar un prilej de-ncântare.

«Oamenii sunt așa cum sunt. Ce vină ai tu, n-ai ales-o tu pe maică-ta», încerca Agripina să-și risipească tristețea. «Poate că și eu în locul ei...». Mergea alături de Ienache, răspundea mâinii lui afectuoase, dar gândul tot la coana Catița-i era. Ca un corb năpârlit. Lipită de fotoliul ăla de parc-ar fi fost oloagă ori de parc-ar fi păzit o comoară ascunsă dedesubt. Ca piticul ăla, Albrich cel Viteaz, dintr-o legendă veche nemțească^[34] pe care i-o citea Sache serile, gonindu-i somnul și făcând-o să viseze urât. Nu-i spusese niciodată că-i era frică de povestea asta, și de rușine și fiindcă nu voia să-i strice inima când îl auzea extaziindu-se cu gesturi emfactice de admirație: «Câtă măreție, câtă măreție, nu-i așa, fetiță dragă?». Totuși, ar fi preferat s-audă o vorbă de părere de rău din gura lui Ienache, o scuză, ceva, pentru dezamăgirea ei pe care nu se putea să n-o vadă.

La-ntoarcere-n salon, o găsiră pe coana Catița-n picioare certând pe Fira care, aducând o tavă cu gustări, nu știu cum răsturnase un coș de sărățele și-acum le aduna-ngenuncheată pe covor, roșie ca focul de rușine.

— Unde ți-or fi ochii nu știu, mai auziră cei doi excursioniști în jurul casei.

— Stai să-ți ajut și eu, zise Agripina aplecându-se și strângând sărățelele cu amândouă mâinile.

— Dar las-o, duduie, să le strângă singură ca să se-nvețe să deschidă ochii pe unde umblă.

— Se mai întâmplă, zise Agripina împăciuitor și-i zâmbi Firei care cutezase să ridice nasul din pământ ca s-o mai privească o dată pe cuconița asta pe care Dumnezeu le-o trimisese.

— Sărut mâna, conită, șopti Fira și se uită-n ochii Agripinei cu-o privire de câine recunoscător.

Agripina știu că un suflet tot câștigase-n casa Krețulescu.

— Slugilor nu trebuie să le dai nas, spuse ritos coana Catița după ce ieși Fira din salon.

S-ajuți o slugă era degradant pentru o cucoană și numai lipsa de educație putea explica intervenția de adineauri a viitoareii ei nurori. «Dacă nu știe să se poarte am s-o-nvăț eu».

Lui Ienache-ncepu să-i bată inima văzând pe ce pantă alunecase iar conversația. Se uită rugător în ochii maică-sii care se făcu a nu-l vedea. Își îndreptă apoi privirea plină de rugă umilă spre Agripina care mai întâi se uită la el serios apoi îi zâmbi cu duioșie, clipind în semn că pricepuse ce-aștepta din partea ei.

— Sunt și ei oameni, spuse Agripina cu un glas mic și plin de milă, ca un fel de scuză pentru «inconveniența» ei de-adineauri și dorind din inimă s-o-mbuneze pe coana Catița.

— Eu nu zic că nu sunt, dar fiecare să-și țină locul. Dumneata ești tânără, dar nici chiar așa de tânără ca să nu cunoști anumite lucruri.

Agripina s-ar fi sculat în clipa-aceea și dusă-ar fi fost dacă nu s-ar fi gândit la Ienache. Ce vină-avea el?

— Doamnă, e drept că slugi ca la casele mari n-am avut, zise Agripina foarte-ncet, ca să-și păstreze firea. La părinții mei, aveam și avem și-acum niște slugi din neam în neam, născute și crescute-n casă, și care sunt ca din familie. Părinții mei fac treabă la cot cu ei. La răposatul meu bărbat, am avut-o numai pe Saveta, Dumnezeu s-o odihnească, pe care Sache, dac-ar fi vrut ea, ar fi pus-o la masă cu noi. De când am rămas singură n-am mai avut pe nimeni...

— Nicio slugă, vrei să zici, țină coana Catița să-i tragă un ibrișin pe la nas.

Ienache se duse la fereastră să tragă draperiile. Îi venea să intre-n pământ.

— Nicio slugă, n-am mai avut nicio slugă, fiindcă n-am mai avut posibilități, reuși Agripina să se stăpânească și de data asta. De-atâția ani, de când fac singură treabă, văd că și eu sparg, și eu ard, nu sunt nici eu desăvârșită, și doar fac pentru mine, oameni suntem cu toții...

— Oamenii suntem cu toții, nimeni nu zice altfel, dar să ne ținem ighemoniconul, boierii cu boierii, după rang fiecare – și dădu din cap spre-a investi cu și mai mare preț ultimele vorbe, uitându-se rece la Agripina de parcă ar fi vrut s-o trimită din ochi la locul care i se cuvenea – și slugile cu slugile. Să nu fim mai buni și mai îngăduitori decât e nevoie, mai ales în timpurile de azi când și-au luat-o mocofanii-n cap, fiindcă boierii s-au arătat prea filotimi. Ne-o fi destul cu emancipația lui Cuza, cu țiganii, cu țăranii, cu mănăstirile, că n-are nimic sfânt omul ăsta, că se văzu domn, ce n-a gândit neam de neamul lui. Ne-o fi destul cu ce-i afară, că dacă boierii s-au prostit și s-au dat cu prostimea așa le trebuie, dar măcar în casele oamenilor să mai fie rânduială că altfel ne ducem de râpă cu totul. Așa să știi, duduie.

— Cred c-ar fi bine să mâncăm ceva și să bem un pahar de vin, spuse Ienache precipitat, pentru a stăvili incursiunea «politică» a mamă-sii.

— Ar fi bine și *asta*, zise coana Catița.

O dată cu mâncarea, conversația căpătă un caracter benign, învârtindu-se-n jurul a diferite subiecte culinare, a dichisurilor și-a finețurilor gastronomice, mândrie a gospodinei adevărate, despre vinuri, vutci și altele ca acestea.

Cucoana Catița, cucoană de modă veche, cum îi plăcea ei însăși să se categorisească, mare meșteră-n toate câte țineau de-ale gospodăriei, «nu ca cuconetul de-acum», ar fi vorbit la nesfârșit despre acest subiect, care-aducea pe chipul ei de mucenică muncită de Necuratul o sclipire de voluptate și-n ochii spălăciți o lumină aproape duiosă. Agripina, învățată să tacă, o asculta reverent, pios aproape, încuviințând admirativ din cap la câte un detaliu nebănuț, îndrăznind să plaseze ici-colo câte-o vorbă din care se vedea că mai știa și ea câte ceva dintr-ale tainelor culinare, ceea ce-o mai săltă-n ochii nemiloși ai coanei Catița. «Cât de mult, în bine desigur, seamănă Ienache cu ea. Același portret la care pictorul muncește mult, la care strică multe pânze până să izbutească să facă ce-a vrut. Coana Catița e una dintre pânzele-acelea de la-nceput, când îngerul pe care vrea să-l întruchipeze artistul e încă pământean, ba chiar seamănă cu Dracul». Cam așa spusese Sache despre coana Stanca Vălescu, maică-sa, și despre ea.

«Coana Stanca est *une ébauche*^[35], iar tu ești opera adevărată și desăvârșită». Câte lucruri o-nvățase răposatul! Dinu ce-o-nvățase? «Pe dracu! Nu m-a-nvățat nimic. Ba da. M-a-nvățat și el ceva: că dragostea trece. Oare dragostea pentru Ienache o să-mi treacă vreodată? Și-n locul ei tot nimic n-are să rămână? Chiar așa, să nu mai rămână din sufletul tău nimic din ce-a fost de-a lungul vremii sufletul tău? Să te trezești cu alt suflet, că porți în tine alt suflet?».

— Să mănânci, mata, iepure cu măsline făcut de mine, nu-l uiți cât trăiești. Jupoi iepurele după ce l-ai ținut la frig toată ziua când a fost vânat, îl *videzi* – îi scoți mațele-adică – traduse cucoana Catița, încă needificată cu privire la franțuzeasca viitoareii sale nurori – îl pui la *feozandat*...

«Să vină oare o zi când să nu-l mai iubesc pe Ienache pentru care-am îndurat în după-amiaza-asta chinurile iadului, pentru care mi-am mușcat limba c-aș fi putut să mi-o tai în două, pentru care mi-aș da viața, să vină oare-asemenea zi? Doamne, ia-mă cât îl iubesc; nu îndura să se risipească sufletul meu cel de-acum». Încheindu-și ruga spre Domnul, se văzu cu-o toamnă înainte mergând pe-o uliță-n amurg, auzi foșnetul frunzelor veștede peste care-i pășea acum gândul și-un pocnet sec de castane care se izbeau de caldarâm și tresări trezindu-se cu mâinile care căutau s-așeze pe umeri un șal de samur.

«Mult suntem robiți trupului nostru».

— ...Tai ceapa mărunț-mărunț, o pui cu bucățile de carne și-o lași la o geană de foc, să se-năbușe bine, și să se topească, și din când în când mai pici câte-un strop de apă-n clocot, pe urmă...

«Ei, slavă Domnului că s-au mai *acomodat*. Pân' la urmă se-nțeleg ele, că doar n-au nimic de-mpărțit. Mama așa e ea, cu gură-mare, dar nu e om rău, se înțeleg ele până la urmă. Ca orice soacră, la-nceput mai ales, vede-n noră-sa o intrusă și-o uzurpatoare, iar pân' la urmă se uită la ea ca la copilul ei, n-am de ce să-mi fac griji», se liniști Ienache. «Ce poate face un bărbat mai mult pentru o femeie decât s-o ia de nevastă, decât să-i arate preferința față de celelalte, de toate celelalte femei. Trebuie să recunosc că

mama nu e-ncântată de Agripina, iar Agripina-și dă seama, cu-atât mai mult trebuie să prețuiască *mon geste*^[36]», continuă Ienache să se culce pe-o ureche.

Agripina profită de buna-dispoziție a coanei Catița și neașteptând vreo nouă cotitură primejdioasă către care conversația putea s-o ia dintr-un nimic «precum dintr-un nimic o ia razna și inima omului», mulțumind pentru ospitalitate, lăudând gazda pentru bunătățile cu care-o desfătase și pentru știința pe care i-o-mpărtășise și sărutându-i respectuos mâna – ceea ce coana Catița, învățată să vadă-n orice lucru binele dar mai ales răul, interpretează ca un semn de respect, cu-atât mai mult cu cât nu se mai purta, însă și ca o intenție de lingușire, «îți este ție să-mi pupi mâna cum îi e câinelui a linge sare» – își luă rămas-bun și-nsoțită de Ienache, porni spre casă. Ghemuită sub tartanul care-i acoperea pe amândoi, Agripina încercă tot drumul, în caleașca, să-i pună lui Ienache-ntrebarea care-i stătea pe suflet și pe care nu-ndrăznea s-o spună cu glas tare: «Era bine ce făceau? Nu era mai bine să fi rămas ca pân-atunci?». Dar îi era tare frică de vorbe. Știa că amintirea faptelor pe care le-au însoțit pălește uneori, se șterge aproape, dar vorbele, supraviețuitoare-ncăpățânate-ale faptei, veghează mereu în câte-un ungher al inimii. Ele-azvârl tăciuni aprinși între suflete sau rup punțile care le uneau sau aruncă-ntre ele poduri de gheață, adevărați poli alunecoși ai bănuiei și-ai neîncrederii, pe care niciun soare nu le mai poate topi. Erau momente când parcă nici nu-și mai amintea-nfățișarea lui boier Sache Poenaru, când îi uita și glasul, dar cuvintele lui îi răsunau în minte ca spuse mai ieri-alaltăieri. Mângâierile lui Dinu Serafiotti? Parcă-l văzuse iubindu-se cu-o femeie străină, parcă deschisese din întâmplare ușa... Dar cuvintele lui... cu ele o depărtase, pe ele nu le uita. «Nu-mi place maică-sa? Și dacă nu-mi place, să-i spun: „Nu-mi mai trebuiești, dragul meu, fiindcă ai o mamă-afurisită; păstrează-mă, iubitule, de țiitoare, că nu sunt bună de nevastă, că sunt sperioasă, sunt sperioasă de soacre, că de-astea n-am avut!”. Mai bine nu-i spun nimic, ca să n-avem ce să vrem să uităm, îl iubesc și cu el mă mărit, nu cu maică-sa».

După ce pleacă Ienache, Agripina se plimbă prin casă cu-o lampă-n mână, luând seama fiecărui lucru, întârziind înduioșată-n fața fiecăruia, cu ochii-nchiși peste câte-o amintire dragă. Lucrurile ei dragi, de care se simțea legată ca de niște ființe, martori ai dragostei ei cu Ienache, martori ai anilor cei mai fericiți, doi la număr, din viața ei de femeie-ajunsă cu judecată, care-nțelegea rosturile vieții, lucruri ce-o-nconjuraseră, calde și prietenoase, într-o casă moale ca un cuib de liniște și de bună-stare, în care fusese stăpână, unde n-o ajungeau reproșurile nimănui, de unde izgonise muștrări de cuget și auto-nvinuiri, unde trăise după pofa inimii, spre bucuria ei și-a bărbatului pe care-l iubea, nesupărând pe nimeni.

Și, dintr-o dată, din regatul ei mic, în care nimeni nu-i contesta dreptul la domnie, avea să păsească-nt-o împărăție fastuoasă în care un ochi neadormit avea s-o pândească, aspru și dușmănos, din sculare-n culcare, și n-avea să-i dea pace nici în somn. Dar avea să fie lângă Ienache, fiecare clipă a vieții unuia avea să fie o clipă din viața celuilalt, trebuia să se gândească la el și numai la el, iar la Albrich cel Viteaz să se gândească numai când nu se putea altfel, ca la un nor încăpățânat care se plimbă-ncoace și-ncolo prin fața unui soare căruia nu izbutește să-i întunece strălucirea.

* * *

«S-o fierb aici». Profesorul Șerban aprinse un ochi al aragazului unde balta veche de cafea n-ajunsese. «Mama și tata n-au avut niciodată ochi s-o vadă pe Marina și erau supărați că nu găseau un motiv anume pe care să i-l azvârle-n față. Și-n sfârșit le-a ajutat Dumnezeu și-au găsit două, unul după altul: în '39, când a-ndrăznit să le spună „Ce bine-ar fi s-avem și noi mașină”. „Cumpărați-vă”, răspunseseră-nt-un glas coana Luța și conul Sică Șerban. „Dacă ne-ați da dumneavoastră bani...”, cutezase Marina să zică, mai mult în glumă. „Ieși afară din casa noastră”, săriseră-n sus, la unison, coana Luța și conul Sică. Apoi în '40, când eram eu pe front și s-a dus la nunta lui văru-său. Ce-a mai fost și-atunci: „Bărbatu-său pe front și ei puțin îi pasă, dumneai chefuiește!”. Mi-aduc aminte scrisoarea ei care mi-a ajuns pe front

cam peste-o lună. „...O aripă a spitalului a fost luată de armată. Lucrăm toți, pe rând, acolo. Medicii militari și cei mobilizați nu mai pot face față. Tăiem mâini, tăiem picioare... Ce să-ți spun eu ție?! Când, Doamne, s-o termina războiul? Nu-mi vine să cred c-am trăit și altfel. În tot spectacolul ăsta, s-a-nsurat Victor. A făcut nuntă mare, la «Domnița Bălașa». M-am îmbrăcat în rochia lavande, rochia de la nunta lui Remus, ți-aduci aminte. Rochia străbunicii Agripina, cum ai zis tu. Toată lumea se străduia să fie veselă, se străduia. Ca să nu plâng am dansat toată noaptea. Închideam ochii și-mi închipuiam că dansez cu tine. Aș fi vrut să uit măcar o seară că e război. Nimeni nu era vesel. S-a dus veselie, s-o mai întoarce vreodată? Iartă-mă că nu-ți scriu ceva mai tonic. Mihai e cu «frailița» la mama la țară. Fug cu bicicleta de câte ori pot, și mă-ntorc dimineța direct la spital. A-nceput să zică «ta, ta, ta, ta». E singura mea bucurie...». „S-a dus veselie”, iar ei și-nchipuiau, nu-și închipuiau nimic, era doar un pretext să-i arate că n-o puteau suferi. M-a chemat apoi generalul să-mi spună că cenzură militară îmi „sugera” s-o sfătuiască pe nevastă-mea să nu-mi mai scrie atât de pesimist fiindcă altfel „se vedeau obligați” să nu-mi mai transmită corespondența. «Pentru cine sunt atât de pesimiste scrisorile nevesti-mii, domnule general? Pentru sensibili domni de la cenzură? Pentru mine, mai pesimist decât ce văd aici tot nu mai poate fi nimic. Iar nevastă-mea e-o perversă: nu-i place războiul, nu-nțelege cauzele «sfinte» și mai ales «drepte». „N-o lua așa, doctore”, a-ncercat el să mă potolească, uitându-se-n dreapta și-n stânga să nu fie vreo „ureche”. „Cui dracu-i place? Dar înțelege-mă și pe mine”. „Vă-nțeleg, domnule general”. Am salutat și-am făcut stânga-mprejur».

* * *

Căsătoria religioasă a Agripinei cu Ienache, făcută de hatârul coanei Catița, iubitoare a respectării formelor în legătură cu oamenii și cu Dumnezeu, avu loc în casa pe care lumea tot Mavros o numea, deși acum era a unui Krețulescu, bucurându-se de binecuvântarea a doi preoți, în cadrul strict al familiei, reprezentată, din partea miresei de părinți, de cele patru surori și de cei patru cumnați ai ei, Tasia și Ghiță, bărbatu-său, fiind nuni, iar din partea mirelui de soacra-mare, de coana Veta, bine-nțeles, și de conul Costică Prejbeanu, unchi după tată al mirelui.

Mirele-n redengotă neagră, ca toți mirii, iar mireasa-n rochie de moar alb, simplă («ca o cămașă de noapte», gândea coana Catița), făcută de mâna ei, cu-o floare micuță de moar în cocul blond, împodobită cu cerceii și cu inelul dar de nuntă al mirelui (solitari de câte cinci carate unul, care costaseră o avere și stârniseră protestele coanei Catița care nu-nțelegea cum de-azvârlea fiu-său o avere pe fereastră când avea o casetă de bijuterii din care să fi tot ales cadou pentru mireasă) erau – chiar și coana Catița trebuia s-o recunoască – o pereche de-o mare frumusețe.

După ceremonie, oficiată în salon sub ochii zâmbitori ai Melinei, nuntașii trecură-n sufragerie, așezându-se fiecare la locul lui dinainte stabilit de coana Catița.

Invitații stăteau cumiști și intimidati în fața cupelor de șampanie, așteptând să dea careva semnalul printr-o urare.

În cele din urmă, trecându-l toate sudorile, ținând cu nădejde cupa de șampanie-n mână, ca pe o bâtă, conul Șerban Vălescu, îndrăzni să se ridice-n picioare și-nclinându-se către coana Catița să zică:

— Prea-cinstită cuscră...

— Da, domnule Vălescu, dorești ceva? îl puse la punct coana Catița pentru familiaritatea asta nedorită făcându-se că nu pricepe că era vorba de-un «discurs».

— Voiam să-nchinăm primul pahar în sănătatea tinerilor căsătoriți, îngăimă conul Șerban mai departe, cu glas găuit, ca un fel de scuză și se-așeză imediat pe scaun fără să mai aștepte vreun cuvânt din partea cuiva căci îi fuseseră de-ajuns cele din partea «cuscrei».

«Așa o fi fost pe la boierii ăștia mari!».

«Puteam să-l las dracu' să-mi spună cum o vrea că doar ne vedem acum și ne-om mai vedea la

calendele grecești», se muștră coana Catița, care băgă de seamă efectul vorbelor ei asupra tuturor.

— Îți mulțumim, tată socrule, și să-nchinăm în sănătatea noastră-a tuturor, încercă s-o dreagă Ienache, înclinându-se mai întâi către conul Șerban, apoi către toți ceilalți.

Așezându-se la loc îi sărută Agripinei mâna.

Nimeni, în ciuda protestelor lui Ienache, nu stătu mai mult decât era strict necesar, adică chiar sub timpul protocolar prescris în lumea bună, dornic fiecare să scape de privirea spălăcită a coanei Catița care le cântărea fiecare mișcare, și să se vadă plecat de la petrecerea la care nimeni nu petrecuse.

— Rămâi cu bine, Catițo, și să le dea Dumnezeu noroc, spuse coana Veta, mângâindu-și negul păros din colțul stâng al gurii.

— Unuia din ei i-a dat Dumnezeu cu carul, zise coana Catița-ntr-o șoaptă ca la teatru, adică din acelea care trebuie-auzite de toți spectatorii.

— Și celuilalt i-a dat, să *nu-l supărăm* pe Dumnezeu, Catițo, îi răspunse coana Veta plimbându-și cu-nțeleș ochii peste bogăția din jur și-oprindu-i asupra Agripinei căreia i se lungise chipul auzind ultimele vorbe bune ale soacră-sii.

În timp ce coana Catița dădea porunci de strângere a mesei iar Ienache conducea musafirii la trăsură, în curte, vrând să le-ndulcească ultima impresie, Agripina, uitându-se-n dreapta și-n stânga, se duse tiptil în salon, luă un sfeșnic aprins și ridicându-l deasupra capului se uită lung în ochii Melinei. La lumina puțină-a lumânării care lăsa partea de sus a portretului în umbră, ochii negri păreau întristați iar surâsul de-o ironie ușoară amestecată cu-nțelegere binevoitoare, mohorât și dezamăgit.

«Și tu ești tristă», i se-adresă Agripina în gând portretului, care-n momentul acela îi era mai aproape de suflet ca *oricine*. «Cred că nici ție nu ți-a fost ușor». «Tatăl nostru carele ești în ceruri» se rugă ea. «Dar *Tatăl nostru* e-o rugăciune pentru cei vii, am s-o spun totuși fiindcă alta nu știu. *Tatăl nostru, carele ești în ceruri, sfînțească-se numele tău...* Odihnește, Doamne, sufletul roabei tale Melina acolo unde dreptii se odihnesc. Amin».

— Agripina, unde ești? răsună glasul lui Ienache.

«Noapte bună... și roagă-te lui Dumnezeu și pentru mine», îi spuse Agripina în mare grabă Melinei și după ce puse sfeșnicul la locul lui ieși în întâmpinarea lui bărbatu-său.

— Aici eram, spuse ea-ncet și-l privi plină de duiosie.

Peste trei zile, tinerii căsătoriți plecau în voiaj de nuntă-n Franța. Ienache voia să-i arate Agripinei minunile Parisului, despre care-atâta îi vorbise și despre care știa și ea atâtea de prin cărți și din povestirile lui boier Sache Poenaru (asta Agripina trecuse sub tăcere, între ea și Ienache, stabilindu-se-n cei doi ani de când se cunoșteau înțelegerea nerostită de-a nu vorbi niciunul nici celălalt despre «răposatul» lui).

Agripina se minuna de minunile Parisului dar nu atât cât s-ar fi așteptat Ienache. Formele-n care Agripina-și manifesta admirația în fața Orașului-Lumină îl cam dezamăgeau pe Ienache. El s-ar fi așteptat s-o vadă tot timpul căzută-ntr-un extaz plin de «ahuri» și de «ohuri», în timp ce ea se uita cuminte-n jur cu niște ochi în care de cele mai multe ori nu se citea nimic deosebit, iar alte ori un zâmbet plin de umilință. Agripina nu-ndrăznea să-i spună bărbatului ei că ea-și închipuise cu totul altfel Parisul. Și-l închipuise un oraș *înalt*. În descrierile pe care i le făcea, boier Sache Poenaru-și însoțea vorbele de-un neobosit gest al mâinii drepte, un gest în sus, care-așeza Parisul în bolta cerului, înfrățindu-l cu norii și cu stelele. Așa se făcea că Notre Dame, conturată-n mintea ei ca o vedenie de fum, a cărei înălțime și subțirime nu se putea cuprinde cu ochii, i se părea apăsătoare, turtită și posacă. Îi venea să-ntrebe: «Asta e, sigur asta e Notre Dame?». În paraclisul de jos de la Sainte Chapelle, îi venea să-și plece capul ca și când s-ar fi temut să nu dea cu el de tavan; iar în paraclisul de sus, sorbind cu ochi nesățioși fiecare petic de vitraliu, rotindu-și capul după luminile colorate care se-ncrucișau în aer și pe pardoseală-n mănunchiuri de spade subțiri, aproape amețită de frumusețea transparentă, aeriană a locului, totuși ar fi vrut și această *haute chapelle*

mai subțire și mai înaltă. În această *haute chapelle* avusese revelația Parisului pe care-l plăsmuise imaginația ei: o spadă nemăsurat de lungă și de subțire, cu garda-nfiptă-n pământ și cu tăișul împlântat în tărie. Un oraș al aerului. Iar Parisul, uluitorul Paris, era un oraș al pământului, oraș așezat, de oameni cu stare, înfipti masiv și de neclintit în țărână. În acest Paris pământean, care-o dezamăgise, deși nici ei însăși nu-ndrăznea să-și mărturisească-acest lucru, un loc, un spațiu a cărui imensitate se desfășura-n valuri de pătrunzător mister al goliciunii, ca un început, dar și ca un sfârșit de lume, în jurul unui simbol de gândire concentrat într-o formă geometrică sobră, care dădea aripi minții să se-nalțe adâncindu-se în sine, Place de la Concorde, centrifugată-n jocul obeliscului din Luxor, era pentru Agripina locul fără pereche al Orașului-Lumină, loc pentru care, credea ea, merita să vii de peste mări și țări, și de care dânsa nu s-ar mai fi despărțit.

— Ienache, îi spunea-n fiecare zi a șederii la Paris, cu un glas sfios care s-ar fi pregătit să dezvăluie mari taine parcă, hai să mai trecem nițel prin Place de la Concorde.

— Dacă nu te-ai afla acum întâia oară la Pris aş fi zis că cine știe ce amintiri te leagă de Place de la Concorde, îi spuse Ienache într-o zi, strângându-i mâna ca un îndemn la confidențe. Ce-ți place ție-așa de mult piața-asta?

— E așa cum trebuie să fie.

— Cum?

— Cum mi-am închipuit-o, chiar *peste* ce mi-am închipuit-o!

— Și celelalte, arătase Ienache spre cele patru zări, sunt *sub* ce-ți închipuiai?

— Nu, dar...

Într-o seară, când se-ndreptau să iasă dintr-o cafenea la modă încă de prin '48, un domn între două vârste, destul de cherchelit, se postă-n fața lui Ienache și-ntinzându-i brațele, îl abordă foarte familiar:

— *Vous les choisissez toujours belles, mon cher prince. C'est vous le prince turc ou quelque chose comme cela, de notre chère Marijô, n'est-ce pas? Eh! Vous en souvenez-vous? Eh bien, notre chère a fait fortune. Elle était une femme de tête, ne protestez pas. Elle s'est fait épouser par un banquier, tu connais ses vieux goûts là-dessus, par un banquier du Brésil... Tu vois, eh!? Et la jeune dame?*

— *C'est ma femme*^[37], răspunse Ienache jenat de situația care numai plăcere nu-i făcea.

— *Madame, je m'appelle Marcel Durand, sur quoi je tire ma révérence*^[38], le spuse Marcel, căruia dându-i Dumnezeu gândul cel bun, le-ntoarse brusc spatele, alegându-și altă victimă în persoana unui domn la fel de respectabil ca și Ienache.

— Tot felul de căpiați, zise Ienache în chip de explicație.

— Cine e Marie-Jeanne sau cum zicea c-o cheamă?

— Parcă eu știu?!

Va să zică ce se spunea-n țară despre Ienache nu era poveste, că se ținuse de berbantlăcuri la Paris, că asta fusese soarta care-l oropsise. Unde mai auzise ea numele-ăsta? «La Paris mă-ncurcasem într-o vreme cu-o danseuză de *variété*, una Marijô. Frumoasă și dată dracului. Se ținea cu un bancher, un ovrei copt, dar ce zic eu copt, răscopt, care-o ținea ca pe-o regină. Iar noi *ăștia* eram *amants de coeur*^[39], adică cu culcatul, că bancherului, de, îi căzuse greu aurul p-ici pi colea, că de ani ce să mai vorbim. De la mine nu scotea domnișoara niciun creițar *comme on ne sort pas un pet d'un âne mort*^[40], cum zice-un franțuz deal lor. Râzi? Socru-meu îți spunea doar vorbe ca din amvon? Totdeauna... și când... îm? Mă rog, nu vrei, nu spui. De la mine n-a pupat nimic, decât... Dar pe boul de văru-meu Ienache, bărbatul văduvei lui Mavros, l-a tocat ca pe-un picior de porc. Numai la ea am mai văzut piele mătăsoasă ca a ta și sfârcuri atât de fragede...». Ultimele evenimente-năbușiseră glasul lui Dinu Serafiotti, care-altminteri îi răsărea Agripinei în minte când n-aveai de gând. Atunci fusese mâhnită de lipsa de tact a lui Dinu, voită bănuia, ca s-o facă să sufere, care-ar fi putut păstra pentru el observațiile acelea de anatomie comparată. Partea de poveste privind aviditatea domnișoarei Marijô pentru bunurile familiei Krețulescu pe-o ureche-i

intrase pe alta-i ieșise, pe vremea-aceea. «Afurisită spiță sunteți voi femeile. Vă spune omul o dată ceva, ca pe-un fapt oarecare, fără să-i dea importanță; voi parcă n-ați văzut n-ați auzit *atunci*. Și-ntr-o bună zi, când tu ai și uitat că ți-a ieșit așa ceva din gură, ba uiți chiar că ți s-a-ntâmplat așa ceva, voi i-o scoateți omului pe nas. Aveți o minte ca o ladă cu naftalină. Puneți în ea, la păstrare, unele peste altele de toate, să fie, să se găsească pentru orice nevoie». «Avea dreptate grecoțelul», își spuse Agripina, «acum am scos-o dintre boarfe pe mademoiselle Marijô, Marijô, nu Marie-Jeanne».

Spectrul domnișoarei Marijô, apărut pe neașteptate între ei, îl situa pe Ienache, față de Agripina într-o lumină nouă. I se părea ciudat cum un om risipitor, care tocuse-n câțiva ani, cu domnișoara Marijô, sau cu altele ca ea, o avere din care să fi trăit zece vieți, un om care pentru plăcerile lui deschidea cu ochii-nchiși punga, neținând nicio socoteală a banului, ceea ce pe Agripina o speria ca o boală, ca un dezechilibru mintal, ținea acum, în această călătorie de nuntă, socoteala fiecărui bănuț, scriindu-l meticulos într-un carnet, cu lux de amănunte al *cauzei* pentru care fusese cheltuit. Ienache se mira de scumpetea lucrurilor curente ca mâncarea, transportul, intrările prin muzee, și nu zicea nici păs când era vorba de operă, de hotelul de mare lux unde ședeau, de-mbrăcăminte scumpă din cale afară pe care și-o cumpăra sau de atențiile pentru coana Catița, o avere și ele. «Cumpără-ți ce vrei», o-mbia mereu Ienache, fără să-i propună un lucru anume. Jenată să cheltuiască din bani care nu erau ai ei, și neobișnuită să cheltuiască, Agripina amâna de azi pe mâine cumpărăturile pentru ea. În ultimele zile-ndrăzni să-i ceară lui Ienache niște bani de cadouri pentru ai ei. Ienache-i dădu fără niciun comentariu. Descurajată de uitarea asta a lui Ienache în privința neamurilor ei, Agripina își cumpără pentru ea doar câteva fleacuri, deși-i poftea inima la lucruri mai scumpe. Cu fiecare zi care trecea, Ienache i se părea Agripinei un străin pe care abia-ncepea să-l cunoască. La-ntoarcerea-n țară Agripina se simțea tulburată ca niciodată până atunci. Plutea-ntr-o incertitudine pe care n-o simțise nici măcar pe vremea legăturii tulburi cu Dinu Serafiotti. Atunci avea de bine-de rău banul ei. «Ce bine e să fii stăpân, pe cât de puțin, dar stăpân». Cum trebuia să se poarte cu Ienache devenit soț și care i se părea tot mai deosebit de amantul galant al celor doi ani, cei mai frumoși ai vieții ei? Ea, care știuse-atât de bine să se poarte-n situații clandestine, acum, când ajunsese-ntr-o situație limpede, se simțea neliniștită și bănuitoare, cu tot felul de nedumeriri care-i dădeau târcoale de parcă voia să-i ia Dumnezeu mințile. «De ce-oi fi dat eu pacea pe gâlceavă? Ce bine-mi era mie cu prăvălioara mea și cu Ienache-al meu? Acum nu mai e-al meu!? Al meu, al mă-sii, al banilor, al hainelor, al lumii. Atunci parcă era numai al meu, fiindcă era puțin și nu de tot. Doamne, fie-ți milă de mine, luminează-mi cugetul și dă-mi liniște». Încredințându-și soarta în mâna cuiva mai puternic decât ea și simțindu-se astfel mai puțin răspunzătoare de ceea ce-avea să i se-ntâmple de-atunci înainte, Agripina se molcomea și savura iară plăcerea orașului, a zidurilor lui bătute de soarele potolit de toamnă sau se lăsa cuprinsă de febra-mpachetatului.

În ajunul plecării, în aerul calduț al amurgului, străbătut din timp în timp de-o-nfiorare prevestind răcirea timpului, sub cupa răsturnată a unui cer albastru-violet pe care-nțepenise-un soare sângieriu, Agripina și Ienache-și luau rămas-bun de la Paris, mergând în pelerinaj la locurile pe care le-ndrăgiseră mai mult. Îmbrățișând cu ochii obeliscul, reverbererele, anfilada străzii Rivoli, le Jardin des Tuileries, imensitatea spațiului care se legăna în satinarea amurgului, Agripina mai pășea o dată prin locul acela din Orașul-Lumină, de care inima ei se legase mai mult ca de orice, prin Place de la Concorde. «*Adieu, chère Place de la Concorde!*» ^[41] Am să te mai văd vreodată? Și dacă da și dacă nu, rămâi cu bine». Stătea-n trăsură alături de Ienache și-i venea să plângă. Înțelegându-i tristețea, Ienache-i sărută mâna-nmănușată și-o ținu în mâna lui. În urmă cu doisprezece ani, când părăsise Parisul i se păruse c-a sunat sfârșitul lumii. Și chiar era un sfârșit, e drept nu al lumii, ci a ceea ce era pentru el lumea: o petrecere, petrecerea necunoașterii de sine, a necunoașterii vieții, a lipsei de răspundere față de el și de alții, minunata petrecere a inconștienței. «Numai nevoia te-aduce la o viață conștientă. Îmi dau seama că viața omului, mă gândesc la viața conștientă, începe târziu. Dacă n-aș fi păpat tot, poate și azi aș fi trăit ca la douăzeci de ani. Numai nevoia e conștientă». Ienache se cunoștea bine și prea multe parale pe sine nu dădea. Să se

schimbe nu se străduise și nu se străduia fiindcă ură strădania și, iubindu-se pe sine mai presus de orice și sinchisindu-se prea puțin să facă mai multă plăcere altuia decât sieși, se lăsa așa cum era, iar de opinia publică, pe care doi bani nu dădea, nu-i păsase nici când ajunsesese-n sapă de lemn darămite acuma.

«Am luat-o pe Agripina fiindcă o iubesc, *a ma maniere*^[42]. Mi-e mai comod s-o am lângă mine, decât să bat drumurile după ea. E frumoasă, are-o blândețe și-o bunătate care mă liniștesc. E un reazăm! Și-nvățată cu greul. E isteată, dar cam prea sensibilă, prea vulnerabilă; știe să se stăpânească dar suferă. Melina era cu totul altceva; mult mai multă minte și mai puțină sensibilitate, nu sensibilitate-n sensul capacității de-a pricepe ci în sensul suferinței. Melina avea rețetele ei radicale-npotriva suferinței: humor, ironie și chiar cinism. Deși erau între noi atâția amar de ani, viața cu ea era mai ușoară decât are să fie cu Agripina. Cu ea n-aveam permanent teama de-a n-o face să sufere. Pentru ea, trăsătura cea mai pregnantă a vieții era hazul. În cea mai dificilă situație găsea ceva de râs. Pentru Agripina, latura tristă a lucrurilor *en a le dessus*^[43]».

Gândindu-se la cei doisprezece ani care-l despărteau de Parisul tinereții, Ienache se simți cuprins de-o duioasă tristețe. «Ne schimbăm oare sau rămânem neschimbați? Părul da, năravul ba. Sunt cel de totdeauna, leneș, comod, delăsător, *bon vivant*. Și cu toate astea, ceva s-a schimbat în mine: nu mă mai bucur ca pe vremuri, nu mă mai bucur de simplul fapt că exist, acum am nevoie de-un motiv de bucurie. În viața mea n-am simțit durere mai mare decât acum doisprezece ani când mă despărteam de Paris. Fiindcă mă despărteam de Paris? Nu. Fiindcă aflu că izvoarele pot să sece, că pe lume există griji și nevoi. Ferice de cei veseli fără motiv!».

«Și locurile și lucrurile-ți sorb suflet ca și oamenii. Dar sufletul sporește la loc. Ți se pare, după fiecare durere că n-ai să mai ai de unde să mai suferi, și ai mereu, găsești mereu în izvorul ăsta nesecat», gândea Agripina. «Niciun loc pân-atunci nu-i fusese-atât de drag ca Place de la Concorde. Un loc străin dintr-o țară străină. Câtă pace și câtă măreție. Câtă pace. Și când te gândești că n-a trecut sută de ani de când aici, în Place de la Revolution, ghilotina reteza capete». Amintirea ghilotinei o făcu să se gândească la moarte și la morți. La boier Sache Poenaru, la Melina. «Toți suntem datori cu-o moarte, asta știm cu toții, dar uităm că mai înainte suntem datori cu-o viață, și asta e mult mai greu».

«Cu douăpe ani în urmă plecarea din Paris mi se părea mai greu de-ndurat decât moartea, iar acum de-abia aștept să mă văd acasă, în lucrurile mele, la tabieturile mele, sub aripa ocrotitoare a mamei, *Madame Mère*, care, cât cârtește și cât e de cârcotașă, mă iubește ca pe ochii din cap și de care n-aș mai concepe să mă despart. De-abia aștept să mă văd acasă, dar ea?».

Ienache se uită la Agripina. Din profil, pe obrazul ei pudrat, acoperit de-o voaletă fumurie i se păru că vede urma lucioasă a unei lacrimi.

— Iubita mea, să mergem să bem o cupă de șampanie, să petrecem și să ne veselim, da? îi spuse el precipitat, sărutându-i repetat mâna, ca apucat de-un fel de panică.

* * *

«Ibricul ăsta aș fi vrut să fi fost al tău, străbunică dragă, Agripina dragă. Eu, oricum, am să-l revendic la partaj și-am să dau orice-n schimbul lui. Pentru mine, el este-al tău. Din toată familia... Da. Pe Coana-Mare am considerat-o totdeauna un fel de camarad de arme; cu nimeni pe lume nu mi-a plăcut să stau de vorbă cum îmi plăcea să stau cu ea. Pe mama și pe tata, Dumnezeu să-i ierte... Când erau în putere, mă străduiam să nu mă cert cu ei, când ajunseseră ca vai de lume mi-era milă de ei. Pe soru-mea am suportat-o greu totdeauna, absurdă, snoabă, meschină cum e. La frate-meu țin sincer, dar e mai mult o legătură intelectuală. Iancu mi-e prieten. Pe Marina am iubit-o, acum o respect. Copiii mi-i iubesc. Dar duioșie nu simt decât pentru tine, străbunica mea dragă, Agripina mea dragă. E ceva-n sufletul meu care ține cu-nvinșii, cu dezamăgiții, cu cei împotriva cărora soarta și oamenii-și conjugă eforturile. Mă gândesc mă

gândesc...», își spunea profesorul Șerban în timp ce-aștepta să fiarbă cafeaua.

* * *

— Ori v-ați voiajat ori nu v-ați mai voiajat! le spuse coana Catița ca urare de bun-venit, pe tonul ei jignit și plin de reproș de totdeauna, având grijă să-i măsoare de sus până jos cu-o privire la fel de elocventă ca și glasul. Își sărutase-apoi feciorul, spunându-i «tare mi-a fost dor de tine» și-și lăsase mâna sărutată de noru-sa căreia-i învrednicise fruntea cu-o sărutare din vârful buzelor.

«Și Iuda l-a sărutat pe Cristos», se gândi Agripina care și-ar fi șters fruntea după-asemenea sărutare.

Pentru Agripina era de mirare cum de la dispoziția belicoasă-n care-o aflaseră și-n care era mereu de aflat, îndată ce văzuse darurile aduse din străinătate de fiu-său, coana Catița devenise duioasă, bucurându-se ca un copil, mulțumind exagerat, lăcrimând, îmbrăcând și dezbrăcând de zeci de ori fiecare lucru, ridicându-i în slăvi meritele, rugându-i de sănătate copilului ei neprețuit de bun și de grijuliu cu mama lui, în sfârșit manifestându-se-ntr-un fel care te-ar fi făcut să te-ntrebi dacă nu era nițel cam slabă de minte. «Și ce e și mai și e că nu se preface», își zise Agripina căreia-i venea să se-nchine când o vedea pe soacră-sa-n această ipostază nebănuită.

De-a doua zi, când coana Catița depăși starea de euforie, totul intră-n normal, glasul ei devenind din nou răstit și poruncitor, însoțit de-un zgomot autoritar din gât, «zgomotul pe care-l face șarpele cu clopoței când se pregătește s-atace», cum își zicea Agripina, iar uitătura ei, sticloasă și rea.

Coana Catița se scula din somn și dimineața și după amiază cu cuțitul la brâu, simțind neapărat nevoia să se certe cu cineva, stare care nu se atenua prea mult în timpul zilei. Îi plăcea să persecute fără-ntrerupere pe cineva și-n același timp să se simtă persecutată și jignită.

Problema care-o frământa pe Agripina și-anume aceea de-a găsi un apelativ convenabil pentru coana Catița, căreia nu i se putea adresa doar cu *dumneavoastră*, în toate ocaziile, fusese rezolvată de coana Catița, într-o zi la micul dejun.

— Văd că *mamă* nu-ți vine să-mi spui și te-nțeleg. («Slavă Domnului», își zisese Agripina). N-are rost să-i spui *mamă* unei străine. Că la urma urmei suntem niște străine, nu? Îmi poți spune *doamnă*. Noru-mea dintâi îmi spunea *coană Catițo*, eram apropiate ca vârstă, nu scăpă coana Catița prilejul de-a-și «elogia» postum prima noră. Și-apoi mie mi-a plăcut totdeauna să păstrez distanțele, îi făcu ea inimă-bună celei de-a doua nurori.

Iubitoare de lumină, Agripina era indispusă de-ntunericul permanent din casa Krețulescu, unde nu intra soarele decât dimineața când se-aerisea, când se mătura și se ștergea praful. Indiferent de-anotimp, draperiile grele de pluș erau trase, bine-mpreunate, lăsând doar o dâră subțire de lumină să pătrundă-n casă pe la câte-o margine de geam – care n-avea voie să fie azi în dreapta, mâine-n stânga, ci mereu pe-aceeași parte, înțepenită de arhitectura minții coanei Catița – cât să nu-ți fi spart capul. Dacă n-ar fi fost draperiile trase, ar fi intrat praful și s-ar fi strâns muștele. Cum ar fi reușit asemenea performanță acești învederați dușmani ai omului, prin niște geamuri închise, era secretul lor. Despre praf și despre muște, coana Catița și Ienache vorbeau ca despre niște entități, cantitatea și calitatea lor neputând fi alterate de rigorile anotimpului rece. Soarele, oricât de domol, ardea perdelele, decolora covoarele, scoroeja mobilele.

— *Trăiesc* toate fiindcă le feresc de soare, zisese coana Catița, îmbrățișând cu-o privire explicativă obiectele pasibile a deveni victimele soarelui.

— Dumneavoastră v-ați mutat aici în casă doar după ce-a murit nora dumneavoastră, iar lucrurile astea par a fi mai vechi. Cred c-au fost ale ei, nu? Și dânsa ținea așa-ntuneric în casă? întrebă Agripina-ntr-o zi când simțise că-și pierde răbdarea față de-atâta absurditate.

— La *dumneata-n* cameră n-ai decât să faci cum vrei, aici fac eu cum vreau *eu*, găsise de cuviință să spună coana Catița de parcă nici n-ar fi auzit întrebarea noră-sii.

— Așa și fac, zisese Agripina ridicându-se, că nu-mi place să trăiesc ca-ntr-un cavou; oi sta destul în întuneric pe lumea cealaltă.

Ducându-se-n odaia ei, camera de văduvă a Melinei, mai întâi Agripina trăsesese un ropot de plâns, apoi când se mai potolise, îngenunchease-n fața icoanei și se rugase: «Doamne Dumnezeu, fie-ți milă de mine și-nvață-mă ce să fac! Dă-mi, Doamne, răbdare!».

În salon, în urma acestei «ieșiri» a Agripinei urmase o mare scenă din care nu lipsise nimic din arsenalul coanei Catița, lacrimi, suspine, reproșuri, amenințări.

— Ce-și închipuie ea, Ienache, c-a venit aici să se facă stăpână?! În loc nici să nu-mi treacă pe dinainte pentru câte sacrificii am făcut eu pentru tine și pentru că te-am lăsat s-o iei, dumneaei vine cu ifos să facă mofturi, că la pârlitul de tat-su și la țicnitu' ăla de bărbatu-său dintâi tot așa o fi făcut, nu?! Ienache, ori cu mine ori cu ea. Decât să fiu batjocorită-n casa *mea* eu mai bine plec și n-ai decât să rămâi cu ea, băiatule!

Ienache nu găsisese nimic de spus în apărarea nevesti-sii, ci doar lăsase colțurile gurii-n jos, cu mustățile pleoștite, gata să plângă.

Coana Catița care orice putea suferi, dar nu să-și vadă odorul suferind, deodată se-mbunase și se-apucase să-l compătimească.

— Ce să faci, băiete, cine n-are noroc întâi n-are nici a doua oară. Mi se rupe inima de tine.

Asupra acestei replici dramatice, ștergându-și ochii cu batista de dantelă, și dând din mână a pagubă și-a resemnare, coana Catița se retrăsese, gândind că orice prelungire a scenei i-ar fi stricat din efect.

Cu mutra de înger trist de mai nainte, înviorată de-o umbră de enervare care trebuia vărsată asupra cuiva, Ienache se duse hotărât în camera Agripinei, uitând să bată la ușă, obicei învățat de la Melina. «Cu nimeni *nu* trebuie să fii atât de intim pe cât ești cu tine însuși», îi explicase elegant Melina când îi ceruse să se deprindă cu bunul obicei de-a nu da buzna-n camera ei.

Văzând urme de lacrimi pe obrazul nevesti-sii, Ienache se simți-nmuiat dar și-nciudat pe sensibilitatea lui care-l făcea să nu discute «tare» cum avusese de gând la-nceput.

— Ai putea să fii *tu* mai înțeleaptă și să taci. O vezi câte curiozități are, dar gândește-te cât a suferit și că e mai bătrână decât tine și mai gândește-te că e mama mea, spuse Ienache, calm dar cu un glas foarte rece pe care Agripina nu i-l cunoștea.

Pentru prima oară, Agripina se uită la Ienache cu ochii cu care se uita la toată lumea. O trecu un fior. «Ce bine semănați toți între voi, parc-ați fi făcuți de-o mamă și de-un tată». Gândul o ducea la Dinu Serafiotti și la glasul lui care știa atât de bine să se-acopere de-o pojghiță de gheață când voia s-o facă să-nțeleagă imperativele sociale care-l împiedicau să mai întârzie câteva minute lângă ea.

— Îți făgăduiesc, spuse Agripina cu un glas resemnat și se duse la fereastră, simțind c-o podidește plânsul.

— De ce trebuie s-o luăm atât de-n tragic? își înmuie Ienache glasul apropiindu-se de ea.

Îi șterse lacrimile, îi mângâie zuluful aurii căzuți *en tirebouchon* pe ceafa catifelată, o strânse la piept și-ncepu s-o sărute pătimaș pe gură. Cuprins de-un mare elan fizic de consolare se duse și răsuci cheia-n broască.

Agripina-ndura mângâierile și șoaptele lui Ienache, atât de-aprins că nici nu băga de seamă pasivitatea ei, cu gândul la procedeele lui Dinu Serafiotti în împrejurări asemănătoare.

Ienache, împăcat, mulțumit și obosit, se dusesse la el în cameră să tragă un pui de somn până la masa de seară.

Agripina, în camizol, cu părul despletit, cu capul nițel aplecat într-o parte și cu privirea dusă pe fereastră-n care soarele firav de toamnă trimitea o lumină gălbuie, stătea pe marginea patului, ținută acolo de lipsa oricărei dorințe, simțind pe dinăuntru durerea unei tristeți dincolo de lacrimi și de suspine, durerea rece și-nțepenită a sufletului care-și descoperă singurătatea și care știe că nu mai are nimic de pierdut.

De-a doua zi, Agripina-ncepu strădania de-a o-nțelege pe coana Catița și-nțelegând-o să-i acorde circumstanțe atenuante, *car tout comprendre c'est tout pardonner*^[44], și strădania și mai anevoioasă de-a o privi cu indiferență, de-a o considera o străină cu care n-avea de-mpărțit decât acoperișul și față de care nu trebuia să aibă sentimente.

Știind că două săbii într-o teacă nu-ncap, deși pricepută, Agripina nu se-amesteca niciodată-n treburile casnice. Administrarea fondurilor bănești, în afara casetei lui Ienache, variabilă după nevoi, rămăsese de-asemena în seama coanei Catița.

«Banii mei sunt și-ai tăi», o asigurase Ienache, arătându-i casa de fier și spunându-i că cheia se afla-n grija coanei Catița, ca cea mai ordonată din casă.

Decât să-i ceară soacră-sii cheia, Agripina prefera, pentru măruntele ei nevoi, legate de vizitele pe la neamuri, să ia din banii care-i rămăseseră din lichidarea prăvăliei și din vânzarea lucrurilor ei gospodărești, sumă destul de modestă, care însă i se părea mai prețioasă ca oricând fiindcă o scutea de temenele și de explicații.

Înainte de-a se mărita cu Ienache, Agripina nu băgase de seamă că n-avea nicio prietenă. Opt ani cât fusese nevasta lui Sache Poenaru, care tot timpul o-nvăța ceva, îi arăta ceva, a cărui casă nu se golea de lume venită să-i vadă colecțiile, mereu dusă la petreceri, la vânători, în tot felul de vizite pe la oameni învățați, de vârsta soțului ei și mai în vârstă, avidă s-audă tot și să rețină cât mai mult, preocupată să-i ceară explicații lui Sache pentru ca nimic să nu-i rămână nelămurit, neavând niciun of, plină de liniște și de-ncredere ca un pui lângă mama lui, Agripina nu simțea apăsarea timpului și nici dorința să comunice cu cineva în care să aibă-ncredere. Nenorocită după moartea lui Sache, tulburată de dragostea cu Dinu Serafiotti, răvășită de despărțirea de el, intrată-n vârtej cu Ienache, de-abia de-și mai dădea seama ce se petrecea cu ea, așa că numai de-o prietenă nu-i arsese ei. Despărțită prea de mică de surorile ei, plecată prea de tânără din casa părintească, prea legată nu se simțea nici de surori, nici de maică-sa. Nu le-ar fi făcut în niciun caz confidențe, iar ca să le-amărască sufletul cu vreo nemulțumire de-a ei, nici atât. Până ce-n viață să-i apară coana Catița, Agripina știuse ce era durerea după pierderea cuiva drag, ce erau bucuriile dragostei și cum se-alegea praful din ele, ce era sărăcia, ce erau reproșurile părinților, greu de-ndurat și-acelea, ce-nsemna să-ți câștigi bucata de pâine și să-nghiți umilințe pentru ea, dar nu-și închipuise cum cineva putea să otrăvească viața altcuiva cu picătura, zi de zi, să-i înăbușe orice bucurie și să-i taie cheful de-a mai trăi.

Fira aducea mâncarea la masă, în farfurii însă o puneă coana Catița. De trei ori pe zi fără să se plictisească, de parcă subiectul ar fi fost cel mai nou și mai pasionant din lume, cu-o energie pe care nu i-ai fi bănuț-o, Ienache protesta față de cantitățile pe care i le-nghesuia coana Catița-n farfurie, coana Catița neobosind să spună, de trei ori pe zi, că mâncarea e sănătatea omului și că mai bine să dai bani pe mâncare decât la doctor, asta-n prima fază a discuției, ca-n faza a doua, cuprinsă de-o sfântă indignare, abia ținându-și lacrimile să declare că dacă Ienache nu mănca *ea* nici n-avea să mai gătească. Deși acest ritual era-ndeplinit cu sfîntenie de trei ori pe zi, ca rugăciunea la mesele protestanților, în loc să se-nvețe cu el și să nu-l mai bage-n seamă, înainte încă de-a-și pune mâncare-n farfurie – căci ea obținuse acest privilegiu, fiindcă spre deosebire de Ienache ea știa să-și pună mâncare-n farfurie – Agripina simțea un nod în capul pieptului, nod care, cu fiecare vorbă-a lui bărbatu-său ori a soacră-sii, i se urca-n gât, făcând-o să-nghită-n silă și de-abia s-aștepte să termine masa ca să se poată retrage-n camera ei, lăsându-i pe cei doi beligeranți, care totdeauna se-mpăcau spre felul trei, să-și bea-n liniște cafeaua, stând ceasuri întregi de vorbă cu glas atât de tare de parc-ar fi fost surzi, despre multe și de toate, povești pe care ea le și știa pe dinafară, pe care însă coana Catița nu se sătura să le povestească și Ienache să le-asculte. Agripina nu-nceta să se minuneze cum niciunul nici celălalt, deși nu erau proști, nu-și dădeau nici pic seama de ridicolul și de absurdul situației în care se puneau de n-ar fi fost decât muțenia dezaprobatore-a Agripinei, nefericit martor involuntar.

Dacă Ienache se-ntâmpla să cânte la pian și din gură o arie din vreo operă sau o romanță la modă,

acompaniat de Agripina, rar moment de plăcere și de destindere-n plictiseala cotidiană, coana Catița se-nființa-n salon citind o carte căreia-i întorcea zgomotos foile și-și dregea glasul cu sunetul țâfnos și autoritar de șarpe cu clopoței, combatant. Și se ducea toată bucuria.

— Când aveam anii tăi nu lăsam croșetul și broderia din mână, îi spunea coana Catița Agripinei dac-o vedea citind. Ce-ți trebuie să mai brodezi când gem dulapurile de broderii, îi spunea când o vedea brodând. De ce-ți mai coși rochii că slavă Domnului ai de la răposata să porți zece vieți. Ai același corp cu ea.

— Nu-mi face plăcere să-i port lucrurile, spusese Agripina simțind că-n ciuda promisiunilor de pace și de neamestec pe care și le făcea, dimineța și seara, își ieșea din fire.

— A, dacă ești așa de simțitoare! Mă mir cum de i-ai luat bărbatul!

Ca să nu-și sară și mai rău din sărite, Agripina făcuse stânga-mprejur și se dusesese-n odaia ei, supărând-o grozav pe coana Catița care-avea chef de ceartă și care nu accepta s-arunce sămânța-n piatră stearpă.

Coana Catița nu uita niciodată să i se plângă lui Ienache de purtările Agripinei și de obrăznicia slugilor, căroră numai Agripina le dădea nas, vorbind și glumind cu ele, ba mergând pân-acolo că le cosea și țoale.

Dacă s-ar fi făcut să fii martor al unei întâmplări și-apoi martor când coana Catița relata această-nâmplare, ai fi rămas mut de mirare și te-ai fi-ntrebat când visaseși: prima sau a doua oară, căci întâmplarea adevărată devenea doar un pretext al întâmplării create de mintea coanei Catița care, știind bine, la-nceputul relatării, cât avea de gând să pună de la ea pentru a-și trage spuza pe turtă, intra pe parcurs atât de bine-n propriul joc încât la sfârșitul istorisirii ajungea să fie convinsă că lucrurile se petrecuseră așa cum le prezenta ea și nicidecum așa cum se petrecuseră de-adevăratelea.

La-nceput, când Ienache-i reproșa felul ei de-a se purta cu coana Catița, povestindu-i ce-i povestise coana Catița despre conflictul dintre ele, Agripina își făcea cruce și cerea să fie pusă față cu coana Catița care-i reproducea fără nicio tresărire de jenă exact ce-i spusese lui Ienache, cu-atâta convingere încât Agripina se gândea foarte serios dacă n-o-nșela pe ea memoria, semn că-ncepea să-și piardă mințile.

Istoria repetându-se, Agripina-și dădu seama că n-avea de ce-și face griji cu privire la sănătatea ei mintală.

Dacă soacră-sa n-ar fi dat dovadă de mare pricepere într-ale gospodăriei și de spirit negustoresc, de-o adevărată știință de-a vinde scump și de-a cumpăra ieftin, judecând-o după propensiunea ei spre invenție, totdeauna-n avantajul propriu, ce-i drept, Agripina ar fi crezut-o nebună. Și totuși cum se putea ca cineva cu atâta chibzuință să fi ajuns în sapă de lemn, să-și fi lăsat feciorul să-i toace-averea cu-o repeziciune amețitoare? Pe urmă, cum putea cineva să dea, când dădea mese, din obligație, să cheltuie cu ochii-nchiși făcând risipa de pe lume iar pe slugi nu le-ar fi scos din știr și din lobodă? Ca s-arate cui voia ea să-i arate că e bună și generoasă era-n stare să-i dea o casetă de tacâmuri, să zicem, în timp ce altuia căruia nu voia să-i arate nimic, având în raporturile cu ea aceleași merite ca și primul, nu-i dădea niciun pahar cu apă. Cântărindu-i calitățile și cusururile, Agripina ajunsese la concluzia că totuși ceva nu era-n ordine cu mintea soacră-sii. Felul în care aci te batjocorea, aci te potopea cu confidențe, felul în care uita că s-a certat cu tine și se purta ca și când nimic nu s-ar fi-ntâmplat, devenind în acele momente cum nu se putea mai cu haz și mai agreabilă, acest fel instabil de-a fi al coanei Catița o deruta atât de mult pe Agripina, încât aproape că dorea s-o vadă numai cu fundu-n sus că măcar așa știa o socoteală.

O dată, la o procitanie a lui Ienache în urma unei noi plângeri de-a coanei Catița, în care cuvintele «jignire», «durere», «amărăciune», «nefericire» stăteau ciucure, fără să mai sară-n sus și să protesteze, Agripina îl ascultase foarte liniștită, ceea ce pe Ienache-l surprinsese și-l făcuse să se oprească brusc.

— Spune, Ienache, spune, îl invitase Agripina cu un glas din care nu lipsea ironia.

— Ce să mai spun?! Ai putea și tu...

— Ienache, tu crezi ce spune maică-ta, crezi tot ce spune?

— Ce-ntrebare e asta?

— Întrebare ca toate-ntrebările. Dar dacă nu vrei, nu-mi răspunzi. E greu să recunoaștem că părinții noștri nu sunt desăvârșiți. Eu, să știi că fără să mai țin seamă de sângele-rău pe care mi-l face, crede-mă, cu mâna pe cuget îți spun că fără niciun *parti pris* cred că e rea, asta se vede cât de colo, dar cred că nici întreagă la minte nu e.

— Agripina, îți dai seama ce spui? sărise-n sus Ienache revoltat, dar și cuprins de spaimă.

— Da, sigur că-mi dau. Să nu crezi c-o spun ca pe-un fel de răzbunare. O spun fiindcă mă-ntreb foarte sincer dacă e-ntreagă-ntreguță la minte. Eu așa ceva până-acum n-am mai văzut și trag nădejde să mă ferească Dumnezeu să mai văd. De când ne-am luat, Ienache, n-am mai prea stat de vorbă. Ai zice c-avem ceva să ne-ascundem. Te-nțeleg foarte bine. Te afli cum nu se poate mai rău, între ciocan și nicovală: nici pe maică-ta n-ai supăra-o, nici pe mine, și-n felul ăsta ne superi pe-amândouă. Iartă-mă, Ienache, dacă știam rămâneam bine-frumos în căsuța mea.

— Te-ai săturat de mine? o-ntrebă Ienache plin de amărăciune.

— Nu, Ienache, să mă ferească Dumnezeu, dar mă simt în casa asta mai străină ca la hotel. Într-o zi s-ar putea să-mi slăbească de tot răbdarea...

— Agripina, te rog...

Din ziua-aceea, Ienache nu-i mai transmisese nicio plângere din partea coanei Catița. Ca și-o boală, care nu dispare pentru că te faci c-o ignori, ieremiadele maică-sii nu-l supărau mai puțin pentru că nu i le mai servea Agripinei. Neavând curajul să pună picioru-n prag și să-i găsească maică-sii alt acoperiș, considerându-se, mai în glumă, mai în serios, victimă a sorții, Ienache-ncerca s-audă cât mai puțin dintr-ale coanei Catița.

Pe de altă parte, Agripina, pierzându-și exuberanța și căpătând în schimb un aer melancolic și meditativ, nimbul ei strălucitor de amantă pălind sub cocleala vieții de familie, devenind cu alte cuvinte o *nevastă*, nu mai reprezenta nici ea o societate prea veselă care să-l facă să uite glasul celei dintâi. Ca să-și alunge sentimentul culpei și față de una și față de cealaltă, Ienache lipsea cât mai mult de-acasă, în locuri unde n-avea a se teme de privirile pe care le-ntâlnea, unde oamenii se duceau să uite cotidianul, dornici de emoții pe care altminteri nu le mai aveau, la joc de cărți, și-acolo unde iubirea mișuna purtată pe chipuri frumoase care-o vindeau cu ora.

Momentele cele mai agreabile cu Agripina erau cele petrecute-n case străine, când, eliberați de sub apăsarea acoperișului domestic, cântând, dansând, vorbind mult, glumind, arătând amândoi tot ce puteau, veseli fără nicio constrângere, deveneau din nou cuplul ideal care fuseseră cândva, redescoperindu-se unul pe celălalt.

Dar nu puteau trăi doar în casele altora. Întorși acasă, când comentariile se epuizau, se trezeau din nou reticenți unul față de celălalt. Agripina se ducea tot mai des pe la părinții și pe la surorile ei, întorcându-se de-acolo cu ideea de familie, familie-adevărată-n care oamenii se vedeau cu neamurile, în care oamenii aveau prieteni nu numai musafiri primiți cu mare tămbălău, ca-n casa Krețulescu, în care nu intra nimeni decât la mari sindrofii «pe care vrei-nu vrei trebuie să le dai ca să fii în rând cu oamenii», cum zicea coana Catița, a cărei mare mândrie era aceea de-a nu fi prietenă cu nimeni.

«Nici eu nu sunt prietenă cu nimeni, dar mie-mi pare rău; ce singură sunt. De mi-ar da Dumnezeu un copilaș, să nu trăiesc degeaba».

Neamurile Agripinei, în mintea cărora, deși timpul trecuse, amintirea coanei Catița nu se ștersese, nu-ndrăzneau să calce pragul Agripinei unde nimeni nu-i poftea. De câte ori Agripina-l poftea la neamurile ei, Ienache avea ceva de făcut iar când Agripina insistase mai mult decât putea răbdarea lui să suporte, îi spusese deschis: «Uite ce e, nu mă distrează, n-avem ce ne spune». Nu putea-nțelege cam ce comerț de idei întreținea Agripina cu-ai ei, oameni *fără conversație*, care nu se gândeau decât la ploi și la secetă, la grâul și la porumbul lor, care nu știau să vorbească despre altceva, stimabili, onorabili, tot ce vrei, dar pe care nu vedea ce l-ar fi obligat să-i frecventeze. «Nu m-am însurat cu tot neamul».

«În afară de plăcerea pe care ți-o oferă, oamenii nu prețuiesc nimic în fața ta», se gândise Agripina, părându-i-se de prisos să-i ceară dragoste cu de-a sila. «Umblu singură de parc-aș fi văduvă».

Lua de multe ori în mână și-și frunzărea carnețelul cu *deziderate*. Nu mai dorea nici blănurile, nici mătasurile, nici giuvaierurile scrise mărunț, pe ierarhii, cu creionul ei cu care-n ultima vreme nota numai dimensiunile rochiilor și-ale hainelor pe care le cosea pentru slugi și pentru câte-un suflet nevoiaș. «Gem dulapurile de blănuri și de mătăsuri și caseta geme de giuvaieruri și ce folos?».

Când se-ncredințase că Agripina, făcând pe râioasă, n-avea să poarte lucrurile Melinei, coana Catița i le-arătase și-apoi se-apucase ea să le poarte că doar n-avea să le lase să se taie și să le mănânce moliile. Giuvaierurile însă le ținea bine ferecate fiindcă așa era mai cuminte. Omul trebuia să se gândească la orice, de ce deci nu s-ar fi gândit și la o despărțire? Nu te-arunci cu giuvaiericele de la-nceput, lași să mai treacă vreme. Îi dăduse Ienache, slavă Domnului, briante ce nu văzuse neam de neamul ei. Agripina zărise giuvaierurile atât cât le purta coana Catița, care n-avea totuși tăria să nu i le-arate, în timp ce ea avea tăria de-a se face că nici nu le-a băgat de seamă.

Din când în când, Agripina deschidea capacul lăzii cu cercuri de alamă, scotea din îmbrăcăminte blana de samur, o mângâia și-o pune la loc, oftând.

Într-o zi, citi rând de rând tot ce scrisese timp de câțiva ani în carnețel, citi o dată, de două ori și-ncercă să-și amintească și-mprejurarea care-i determinase fiecare dorință. «Câtă amăgire». Luă iar carnețelul, de la-nceput, și vru să scrie ceva cu creionul de aur, se răzgândi, trecu la *secrétaire*, mângâie cele două medalioane de Sèvres, cu-o privire duioasă, încercând să se-nchipeie o clipă în pielea păstorițelor acelea albe, grase, frumoase, care parc-atunci fuseseră coborâte cu hârzobul dintr-o lume de vis, înmuie pana-n cerneală și scrise-n diagonală, pe fiecare față, cu un scris înalt și subțire care părea că-și ia zborul în aer: «Fericire».

— Ienache, când te-ai însurat a doua oară, am tras nădejde că fiind tânără, măcar stearpă n-o fi nevastă-ta.

— Dar cine-ți spune că e stearpă? zise Ienache destul de iritat de-amestecul coanei Catița în lucruri care n-o priveau și de-acel «măcar» lipsit de politețe.

— Dar ce, tu n-o știai că e stearpă? Avuseseshi destul timp să afli, continuă coana Catița foarte hotărâtă să pună la punct problema eredității ei și nebăgând de seamă tonul ofensat al lui fiu-său.

— Și dacă n-o s-avem copii, ce, suntem regi și ne rămâne coroana descoperită? Nu-i destul că țara are-acum principe străin, că pământeni nu mai erau buni, străin și «ereditar»? încercă el s-o dea pe glumă. Ce-ai vrea dumneata?

— Să ai copii. Dacă știam că nu face copii nu te lăsam s-o iei!

— Dar pe Melina cum m-ai lăsat s-o iau? Fiindcă făcea copii?

— Atunci a fost altceva.

— Atunci aveam nevoie de parale, acum avem de copii.

— Da, răspunse calm coana Catița, care nu se-ncurca-n prea multe probleme de eleganță-n comportament.

Ca să fie sigură că părerile ei cu privire la ereditatea familiei n-aveau să-i rămână necunoscute noră-sii, într-o seară, spre sfârșitul mesei zise:

— Eu trăgeam nădejde că *măcar* copii o s-aveți. Casa fără copii nu e casă. Mai du-te pe la doctori, mai caută-te, se-adresă ea Agripinei și-n timp ce cu un aer ultragiat părăsea odaia îi azvârli drept în creștet o privire compătimitoare.

— N-ar fi rău s-avem și noi un copil, zise Ienache zâmbind, cu gândul să-ndulcească atmosfera.

Agripina, dreaptă cu coana Catița, pe care-ar fi mințit dac-ar fi zis c-o iubește, recunoștea că de data asta coana Catița avea dreptate. «Ți-o spune însă într-un fel că-ți taie cheful și să mai trăiești darămite să mai faci copii».

Când fusese măritată cu Sache ar fi vrut să aibă copii dar nu vrusese Sache, fiindcă o considera prea

tânără sau pentru că nu voia-ncurcături după moartea lui, între copiii de două mâini. Niciodată pân-atunci nu-l bănuise pe Sache. «Mintea omului se schimbă ca și sufletul, mai bine zis se schimbă după suflet». Până mai ieri-alaltăieri, gândea cu tandrețe la boier Sache, acum azvârlea o privire cenușie lipsită de căldură asupra trecutului. Cu Dinu Serafiotti lucrurile cel puțin fuseseră clare. Când ajunsese la Ienache, deși-i ardea sufletul să aibă un copil care să ducă mai departe urma dragostei lor, strângea din dinți hotărâtă să nu mai aibă inițiative. Dacă *Madame Mère* n-ar fi suferit de pe urma lipsei de descendenți, pe Ienache, care de când se știa fugise de orice responsabilitate, nici într-o sută de ani nu l-ar fi bătut asemenea gând. Ce-i trebuia lui bătaie de cap?! Dar cum toate părerile coanei Catița găseau ecou în inima lui Ienache, ideea că *trebuia* să aibă copii, alimentată de insistențele materne, nu-i mai dădea pace.

Agripina ar fi vrut să aibă un copil – de data asta nu mai avea nici o-nsemnătate cu cine – ca să simtă lângă ea o făptură pe care s-o iubească fără condiții, de care să nu i se răcească niciodată sufletul, o ancoră într-o viață de naufragiat printre nisipuri mișcătoare.

În salon, cu ochii plini de lacrimi, Agripina se uită-n ochii Melinei. «Noapte bună, prietena mea, singura mea prietenă». Plângând de-a binelea, se-ndreptă spre camera ei, stingând luminile pe unde trecea.

Efect al umbletelor pe la doctori, întâmplare, capriciu al biologiei sau al sorții, oricum efect al intervenției coanei Catița – «dacă nu puneam eu picioru-n prag mureau *ăștia* și copii n-aveau, dar mi-am zis eu, stai frate...» – peste vreun an de la discuțiile în jurul eredității, Agripina și Ienache Krețulescu aveau o fată, botezată Ruxandra, mângâiată Ruxița.

Copilul mult-așteptat – «bucuria noastră a tuturor», «lumina zilelor mele bătrâne», cum o numea coana Catița, cu ochi înlăcrimați și cu glas găuit de emoție, pe tânăra domnișoară Krețulescu – avea să risipească doar scurtă vreme norii din casă.

Faptul că Agripina nu-și alăpta fetița era un permanent prilej de evocări ale perioadei când coana Catița îi dăduse lui Ienache să sugă – «aveam lapte să cresc trei copii» – prilej de-a releva incontestabilele ei merite în comparație cu Agripina, ființă bicisnică la care se uita ca la un gunoi, care nici *măcar* lapte n-avea.

Vizitele neamurilor din partea Agripinei, venite sfios să pună fiecare galbenul pe fruntea fetei, o scoteau din sărite pe coana Catița care nu-și dădea osteneala să fie nici *măcar* politicoasă, mereu pălită de dureri de cap, ținută-n camera ei, neputând primi pe nimeni, vindecată îndată ce nepoștiții se duceau la casele lor. Nici Ienache nu se-ntrecea-n politețe; ciocnea repede-un pahar de vin, primea urările, săruta mâinile și se ducea la treburile lui care nu sufereau amânare.

Oricât de dragă-i era mogâldeța negricioasă din leagăn, Agripina îndura greu indiferența lui Ienache față de ceea ce-ar fi mulțumit-o pe ea și prezența coanei Catița, care spunea de sute de mii de ori pe zi *eu, eu, eu*, pentru care lumea-ntreagă se reducea la ea și la Ienache.

La-nceput, Ienache se uita ceasuri întregi la fetiță, comentând fiecare sunet și fiecare mișcare-a ei, ca pe ceva nemaipomenit. Apoi, jucăria-nvechindu-se, Ienache-și văzuse de amici, de jocul de cărți, lăsând-o pe Agripina singură cu copilul, că doar mamele creșteau copiii, de când lumea și pământul.

Rămasă permanent în compania soacră-sii care, sub pretext de-a vedea ce face moștenitoarea – că nimeni nu se pricepea s-o-ngrijească mai bine decât ea – nu se mai mișca din camera mamei și-a fetiței, Agripinei îi venea să-și ia lumea-n cap. Pe deasupra, timpul răcindu-se deodată, Agripina tremura de dimineață până seara, deoarece-n casa Krețulescu, reprezentanții cu drept deliberativ – coana Catița și Ienache – suferind de căldură, nu se făcea foc decât ca să se dezmoștească aerul, căldură *excesivă*, nesănătoasă, făcând doar mitocanii.

Într-o zi, când stăpânii lipseau de-acasă, Agripina își îngădui să-ncălzească sobele ca lumea. Spre seară, la-ntoarcere, trântind și pufnind, durând-o capul de-atâta căldură, coana Catița deschise larg ferestre și uși, apoi luă slugile la ceartă. Cu nasu-n pământ acestea o ascultau resemnate, fără s-o părăscă

pe cucoana Agripina cu care se simțeau înfrățiți într-o oropsire.

Agripina intră-n salon și de față cu toți – aliniați ca la armată căci așa proceda coana Catița spre a nu toca de mai multe ori – spuse:

— *Ei* n-au nicio vină, eu le-am spus să pună lemne multe, fiindcă *mi-era* frig.

— La *dumneata-n* cameră poți să faci cum vrei și nu-i mai apăra, o puse coana Catița la punct în fața slugilor care-ar fi intrat în pământ de rușine.

Ienache care intrase-n salon, pe altă ușa, o dată cu Agripina, găsi de cuviință să spună cu glas moale ca să-mpace și capra și varza:

— Da, e cam prea cald, dar dacă lăsăm nițel deschis se răcește.

Agripina se duse-n camera ei, fără niciun cuvânt.

— Trebuie să recunoști că era cam prea cald, simți Ienache nevoia să se scuze față de Agripina și ca să devieze discuția se-aplecă peste leagănul fetei întrebând cu glas de copil care se prosteste: *Quefait notre cher bijou?*^[45].

— Dacă n-ar fi copilul ăsta, mâine să mor și nu mi-ar părea rău, îi spuse Agripina cu-o voce lugubră care și pe ea o făcu să tresară.

— Agripina, te rog... cuteză Ienache să-i spună, alb la față.

Peste câteva zile Agripina făcu până la ultima para socoteala banilor ei și se hotărî să-i dea pe toți dacă era nevoie, pictorului care făcuse portretul Melinei, pentru a-i face și ei portretul cu fetea-n brațe.

— Țasta-i copil să-i faci portretul, de-abia stă-n fund, bani azvârliți de pomană.

— Sunt banii *mei*, preciză Agripina pe care-n ultima vreme n-o mai preocupa deloc ideea de-a-i fi soacră-sii pe plac.

— Mă rog, dacă vrei să-i azvârli!...

— Poate că n-ar fi rău să mai *așteptăm* pân' la anul, interveni, împăciuitor Ienache.

— Pân' la anul, cine știe... Mie vreau să-mi facă portretul și vreau să fie și fata-n brațe.

Jignită, coana Catița nu mai intervenise.

Cam pe când portretul ei cu fetea-n brațe ajunsese aproape gata, Agripina o visă-ntr-o noapte pe Melina. Se făcea că Agripina se certase cu coana Catița și umbla zăpăcită și plângând, aci printr-o poieniță din apropierea conacului, aci pe-o uliță necunoscută, din București, din Paris, nu-și dădea seama. Cum plângea ea așa, cu ochii-n batistă, deodată auzise glasul Melinei care-o striga de undeva de departe: «Agripina, Agripina». Își ștersese ochii și se-ntorsese-n direcția de unde venea glasul. Era-n Place de la Concorde. În locul obeliscului era un copac înalt până la cer, cu crengile ca o coadă de păun, iar printre ele se vedea un cer care-și schimba tot timpul culoarea. «Doamne, câtă frumusețe», zisese Agripina oprindu-se dintr-o dată din plâns. «Câtă frumusețe», mai zisese încă o dată. «Nu-i așa?», auzi din nou glasul Melinei care-acum era la doi pași de ea. «Așa e-aici». Aceste vorbe ale Melinei o făcuseră să se simtă fericită, fericită cum nu fusese niciodată-n viață. «Uită-te și-n dreapta», în spusese Melina. În dreapta, pe-un fel de coloană alburie atârnav portretele lor, al Melinei, și-al ei. «Așa e că suntem frumoase?», o-ntrebă Melina. «Dar Ruxița unde e?», remarcă Agripina lipsa fetei, din tablou. «O, ea o să vină foarte târziu la noi. Așa e că suntem frumoase?». «Mulțumesc, doamnă Mavros, mulțumesc», îi spusese Agripina cu sufletul plin de bucurie. «La revedere, Agripina, draga mea, la revedere».

De la acest vis, pe care, fără să-l povestească nimănui, îl interpretase ca o prevestire, Agripina-și simțea sufletul cuprins de-o amorțeală. Se uita la Ienache și la coana Catița de parcă i-ar fi visat și chiar la ea însăși ca la un străin, a cărui viață oricât te-ar interesa nu te doare. Ceasuri întregi își privea fetea, cum doarme și-i zâmbea duios. «Draga mamei, de ți-ar ajuta Dumnezeu să fii fericită, eu n-am *fost* sau am fost și eu, câte-o picătură, c-am și uitat. Ce să faci? Asta *a fost*. De-ai învăța să ai un suflet mai tare...».

Credința că supărările ei se-apropiau de sfârșit o făcea să nu se mai supere de nimic. Asculta răutățile

coanei Catița cu-adevărată milă. «Cât de rău trebuie să fie să fii rău. Otrăvești și viața altora și pe-a ta. Pe-a altora cât trăiesc! Pe-a ta și după moartea lor».

În primăvară, Agripina se-mbolnăvi de tifos. Se-mbolnăviseră și câteva slugi. Doctorul izolase fetița iar adulților le interzisese să intre-n camera bolnavei. Ienache-ar fi intrat, dacă, cerber neadormit, coana Catița l-ar fi lăsat o clipă nesupravegheat. «Ce să cauți când nu cunoaște pe nimeni? Doar ca să te-mbolnăvești? Eu nu te am decât pe tine!».

Fira, căreia nefiindu-i frică de moarte nu-i era nici de boală, nu se mișca din camera cuconiței, schimbându-i într-una prijnițele, mângâind-o pe frunte și sărutându-i mâinile. Timp de trei săptămâni Agripina nu-și reveni, stând tot timpul cu ochii-nchiși, gemând și spunând câte-un cuvânt fără niciun înțeles.

Doar în ultima zi deschise ochii și-i făcu semn Firei s-o asculte: «Firo, te rog să nu lași fetița singură, te rog eu», apoi îi făcu semn să se depărteze. Își plimbă cu greu ochii-n jurul pereților. Îi opri la icoana cu Cristos răstignit. «Isuse, Doamne, mulțumescu-Ți Ție că n-am trăit degeaba. Fie-Ți milă, Doamne, și de copilul meu». Încercă să ridice o mână dar n-avu putere. Muri singură-n timp ce Fira care-i văzuse ochii sticloși alerga să cheme stăpânii.

Dacă regretele ar fi putut fi cântărite într-o balanță mai riguroasă decât balanța sufletului, cele pe care le-ncercase Ienache la moartea Melinei ar fi atârnat mai greu decât regretele pricinuite de moartea Agripinei. Grijă de sine care-i îngreuiase mult sufletul la moartea Melinei și-i tăiasse-naripările erau-nlocuită acum de-o stare de-amorțeală și de frig purificator în care nu-și găsea loc decât părerea de rău după o viață tânără, după o ființă dragă pe care, îl bătea gândul, nu știuse s-o facă fericită.

Coana Catița, înfricoșată de aripa morții care fâlfâise atât de-aproape, îi făcea noră-sii pomeni peste pomeni, vrând s-o-mbuneze acolo-n lumea dreptilor și s-o «bine-dispună» în favoarea ei, adăugând acestor eforturi un lung pomelnic de laude la adresa dispărutei, laude care, afară de Ienache a cărui calitate majoră nu era memoria, nu impresionau pe nimeni. Seara, când se pune bine cu Dumnezeu, nu uita, făcând o cruce de sufletul Agripinei să spună: «Domnul să te odihnească și roagă-L să-mi dea zile să-ți cresc fata!».

Mâncarea și băutura fiind de când lumea cel mai bun cordial, coana Catița nu obosea-ndemnându-și feciorul să bea și mai ales să mănânce, semănând în acest scop prin toată casa farfurii și farfurioare, tăvi și tăvițe cu sărațele și cu cofeturi, cât mai la-ndemâna «băiatului», care doar chef să fi avut să ciugulească. Ienache, în care, odată cu moartea Agripinei, se stinsese ceva, căruia nu-i mai păsa de fel să fie frumosul Ienache Krețulescu, găsind lumii tot mai multe cusururi și tot mai puține atracții, mai întâi din plictiseală, apoi din plăcere, și la urmă dintr-o permanentă poftă, se pusese cu nădejde pe mâncare, și, urmare firească a acestei alunecări pe panta nepăsării, pe-ngrășat.

Cam la doi ani de la moartea Agripinei, într-una dintre inspecțiile ei de curățenie, înălțându-se prea mult pe vârfuri, ca să-mbrățișeze deodată «creștetul» cât mai multor mobile, coana Catița căzuse cu scaun cu tot de pe masa pe care se afla cocoțată, căzuse și-și rupsesse un picior din șold, unul din gleznă, și din izbitura scaunului și două-trei coaste. După șase luni petrecute-ntr-un fotoliu cu rotile, timp în care scosese sufletul tuturor ai casei, aducându-l în stare chiar și pe blândul Ienache să-i dorească moartea, coana Catița-și dăduse obștescul sfârșit în urma unei aprinderi de plămâni tratată după rețete proprii, ca răcoarea-n odaie și băuturile reci destinate să-i stingă pojarul.

Flăcău tomnatic, Gore se-nsurase cu-o fată săracă și urâtică, dar harnică și la locul ei, și-avusese două fete, crescute la curte pe lângă domnișoara Luxița, și înzestrate de Fira care de mult își luase gândul de la măritiș.

Adăpată la-nvățătura «frailiței» – ființă conștiincioasă și corectă, care-n felul ei lipsit de efuziune și cam greoi nu se economisea deloc în relațiile cu pupila – și la dragostea și la-nțelepciunea autohtonă a Firei, care-o iubea mai mult ca orice pe lume, văzându-se-ajunsă la cinsprezece ani, cu un tată leneș și delăsător, Luxița se-adresase fără jenă coanei Veta Krețulescu și-i spusese: «Tușică, mărită-mă, ca să mă

văd în rândul lumii». Dintre posibili soți, Luxița îl alesese pe Alexe Bantaș, în vârstă de douăzeci și șapte de ani, bărbat cu un aer distins și potolit, care făcuse la Paris studii de chimie și de științe naturale, dintr-o familie de boieri cu stare modestă, având reputație de oameni cumsecade și cu frica lui Dumnezeu.

«Acum, că te-am văzut măritată, pot să mor, Luxițo, maică», se exprimase coana Veta, care însă mai trăise după-aceea cinci ani buni, stingându-se ca o lumânare, la cei peste o sută pe care-i ducea-n cârcă, dreaptă, slabă și sănătoasă ca de când se știa pe lume. Îi lăsase Luxiței, în care-avea mare-ncredere, o sumă neașteptată de bani și câteva lucruri de preț, rugând-o să folosească totul pentru faceri de bine cu tineri și cu bătrâni, cu cine-avea să se-arate mai amărât și mai nevoit, și nu cu parastase și cu popi în a căror eficiență în relațiile postume cu Dumnezeu coana Veta nu credea.

Petrecută cu mare pompă de tot Bucureștiul – anunțat de Luxița – pe-o vreme frumoasă de octombrie, printre copaci care cu foșnet sec îi așterneau în cale covoare de frunze uscate, coana Veta Krețulescu, soră mai mare și sol al unui veac ce se-apropia de apus, mergea senină să-și doarmă somnul de veci lângă oasele străbunilor, în cimitirul de sus, de la „Șerban-Vodă”.

«Cu ea îngropăm un veac», zisese Dinu Serafiotti, uitându-se meditativ la fiica Agripinei.

Alexe Bantaș care-avea două damblale, retortele și eprubetele, pe de-o parte, vânătoreea pe de alta, absent la tot ce se-ntâmpla-n jurul lui, neamestecându-se în treburile averii, discret și binevoitor, amabil cu toată lumea, așa cum ședea bine unui prinț consort, murise în urma unei vânători unde se vede că răcise, lăsând-o pe Luxița văduvă la treizeci de ani, cu-o fată de paisprezece ani.

Fräulein, după ce-i crescuse Luxiței fata, apucată de dorul de țară, părăsise pentru totdeauna *la Valachie*, rămânând până la sfârșitul vieții în corespondență cu fostele ei pupile.

* * *

«Să-mi caut o ceașcă. În *Normandie* parcă n-am văzut. Să ne adresăm tot dulăpiorului, „cu chipuri”, el este *la boîte à merveilles de la famille*^[46]». Se uită la păstorițe, se-nclină, «mesdames», deschise ușițele, dădu la o parte ilustratele făcute pachet și-ndărătul lor găsi două cești cu gura-n jos «din serviciu». «Bun, bravo», zise profesorul Șerban turnând cafea în ceașca transparentă, cu flori suave mov.

* * *

Conul Ienache Krețulescu murise la optzeci și doi de ani, gras și sănătos. După ce-și luase micul dejun copios, mulțumit ca un prunc după scăldat, se-apucase, ca-n toate diminețile, să răsfoiască ziarele. «Nimic nou sub soare, Luxița, tată», îi comunicase el fiică-sii concluzia trasă din această ultimă lectură. «Parc-aș trage un pui de somn».

Fira și Gore muriseră la puțin timp unul după altul, vegheați și plânși de Luxița care pierdea în cei doi slujitori rudele cele mai apropiate și singurii ei confidenți. Dinu Serafiotti murise cam odată cu conul Ienache, după ce mai întâi zăcuse damblagiu, dar întreg la minte, aproape doi ani, timp în care Tincuța-l făcuse să ispășească și păcate pe care să fi trăit el o mie de ani și n-ar fi avut când să le făptuiască.

De când se făcuse mare și mergea la cimitir, Luxița găsea-n fiecare duminică o garoafă albă pe mormântul mamă-sii. Crezând că numai Dinu Serafiotti putea fi autorul acestui omagiu postum adus Agripinei, Luxița se gândea la Dinu cu indulgență și cu simpatie. Floarea supraviețuindu-i lui Dinu Serafiotti, vreo doi ani, o făcuse pe Luxița să se lămurească și să fie-atât de furioasă-mpotriva «scârbei de grecoței» că și-ar fi dat ani din viață ca să-l învie și să-i spună vreo două vorbe.

Luța, fata coanei Luxița, se măritase cu Sică Șerban, magistrat provenit dintr-o familie negustorească la origini, ajunsă-n acea vreme la a doua generație școlită. Cinstiți și corecți, strânși la mână, lipsiți de imaginație, aspricu cei trei copii, doi băieți și-o fată, ținând unul la altul și biziindu-se unul pe altul,

Sică și Luța Șerban formaseră un adevărat cuplu.

Coana Luxița, Coana-Mare cum i se spusese-n ultima jumătate a vieții, murise la o sută de ani, sănătoasă la trup și la minte, fericită să nu mai aibă a deschide ochii asupra spectacolului pe care i-l ofereau fiică-sa și gineri-său, căroră bătrânețea le-adusese tot cortegiul ei de rele, convinsă însă că viața era un dar pe care trebuia să-l prețuiești, că-n lume veneai sărac și nevolnic și că din lume trebuia să pleci înțelept, îngăduitor și-nvățat.

«Daniele, când mă despart de câte-o „tânără” de vârsta mea, ne urăm: „Să dea Dumnezeu să murim în toate mințile!”».

* * *

«Parcă e nițel cam amară, dar bună», își spuse profesorul Șerban între două-nghițituri de cafea.

Așezat confortabil în fotoliul din fața biroului, profesorul Șerban răsfoia carnetelul cu scoarțe de marochin roșu.

Pe prima foaie, cu cerneală violet probabil, la vremea ei, ajunsă arămie acum, scria *Agripina Vălescu-Poenaru*. Foile *vergé*, cu marginile-ngălbenite, păstrând din loc în loc câte-un cuvânt scris cu creionul, erau traversate-n diagonală de literele oxidate – «ca niște frunze de coroană artificială care stau să cadă» – ale cuvântului *Fericire*. «Ce-l mai răsfoia Coana Luxița! Atâta-i rămăsese de la maică-sa, carnetelul și portretul. Ce rămâne de pe urma unui om...». Ruxița care, când începuse să vorbească, bătuse din picior că pe ea o chema Luxița. Și toată lumea-i spusese Luxița.

Zbârnâitul telefonului îl făcu pe profesorul Șerban să scape carnetelul din mână.

Nu-i venea să creadă că telefonul *ăsta* mai putea să sune.

— Alo, da.

— Alo, mata ești, Sică?

— ...

— Casa Șerban?

— Da, doamnă. Se vede că nu știți c-au murit amândoi: și domnul Șerban, și doamna Șerban.

— Vai de mine! Eu sunt Bibița Grădișteanu!

— Sărut mâna.

— Mata ești unul din *băieți*?

— Da, cel mare (*Băieți!*).

— Săracii de ei. Eu am fost cu niște nepoți la Bușteni și-acolo nu prea venea „*România liberă*”, de-asta nu știu eu de ei. Dumnezeu să-i ierte, dar cum s-a-ntâmplat?

Profesorul Șerban ridică de jos carnetul de marochin și-l vârî-n buzunar, iar ceașca goală o așeză cu farfurioară cu tot pe noptiera coanei Luța.

Marmura scărilor sună sec sub pasul lui. «Trebuia să-mi pun pantofi cu crep». Închise ușa de la intrare și rămase o clipă cu cheia-n mână. Trecu pe lângă magnolie și rupse o frunză. În fața casei se certau doi șoferi de camion: «Du-te dracului tu, de dobitoc!».

e d i ț i e

Șarjă amicală (1961) de Mihai GROSU (Germania).

Scîiu cam de multă vreme, azvîrl mult, păstrez puțin, iar cînd recitesc acest-puțin mi se pare că e scris de altcineva. Dacă-aș fi fost totdeauna mulțumită de mine, de semenii mei, de viața pe care-o duc sau pe care-am dus-o, cred că n-aș fi scris (și cred că n-aș scrie) decît scrisori prietenilor și rudelor, la nevoie — cereri pentru eliberarea unor adevărinite, aș fi completat (și aș completa) formularea necesare în relațiile cu instituțiile publice, deci n-aș fi atins (și nici n-aș atinge) beletristica nici măcar cu-o floare. M-am apucat să scriu fiindcă mă supăr, mă-nfurii mai bine zis, de foarte multe

ori; hotărîndu-mă să fiu o persoană urbană, care nu scuipă pe jos, nu-njură decît între prieteni și nu sparge capetele pe care-ar vrea să le spargă — fac și eu ce pot: am niște petece de hîrtie în care mă simt stăpînă, în care-mi poate fi milă de cine-mi place și-n care pot lua peste picior pe cine-mi place (și, mai ales, pe cine nu-mi place). De cînd am scris-o și pîn-acum, am avut tot timpul să mă-ndepărtez de cartea asta: continuă să-mi placă doar pe-alocuri și doar uneori.

ISBN 973 — 9010 — 00 — 8

Prețul 80 — 2 T.L. — 82 lei

ne varietur

[\[1\]](#) — Luxișo, e de necrezut! — Ba da, ba da. — Și bogații, ei ce fac pentru ca să-ndrepte lucrurile? — Se ghiftuiesc, bat cărțile, umblă după ștoarfe, asta fac!

— Luxișo! Dumnezeu! Unde-ai dat peste cuvintele astea-ngrozitoare?... — În Lesage și-n ducele de Saint-Simon.

[\[2\]](#) Trecători.

[\[3\]](#) De la turci.

[\[4\]](#) «Bătrânul» ei.

[\[5\]](#) Să se grozăvească nițeluș.

[\[6\]](#) Logodnicul ei, Ienache.

[\[7\]](#) Prinț valah.

[\[8\]](#) Oficială.

[\[9\]](#) Cu glas scăzut.

[\[10\]](#) Doamnă, petrecerea dumneavoastră a fost magnifică.

[\[11\]](#) Foarte amabil din partea dumneavoastră, domnule, că mi-o spuneți.

[\[12\]](#) Afacerile sunt afaceri.

[\[13\]](#) Întrecere cavaleriească.

[\[14\]](#) Ceartă de-ndrăgostiți.

[\[15\]](#) Cu eleganță.

[\[16\]](#) Purtare aleasă, tact.

[\[17\]](#) Istoria anecdotică.

[\[18\]](#) A face «curte» unei femei.

[\[19\]](#) De rând.

[\[20\]](#) Vizitarea casei.

[\[21\]](#) Ia te uită, ia te uită... sau e numai de decor?

[\[22\]](#) Culmea-culmilor.

[\[23\]](#) Baroane dragă, închipuie-ți, ne-nșală-n târg.

[\[24\]](#) Acestea fiind zise, vă salut cu plăcere.

[\[25\]](#) «Plângând ca o Magdalenă...». Vers dintr-un celebru cântec popular francez, *Sur la route de Dijon (Pe drumul către Dijon)*.

[\[26\]](#) E bine-crescută.

[\[27\]](#) Tobă de carte și doldora de însușiri.

[\[28\]](#) Aluzie la drama pastorală în cinci acte *Aminta* (1573), de Torquato Tasso (1544-1595).

[\[29\]](#) Joc cinstit.

[\[30\]](#) Promptitudinea legii.

[\[31\]](#) Sufletul meu (grecește).

[\[32\]](#) Băiat de viață.

[\[33\]](#) Destinat Coanei mari.

[\[34\]](#) Aluzie la *Cântecul Nibelungilor*.

[\[35\]](#) E o schiță.

[\[36\]](#) Gestul meu.

[\[37\]](#) — Le-alegi întotdeauna frumoase, dragă prietene. Nu-i așa că dumneata ești prințul turc sau ceva de genul ăsta al scumpei noastre Marijô? Ei! Îți mai aduci aminte? Ei bine, draga de ea s-a pricopsit. Era o femeie și jumătate, nu protesta. S-a măritat cu un bancher, în privința asta, îi cunoști gusturile, cu un bancher din Brazilia... Mă-nțelegi! Și tânăra? — E soția mea.

[\[38\]](#) Doamnă, mă numesc M.D., drept care vă salut cu plecăciune.

[\[39\]](#) Ibovnici de inimă.

[\[40\]](#) Cum nu scoți un pârț de la un măgar mort.

[\[41\]](#) Adio, dragă Place de la Concorde.

[\[42\]](#) În felul meu.

[{43}](#) E hotărâtoare.

[{44}](#) Căci să-nțelegi totul înseamnă să ierți totul.

[{45}](#) Ce face scumpul nostru giuvaier?

[{46}](#) Cutia cu minuni a familiei.